

ÎNCREDER E

ROMAN NOMINALIZAT LARREMIUL BOOKER 2022

HERNAN DIAZ

care le prefigurează statutul de „clasici”. Operele de ficţiune cele mai noi, cele mai vândute, cele mai iubite din zilele noastre – cărţi pe care abia aştepţi să le citeşti.

Heman Diaz este autorul a două romane traduse în peste douăzeci de limbi. A publicat povestiri şi eseuri în *The Paris Review, Granta, Playboy, The Yale Review, McSweeneys* etc. Primul lui roman, *În the Distance* (2017), s-a aflat printre Analiştii premiilor Pulitzer şi PEN/Faulkner şi a câştigat premiile Saroyan International, Cabell, Page America şi New American Voices, printre alte distincţii. Al doilea roman al lui Diaz, *Încredere (Trust,* 2022), a fost nominalizat la Premiul Booker.

Este laureat al premiului Whiting şi a primit burse de la Fundaţia Guggenheim, Centrul Cullman pentru Universitari şi Scriitori aparţinând Bibliotecii Publice din New York, Centrul Bellagio din subordinea Fundaţiei Rockefeller, MacDowell, Yaddo şi Fundaţia Ingmar Bergman.

Diaz are un doctorat de la New York University, editează o revistă

academică la Columbia University şi în 2012 a publicat lucrarea *Borges, between History and Eternity*.

HERNAN DIAZ

ÎNCREDER E

Traducere din limba engleză
BOGDAN PERDIVARĂ

EDITURA LITERA

Library Of Congress, Prints and Photographs Division; (glass bell) Artem Perevozchikov / iStock / Getty Images Plus Design copertá © Keith Hayes

*

Editura Litera tel.: 0374 82 66 35; 021 319 63 90;

031425 1619

Hernan Diaz

Editor: Vidraşcu şi fiu Redactor: Alexandra
Diaconescu Corectori: Cătălina Călinescu, Ionel
Palade Prepress copertă: Flori Zahiu-Popescu
Tehnoredactare şi prepress: Ofelia Coşman
Seria de ficţiune a Editurii Litera este coordonată
de Cristina Vidraşcu Sturza.
ISBN 978-606-33-9516-l ISBN EPUB 978-606-33-
9822-3

Pentru Anne, Elsa, Marina și Ana

OBLIGAŢIUNI

ROMAN

de
HAROLD VANNER

UNU

Fiindcă se bucurase de mai toate avantajele, încă de la naştere, unul dintre puţinele privilegii care i se refuzaseră lui Benjamin Rask fusese cel al unei ascensiuni eroice: povestea nu îi era una a dârzeniei şi perseverenţei, nici vreo istorisire despre o voinţă de fier care să îşi fi croit, din mucegaiuri şi noroi, un destin de aur. Potrivit adnotărilor de pe pagina ultimă a Bibliei familiei Rask, strămoşii tatălui său migraseră din Copenhaga la Glasgow în 1662, unde se apucaseră de negoţ cu tutun din Colonii. Pe parcursul următorului secol, afacerea prosperase şi se lărgise într-atât încât devenise necesar ca o parte a membrilor familiei să se mute în America, de unde îşi puteau supraveghea mai bine furnizorii şi dirigui toate aspectele producţiei. Trei generaţii mai târziu, tatăl lui Benjamin, Solomon, avea să cumpere părţile tuturor celorlalte rubedenii şi investitori din afara familiei. Sub călăuzirea sa exclusivă, înflorirea companiei îşi urmase cursul, aşa încât nu-i luase mult ca să devină unul dintre cei mai de vază comercianţi de tabac de pe Coasta de Est. Era poate adevărat că inventarul său provenea de la cele mai bune surse de pe continent, însă, mai mult decât calitatea mărfii, cheia succesului lui Solomon se dovedise abilitatea sa de a exploata un fapt evident: exista, fireşte, o latură epicuriană în consumul de tutun, dar majoritatea bărbaţilor fumau ca să poată sta de vorbă cu alţi bărbaţi. Solomon Rask era, prin urmare, nu doar un negustor care oferea cele mai fine trabucuri, ţigarete şi amestecuri pentru pipă, ci, pe lângă asta (şi mai ales),

un furnizor de conversaţie şi legături politice excelente, îşi adusese pe cele mai înalte culmi afacerea şi-o fixase cu fermitate acolo mulţumită sociabilităţii sale efervescente şi prieteniilor cultivate în fumoar, unde era adeseori văzut împărţindu-şi havanele cu unii dintre cei mai distinşi muşterii, printre care îi număra pe Grover Cleveland, William Zachary Irving şi John Pierpont Morgan.

La apogeul succesului său, Solomon pusese să i se construiască un conac pe West 17th Street, care

fusese terminat tocmai la timp pentru naşterea lui Benjamin. Solomon, cu toate acestea, era arareori văzut la reşedinţa din New York a familiei sale. Treburile îl purtau de la o plantaţie la alta, şi mai mereu inspecta halele unde erau rulate ţigările sau îşi vizita partenerii de afaceri din Virginia, Carolina de Nord şi Caraibe. Deţinea chiar şi o mică hacienda în Cuba, unde îşi petrecea bună parte din fiecare iarnă. Zvonurile privind viaţa dusă pe insulă îi consolidaseră o reputaţie de aventurier cu gusturi exotice, ceea ce reprezenta, în domeniul său de activitate, un avantaj.

Doamna Wilhelmina Rask nu avea să pună nicicând piciorul pe domeniul cubanez al soţului. Şi ea lipsea perioade îndelungate din New York, plecând de îndată ce revenea Solomon şi făcându-şi veacul, sezoane întregi, pe la casele de vacanţă ale prietenelor sale de pe malul estic al Hudsonului ori pe la cabanele acestora din Newport. Singurul lucru vizibil pe care îl împărtăşea cu Solomon era pasiunea pentru trabucuri, din care pufăia de zor. Aceasta fiind o sursă foarte neobişnuită de delectare pentru o cucoană, îşi făcea plăcerea doar în cadru intim, în compania prietenelor. Lucru care nu era însă un impediment, de vreme ce se găsea necontenit înconjurată de ele. Willie, cum i se spunea în cercul ei social, făcea parte dintr-un grup bine închegat de femei care păreau să alcătuiască un soi de trib nomad. Proveneau nu doar din New York, ci şi din Washington, Philadelphia, Providence, Boston, ba până şi de la Chicago. Se deplasau în stol, vîzitându-şi

reciproc casele şi vilele de vacanţă după cum dicta anotimpul — conacul din West 17th Street devenea sălaşul confreriei preţ de câteva luni, începând cu ultimele zile din septembrie, când Solomon pleca la hacienda. Însă, în orice parte a ţării şi-ar fi găsit adăpost doamnele, clica se menţinea, invariabil, într-un cerc de nepătruns.

Limitat, în mare parte, la odaia lui şi la cea a dădacei sale, Benjamin avu, crescând, doar o idee nelămurită despre restul casei de cărămidă cenuşie. Când mama lui şi prietenele acesteia se aflau acolo, era ţinut departe de camerele în care femeile fumau, jucau cărţi şi beau Sauternes până târziu în noapte; când se făceau nevăzute, saloanele deveneau o succesiune opacă de ferestre cu obloane închise, mobilă acoperită şi candelabre înveşmântate în linţolii umflate precum baloanele.

Toate dădacele şi guvernantele îl declarau un copil model şi toţi preceptorii săi confirmau asta. Manierele, inteligenţa şi ascultarea nu se combinaseră niciodată mai armonios ca în acest băiat cuminte. Singurul neajuns pe care, căutând nod în papură, i-l puteau găsi cei care îi purtau de grijă era codeala lui Benjamin când venea vorba să aibă de-a face cu alţi micuţi. Unul dintre preceptori pusese lipsa dispoziţiei prietenoase pe seama fricii, dar Solomon îi înlăturase în pripă îngrijorările, declarând că băiatul nu făcea decât să devină bărbat într-un fel propriu şi personal.

Singurătatea în care crescuse nu îl pregătise pentru şcoala cu internat. Pe parcursul primului semestru ajunse obiectul cotidian al injuriilor şi al unor cruzimi mărunte. Cu timpul, totuşi, colegii de clasă descoperiră că felul său impasibil de a fi îl făcea o victimă prea puţin satisfăcătoare şi îl lăsară în pace. Îşi văzu de ale lui şi străluci, fără să pună pic de pasiune, la toate materiile. La finele fiecărui an, după ce îl potopeau cu toate onorurile şi distincţiile disponibile, profesorii, fără excepţie, îi aminteau că e menit să aducă noiane de glorie Academiei.

în ultimul său an de liceu, tatăl îi muri de inimă. La ceremonia funerară, pentru care se întorsese la New York, rudele şi cunoştinţele fură impresionate de stăpânirea arătată de Benjamin, însă adevărul era că doliul nu făcuse decât să dea înclinaţiilor naturale ale caracterului său o formă ce putea fi recunoscută social. Dovedind o imensă precocitate, care îi lăsă perplecşi pe avocaţii şi bancherii tatălui său, băiatul ceru să examineze testamentul şi toate documentele financiare legate de acesta. Domnul Rask fusese o persoană ordonată, meticuloasă, iar fiul nu descoperi nimic eronat în scripte. După ce isprăvi, ştiind la ce avea să se aştepte odată ce intra în posesia moştenirii, se întoarse la New Hampshire ca să-şi încheie studiile.

Mama lui îşi petrecu scurta perioadă de văduvie cu prietenele, în Rhode Island. Plecă în mai, la scurt timp după ce Benjamin absolvise liceul, şi muri până la sfârşitul verii de emfizem pulmonar. Familia şi prietenii care participară la acest al doilea serviciu funebru, ţinut cu mult mai multă discreţie, abia dacă se pricepură să îi vorbească tânărului rămas orfan pe parcursul a doar câtorva luni. Erau, din fericire, multe chestiuni practice de discutat – depozite financiare, executori şi chiţibuşuri legale presupuse de punerea în ordine a afacerilor.

Experienţele lui Benjamin în calitate de student aveau să se dovedească un ecou amplificat al anilor petrecuţi ca şcolar. Erau prezente aceleaşi inadecvări şi talente, acum însă părea să fi căpătat un soi de ataşament rece pentru primele şi o mută desconsiderare când venea vorba despre cele din urmă. Unele dintre trăsăturile cele mai proeminente ale înaintaşilor păreau să îşi fi găsit, în el, sfârşitul. N-ar fi putut fi mai diferit de tatăl său, care lua în posesie orice odaie în care intra şi îi făcea pe toţi să graviteze în jurul său, după cum nu avea nimic în comun cu mama sa, care, probabil, nu îşi petrecuse singură nici măcar o zi din viaţă. Aceste discrepanţe

între el şi părinţi deveniră şi mai accentuate după absolvire. Se mută din New England înapoi în

metropolă şi eşuă acolo unde le pria celor mai multe dintre cunoştinţele sale — era un atlet incapabil, un umblător prin cluburi apatic, un băutor, lipsit de entuziasm, un jucător de cărţi indiferent, un amant călău. El care îşi datora averea tutunului, nici măcar nu fuma. Cei care îl acuzau de excesivă frugalitate nu izbuteau să înţeleagă că, ta drept vorbind, nu avea pofte pe care să şi le reprime.

Afacerile cu tutun nu-l interesau câtuşi de puţin pe Benjamin. îi displăceau atât produsul – suptul şi pufâiala primitivă, febrila fascinaţie pentru fum, duhoarea dulceag-amăruie a frunzelor putrede —, cât şi toată forfota din jurul acestuia, de care tatăl lui se bucurase atât şi pe care ştiuse să o exploateze atât de bine. Nimic nuîl dezgusta mai mult decât complicităţile pâcloase ale fumoarului. în ciuda celor mai asidue strădanii, nu izbutea să susţină, cu vreo urmă de înflăcărare, superioritatea unei ţigări de foi subţiri asupra unei havane groase, şi era neînstare să cânte, cu vigoarea pe care o poate conferi doar informaţia la prima mână, osanale frunzelor de tutun cultivate pe domeniul său din Vuelta Abajo. Plantaţiile, hambarele unde se usca tutunul şi fabricile de trabucuri ţineau de o lume îndepărtată, cu care nu se simţea îmboldit să se familiarizeze. Ar fi recunoscut cel dintâi că era un ambasador jalnic al companiei, aşadar, delegase operaţiunile cotidiene unui director care fusese, timp de două decenii credincioase, angajat al tatălui său. în pofida sfatului acestui director, prin intermediul unor mijlocitori pe care nu îi cunoştea în persoană, Benjamin vându, sub preţul pieţei, hacienda cubaneză a tatălui său şi tot ce se găsea acolo, fără măcar să facă un inventar. Bancherul său investi banii în acţiuni, împreună cu restul rezervelor financiare.

Aveau să se scurgă vreo câţiva ani de stagnare, pe parcursul cărora avu unele tentative, fără tragere de inimă, de a iniţia diverse colecţii (monede, porţelanuri, prieteni), îşi încercă norocul cu ipohondria, se strădui să-şi trezească entuziasmul pentru cai şi nu izbuti să devină un filfizon.

Timpul se transforma într-o constantă iritare.

în ciuda adevăratelor sale înclinaţii, începu să plănuiască o călătorie în Europa. Tot ce îl interesase să afle despre Bătrânul Continent învăţase deja din cărţi; să aibă experienţa acelor lucruri şi locuri nu avea, pentru el, pic de însemnătate. Şi nu se dădea în vânt să fie închis, zile şi zile, pe un vas cu străini. îşi spunea însă că, dacă ar fi să plece, acesta ar fi momentul potrivit; atmosfera generală din oraşul New York se făcuse îndeajuns de posomorâtă din pricina unei serii de crize financiare şi a recesiunii economice care cuprinsese, de doi ani, ţara. Fiindcă această degringoladă nu îl afecta direct, Benjamin era conştient doar vag de cauzele ei — totul începuse, credea, cu spargerea bulei căilor ferate, legată apoi cumva de o prăbuşire a valorii argintului, care, la rândul ei, dusese la o goană după aur şi, în cele din urmă, la numeroasele crahuri bancare care ajunseseră cunoscute drept Panica din 1893. Nu îl preocupa adevărata înşiruire a evenimentelor. Avea ideea nelămurită că pieţele se mişcau înainte şi înapoi şi era încrezător că pierderile de azi aveau să fie câştigurile de mâine. în loc să pună beţe în roate excursiei sale europene, criza financiară – cea mai gravă de la Recesiunea cea Lungă, cu două decenii mai înainte – se număra printre cele mai puternice imbolduri pe care le găsise ca să plece.

Pe când Benjamin se pregătea să stabilească o dată pentru voiaj, bancherul îl informă că, prin intermediul unor „legături”, izbutise să achiziţioneze obligaţiuni emise pentru refacerea rezervelor de aur ale naţiunii, a căror epuizare dusese la insolvenţă atâtea bănci. întreaga emisie fusese vândută în nici jumătate de oră şi, în mai puţin de o săptămână, bondurile îi aduseseră lui Rask un profit frumuşel. Aşa încât norocul apărut fără să fie chemat, sub forma unor schimbări politice şi oscilaţii favorabile ale pieţei, duse la neaşteptata şi aparent spontana creştere a respectabilului patrimoniu al lui

Benjamin, pe care nu se obosise niciodată să îl sporească. însă acum, că soarta o făcea pentru el, descoperi în miezul fiinţei o foame de care nu fusese

conştient până ce nu i se înfăţişase o momeală suficient de mare încât să o stârnească la viaţă. Europa nu avea decât să aştepte.

Averea lui Rask segăsea în păstrarea casei de avocatură J.S. Winslow & Co., instituţie care se ocupase dintotdeauna de afacerile familiei. Firma, întemeiată de unul dintre prietenii tatălui său, ajunsese acum pe mâna lui John S. Winslow Jr., care încercase, fără a reuşi, să se împrietenească cu Benjamin. Drept rezultat, relaţia dintre cei doi tineri era întrucâtva încordată. Lucrau totuşi împreună – chiar dacă o făceau prin mesageri sau telefonic, modalităţi de contact preferate de Benjamin repetitivelor şicăznit de amabilelor întâlniri faţă în faţă.

Curând, Benjamin începu să se priceapă la cititul cotaţiilor bursiere, la descoperitul de tipare,la intersectatul lor şi la găsirea de legături cauzale ascunse între tendinţe aparent lipsite de coerenţă. Winslow, dându-şi seama de înzestrările clientului său, făcu lucrurile să pară mai obscure decât erau şi îi trată cu dispreţ predicţiile. Însă, chiar şi aşa, Rask începu să ia decizii proprii, de obicei opuse sfaturilor firmei. Cum îl atrăgeau investiţiilepetermen scurt, îl instrui pe Winslow să facă tranzacţii riscante cu opţiuni, obligaţiuni şi alte instrumente speculative. Winslow, întotdeauna, îndemna la precauţie şi protesta faţă de aceste stratageme nesăbuite: refuza să îl pună

pe Benjamin în poziţia de a-şi pierde capitalul în întreprinderi hazardate. Dar mai îngrijorat decât de activele clientului se arăta Winslow în privinţa păstrării aparenţelor, şi era mai dornic să afişeze o anume respectabilitate financiară – fiindcă totuşi, cum avea la un moment dat să spună, chicotind la propria vorbă de duh, ţinea până la urmă registre contabile, nu cămătăreşti, şi era la cârma unei case de finanţă, nu a uneia de toleranţă. Moştenise, de la tatăl său, reputaţia că efectua investiţii solide şi intenţiona să onoreze tradiţia. Cu toate acestea, până la urmă, se conforma

negreşit instrucţiunilor lui Rask şi îşi păstra comisioanele.

în nici un an, făcându-i-se lehamite de pedanteria şi pasul de melc al consilierului său, Rask decise să joace la bursă pe cont propriu şi îl concedie pe Winslow. Retezarea tuturor legăturilor cu familia care fusese atât de apropiată de a sa vreme de două generaţii se dovedi o satisfacţie în plus, pe lângă sentimentul de adevărată împlinire de care avu Rask parte, pentru întâia oară în viaţă, când luă frâiele afacerilor sale.

Cele două niveluri inferioare ale casei deveniră birou improvizat. Transformarea nu era rezultatul unui plan, cât, mai degrabă, efectul întâmpinării unor nevoi până atunci nemaiştiute, una câte una, pe măsură ce se iveau, până ce, fără să-şi dea seama, casa i se transformă într- un soi de spaţiu de lucru plin cu angajaţi. începu cu un curier, pe care Benjamin îl trimise să gonească prin tot oraşul cu certificate de acţiuni, obligaţiuni şi alte documente. Câteva zile mai târziu, băiatul îl informă că avea nevoie de ajutor. Pe lângă un al doilea curier, Benjamin tocmi o telefonistă şi un conţopist, care îl anunţă peste puţin că nu se putea descurca singur. Să-şi supravegheze oamenii îi rupea lui Benjamin timp vital din cel dedicat afacerii, aşa că îşi angajă un secretar. Iar ţinerea registrelor deveni pur şi simplu prea consumatoare de timp, aşa că angajă un contabil. Până să ajungă şi asistentul său să îşi ia propriul asistent, Rask pierdu şirul noilor angajaţi şi nu se mai osteni să- şi amintească chipul ori numele vreunuia.

Mobila, care rămăsese cu anii neatinsă sub huse, era acum manevrată ireverenţios de funcţionari şi comisionari. Un telegraf bursier fusese instalat pe servanta de nuc; table cu cotaţii acopereau mare parte din frunzişul aurit, în relief, al tapetului de pe perete; teancuri de ziare pătaseră galbenul-pai al catifelei unei banchete; o maşină de scris lăsase o adâncitură în tăblia unei mese de lemn satinat; pete de cerneală neagră şi roşie îngălau cuverturile croşetate ale divanelor şi sofalelor; jarul ţigărilor arsese muchiile şerpuitoare ale unui pupitru de mahon; pantofi grăbiţi roseseră picioarele sculptate ale meselor de stejar şi mânjiseră, fără cale de întoarcere, carpetele persane. Rămâneau intacte doar odăile părinţilor săi. Dormea la ultimul

etaj, pe care nici măcar nu îl vizitase, copil fiind, vreodată.

Nu îi fu greu să găsească un cumpărător pentru afacerea tatălui. Benjamin încurajă un manufacturier din Virginia şi o companie de comerţ din Regatul Unit să se întreacă în licitaţie. Dorind să se distanţeze de acea parte a trecutului său, văzu cu mulţumire că britanicii au câştig de cauză şi că firma de tabac se întoarce de unde venise. Adevărata satisfacţie i-o aduse însă faptul că profitul din această vânzare îi îngăduia să activeze pe un tărâm mai elevat, să îşi permită un nou nivel de risc şi tranzacţii financiare pe termen lung pe care nu fusese, în trecut, dispus să le ia în considerare. Cei din jurul său vedeau cu uluire că posesiunile i se împuţinau în proporţie directă cu creşterea averii. Vându ce mai rămânea din proprietăţile familiei, inclusiv casa cea mare de pe West 17th Street, şi tot ce se găsea în ele. Hainele şi hârtiile îi încăpură în două cufere, care fură trimise la Wagstaff Hotel, unde îşi închirie un apartament.

Deveni fascinat de contorsiunile banilor – cum puteau fi aceştia făcuţi să se încovoaie pentru a se hrăni cu de-a sila pe ei înşişi. Natura izolată, autosuficientă a speculaţiei se potrivea firii lui şi era în sine o sursă de încântare şi un scop, indiferent de ce ar fi reprezentat câştigurile sale ori ce i-ar fi permis acestea să facă. Luxul era o povară trivială. Spiritul său solitar nu tânjea după contactul cu experienţe noi. Politica şi accesul la putere nu jucau nici un rol în mintea sa lipsită de repere sociale. Jocurile de strategie, precum şahul sau bridge- ul, nu îl interesaseră niciodată. Dacă ar fi fost întrebat, lui Benjamin i-ar fi venit greu să explice de ce se simţise atât de atras către lumea financiară. Era complexitatea acesteia, da, însă şi faptul că vedea

capitalul ca pe un lucru trăitor, dar antiseptic. Se mişcă, se hrăneşte, creşte, se înmulţeşte, se îmbolnăveşte, ba chiar poate să şi moară. însă este curat. Asta, cu timpul, avea să îi devină tot mai limpede. Cu cât mai extinsă operaţia, cu atât mai detaşat era de amănuntele ei concrete. Nu era

nevoit să atingă măcar o singură bancnotă sau să ia contact cu lucrurile şi oamenii pe care îi afectau tranzacţiile lui. Iar făptura cea vie avea să fie pusă în mişcare, trasând o dantelărie de modele frumoase în drumul său spre tărâmul abstracţiunilor de un nivel şi mai ridicat, urmându-şi uneori apetituri proprii pe care Benjamin nu ar fi putut să le anticipeze — şi asta îi dădea nişte plăcere în plus — încercarea tighioanei de

a-și exercita liberul-arbitru. Admira creatura și o înțelegea, chiar și când îl dezamăgea.

Benjamin abia dacă știa centrul Manhattanului – doar cât să-i displacă văile adânci dintre clădirile de birouri și străzile înguste și murdare pline de afaceriști cu pas țanțoș, ocupați să arate cât de ocupați erau. Totuși, înțelegând avantajul de a se afla în Districtul Financiar, își mută biroul pe Broad Street. În scurtă vreme, fiindcă interesele i se diversificau, obținu un loc la Bursa de Valori din New York. Angajații săi își dădură iute seama că avea la fel de multă aversiune pentru dramatism cât și pentru exploziile de bucurie. Conversațiile, reduse la esențial, erau purtate în șoaptă. Dacă țăcănitul mașinilor de scris se întrerupea, scârțâitul unui scaun de piele sau fâsâitul unei mâneci de mătase pe hârtie se auzea din celălalt capăt al camerei. Și totuși unduiri silențioase făceau mai mereu aerul să se miște. îi era limpede oricui că nu erau decât prelungiri ale voinței lui Rask și că era datoria lor să îi satisfacă, ba chiar să îi anticipeze necesitățile, fără să îi înfățișeze însă nevoile lor. Dacă nu cumva aveau informații vitale de împărtășit, așteptau să li se adreseze cuvântul. Lucratul în slujba lui Rask deveni ambiția multor agenți de bursă tineri, însă după ce se desprindeau de el, crezând că absorbiseră tot ce putea fi învățat, nici unul nu putea reproduce succesul fostului lor îndrumător.

Fără ca el să țină cu tot dinadinsul, numele începu să îi fie rostit cu respect reverențios prin cercurile financiare. Unii dintre foștii prieteni ai tatălui său îl abordau acum cu propuneri de afaceri pe care le

accepta uneori şi cu sugestii şi ponturi pe care le ignora întotdeauna. Opera cu aur şi guano, cu valute şi bumbac. Comercializa obligaţiuni şi carne de vită. Interesele nu îi mai erau limitate la Statele Unite. Anglia, Europa, America de Sud şi Asia deveniră pentru el un teritoriu unificat. Ţinea lumea sub ochi din biroul său, căutând împrumuturi riscante cu dobânzi mari, şi negocia obligaţiuni la termen dintr-o serie de ţări ale căror destine aveau să se întrepătrundă

din cauza tranzacţiilor lui. Puţinele-i înfrângeri erau urmate de triumfuri grandioase. Toţi cei aflaţi de partea lui prosperau.

În ceea ce devenea, din ce în ce mai pregnant şi contra voinţei sale, „lumea” lui Benjamin, nimic nu dădea mai mult de bănuit decât anonimatul. Chiar dacă bârfele nu ajungeau niciodată la el, Rask – cu aspectul său deranjant de şters, obiceiurile-i de o moderaţie extremă şi viaţa-i sihastră la hotel – ştia că ceilalţi îl priveau, într-o oarecare măsură, ca pe un „personaj”. Fiindcă doar gândul că putea fi considerat un excentric îi dădea fiori reci, decise să se conformeze celor aşteptate de la un bărbat în poziţia sa. Construi o vilă de calcar *beaux arts* pe Fifth Avenue, la intersecţia cu 62th Street, şi îl angajă pe Ogden Codman să îi amenajeze interiorul, convins că realizările sale decorative vor fi prezentate pe larg în toate rubricile mondene. După ce casa fu terminată, încercă, fără să reuşească până la urmă, să dea un bal – renunţase odată ce înţelesese, lucrând la lista de invitaţi cu un secretar, că obligaţiile sociale se multiplicau exponenţial. Se alătură câtorva cluburi, consilii de administraţie, organizaţii caritabile şi asociaţii la al căror sediu era arareori văzut. Făcu totul în silă. Însă i-ar fi displăcut şi mai mult să fie socotit un „original”. Deveni, în cele din urmă, un bărbat înstărit jucându-şi rolul de bărbat înstărit. Faptul că realitatea coincidea cu deghizamentul nu îl încânta defel.

New Yorkul dădea pe dinafară de optimismul gălăgios al celor încredinţaţi că o luaseră înaintea viitorului. Rask, fireşte, beneficie de această creştere subită, care însă, pentru el, nu era decât un eveniment numeric. Nu se simţea înclinat să circule cu metroul inaugurat recent. în puţine ocazii, vizitase câţiva dintre mulţii zgârie-nori care erau înălţaţi prin tot oraşul, netrecându-i prin minte să îşi mute însă birourile în vreunul dintre ei. Automobilele le socotea o pacoste, atât pe străzi, cât şi în conversaţie. (Maşinile deveniseră un subiect atotprezent şi, în mintea lui, unul atotplictisitor printre angajaţi şi colaboratori.) Ori de câte ori era cu putinţă, evita să traverseze noile poduri care adunau laolaltă oraşul şi se ţinea departe de puzderia de imigranţi care acostau în fiecare zi pe insula Ellis. Trăiamare parte din evenimentele care se petreceau în New York prin intermediul ziarelor şi, mai presus de orice, prin simbolurile criptice de pe panglica de cotaţii bursiere. Şi totuşi, în ciuda acestei perspective particulare (unii ar fi putut spune înguste) pe care o avea asupra metropolei, vedea până şi elcă, deşi fuziunile şi absorbţiile duseseră la o concentrare a averii în portofoliul câtorva corporaţii de dimensiuni fără precedent, exista, ironic, un sentiment al succesului colectiv. Simpla dimensiune gargantuescă a acestor noi companii monopoliste, dintre care câteva ajunseseră să valoreze mai mult decât întregul buget guvernamental, era dovada inechităţii cucare era distribuită recompensa.Şi totuşi cei mai mulţi dintre oameni, oricare le-ar fi fost starea, erau siguri că fac parte dintr-o economie care duduia – sau care avea, cât de curând, să o facă.

Apoi, în 1907, Charles Barney, preşedintele Knickerbocker Trust Co., se implică într-un plan menit să-i asigure dominaţia pe piaţa cuprului. încercarea eşuă, provocând devastarea unei mine, prăbuşirea a două case de brokeraj şi falimentul unei bănci. La puţină vreme, se anunţă că cecurile de la Knickerbocker nu mai erau acceptate. Banca Comercială Naţională satisfacu preţ de câteva zile solicitările depozitarilor, până ce Barney nu avu de ales decât să îşi închidă porţile şi, la cam o lună după aceea, să se împuşte mortal în piept. Căderea companiei Knickerbocker trimise valuri de panică prin pieţe. Se stârni un efect de insolvenţă generală, Bursa se prăbuşi, se ceru rambursarea imediată a creditelor scadente, casele de tranzacţii bursiere îşi anunţară falimentul, concernele intrară în incapacitate de plată, băncile comerciale se închiseră. Toate vânzările se opriră. Mulţimi defilau pe Wall Street, cerând să îşi lichideze depozitele. Detaşamente de poliţişti călare se perindau în sus şi în jos încercând să păstreze ordinea publică. în absenţa banilor lichizi, împrumuturile interbancare explodară cu peste o sută cincizeci de procente în doar câteva zile. Aur sub formă de lingouri fu adus din Europa, în cantităţi vaste, însă milioanele trecute peste Atlantic nu izbutiră să domolească criza, în vreme ce înseşi fundaţiile creditării se fisurau, Rask, care avea rezerve robuste de bani gheaţă, se folosi de criza lichidităţilor. Ştia care companii lovite de panică erau suficient de rezistente ca să îi supravieţuiască şi se puse pe colectat valori mobiliare la preţuri scandalos de subevaluate. Analizele sale, în multe cazuri, fură cu un pas înaintea celor de la J.P. Morgan, care se îmbulzeau adesea pe urmele lui Rask, făcând să crească preţul acţiunilor. De fapt, în mijlocul furtunii, primi un bilet de la Morgan, unde era menţionat tatăl lui („Trabucurile maduros de la Solomon au fost cele mai fine din câte am avut plăcerea să

fumez”), invitându-l la o întâlnire în biblioteca sa cu câţiva dintre oamenii lui de încredere, „pentru a ajuta la salvgardarea intereselor

națiunii noastre”. Rask refuză, fără să furnizeze vreo scuză.

Îi luă lui Rask o vreme să înveţe a respira în aerul rarefiat al înălţimilor la care urcă după finalul crizei. O aureolă ţiuitoare îl înconjura oriunde se ducea. O simţea necontenit între el şi lume. îşi dădea seama că o simt şi alţii. Rutina sa vizibilă rămăsese aceeaşi – petrecea mult timp în casa în mare parte pustie de pe Fifth Avenue şi, de acolo, proiecta în afară iluzia că duce o intensă viaţă socială, care, în realitate, era limitată la câteva apariţii pe la festivităţi unde socotea că prezenţa lui fantomatică ar fi avut cel mai mare impact. însă lovitura pe care o dăduse în timpul panicii îl transformase în altcineva. Ce i se părea cu adevărat uimitor, chiar şi în sinea lui, era că începuse să caute semne de apreciere la toţi cei pe care îi întâlnea. Era hămesit să i se confirme că lumea băga de seamă zumzetul care îl înconjura, vibraţia, lucrul însuşi care îl înstrăina de ei. Oricât de paradoxală, această dorinţă de a certifica distanţa care îl separa de ceilalţi era o formă de comuniune cu ei. Iar simţământul era unul nou pentru el.

Fiindcă între timp îi devenise imposibil să controleze absolut orice decizie privitoare la afacerile sale, Rask fu nevoit să lege o relaţie apropiată cu un tânăr de la birou. Sheldon Lloyd, care promovase treptat ajungând asistentul său cel mai de nădejde, se ocupa de chestiunile cotidiene care solicitau atenţia lui Rask, lăsând să ajungă pe biroul acestuia din urmă doar problemele cu adevărat importante. Ajunsese să prezideze şi multe dintre întrunirile zilnice – angajatorul său i se alătura doar când era nevoie de o manifestare în forţă. în mai mult decât un fel, Sheldon Lloyd întruchipa mare parte dintre aspectele lumii financiare de care îi era atâta silă lui Benjamin. Pentru Sheldon, ca

pentru mulţi alţii, banii erau o cale pentru atingerea unui scop. îi cheltuia. îşi cumpăra lucruri. Case, vehicule, animale, picturi. Vorbea tare despre ele. Călătorea şi dădea petreceri. îşi purta pe corp bogăţia -

pielea îi mirosea în fiecare zi altfel; cămăşile nu-i erau călcate, ci noi-nouţe; hainele îi luceau aproape la fel de mult ca şi părul. Era îmbibat cu acea extrem de convenţională şi stânjenitoare calitate — „gustul". Rask se uita la el gândindu-se că doar un subordonat şi-ar cheltui banii daţi de altcineva într-o asemenea manieră: căutând huzur şi libertate.

Şi tocmai din pricina frivolităţii lui Sheldon Lloyd îl găsea Benjamin util. Asistentul său era un agent bursier încercat, da, însă Rask mai înţelegea că omul întrupa modelul a ceea ce mulţi dintre clienţii şi asociaţii temporari considerau a fi „un succes". Sheldon Lloyd era portavocea perfectă pentru afacere — o prezenţă mult mai eficientă, în multe contexte, decât cea a patronului său. Fiindcă Sheldon se potrivea cu atâta exactitate aşteptărilor

privitoare la felul în care ar fi trebuit să arate un finanţist, Benjamin începu să se bizuie pe el şi în chestiuni care nu aveau a face cu slujba. îi ceru să organizeze dineuri şi serate, iar Sheldon îi făcu pe plac cu încântare, umplând cu amicii săi casa lui Rask şi întreţinându-se plin de zel cu investitorii şi membrii consiliilor de administraţie. Adevărata gazdă se făcea întotdeauna nevăzută devreme, însă scorneala că ar fi dus o viaţă socială cât de cât activă se consolida.

în 1914, Sheldon Lloyd fu trimis în Europa să finalizeze o înţelegere cu Deutsche Bank şi cu o companie farmaceutică germană şi să se ocupe de unele afaceri în Elveţia, ca delegat al angajatorului său. Marele Război îl prinse pe Sheldon la Zürich, unde fusese mandatat să sprijine câteva dintre noile şi prosperele bănci locale.

Acasă, Benjamin îşi direcţionă atenţia asupra fundaţiei tangibile a averii sale – lucruri şi oameni, pe care conflictul îi îmbinase într-o unică maşinărie. Investi în sectoare care aveau a face cu războiul, de la minerit şi oţelării până la fabricarea de muniţie şi construcţia de nave. Deveni interesat de aviaţie, înţelegând potenţialul comercial pe care urmau să îl aibă aeroplanele pe timp

de pace. Fascinat de progresele tehnologice definitorii pentru acei ani, înfiinţa companii de produse chimice şi finanţa antreprize inginereşti, patentând multe dintre piesele invizibile şi fluidele din noile motoare care puneau în mişcare industria mondială. Şi, prin interpuşi din Europa, negocie achiziţii de obligaţiuni de la fiecare dintre naţiunile implicate în război. Totuşi, oricât de formidabilă îi devenise bogăţia, nu era decât punctul de

pornire al adevăratei sale ascensiuni.

Reticenţa îi sporea odată cu influenţa. Cu cât mai departe şi mai adânc i se extindeau investiţiile în societate, cu atât mai retras în sine devenea. Se părea că medierile în principiu interminabile care stau la temelia unei averi – acţiuni şi obligaţiuni legate de corporaţii legate de teren şi de mijloacele de muncă şi de masele trudnice, adăpostite, hrănite şi îmbrăcate prin munca altor mulţimi din lumea întreagă, plătite în felurite monede cu valoare, şi acestea subiect al comerţului şi speculei, legate de soarta diverselor economii naţionale şi legate, în cele din urmă, de corporaţii legate de acţiuni şi obligaţiuni – făcuseră irelevante pentru el relaţiile nemediate. Şi totuşi, odată ce ajunse şi trecu de ceea ce socotea a fi punctul de mijloc al vieţii sale, un simţământ nedesluşit de responsabilitate genealogică împreună cu o şi mai vagă idee de respectabilitate îl purtară cu gândul la căsnicie.

DOI

Alde Brevoort erau o veche familie din Albany a cărei avere nu se menţinuse la înălţimea numelui. Fusese nevoie de trei generaţii de politicieni şi de romancieri rataţi pentru a-i reduce la o stare de precaritate demnă. Casa lor din Pearl Street, una dintre primele construite în oraş, era însăşi întruchiparea acelei demnităţi, iar existenţa lui Leopold şi a lui Catherine Brevoort se învârtea, în mare măsură, în jurul întreţinerii ei. Până să se nască Helen, închiseseră etajele superioare pentru a se asigura că îşi pot dedica deplina atenţie celor inferioare, unde îşi primeau musafirii. Salonul lor era unul dintre centrele vieţii mondene din Albany, iar decăderea clanului Brevoort nu îi împiedica să primească membri ai familiilor Schermerhorn, Livingston ori Van Rensselaer. Dacă seratele lor aveau atâta succes era din pricină că obţinuseră un echilibru rar între degajare (Catherine avea darul de a-i face pe alţii să se simtă vorbitori înzestraţi) şi prestigiu (Leopold era socotit, de mulţi, una dintre autorităţile intelectuale şi morale ale localităţii).

în cercul lor, amestecul în politică era considerat o chestiune de joasă speţă, în vreme ce literatura le trăsnea a boemă. Domnul Brevoort, cu toate acestea, combinase dragostea deloc de bonton a înaintaşilor săi pentru serviciul public şi cuvântul scris, devenind autorul a două volume dedicate filosofiei politice. Amărât de tăcerea absolută cu care îi fusese întâmpinată opera, se îndreptase către fiica lui şi luase frâiele educaţiei acesteia. De la naşterea lui Helen, domnul

Brevoort fusese prea prins cu afacerile sale tot mai păguboase pentru a-i da cu adevărat atenţie, însă acum, după ce luă decizia de a se ocupa de educaţia fetei, începu să se desfete cu toate faţetele personalităţii acesteia. La cinci ani, Helen era deja o cititoare avidă, iar tatăl ei găsi în ea, cu surprindere, un interlocutor precoce. Se plimbau îndelung pe malul fluviului Hudson, câteodată până târziu în noapte, discutând fenomenele naturale dimprejur – mormoloci şi constelaţii, frunze căzute şi vânturile care le purtau, nimbul lunii şi coarnele cerbului. Leopold nu mai avusese parte de genul acesta de bucurie.

Găsi că toate manualele de şcoală disponibile erau insuficiente, punându-le la îndoială atât conţinutul, cât şi abordarea pedagogică. Prin urmare, când nu preda ori nu se ocupa de obligaţiile sociale pe care soţia părea să le creeze mereu pentru el, domnul Brevoort luă obiceiul de a scrie manuale şi de a concepe caiete de exerciţii pentru fiica sa. Conţineau jocuri instructive, ghicitori şi puzzle-uri care o distrau pe Helen şi pe care fetiţa, aproape invariabil, le rezolva. împreună cu ştiinţa, literatura avea un loc fruntaş în programă. Citeau transcendentalişti americani, moralişti francezi, satirişti irlandezi şi autori de aforisme germani. Cu ajutorul unor dicţionare depăşite, încercau să traducă basme şi fabule din Scandinavia, Roma antică şi Grecia, încurajaţi de rezultatul de-a dreptul absurd al eforturilor lor (doamna Brevoort trebuia adeseori să dea buzna în mica lor sală de clasă pentru a-i ruga să nu mai râdă „ca nişte cai” atunci când primea oaspeţi), înjghebară o colecţie de mituri născocite şi scandaloase. Primii doi sau trei ani ai studiilor lui Helen sub tutela tatălui aveau să rămână cei mai fericiţi din viaţa ei, iar dacă, în timp, detaliile şi contururile acestor amintiri urmau să se dilueze, sentimentul general de încântare şi plenitudine avea să rămână în mintea ei la fel de

luminos şi viu.

în încercarea de a-şi extinde domeniul pedagogic, metodele capricioase de cercetare ale domnului

Brevoort îl purtară spre teorii ştiinţifice defuncte, edificii filosofice părăginite, doctrine psihologice sărite de pe fix şi dogme teologice lipsite de pietate. încercând un mariaj între religie şi ştiinţă, deveni absorbit de învăţăturile lui Emanuel Swedenborg. Avea să fie un punct de cotitură în viaţa sa — şi în relaţia cu fiica. Călăuzit de principiile lui Swedenborg, credea acum că raţiunea, iar nu penitenţa şi frica, reprezintă calea spre virtute şi poate chiar către divin. Tratatele de matematică nu mai erau surclasate acum decât de Scripturi, iar domnul Brevoort se simţea încântat de uşurinţa graţioasă cu care Helen, la şapte sau opt ani, rezolva exerciţii complexe de algebră şi furniza exegeze amănunţite ale unor pasaje biblice. Fetei i se cerea totodată să ţină jurnale meticuloase ale viselor, pe care le prefirau cu fervoare numerologică în căutarea unor mesaje cifrate de la îngeri.

O parte din veselia de altădată a domnului Brevoort se ofilise în umbra nou-descoperitei pasiuni pentru teologie. însă, atâta cât putu, Helen duse mai departe spiritul ludic al anilor de început. Pentru a înviora tot mai pâcloasa rutină a lecţiilor zilnice, Helen învăţă cum să-şi amuze tatăl din ce în ce mai distant. Drept că, în tabelul acum extins al materiilor, existau multe aspecte care îi plăceau şi cărora li se dedica – aritmetică, optică, trigonometrie, chimie, astronomie –, însă părţile mai mistice ale programei domnului Brevoort i se păreau plicticoase, asta până ce învăţă cum să le manevreze spre propria sa distracţie. întocmi anagrame cu profeţii biblice pentru a prevesti viitorul familiei; concepu interpretări la Vechiul Testament, bazându-se pe argumente matematice ezoterice pe care tatăl ei le găsea mereu impresionante, fie că le înţelegea ori nu; umplu paginile jurnalului de vise cu notaţii şocante, multe pendulând la limita indecenţei. Leopold solicitase ca relatările viselor ei să fie de o onestitate fără

compromis, iar Helen se distra văzând cum îi tremură bărbia, cu oroare prost ascunsă, la citirea născocirilor ei puţintel deşucheate.

Dacă inventarea de vise începuse ca o farsă, avea să se transforme, până la urmă, într-o necesitate. Pe la vârsta de nouă ani, insomnia începu să îi alungească nopţile, lipsind-o nu doar de vise, ci şi de tihnă. Spori îngheţaţi de nelinişte îi colonizară mintea, preschimbând-o într- un pustiu al fricii. Sângele, subţiat, părea să-i curgă prea alert prin vene. I se părea, câteodată, că îşi aude inima icnind. Aceste privegheri de coşmar se făcură din ce în ce mai frecvente, iar zilele care le urmau deveneau neguroase. I se părea aproape imposibil să menţină laolaltă realitatea. Şi totuşi această versiune împâclită a sinelui ei era aceea preferată de părinţi – tatăl îi parcurgea cu multă plăcere invenţiile; mamei i se părea, în acest chip, mai accesibilă.

Helen ajunse curând să priceapă că nu mai era doar eleva tatălui ei, ci şi obiectul său de studiu. Părea interesat de rezultatele concrete ale pedagogiei lui şi încerca să urmărească felul în care aceasta modelase mintea şi moralitatea fiicei sale. Când o examina, Helen se gândea adeseori că parcă altcineva o priveşte stăruitor din spatele ochilor lui. Abia mai apoi avea să-şi dea seama că aceste analize amănunţite o făcuseră să îşi creeze un personaj molatic care nu se evidenţia prin nimic anume, rol pe care îl interpreta cu o consistenţă fără greş în preajma părinţilor şi a prietenilor acestora – de o politeţe fără asperităţi, nevorbind niciodată dacă vorbitul putea fi evitat, răspunzând cu înclinări ale bărbiei şi monosilabe ori de câte ori era cu putinţă, ferindu-şi întotdeauna privirea, evitând cu tot dinadinsul tovărăşia adulţilor. Faptul că nu lepădase niciodată această înfăţişare avea să o facă, mai târziu în viaţă, să se întrebe dacă nu cumva aşa şi fusese cu adevărat ori dacă, mai degrabă, de-a lungul anilor, spiritul i se lăsase modelat de mască.

Seratele de pe Pearl Street rămăseseră bine populate în ciuda mijloacelor reduse ale familiei,

mărturie a şarmului şi dexterităţii doamnei Brevoort. Nici scăderea calităţii ceaiului şi nici dezertările multiple din rândul ajutoarelor nu stăviliseră apariţia vizitatorilor. Nici

măcar soţul ei, al cărui comportament sei făcuse la fel de bizar pe cât de criptice îi deveniseră cuvintele, nu fusese în stare să-i alunge musafirii. Prin forţa pură a farmecului său – la care se adăugau câteva iscusite manevre politice –, soţia se asigurase că salonul ei rămâne în inima vieţii sociale şi intelectuale din Albany. Veni însă şi momentul în care fură nevoiţi să redeschidă etajele superioare, să le mobileze pe cât de bine putură şi să

îşi ia chiriaşi. Doamna Brevoort ar fi putut să treacă peste ruşinea de a avea funcţionari ai administraţiei tropăindu-i în sus şi în jos pe scară, însă obişnuiţii casei socotiră că ar fi fost mai plin de tact, din partea lor, să îşi mute altundeva sindrofiile. Cam în aceeaşi perioadă decise familia Brevoort că oraşul Albany se făcuse din cale-afară de provincial.

Petrecură o lună în New York înainte de a se îmbarca spre Europa, locuind în casa uneia dintre prietenele doamnei Brevoort de pe East 84th Street colţ cu Madison Avenue, la câteva străzi doar de reşedinţa despre care nu bănuia nimeni că avea să devină căminul lui Helen. De fapt, ani mai târziu, avea să-şi rememoreze adesea din perioada petrecută în New York, întrebându-se dacă şinele ei de opt ani l-ar fi putut zări, într-una dintre plimbările

făcute cu mama, pe afaceristul deja plin de succes care avea să îi devină soţ. Se vor fi văzut vreodată, măcar în treacăt, fetiţa şi bărbatul? Este cert, în orice caz, că, în copilărie, îşi petrecuse ore plicticoase în compania multora dintre cei care mai apoi aveau să se întreacă pentru atenţia şi prietenia ei de femeie măritată. Maică-sa o duse pe la toate întrunirile pe timp de zi la care izbuti să ajungă în acea lună – prânzuri, conferinţe, ceaiuri, recitaluri. Ce putea învăţa în asemenea ocazii sociale era mai important pentru educaţia ei, zicea adesea doamna Brevoort, decât lecţiile de botanică sau greacă pe care le căpăta de la Leopold. Cum îi era obiceiul, Helen păstră tăcerea la aceste adunări – privea şi asculta, fără să-i treacă prin minte că un deceniu mai târziu avea să recunoască multe dintre acele feţe şi voci, fără să îşi

închipuie cât de bine vor ajuta întruchipării ei adulte să știe cine pretindea că și-o amintește ori o uitase.

Viaţa lor în Europa ar fi fost imposibilă fără doamna Brevoort. îndată ce ajunseră în Franţa, îşi luară o locuinţă modestă în Saint-Cloud, însă Catherine descoperi curând că aceasta era pur şi simplu prea depărtată de centrul Parisului. De vreme ce avea multe comisioane de făcut, se duse în vizită, de una singură, la familia Lowell, care avea reşedinţa pe île Saint-Louis. De acolo luă legătura cu persoanele pe care le cunoştea sau pe care i se ceruse să le întâlnească pentru a le transmite veşti, scrisori şi mesaje confidenţiale de la New York. Până să se încheie prima lor săptămână, fuseseră invitaţi să stea la casa lui Margaret Pullman din Place des Vosges. Situaţia ajunse să se repete mai peste tot: alde Brevoort soseau la Biarritz, la Montreux, la Roma şi îşi găseau adăposturi rezonabile la câte o *pension* sau un *albergo* din câte o zonă mai puţin strălucită, însă respectabilă a oraşului. Doamna Brevoort îşi petrecea cam o săptămână în vizite la prieteni, transmiţând mesaje şi făcându-şi cunoştinţe noi printre expatriaţii americani, după care ea şi familia erau invitaţi să devină oaspeţi ai unora dintre aceştia. Cu timpul, totuşi, rolurile aveau să se inverseze; dacă mai întâi doamna Brevoort fusese cea care se bazase pe bunătatea mai prosperilor ei compatrioţi, după vreun an cererea pentru tovărăşia ei crescu într-atât încât începu să refuze din invitaţii, lucru care avu efectul de a o face şi mai dorită. Oriunde se îndrepta familia ei, devenea nodul de legătură între toţi americanii rătăcitori care meritau cunoscuţi.

Nu era lucru neobişnuit pentru americanii de peste graniţe să se evite unii pe alţii. Nu doar fiindcă, potrivit unui protocol nerostit, aşa o cereau regulile discreţiei şi tactului, ci şi fiindcă nimeni nu voia să fie perceput în

Europa drept un inadaptat fără prieteni, dependent de cunoştinţele făcute acasă. Pe deplin conştientă de codul respectiv, doamna Brevoort se folosi de el şi deveni un soi de curier printre alogenii izolaţi voluntar care îi primiră din toată inima serviciile, lucru care le permise să menţină faţada unei autonomii distante. La ea se apela pentru o prezentare în anturaje mult dorite, care, lăsată pe seama altcuiva, ar fi fost o chestiune stânjenitoare; refăcea legături retezate şi ţesea altele noi; izbutea să includă oameni în cercuri selecte, în vreme ce, crucial lucru, conserva impresia că aceste cercuri rămân închise; era, o recunoşteau cu toţii, un izvor nesecat de anecdote şi o mijlocitoare desăvârşită.

Călătorind la munte, la mare sau prin oraşe (potrivit sezonului) şi rămânând doar câteva zile, zăbovind mai mult sau grăbindu-se (după cum le convenea), familia Brevoort îşi trasă o hartă a unui Grand Tour propriu, excentric. Domnul Brevoort îşi dărui bună parte din timp educării fiicei şi frecventării unor felurite societăţi mistice – spiritism, alchimie, hipnoză, necromanţie şi alte forme de ocultism ce deveniseră preocupări care îl absorbeau întru totul. Helen simţea deja, ca o apăsare pe inimă, că îşi pierduse, în persoana tatălui ei, singurul companion şi prieten din Europa, însă cam tot acum se întâmplă ca spiritul ei să capete adâncimi noi: fata crescuse, era citită şi îndeajuns de educată ca să îşi dea seama că Leopold se transformase într-un maldăr de nonsensuri. Fusese trasă pe margine de nişte dogme şi credinţe care cu câţiva ani în urmă ar fi fost luate în râs de amândoi şi ar fi servit de inspiraţie pentru basmele lor absurde. Era şi aşa trist să-şi vadă tatăl pierzându-se în depărtări, însă o zdrobea constatarea că odată cu el se dusese orice respect pentru relevanţa lui intelectuală.

Domnul Brevoort, cu toate acestea, nu ignora cu totul talentele fiicei. După câţiva ani de voiaje, trebui să admită că înzestrările ei pentru limbi

străine, cifre, hermeneutică biblică şi ceea ce numea intuiţiile ei mistice crescuseră dincolo de abilităţile lui, şi prin urmare începu să plănuiască itinerarele familiei astfel încât să se

intersecteze cu diverşi învăţaţi care i-ar fi putut completa educaţia. Aşa ajunseră în pensiuni umile de prin sătucuri sau pe la case de oaspeţi din suburbiile unor oraşe universitare, unde mama, tatăl şi fiica erau siliţi să îşi treacă vremea având-se doar pe ei înşişi ca tovărăşie. Izolaţi şi scoşi din elementul lor, doamna şi domnul Brevoort deveniră certăreţi şi răutăcioşi. Helen se adânci şi mai mult în sine, iar tăcerea ei deschise un câmp de luptă pentru

disputele din ce în ce mai înverşunate ale părinţilor. Însă când venea în sfârşit vremea unei întrevederi cu vreun ilustru profesor ori vreo autoritate în cele oculte, în Helen se producea nesmintit o transformare. Iradia deodată o încredere ca de cristal ceva în ea căpăta duritate, sclipea şi prindea ascuţiş.

Fie că erau în centrul Jenei, la periferiile oraşului Toulouse ori în suburbiile Bolognei, rutina rămânea, în mare parte, aceeaşi. închiriau camere la han, unde doamna Brevoort se pretindea lovită de vreo indispoziţie care necesita odihnă la pat, pe când domnul Brevoort îşi ducea fiica să se vadă cu marele om pentru care ajunseseră acolo. Prezentările îndelungi şi în mare parte ininteligibile ale lui Leopold Brevoort îşi făceau mereu gazda să îi privească, pe fiică şi pe el, cu reticenţă şi regret. Nu

doar că doctrinele sale deveniseră de-a dreptul obscure, însă erau enunţate şi într-un talmeş-balmeş de franceză, germană şi italiană, cu vorbe în mare parte născocite. Unii dintre cărturarii şi misticii respectivi erau impresionaţi de intima cunoaştere a Scripturilor pe care o arăta Helen, de cunoştinţele în domeniul ştiinţific şi de fluenţa în feluritele învăţături ezoterice. Simţindu-le interesul, domnul Brevoort încerca să spună ceva, însă era oprit prin ridicarea unei palme şi ignorat pentru tot restul audienţei. Câţiva dintre aceşti tutori îi cerură chiar să iasă din încăpere. Şi câţiva, cu înfocare pedagogică, se apucară să-şi lipească palma de piciorul lui Helen, retrăgându-şi-o însă la iuţeală, înfricoşaţi de letala-i indiferenţă şi de fixitatea privirii.

Helen îşi lăsase copilăria în urmă, în Albany. Fiind mereu în mişcare, întâlni puţine fete de vârsta ei, iar acele intersectări întâmplătoare nu avură nicicând şansa de a înflori în prietenii depline. Ca să îşi treacă de urât, învăţa de una singură limbi străine ajutându-se de cărţi pe care le purta între diferite locuinţe şi hoteluri – lua un exemplar din *La Princesse de Cleves* dintr-un raft din Nisa pentru a-l aşeza apoi într-o bibliotecă din Siena după ce extrăgea din aceasta din urmă *I viaggi di Gulliver,* cu care umplea apoi spaţiul gol lăsat după ce împrumuta, la Miinchen, *Rot und Schwarz.* Insomniile îi consumau în continuare nopţile şi folosea cărţile ca pe un scut împotriva asalturilor date de înfricoşările ei abstracte. Când cărţile se dovediră insuficiente, recurse la ţinerea unui jurnal. Jurnalele de vise pe care tatăl ei o făcuse să le ţină timp de câţiva ani o îmbibaseră cu obiceiul cotidian de a-şi nota gândurile. Cu timpul, cum el încetase să-i mai citească însemnările, scrisul fetei se abătu de la vise şi trecu la cugetări despre cele citite prin cărţi, impresii despre oraşele vizitate şi, în timpul nopţilor de nesomn, la însemnări dedicate celor mai lăuntrice temeri şi năzuinţe.

Un eveniment în frageda ei tinereţe, unul care nu produse zarvă, se arătă decisiv. Stătea cu părinţii la vila doamnei Osgood din Lucea. Helen se plimbase prin împrejurimi, apoi, toropită de căldură, prin casa pustie. Erau singurii musafiri. Servitorii, auzindu-i paşii, se făcuseră nevăzuţi. Un câine, lungit pe gresia răcoroasă a podelei, cu ochii întredeschişi holbându-se către interiorul craniului, visa scuturat de convulsii. Aruncă o privire în salonaş: tatăl ei şi domnul Osgood aţipiseră în fotolii. Helen se simţi cuprinsă de o agresivitate molatică, de o dorinţă vagă de a face rău. îşi dădu

seama că atinsese pragul cel mai de jos al plictiselii. Dincolo de prag era violenţa. Se răsuci pe călcâie şi se întoarse în grădină. Când ajunse în locul umbrit unde mama ei şi gazda sorbeau limonadă, anunţă sec că iese la o plimbare prin orăşel. Poate fiindcă tonul îi fusese atât de peremptoriu, poate din cauză că mama ei se afla în mijlocul unei conversaţii pline de aluzii şoptite cu doamna Osgood, ori din pricină că lucea localitatea cu nuanţe de

castană şi aramă, emitea în acea după-amiază un halou de bunăvoinţă, nu existară obiecţii — doar o privire piezişă aruncată la repezeală de doamna Brevoort, care îi spuse fiicei să se bucure de acea *passeggiata,* însă fără a se depărta prea mult. Aşa încât, nebăgat în seamă decât de ea însăşi, un nou capitol începu pentru Helen. Ieşise, pentru prima oară în viaţă, în lume de una singură.

Abia dacă dădu atenţie drumului de ţară şi împrejurimilor, pierdută în visul de independenţă care i se îndeplinise, însă o trezi la realitate încremenirea de stuc care o întâmpină în orăşel. Pe străzile pustii auzea doar ecoul sec al tocurilor lovind caldarâmul. La fiecare câţiva paşi îşi târa cu luare-aminte câte un picior, doar ca să îşi simtă pielea de pe gât înfiorându-se de încântare la murmurul pantofului atingând moale piatra. Cu fiecare răscruce, micul

oraş devenea din ce în ce mai vioi. încercând să prelungească desfătarea pe care o găsise în neclintirea iniţială, păşi mai departe, cu semeţie efervescentă, departe de vocile care se ciocneau la distanţă, prin intersecţii, departe de zarva negustorească ce venea dinspre scuar, departe de tropa- tropurile lichide ale copitelor de după colţ, departe de femeile care se strigau de la o fereastră la alta în vreme ce-şi adunau de pe frânghie rufele, pătrunzând pe alei cu case lăcătuite contra arşiţei unde putea să-şi audă iarăşi paşii singuratici. Ştiu atunci, pe loc, că această formă de bucurie solemnă, atât de pură fiindcă era lipsită de conţinut, atât de solidă fiindcă nu se baza pe nimeni altcineva, era starea pe care avea, de aici încolo, să se străduiască să o obţină.

Pe când încerca să evite învălmăşeala din piaţă, unde avea loc acum un soi de aniversare sau vreo *festa* religioasă, Helen se trezi pe o stradă cu câteva prăvălii. Una dintre ele era un dublu anacronism. Un studio fotografic nu putea părea decât nelalocul lui într-un oraş mărunt, al cărui trecut etrusc făcea să pară noi bisericile medievale. Însă, cercetată mai îndeaproape, disonanta apariţie din viitor se dovedea a fi, de fapt, veche. Portretele din vitrină, aparatele puse la vedere, serviciile oferite – toate aminteau de zilele dintâi ale artei fotografice. Şi, cumva, Helen simţea cu mai multă acuitate cei treizeci sau cincizeci de ani cu care era rămas studioul în urmă decât cele douăzeci de secole scurse de la întemeierea oraşului. Păşi înăuntru.

Atelierul, palid de la lumina care se prefira prin delicata pojghiţă de murdărie a ferestrelor, dezvălui un soi straniu de indecizie. La început, Helen crezu că flacoanele, pipetele şi sticlăria cu forme stranii, împreună cu şipurile etichetate, sticlele şi borcanele, făceau parte din numeroasele obiecte de recuzită care aglomerau încăperea – biciclete şi armuri romane, umbreluţe şi animale împăiate, păpuşi şi obiecte de uz nautic. Însă înţelese treptat că locul era încremenit undeva între tărâmurile ştiinţei şi artei. Era un laborator de chimist, sau un atelier de pictor? Părea că ambele părţi o lăsaseră moartă de mult, abandonând disputa fără să o rezolve.

Un omuleţ cu trăsături blânde sau ostenite se ivi de după o draperie din dos. Descoperi cu încântare că tânăra domniţă din străinătate vorbea o italiană atât de bună. După câteva cuvinte schimbate, omul scoase la iveală un album cu cadre în stilul învechit al celor pe care obişnuise să le colecţioneze, copilă fiind, mama lui Helen. Fata recunoscu multe dintre obiectele pe care le aveau asupra lor legionarii, vânătorii şi mateloţii din poze. Bărbatul îi spuse că i-ar sta bine în chipul unei impunătoare Minerva. Derulă o imagine de fundal închipuind Partenonul, o

plasă pe Helen în faţa ei şi scotoci prin recuzită în căutarea unui coif, a unei suliţe

și a unei bufnițe împăiate. Helen refuză. Însă înainte ca dezamăgirea să se zugrăvească pe chipul fotografului, spuse că i-ar plăcea tare mult să i se facă o fotografie. Dar fără costumație. Fără fundal. Doar ea, în picioare, în atelier. Fotograful, mulțumit și nedumerit în egală măsură, trecu la imortalizarea primei zile din noua viață a lui Helen.

La începutul celui de-al patrulea an petrecut pe Continent, familia Brevoort trecuse în revistă toate capitalele şi locurile de vacanţă frecventate de expatriaţii americani şi totodată, în încercarea de a completa educaţia lui Helen, desenase pe hartă un traseu nebunesc. Fiindcă voiajaseră în atât de multe locuri şi atât de îndelungat, urmându-şi deopotrivă ţelurile sociale şi academice, Helen – în ciuda dispoziţiei sale rezervate şi graţie eforturilor neobosite ale mamei de a promova triumfurile familiei – se transformase într-o senzaţie. Ori de câte ori lipsea Leopold, plecat într-una din scurtele sale călătorii întru vizitarea vreunui salon de interes special, pentru a participa la vreo şedinţă de spiritism, la vreo întrunire a Societăţii Teosofice ori pentru a-i întâlni pe unii dintre aşa-zişii săi colegi, doamna Brevoort îşi scotea fata în societate, pretinzând că ajunsese la vârsta la care trebuia să înveţe cum era alcătuită cu adevărat lumea. Formal vorbind însă, Helen era, fireşte, prea tânără ca să aibă o viaţă publică. Aşa că doamna Brevoort o lua cu ea nu ca pe un alt musafir, ci ca divertisment.

La îndemnurile doamnei Brevoort, bărbaţi care învârteau sceptic pahare de brandy între degete şi doamne sorbind uşor ameţite din sherry o puneau pe Helen să citească pasaje din câte două cărţi alese la întâmplare, câteodată în limbi diferite, pe care fata le memora la iuţeală şi le repeta întocmai, oferindu-le momente recreative după cină. Asta li se părea simpatic într-o oarecare măsură. însă când doamna Brevoort, după demonstraţia iniţială, îi cerea fiicei să alterneze fraze din fiecare volum şi apoi să facă la fel pornind de la final, zâmbetele condescendente se transformau invariabil în guri căscate cu uluire. Era abia prima

dintre iscusinţele care-i alcătuiau numărul; acesta cuprindea felurite alte cascadorii mentale şi se sfârşea întotdeauna cu ovaţii murmurate ale publicului. Prezenţa ei începu, curând, să fie solicitată. Devent o „chestie”. Nici măcar nu fu nevoie ca doamna Brevoort să-i ceară fiicei să ţină aceste reprezentaţii, care făceau atât de multe pentru renumele familiei, secrete faţă de tatăl ei.

Însă nu există publicitate confidenţială, şi, până la urmă, pe când familia era în vizită la alde Edgecomb în Paris, domnul Brevoort află cu mânie că soţia se folosise de talentele fetei pentru giumbuşlucuri de

salon. în ultimii ani, pe măsură ce înclinaţiile le deveneau divergente şi mariajul li se deteriora în proporţie directă, Catherine şi Leopold încercaseră, în mare parte, să nu stea unul în calea altuia, sperând să evite astfel ciorovăielile cu care se sfârşeau cele mai multe dintre schimburile lor de replici. Totuşi, când adevărul despre reprezentaţiile lui Helen ieşi la lumină, furia care prinsese cruste groase de sedimente erupse la suprafaţă. Doamna Brevoort se declară sătulă până peste cap de egoismele obscure ale soţului, de ştiinţa-i îndoielnică şi de nonsensurile celeste care îl opreau să se ocupe de nevoile foarte terestre ale familiei. Dacă ajunseseră în punctul în care depindeau de bunătatea unor prieteni tot mai distanţi, de a căror ospitalitate se bucuraseră mulţumită firii ei întreprinzătoare şi muncii ei asidue (aici doamna Brevoort dădu greutate deplină ultimului cuvânt îndreptând degetul spre pieptul propriu) şi dacă fusese nevoită să întrebuinţeze talentele lui Helen pentru a menţine şi extinde acele prietenii, asta se petrecuse doar fiindcă pe el, unul, nu te puteai bizui ca să asigure bunăstarea familiei. Doamna Brevoort vorbise cu şuiere veninoase, conştientă că nu era bine să se pună pe răcnit câtă vreme se aflau în camera de oaspeţi a familiei Edgecomb. însă domnul Brevoort nu- şi impunea asemenea limitări. Darul de a conversa cu El pe care i-l dăduse Dumnezeu fetei, începu să ţipe, nu trebuia transformat într-un număr de circ pângăritor.

Fiica lui nu avea să fie târâtă în glodul frivol în care îi plăcea atâta să se tăvălească soţiei sale. Fiica lui nu avea să fie supusă, sub nici o formă, acestei curvăsării intelectuale.

Cât ţinu cearta, Helen rămase cu privirea aţintită asupra pantofilor. Nu putea da ochii cu tatăl ei, nu voia să îi vadă buzele formând acele cuvinte fără sens. Ar fi fost o confirmare a faptului că acum prin el vorbea altcineva. Aşa, nu era decât o voce înfuriată – un ţipăt lipsit de trup, fără legătură cu părintele ei. Mai mult decât tonul ameninţător, i se părea înfiorătoare incoerenţa tiradei lui, fiindcă i se părea că nu e pe lume violenţă mai mare decât cea săvârşită asupra înţelesului.

După acest episod (avea să o coste pe doamna Brevoort o conversaţie stânjenitoare cu doamna Edge- comb, în dimineaţa de după, urmată de câteva săptămâni de iscusită campanie de contracarare a bârfelor prin Paris, pentru a repara parţial pagubele produse în acea seară), talentele lui Helen îşi urmară parcursul înfloritor, în pofida dificultăţilor, sub supravegherea cea mai rigidă. Deşi nu îi plăcea să se ştie sub tutela riguroasă şi împrăştiată a tatălui, reglementările sale nu i se păreau mai opresive decât cele impuse de firea gregară a mamei.

Una dintre puţinele trăsături pe care le aveau în comun membrii familiei Brevoort, fie şi din motive cu totul diferite, era lipsa lor condescendentă de curiozitate în privinţa evenimentelor curente. Doamna Brevoort socotea un afront personal erupţia chestiunilor de interes public în viaţa ei privată. Îi păsa de complexităţile administrative, financiare şi diplomatice care ţineau societatea în funcţiune cam cât o preocupau motorul de sub capota unui automobil ori cazanele de sub puntea unui vas cu aburi. „Lucrurile” trebuiau pur şi simplu să „meargă”. Nu o interesa ca vreun mecanic să îi explice ce problemă avea nu ştiu ce supapă unsuroasă. Cât despre domnul Brevoort, ce-ar fi putut însemna ştirile zilnice pentru cineva ocupat cu eternitatea? De vreme ce ambii trăiau la periferia realităţii politice, nu înţeleseră imediat gravele implicaţii ale asasinării arhiducelui Franz Ferdinand.

Li se spuse din toate părţile că aveau noroc să se afle în Elveţia şi fură sfătuiţi să nu părăsească această ţară până ce situaţia nu se clarifica. în drum spre Ziirich – unde plănuiseră, cu luni în avans, să se vadă cu nişte prieteni şi să pornească apoi într-o excursie văratică – văzură mobilizându-se armata elveţiană şi auziră că graniţele se fortificau militar. Era chiar în toiul sezonului, şi mii de americani se găseau împrăştiaţi prin munţi, văi şi prin complexurile balneare de pe lacuri – de la convalescenţi care-şi lăsau economiile la băile municipale până la magnaţi din New York care făceau cure la hoteluri maiestuoase. Orme Wilson, de exemplu, poposise la Berna, Chauncey Thorowgood la Geneva, cardinalul Farley la Brunnen, iar Cornelius Vanderbilt, la St. Moritz. Cu toate acestea, indiferent de poziţia socială, toţi americanii peste care dădu

familia Brevoort pe drum erau cuprinşi de o agitaţie frenetică. Se vorbea despre război. Război total.

Când sosi în Zürich, clanul Brevoort se adăposti la soţii Betterley, care tocmai discutaseră cu domnul Pleasant Stovall, ambasadorul american în Elveţia. Să-şi vadă, aşadar, de vacanţă, ori să se ducă acasă? Potrivit domnului Stovall, îngrijorările în privinţa războiului nu erau neobişnuite pentru Europa. însă orice diplomat cu experienţă era conştient de consecinţele dezastruoase ale unei conflagraţii la scenă deschisă, aşa încât ambasadorul spera ca raţiunea şi intervenţiile prieteneşti să poată împiedica acest dezastru major. în nici câteva săptămâni, Austria, Serbia, Germania, Rusia şi Marea Britanie aveau să îşi declare, formal, război. Conflictul cuprinse în scurt timp cea mai mare parte a Europei.

Pe parcursul lunilor stranii care urmară, comunitatea americană improvizată din Elveţia ajunse să fie atrasă cu totul în ceva ce aducea cu realitatea care, ani întregi, fusese cotidiană pentru familia Brevoort. Banii gheaţă şi aurul nu mai erau de găsit; cecurile, până şi cele emise de bănci americane de încredere, erau respinse; scrisorile de credit, refuzate. Milionarii depindeau de bunăvoinţa hotelierilor şi erau nevoiţi să împrumute de la ei bani de buzunar. La ceaiuri, lumea îşi aducea zahăr de acasă. Primiră cu toţii cartele pentru raţii, iar la sindrofii, oaspeţii, în rochii şi cravate albe, le ofereau pe ale lor gazdelor care furnizaseră bucatele. Persista un aer de sărăcie lucie. Iar doamna Brevoort nu se mai simţise în viaţa ei atât

de uşoară şi senină.

însă exista o realitate a războiului care se arunca asupra lor – o realitate pe care o reaminteau necontenit aeroplanele ce ştergeau, în drumul lor către front, piscurile Alpilor. Bună parte din liniile maritime comerciale se treziseră cu vasele arestate ori suspendaseră cu totul cursele. Să faci rost de bilet pe un vapor mic şi aglomerat era un lux care necesita relaţii la cele mai înalte niveluri. în vreme ce doamna Brevoort se întrebuinţa la maximum pentru a asigura familiei

sale ieşirea în siguranţă din Europa, domnul Brevoort părea să-şi fi stabilit reşedinţa permanentă într-un tărâm izolat, cârmuit de conspiraţii oculte, ierarhii mistice şi legi întortocheate. Îndatoririle zilnice deveniseră imposibil de administrat, şi fiecare dimineaţă îl găsea din ce în ce mai buimac. Vorbea; zi şi noapte, un amestec de limbi tot mai imaginare, străduindu-se să priceapă regulile pe care şi le crease singur şi pierzându-

se în antinomiile şi paradoxurile care îi bântuiau cugetul. Deveni irascibil.

Helen încercă să-şi întâmpine tatăl pe teritoriile nemarcate ale delirului. Se aşeza lângă el şi îl asculta vorbind iară întrerupere. întreba din când în când câte ceva, mai mult ca o dovadă că era atentă decât pentru a obţine un răspuns cumsecade. Eforturile ei de a-l înţelege erau sincere şi se sprijineau pe nădejdea că, dacă ar fi găsit fie şi o frântură de noimă, câtuşi de puţin, ar fi putut s-o apuce strâns şi să-şi călăuzească tatăl afară din labirint. însă încercările ei se sfârşeau întotdeauna la fel: gândurile lui Leopold se curbau şi se încovoiau asupra lor înseşi, formând un cerc în care Helen nu izbutea să intre şi din care el era incapabil să iasă. Parcă pentru a dovedi posibilitatea mişcării fizice, fata simţea imboldul de a se plimba îndelung după ce lua contact cu această claustrofobie mentală.

Starea domnului Brevoort făcea cu neputinţă zăbovirea ca musafiri ai familiei Betterley, aşa că fură nevoiţi să se mute la un han din apropiere. Bărbatul acoperea filă după filă de carnet cu formule alchimice, cifre şi simboluri născocite. Faţa îi era, tot timpul, mânjită cu dâre de tuş; monologul său, pe care mâna-i ascultătoare părea să îl transcrie fără oprire, nu mai putea fi întrerupt. Doamna Brevoort pricepu că ar fi fost imposibil să traverseze continentul măcinat de război şi apoi Oceanul Atlantic cu soţul aflat într-un asemenea hal. Mulţumită domnului şi doamnei Betterley, care îi susţinură cauza în faţa ambasadorului Stovall, reuşi să asigure pentru domnul Brevoort un loc la

Institutul Medico-Mecanic al doctorului Bally de la

Bad Pfäfers, unde apele bogate în carbonat de calciu şi magneziu, la care se adăugau masajul şi activităţile fizice la mare altitudine, erau ştiute ca benefice pentru pacienţii cu afecţiuni nervoase.

Doamna Betterley acceptă cu bucurie să aibă grijă de Helen cât îşi duse doamna Brevoort soţul la sanatoriu. Când fata îşi luă rămas-bun de la tatăl ei, acesta nici nu ridică ochii de pe caietul în care scria după propria-i dictare. Era pentru ultima oară când avea Helen să îl vadă.

Zilele petrecute de Helen la Ziirich fără părinţi confirmară intuiţia pe care o avusese întâi pe parcursul plimbării în Toscana — că, într-un fel, solitudinea era înălţătoare pentru spiritul ei. Se plimbă, euforică şi senină, pe promenadele care mărgineau lacul; luă tramvaie la întâmplare până la capăt de linie, întorcându-se apoi pe jos; se duse în oraşul vechi, unde vizită muzee şi galerii de artă. Şi, cine ştie cum, ajungea mereu să revină la grădina botanică, unde îi plăcea să stea cu o carte în mână la umbra desişului. Acolo, într- o după-amiază, un american cu aere de filfizon, încurajat de volumul în engleză pe care îl citea tânăra, o abordă cu o remarcă oarecare legată de horticultură. Se făcură prezentările, iar în ochii lui luci o scăpărare de interes când ea îşi rosti numele de familie – o tresărire abia ascunsă de recunoaştere cum arătau adesea mulţi americani, parcă pentru a lăsa să se înţeleagă că reputaţia clanului Brevoort nu le era străină. Legă o conversaţie, îmbărbătat de hazardul care-i oferise prilejul să întâlnească, într-un loc atât de neobişnuit, pe altcineva din New York. Helen, sâcâită de întrerupere, dar calmă, răspunse monosilabic vorbelor lui mieroase, într-un moment în care se lăsă tăcerea, el culese o floare pentru butoniera lui şi apoi încă una pentru partenera sa de discuţie. Ea o privi, fără să o atingă însă. Reprimându-şi o zvâcnire de confuzie iritată, bărbatul folosi floarea ca să arate spre diverse părţi

ale oraşului, perorând despre felurite aspecte istorice ale fiecărei privelişti. Nu părea să îl deranjeze că Helen nu îi dădea

cine ştie ce atenţie. Ba nici măcar nu îşi arunca ochii spre locurile despre care îi vorbea el. Pur şi simplu îi plăcea să explice lucruri, şi sub acest pretext reuşi să afle unde locuia tânăra, invitându-se apoi singur să o conducă spre casă pentru a-i arăta, pe drum, câteva dintre comorile tainice ale oraşului. Când sosiră într-un târziu, Sheldon Lloyd li se prezentă gazdelor domnişoarei Brevoort. Domnul Betterley schimbă o privire plină de înţeles cu soţia, îl

invită pe Sheldon la cină a doua zi şi îl conduse până la uşă, unde cei doi bărbaţi zăboviră să mai schimbe câteva vorbe şoptite.

Domnul Lloyd veni la masă în următoarea seară, urmat de un cărăuş de la hotelul lui care ducea două coşuri pline cu provizii, şi fu iarăşi chemat la prânz, cină sau la ceai pe parcursul următoarelor cinci sau şase zile. Familia Betterley se arătă mai mult decât primitoare şi îi îngădui musafirului câte o oră cu Helen, fără o supraveghere din cale-afară de strictă, la sfârşitul fiecărei vizite. îşi dedică bună parte din aceste momente vorbitului despre realizările sale şi despre viaţa pe care i- o permiteau acestea, descriindu-şi în amănunt tranzacţiile isteţe, iniţiate chiar înainte de război, în numele firmei sale, cu Deutsche Bank; toate tablourile de maeştri europeni care atârnau pe pereţii apartamentului său ori erau împrumutate Muzeului Metropolitan; multiplele faţete ale investiţiilor cu care fusese însărcinat la corporaţia Krupp; casa din Rhinebeck, construită parţial, apoi demolată şi iarăşi construită potrivit unor necesităţi care nu fuseseră anticipate; cum fusese mai destoinic decât patronul său, care se crezuse mai deştept decât cei din consiliul director al companiei Haber Pharmaceuticals; câţi cai avea în grajd şi cum arăta padocul său circular, cu acoperiş de sticlă; hăţişul birocratic de neevitat în organizarea băncii pe care angajatorul său o deschidea la Zürich, încurajat de industria financiară înfloritoare a oraşului; iahtul său cu motor, cu care naviga pe Hudson când făcea, verile, naveta până

pe Wall Street. Sheldon, se părea, luase tăcerea neatentă a lui Helen drept admiraţie mută.

După aproape două săptămâni, doamna Brevoort reveni de la sanatoriu. Doamna Betterley îi lăsă câteva clipe pentru a-şi exprima supărarea pe care i-o provoca starea soţului şi ca să îşi deplângă destinul incert înainte de a-i spune despre noua cunoştinţă pe care şi-o făcuse Helen. Doamna Brevoort încremeni un moment, parcă pentru a-şi răsfoi agenda din creier în căutarea acelui Sheldon Lloyd, înainte de a întreba, cu ezitare studiată, dacă tânărul nu era, parcă, mâna dreaptă a domnului Rask. De data asta, neobişnuit lucru pentru doamna Brevoort, doamna Betterley nu îi onoră cu un răspuns deficitarul joc actoricesc.

Când doamna Brevoort şi Sheldon se întâlniră, femeia pricepu iute că tânărul era foarte impresionat de descendenţa lui Helen şi că spera să ataşeze un nume vechi banilor săi proaspeţi. Şi dacă Sheldon se simţise flatat de tăcerea lui Helen, fu încântat să găsească în doamna Brevoort o admiratoare cât se poate de vocală, care emitea toate exclamaţiile de uluire necesare şi icnea admirativ în toate momentele potrivite. Pe parcursul banchetelor zilnice, ea se asigură nu doar că Sheldon se simte încă şi mai important decât se credea, dar şi că se simte la cârmă – mai presus de orice, dându-i ocazia să le salveze cavalereşte din înfricoşătoarele gheare ale războiului. Incet-încet, servindu-i mici anecdote, doamna Brevoort îl lămuri pe Sheldon despre suferinţa soţului ei şi situaţia precară a fiicei sale. Însă aşteptă până ce nu mai rămâneau decât câteva zile până la plecarea lui pentru a-i împărtăşi, în întreaga-i dimensiune, situaţia demnă de plâns în care se afla familia. Sheldon, incapabil să suspecteze că spontaneitatea-i cavalerească fusese provocată cu grijă, se oferi să le ducă pe cele două cu automobilul până la Genova şi le invită să i se alăture pe *Violeta,* un vas portughez care avea să îi ducă la New York.

Casa din Albany era încă dată în chirie şi nici nu avea vreo noimă, de fapt, ca Helen să fie expusă unei atmosfere atât de provinciale după timpul petrecut în Europa ori să se scoată în evidenţă lipsa domnului Brevoort prin prezenţa în proximitate a rudelor lui. Doamna Brevoort se bucură, aşadar, să îl accepte pe Sheldon, iarăşi, drept salvator şi îi primi generoasa ofertă de a le permite să locuiască în apartamentul unei mătuşi decedate de-ale lui, în Park Avenue, pe care neglijase să îl vândă.

Prieteniile legate pe Bătrânul Continent îi fură de mult folos doamnei Brevoort. Neajungându-i că majoritatea uşilor din metropolă se deschideau pentru ea, voia să îşi deschidă, la rândul său, uşile către metropolă. Petrecerile ţinute la noul apartament ajunseră curând de neocolit. Fără să facă vreun caz de asta, luă obiceiul de a o scoate pe Helen în lume la asemenea evenimente. Cei care nu îi cunoşteau talentele se întrebau cum de o persoană atât de fermecătoare şi sociabilă precum doamna Brevoort are o fiică atât de rezervată, ba chiar îngândurată – zvon de care gazda era cât se poate de conştientă şi pe care îl manipula ca să accentueze aura de inteligenţă şi complexitatea caracterului fetei.

Sheldon Lloyd nu apărea niciodată pe la serate. Faptul că Helen şi Catherine locuiau într-un apartament al familiei, adăugat la istoriile despre relaţia strânsă pe care o stabilise cu mama şi fiica în Europa şi pe parcursul traversării ulterioare a Atlanticului, îl determinase – şi datorită, în parte, poveţelor doamnei Brevoort – să se asigure, atent, că lumea îi socoteşte dezinteresat ajutorul oferit. Totuşi, pe parcursul unor plimbări prin parc ale celor doi tineri, supravegheate îndeaproape,

doamna Brevoort avea întotdeauna grijă să menţioneze virtuoasa lui mărinimie şi să-i reamintească măsura în care îi erau îndatorate pentru eroica faptă care, în sensul cel mai strict, le salvase vieţile. Cu ocazia acestor promenade, doamna Brevoort aducea vorba iarăşi şi iarăşi, într-un chip atât de natural încât îi făcea insistenţa aproape nedetectabilă, despre retrasul şi miticul angajator al lui Lloyd. Era adevărat că domnul Rask poseda bogăţii

necuprinse? Şi chiar nu se căsătorise încă? De ce oare? Ieşea vreodată în societate? Care erau gusturile şi plăcerile unui bărbat atât de aparte? Sheldon răspundea încântat şi pe îndelete la aceste întrebări, înţelegând că propriul lui statut creştea prin alăturarea cu legenda excentricului finanţist: vanitatea, până la urmă, îl făcu să dezvăluie că domnul Rask era prea mizantrop (sau pierdut în lumea lui, cum se corecta îndată) pentru a primi oaspeţi la

reşedinţa sa, şi că în sarcina lui Sheldon cădea organizarea extravaganţelor recepţii de la care gazda era cel mai adesea absentă. Şi aroganţa fu cea care îl împinse să le invite pe mamă şi pe fiică la gala Crucii Roşii ce avea să se ţină acasă la domnul Rask. Sheldon voia ca Helen să vadă cu ochii ei cât de magnifice aveau să fie aranjamentele lui pentru petrecere.

Helen înţelegea prea bine tertipurile mamei sale şi era conştientă că, odată ce pretendentul ideal era găsit, va fi nevoită să îl accepte. Neavând ambiţii maritale sau materiale proprii, Helen credea totuşi că îi datorează mamei un măritiş bun — singura lor şansă de a înceta să mai trăiască pe spezele altora şi, în cele din urmă, de a- şi găsi un loc al lor. Cu toate acestea, deşi nu se opuse manevrelor de peţitoare ale doamnei Brevoort, acordul ei lipsit de

entuziasm arăta limpede că refuza să joace un rol activ. Tăcerea ei intangibilă, pe care unii o socoteau expresia unui caracter capricios, şi aerul ei necontenit absent, pe care mulţi îl confundau cu întristarea, nu erau forme de neascultare pasivă, ci expresii ale lehamitei. Îi era peste mână, pur şi simplu, să se complacă în măgulirile şi platitudinile prin care

avansa campania matrimonială a mamei ei. Tocmai această inabilitate o duse la înţelegerea că lăudăroşi precum Sheldon Lloyd, consumaţi cum erau de autocontemplare, puteau, în mod paradoxal, să îi prilejuiască un anumit grad de autonomie. Însă în loc să îi dea foarte dornicului domn Lloyd un ultim brânci spre propunerea maritală, doamna Brevoort îl ţinuse la o distanţă prudentă, încurajându-l totodată în multe feluri subtile. Helen spera ca stratagemele

mamei să dureze suficient de mult încât să producă un efect contrar până când avea să fie prea bătrână ca să se mărite.

Templele dedicate avuţiei — cu liturghiile, fetişurile şi odăjdiile lor – nu izbutiseră niciodată să o transporte pe Helen într-un tărâm mai elevat. Nu reuşea să se lase fermecată. Nimic, atunci când ajunse pentru prima oară la casa plină de fast a domnului Rask, nu-i trezi vreun fior de dorinţă ori măcar vreo încântare vagă, nimic nu o făcu să nutrească vreo clipă gândul unei existenţe eliberate de orice constrângeri materiale. Sheldon le aştepta lângă servitorul în livrea de la capătul covorului roşu care cobora în cascadă pe scări şi se scurgea peste peron. încurajat de rolul său de gazdă- surogat a unuia dintre cele mai splendide evenimente mondene ale sezonului, o conduse pe Helen ţinând-o de braţ, cu doamna Brevoort pe urme, deranjată că fusese lăsată fără escortă – deşi iritarea i se spulberă curând în strălucirea celor ce o înconjurau. După ce îşi lăsară mantalele în mâna unui uşier, valetul anunţă sosirea lor cu o voce calmă, însă răsunătoare, unui bărbat subţiratic aflat la marginea invizibilităţii. Doamna Brevoort îl salută înclinând aproape imperceptibil bărbia, iar Benjamin răspunse la fel sau, cine ştie, doar îşi pironi în pământ privirea. Cât aranjă părul fiicei în încăperea rezervată doamnelor, doamna Brevoort îi spuse că domnul Rask arăta mult mai tânăr decât se aşteptase. Şi nu era ciudat cât de stingher părea să se simtă în propria-i casă? Era, până la urmă, ceva firesc, îşi dădu ea cu presupusul – ar fi fost nevoie

de o

personalitate enormă că să umple un spaţiu imens ca acela. Monologul îi fu întrerupt de apariţia altor oaspeţi. Mama şi fiica o porniră spre salon, unde doamna Brevoort izbuti pe loc să se simtă ca acasă. Sheldon tocmai spunea o anecdotă şoptită unui grup de bărbaţi, făcându-i să izbucnească în hohote de râs. Helen se retrase către latura umbrită a încăperii şi rămase acolo până ce valetul îl anunţă pe Sheldon că era gata cina.

Helen şi Catherine fură aşezate la capete opuse ale mesei, lângă domnii Lloyd, respectiv Rask. După ce luară loc, Sheldon îi spuse lui Helen că, de vreme ce doamna Brevoort se arătase atât de

nerăbdătoare să îl cunoască pe amfitrion, era sigur că avea să aprecieze această ocazie rară de a discuta cu el (şi să se bucure de invidia pe care o stârnea pentru locul bine plasat la dreapta domnului Rask). Până ce se servi peştele, Sheldon facu, abil, ca discuţia să se învârtă în jurul lui Helen şi le relată vecinilor de supeu totul despre călătoriile ei, talentul la limbi străine şi bravura pe care o arătase în faţa primejdiilor războiului, pe care pesemne că o moştenise de la iluştrii săi strămoşi revoluţionari. Până să vină friptura, îşi îndreptă atenţia spre prietenii şi colegii săi, dornic să-i facă iarăşi să râdă, lăsând-o pe Helen să pareze, cu răspunsuri scurte, întrebările puse de femeile bine intenţionate din jur. La celălalt capăt al mesei lungi, mama ei monopoliză atenţia domnului Rask. Helen nu întârzie să îi observe înclinările absente din cap şi fu prin urmare surprinsă când, la desert, detectă urme de interes autentic pe chipul gazdei, în vreme ce mama ei, care părea să-şi fi coborât acum vocea, continua să vorbească. Se făcu şi vremea ca domnii să-şi fumeze trabucurile, pe când doamnele se adunară în salonul mic. Helen se folosi de ocazie ca să se furişeze de acolo şi să hoinărească în legea ei prin casă.

Cu cât se depărta mai mult de zumzetul petrecerii şi de exuberanţa ornamentelor lui Sheldon, cu atât se schimba mai mult casa. Pătrunse într-o lume discretă,

—ordonată. Tăcerea emana un calm încrezător, de parcă ar fi ştiut că poate avea mereu, cu prea puţin efort, câştig de cauză. Răcoarea vagă din aer avea un miros anume. Nu se lăsă orbită de dovezile frapante ale bogăţiei — tablourile olandeze în ulei puse la vedere, constelaţiile de candelabre franţuzeşti, mulţimea de vaze chinezeşti adunate în toate ungherele. O mişcau lucrurile mai mărunte. O clanţă. Un scaun modest într-un ungher umbros. O sofa şi

vidul dimprejurul acesteia. Reuşeau toate să ajungă la ea cu o prezenţă intensificată. Erau toate obiecte îndeajuns de comune, însă erau lucrurile reale, originalele după care fuseseră croite copiile imperfecte care umpleau lumea.

O umbră ezită, lângă a ei, pe pragul care dădea într- un salonaş. Helen îşi observă conturul propriu, pe duşumea, exprimând aceeaşi codeală – regretul de a fi fost zărită, lipsa curajului de a pleca, lipsa imboldului de a se apropia. Siluetele fără chip păreau să se uite una la alta, dorindu-şi parcă să rezolve între ele situaţia, fără a mai trebui să îşi tulbure posesorii. Helen nu fu surprinsă când din încăpere se ivi Benjamin Rask.

Schimbară, rigizi, câteva cuvinte politicoase. în tăcerea care urmă, se mutară în acelaşi timp de pe un picior pe altul. Benjamin îşi ceru scuze şi arătă cu mâna o sofa îndreptată spre fereastră. Se aşezară acolo, părând şi mai nelalocul lor decât în picioare. Reflexiile, cufundate pe jumătate în undele întunecate ale geamului, le aruncau priviri. Benjamin îi spuse lui Helen că auzise, de la doamna Brevoort, de călătoriile lor. încetişor, Helen îşi trecu

vârful pantofului peste netezimea mochetei de mătase, lăsând o dâră micuţă în urmă. Benjamin păru să priceapă că fata nu avea să răspundă decât dacă era neapărat necesar. După un moment de tăcere, începu să îi spună că nu călătorise niciodată cu adevărat, că nici măcar nu părăsise vreodată Coasta de Est, însă, simţind că nu se exprima cu claritate, se tot întrerupse şi în cele din urmă se opri cu totul din vorbit, parcă dându-şi seama că Helen, a

cărei privire cercetătoare examina pe bucătele încăperea, nu îi asculta explicaţiile fără şir.

Helen şterse dâra pe care o făcuse pe mochetă tre- cându-şi piciorul peste ea în direcţie opusă. Privirea lui Benjamin se îndreptă o clipă într-acolo, apoi se mută spre fereastră.

-Eu.

Când pauza se făcu suficient de lungă pentru a deveni finală, Helen se răsuci spre el, curioasă în privinţa restului frazei. Incapacitatea de a o sfârşi îi făcuse trăsăturile să se înăsprească.

Acolo, în crepusculul acelui salonaş liniştit, Helen înţelese pe loc că mama ei triumfase. Ştiu, cu absolută certitudine, că, dacă îl lăsa, Benjamin Rask are să o ia de nevastă. Şi decise, acolo şi atunci, că îl va lăsa. Fiindcă îşi dădea seama că era, în esenţă, singur. În vasta-i solitudine avea să o regăsească pe a ei – şi, cu asta, libertatea pe care i-o refuzaseră întotdeauna părinţii excesiv de protectori. Singurătatea îi era intenţionată sau nu, acesta urma să fie un factor în funcţie de care avea ori să o ignore, ori să se simtă recunoscător pentru strădania ei de a-i deveni o tovarăşă de nădejde. într-un fel sau altul, nu se îndoia câtuşi de puţin că avea să-şi poată influenţa soţul şi să dobândească independenţa după care tânjea atât.

TREI

Intimitatea poate fi o povară de neîndurat pentru cei care, având parte de ea după o viaţă întreagă de mândră autosuficienţă, pricep fără veste că le întregeşte lumea. Descoperirea extazului devine una cu frica de a-l pierde. Asemenea oameni se îndoiesc de dreptul lor de a face pe altcineva responsabil pentru fericirea proprie; se îngrijorează că cei dragi le-ar putea găsi adoraţia plictisitoare; se tem că nevoia de celălalt le-a schimonosit trăsăturile în feluri de care nu îşi dau seama. Aşa încât, pe măsură ce se gheboşează lăuntric sub greutatea acestor întrebări şi griji, nou-descoperita bucurie a tovărăşiei se preschimbă într-o expresie şi mai profundă a singurătăţii pe care crezuseră că au lăsat-o în

Acest soi de groază îl simţi Helen la soţul ei, la puţin timp după nuntă. Ştiind că neajutorarea găseşte o cale să se transforme în ranchiună — întocmai cum cineva care nu se preţuieşte destul îi va învinui în cele din urmă pe alţii pentru lipsa de apreciere –, făcu ce-i stătea în puteri ca să alunge neliniştile lui Benjamin. Chiar dacă asigurarea liniştii lui însemna, în ultimă instanţă, să şi-o păstreze pe a ei, motivaţiile lui Helen nu erau cu totul egoiste. Nu îi luase mult până să simtă un ataşament real pentru Benjamin şi purtările sale discrete. însă fiind ea însăşi retrasă din fire, îi era greu să găsească vocabularul potrivit, gesturile corecte ori măcar locurile adecvate pentru a-şi exprima sentimentele calde, care (iar ea ştia că acesta este

obstacolul major) nu atingeau în nici un chip nivelul timidei lui ardori.

Scurta logodnă fusese urmată de o nuntă pe timp de iarnă destul de neconvenţională. Doamna Brevoort nu izbutise nicicum să amâne întreaga poveste până măcar la începutul primăverii. Iar exclamaţiile ei indignate trecură şi ele nebăgate în seamă când veni vorba despre ceremonie şi sărbătorire. Benjamin şi Helen se căsătoriră în salonul unde îşi vorbiseră întâia oară, avându-i alături doar pe Catherine Brevoort şi Sheldon Lloyd, care părea dornic să spulbere orice zvon privitor la curtea neoficială pe care i-o făcuse înainte miresei. Puţinii invitaţi la supeul ce urmă festivităţii erau cu toţii amici de-ai lui Catherine sau de-ai lui Sheldon. De când li se anunţase logodna, Helen simţise în ei toţi o schimbare generală de atitudine. Aceia care, în trecut, se deranjaseră încercând să străbată distanţa pe care ea o impusese mereu între sine şi restul lumii o făcuseră neceremonios. Acum, aceeaşi distanţă devenise un simbol literal al noii sale poziţii sociale. Cunoscuţii, aşadar, se străduiau să treacă în vârful picioarelor prăpastia, încercând să capete încredinţarea, la fiecare pas şovăielnic, că li se îngăduia într-adevăr să se apropie. Tăcerea ei, confundată adesea cu timiditatea ori cu aroganţa, era acum, începuse să îşi dea seama, considerată o atitudine care şedea bine cuiva cu statutul ei; lehamitea ei prost ascunsă fu dintr-odată acceptată fără rezerve drept detaşare sofisticată – ar fi fost vulgar pentru cineva ca ea să se arate interesată de fleacuri. Oricine se aştepta, ba chiar voia de la ea să fie intimidantă. însă nu simţi expresia deplină a obedienţei umile care avea să o înconjoare pentru

tot restul vieţii decât la prânzul de nuntă, când îşi făcu pentru prima oară apariţia în calitate de doamna Rask.

în dimineaţa următoare, însurăţeii luară un mic-de- jun aproape lipsit de cuvinte. Helen îşi privi soţul peste tăblia mesei, uşurată deoarece aflase că avea să fie în stare să îndure nopţi precum cea care trecuse fără să sufere dureri fizice ori morale. Benjamin, simţindu-se

cercetat, se strădui să-şi cojească oul cu şi mai multă luare-aminte, încercând să ascundă că era la fel de dezorientat şi de stingher ca atunci când ieşise din dormitorul soţiei sale.

Nu aveau poftă de voiaje, însă Benjamin îşi luase totuşi două săptămâni libere pentru o scurtă lună de miere petrecută acasă, care se dovedi îndeajuns de neobişnuită pentru ei cât să aibă greutatea unei vacanţe pe alte meleaguri. Pe lângă casă zăboveau mai mereu ziarişti, ba chiar unii îşi cocoţaseră pe trepiede aparatele de fotografiat, în caz că proaspătul cuplu s-ar fi ivit vreo secundă la fereastră. Helen şi Benjamin dădură roată prin încăperi, fâcându-şi planuri vagi, fără tragere de inimă, pentru întrebuinţarea lor. Aşa ajunseră la etajul al treilea. După ce examinară un salonaş, un birou şi câteva dormitoare, se opriră în mijlocul unui coridor – un tunel de lemn şi damasc ce amplifica sunetele mărunte, însă le atenua vocile. încercând să o îndepărteze pe Helen de uşa aflată la capătul culoarului, Benjamin spuse că aceea era o odaie în care nu trebuiau să intre. Helen întrebă de ce, mijind ochii şi lăsându-şi capul pe un umăr. Era o uşă din dos care ducea la el în birou, zise Benjamin, dar vorba i se poticni. Ea nu îşi stăvili un oftat de uşoară nerăbdare. Depărtându-se de uşă, el îi spuse că, odată ce pătrundea acolo, îi venea greu să mai iasă. Helen, totuşi, păşi pe lângă el şi o deschise,

dezvăluind unul dintre cele mai largi spaţii din casă, conceput pentru a impresiona şi a copleşi, însă nereuşind să o facă din cauză că tot ce se găsea în interior arăta inert şi nefolosit. Era o încăpere mare, da, însă nu existau hârtii, documente, maşini de scris ori alte semne care să indice că acolo se desfăşura vreo muncă reală. Şi asta nu doar din pricină că locul se întâmpla să fie ordonat, fiindcă deveni limpede, la o privire mai atentă, că nu exista nimic acolo care să poată fi pus în ordine. Helen nu pricepu cum putea fi acesta biroul pe care Benjamin pretindea că nu e în stare să îl părăsească până ce, într-un ungher nebătător la ochi aflat lângă un şemineu care avea singur

dimensiunea unei odăi mai mici, ochi o masă pe care, lângă un telefon, se afla o cupolă de sticlă cu un dispozitiv pe care îl confunda mai întâi cu un ceas sau barometru, însă care era de fapt, îşi dădu seama, o bandă de afişaj bursier. Peticul de mochetă din faţa acesteia era uzat de umblet.

Benjamin, încă o dată, încercă să iasă din birou, pretinzând că nu era nimic de văzut; Helen, iarăşi, se ţinu pe poziţie. Benjamin, ferindu-şi necontenit privirea, îşi îngădui să o întrebe dacă nu cumva noua ei casă şi situaţie i se păreau opresive. Oare cu eventuale modificări prin locuinţă i-ar fi venit mai uşor să se obişnuiască cu noua-i viaţă? Da, probabil că se cereau unele modificări, întări el când ea păstră tăcerea. Să renoveze. Tânăra femeie îi atinse umărul, zâmbi şi îi spuse, cu o căldură senină, că nici unuia dintre ei nu îi păsa cu adevărat de asemenea lucruri. El nu ştiu cum să primească neaşteptatul dar al afecţiunii ei. Helen arătă cu bărbia spre banda de afişaj şi, înainte de a-l lăsa

singur în încăpere, spuse că îl aştepta la cină.

Pe parcursul războiului, Helen nu izbutise să ia legătura cu tatăl ei, încă internat la clinica doctorului Bally din Elveţia. Odată ce mijloacele de comunicare fură restaurate, nu mult după nuntă, află cu nespusă uluire, dintr-o scurtă misivă trimisă din Germania, că domnul Brevoort părăsise incinta clinicii la scurtă vreme după internare. Nu anunţase pe nimeni, ci se făcuse pur şi simplu nevăzut în toiul zilei, în timpul unor activităţi grădinăreşti. Angajaţii cercetaseră amănunţit împrejurimile, dar nu reuşiseră să-i dea de urmă. Doctorul semnatar al scrisorii regreta întârzierea cu care fusese transmisă întristătoarea veste, explicând că şi dacă serviciul poştal nu ar fi fost afectat de război, nu ar fi avut nici o adresă a vreunui membru al familiei la care să comunice situaţia până la primirea scrisorii doamnei Rask.

Helen nu mai ţinea minte de când nu mai plânsese, iar acum vărsă lacrimi din motive pe care, iniţial, nu reuşi să le priceapă. Partea din ea neafectată de durere îşi dădea seama că era firesc să deplângă pierderea unui părinte, şi aproape îşi crezu lacrimile rezultatul unui reflex natural care, propriu-zis, nu implica vreo emoţie din partea sa. Aceeaşi parte a sinelui simţi totodată o uşurare evidentă la gândul că tatăl ei, cu dogmele-i inflexibile şi apăsătoarea lui nebunie, se dusese. Dar se dusese unde? Cu această întrebare, tristeţea o cuprinse de tot. îl ucisese poate vreun obuz ori glonţ rătăcit; ar fi putut să moară de frig; ar fi putut să piară de foame. Dar era cu putinţă şi să fie încă în viaţă, idiot bolborositor hoinărind pe drumuri de ţară sau cerşind prin oraşe ale căror limbi nu le înţelegea. Sau poate că îşi revenise cumva şi îşi întemeiase o nouă familie, alungând amintirea înceţoşată a fiicei, acum socotită

unul dintre delirurile care îl bântuiseră în timpul bolii. În sens absolut, îşi pierduse tatăl.

De îndată ce Benjamin află că domnul Brevoort dispăruse, îşi contactă asociaţii europeni şi le ceru să angajeze investigatori care să ia la puricat întregul continent. Helen ştia că e în zadar, însă îi îngădui să o facă şi să se simtă folositor. Mulţumindu-i, îl rugă şi să îi ascundă veştile mamei ei, care se simţea în fine, după atâţia ani de incertitudine, fericită şi în siguranţă. Intenţia ascunsă a lui Helen, totuşi, era de a vedea dacă doamna Brevoort are să mai aducă vreodată vorba despre soţul ei. Nu avea să o mai facă vreodată.

Catherine Brevoort îşi stabilise reşedinţa permanentă în apartamentul din Park Avenue, pe care Benjamin îl cumpărase pentru ea de la Sheldon Lloyd. Orizonturile sociale i se lărgiseră considerabil după nunta lui Helen, iar petrecerile nu avuseseră niciodată un mai mare succes. Era limpede că mulţi dintre nou-veniţii la seratele sale participau în nădejdea de a-l cunoaşte pe retrasul ginere al doamnei Brevoort. Spre meritul lui Catherine, aceşti oaspeţi continuau să îi frecventeze salonul şi după ce devenea limpede că nu aveau să îi vadă în veci acolo pe domnul şi doamna Rask. Helen încetase să mai pună piciorul pe la adunările mamei sale de îndată ce se mutase cu Benjamin, nu doar fiindcă îi displăcuseră întotdeauna asemenea ocazii sociale, dar şi din pricină că, de la logodnă încolo, i se părea că maică-sa se făcuse tot mai dificilă. Ştia că nou-căpătatele excentricităţi ale doamnei Brevoort, frivolitatea sporită, impertinenţa calculată şi

purtările nejustificat de exagerate nu erau simple manifestări ale unei bucurii neţărmurite, ci acte de agresiune cumva festivă îndreptate direct asupra lui Helen, în scop atât provocator, cât şi educativ – „*Asta* este viaţa pe care ar trebui să o trăieşti”. Cea mai elocventă declaraţie din cuprinsul monologului nerostit al mamei căpătase forma facturilor şi chitanţelor. Petrecerile doamnei Brevoort (şi garderoba şi mobilierul şi aranjamentele florale şi maşinile închiriate) deveniseră evenimente

extravagante de-a binelea. Iar notele de plată se trimiteau la biroul lui Benjamin. Nu erau niciodată refuzate ori măcar puse sub semnul întrebării. Însă Helen cerea întotdeauna să îi fie remise după ce erau achitate şi le păstra ca şi cum ar fi fost o corespondenţă cu mama ei, dar dintr-o singură direcţie.

În primii ani de după nuntă, averea lui Rask spori în chip neobişnuit. El şi acoliţii săi începură să desfăşoare un număr şocant de mare de tranzacţii implicând cea mai vastă arie de instrumente imaginabilă, cu o precizie pe care mulţi dintre colegii săi o socoteau mai presus de fire. Aceste tranzacţii nu erau neapărat lovituri spectaculoase, însă puse laolaltă, profiturile lor adeseori nu foarte consistente ajungeau la cifre formidabile. Wall Streetul era buimăcit de acurateţea lui Rask şi de abordarea lui sistematică, prin care nu doar că ajungea la câştiguri consistente, dar oferea şi un exemplu de eleganţă matematică dintre cele mai

riguroase – o formă impersonală de frumuseţe. Colegii din branşă îl considerau clarvăzător, un înţelept cu talente supranaturale care pur şi simplu nu are cum să piardă.

în aceeaşi perioadă ajunse Helen să înţeleagă ce pricepuse cu multă vreme în urmă Benjamin – că viaţa privată are nevoie de o faţadă publică. De vreme ce părea inevitabilă aparenţa unei vieţi sociale, decise să se folosească din plin de ea. în loc să calce pe urmele mamei, care ţinea hangul spiritului exaltat al vremii, se implică în numeroase activităţi filantropice. Pe parcursul următorilor ani, mai multe spitale, săli de concert, biblioteci, muzee, adăposturi şi clădiri universitare apărură prin toată ţara purtând plăcuţe cu numele Rask.

La început, filantropia nu fusese decât o parte din frontul social al lui Helen. Cu timpul însă, ajunse să capete un interes autentic pentru patronajul cultural. Fusese lăsată, de la căsătorie, să îşi urmeze dragostea pe care o nutrea pentru literatură, moştenită de la tatăl ei şi cultivată după aceea în călătoriile europene. O interesau îndeosebi autorii în viaţă, deşi iniţial refuză să

îi întâlnească, deoarece ştia că distanţa dintre operă şi persoană poate fi străbătută doar prin mijlocirea dezamăgirii. Însă ca răspuns pentru sprijinul primit, mulţi dintre aceşti scriitori începură să îşi ofere sfatul şi să propună cauze demne de generozitatea ei. Părea nerezonabil ca poveţele să nu fie luate în seamă. Cu ajutorul lor, îşi reînnoi eforturile filantropice, iar pe parcurs sfera ei de acţiune se extinse. Îi fură prezentaţi cei mai

proeminenţi artişti, muzicieni, romancieri şi poeţi ai vremii. Spre surpriza ei, începu să aştepte cu nerăbdare întâlnirile cu aceste cunoştinţe noi. Conversaţia nu fusese niciodată una dintre plăcerile lui Helen. Şi totuşi acum, în prezenţa unor interlocutori potriviţi, ajunse să se desfete cu dexteritatea verbală, erudiţia spumoasă şi talentul la improvizaţie care ieşeau la iveală din schimbul de idei — cu toate că prefera să

asculte decât să intre în discuţie (pentru a trece mai târziu momentele cele mai vii şi mai stimulante intelectual în jurnalul intim, care ajunsese deja pe atunci să fie alcătuit din mai multe volume groase). Nu îi scăpa că unificându-şi pasiunea pentru arte cu activităţile de caritate reconcilia fervoarea intelectuală a tatălui ei cu înzestrările sociale ale mamei.

Oricât i-ar fi plăcut să aibă de-a face cu artişti, cauza cea mai aproape inimii ei era reprezentată de cercetarea şi tratamentul bolilor psihice. I se părea derutant şi de neiertat ca ştiinţele medicale, care progresaseră atât în orice ramură a lor, să băltească într-o atare neglijenţă când venea vorba de afecţiuni mintale. în această privinţă se apropia de soţul ei, care manifestase întotdeauna un nedezminţit

interes pentru sectoarele chimic şi farmaceutic şi care făcuse în ele, pe parcursul războiului, investiţii însemnate. Era acţionar majoritar în două companii farmaceutice americane şi deţinea o parte însemnată a societăţii Haber Pharmaceuticals din Germania, pe care Sheldon Lloyd îl ajutase să o obţină cu puţin timp înainte de a o cunoaşte pe Helen la Zürich. Ajunse o prioritate pentru aceste companii să producă tratamente eficiente pentru vastul spectru al

afecţiunilor psihice care până atunci abia dacă fuseseră tratate cu mai mult decât morfină, cloral, bromură de potasiu şi barbital. Puzderia de soldaţi întorşi de pe front cu cicatrici psihologice profunde şi semne clare de traumă mentală — şi nici un tratament adecvat pentru simptomele lor — imprimase un caracter de urgenţă specială respectivelor cercetări.

Helen şi Benjamin investeau ore multe în parcurgerea rapoartelor de la companii şi în întâlniri cu oamenii de ştiinţă. Fiindcă aveau ambii minţi de prădători (suple, iuţi, vorace), învăţară repede. Ajunseră în curând capabili să citească rapoarte şi tratate academice îndeajuns de obscure şi să discute fluent despre ele. Dorinţa lor de a învăţa despre cele mai noi cuceriri în domeniul chimiei era

sinceră, dar la fel de adevărat era şi că îşi urmau acest interes fiindcă găsiseră în farmacologie, până la urmă, un interes comun, un subiect pe care îl puteau discuta cu pasiune şi totodată minunându-se unul de nivelul intelectual al celuilalt.

Inteligenţa şi-o admiraseră reciproc încă din primele zile când se cunoscuseră, ba chiar, pe lângă asta, abilitatea reciprocă de a înţelege tăcerile şi spaţiile goale în care se simţeau amândoi împliniţi. În vreme ce Benjamin se afunda în muncă, Helen rămăsese liberă să îşi lărgească orizonturile literare. Primea săptămânal cufere şi cutii pline cu cărţi, pentru care trebuise să facă unele aranjamente. Una dintre cele doar două modificări pe care le adusese casei fusese iniţiată prin scoaterea din bibliotecă a cărţilor decorative legate în marochin, cu cotoare aurite rămase neatinse. Helen umplu rafturile cu volumele ei şi puse bazele unei adevărate săli de lectură. Când rămase fără spaţiu, dărâmă doi pereţi; când colecţia îi deveni de negestionat, angajă un bibliotecar. în această bibliotecă mărită găzdui apoi sesiuni de lectură, prelegeri şi întruniri neoficiale.

Cealaltă modificare adusă casei constase în transformarea unui salon într-o mică sală de concert. Aproape întâmplător, Helen şi Benjamin descoperiseră că le plac destul de mult concertele. Ceea ce începuse

ca un compromis — reprezentațiile muzicale își dăduseră seama, erau ocazii perfecte pentru a fi văzuți „în afară fără” a trebui să se implice în conversații de complezență ca să umple pauzele stânjenitoare — căpătă dimensiunile unei pasiuni. Fiindcă amândurora li se formase gustul pentru muzica de cameră, transpuseră acest principiu în relația proprie. Organizară recitaluri în privat la reședința lor, ocazii cu care puteau fi împreună, în

tăcere, împărtăşind emoţii pentru care nu erau responsabili şi care nu se refereau la ei doi în mod direct. Tocmai fiind atât de controlate şi de mediate, erau cele mai intime momente între Benjamin şi Helen.

Concertele lor de seară ajunseră un fel de legendă în comunitatea muzicală şi dincolo de aceasta, atât datorită calibrului interpreţilor pe care îi atrăgeau, cât şi pentru cât de limitat şi select era publicul. Niciodată nu erau invitate mai mult de douăzeci de persoane la recitalurile lunare, şi totuşi o bună parte din lumea bună a New Yorkului pretindea că participă cu regularitate la ele. Unii oaspeţi erau afacerişti care îl suportau pe Brahms pentru ca gazda lor să nu îndure pălăvrăgeli. însă cea mai mare parte a publicului era alcătuită din noile cunoştinţe ale lui Helen – alţi muzicieni şi scriitori. în primele câteva sezoane, activităţile de socializare de după reprezentaţii fură descurajate fără ocolişuri. După ce aplauzele se stingeau, Helen le mulţumea interpreţilor şi musafirilor, după care ea şi soţul erau primii care ieşeau din sală. însă extinderea operelor caritabile ale lui Helen nu avea cum să nu se intersecteze cu seriile ei de concerte. La capătul vreunui recital de *Lieder,* câte un scriitor din public venea până la Helen pentru finalizarea unei discuţii despre vreun program de înzestrare a unei biblioteci; după un ciclu de sonate pentru violoncel,

unul dintre interpreţi o aborda, în pauză, pentru a-i aduce în atenţie o orchestră în nevoie de finanţare; după ce vreun cvintet de clarinetişti îşi termina programul, câte un tânăr compozitor, conştient că nu avea probabil să mai pună vreodată piciorul în

acea casă, își aduna curajul pentru a-i cere protecția. Cu timpul, aceste conversații se prelungiră treptat, ajungând până la urmă să facă parte din program. Heleg începu să servească sucuri de fructe după fiecare interpretare — Prohibiția nu avea nimic de-a face cu moderația înnăscută a stăpânitor casei — iar lumea începu să zăbovească până la miezul nopții. Benjamin nu rămânea niciodată la aceste petreceri aflate sub semnul cumpătării,

care ajunseră aproape la fel de faimoase ca şi concertele însele, fiind mereu cel dintâi care le ura tuturor noapte bună.

Disciplina, creativitatea şi o constanţă de maşinărie fuseseră factori esenţiali în noul nivel de succes al lui Rask – însă nu unicii factori. Prosperitatea sa consona cu optimismul tumultuos al vremii. Lumea nu mai avusese niciodată parte de ceva precum creşterea economică a Americii din anii ’20. Producţia atinsese o culme absolută, la fel ca şi profiturile. Locurile de muncă, deja numeroase, se înmulţeau şi mai mult. Industria automobilelor abia dacă putea ţine pasul cu nepotolita nevoie de viteză care cuprinsese întreaga naţiune. Minunăţiile industriale ale epocii erau lăudate la posturile de radio în lungul şi în latul ţării. Cu începere din 1922, cursul hârtiilor de valoare ajunse să crească vertiginos. Dacă înainte de 1928 puţini ar fi crezut cu putinţă ca cinci milioane de acţiuni să fie tranzacţionate la Bursa din New York într-o singură zi, în a doua jumătate a aceluiaşi an pragul de sus aproape că deveni cel de jos. în septembrie 1929, indicele Dow ajunse la cel mai mare nivel din istorie. în acei ani, profesorul Irving Fisher de la Yale, autoritatea de vârf a naţiunii în economie, declară că preţurile activelor atinseseră „ceea ce pare a fi un platou de creştere permanentă”.

Graţie reglementărilor tolerante ale guvernului şi co- delii sale de a tulbura minunatul vis colectiv, existau oportunităţi pentru oricine le vedea şi ştia să se folosească de ele. Prin intermediul băncilor sale, de pildă, Rask împrumută bani de la Rezerva Federală din New York cu o dobândă de cinci la sută, doar pentru a- i da cu împrumut la rândul său cu o dobândă de cel puţin zece procente, ba chiar de până la douăzeci de procente. Se întâmplă şi că, în acea perioadă, tranzacţiile în marjă — cumpărarea de acţiuni cu bani

împrumutati de la agenţii bursiere prin folosirea aceloraşi valori pe post de garanţii — sporiră fulminant de la unu la şapte miliarde de dolari: un semn evident al faptului că publicul intrase în joc şi că o sumedenie de lume, în mare parte deloc familiarizată cu piaţa de acţiuni, specula cu bani pe care nu îi avea. Şi totuşi Rask părea cumva să fie cu un pas înainte la orice cotitură. Primul său fond de investiţii avea să preceadă proliferarea unor

instituții similare la sfârșitul anilor douăzeci cu cel puțin jumătate de deceniu. Ca bonificație pentru faima sa de geniu financiar, Rask își evalua portofoliul cu mult peste prețul de piață al acțiunilor pe care le conținea. Nu doar asta, însă în dubla sa funcție de bancher de investiții și finanțator al mai multor fonduri izbuti să producă chiar unele dintre titlurile pe care le vindea — și emise în mod repetat bonuri de valoare pe care le

cumpără în întregime (sau le distribui printre investitori preferaţi), tranzacţionându-le apoi public cu până la optzeci la sută peste valoarea iniţială de achiziţie. Ori de câte ori voia să evite ochiul cercetător al Bursei din New York, făcea tranzacţii în San Francisco, Buffalo sau Boston.

Orice om, bărbat ori femeie, se simţea îndreptăţit să îşi ia tainul din prosperitatea care avea să dăinuie timp de zece ani după război şi să se bucure de minunile tehnologice apărute odată cu ea. Iar Rask ajută la alimentarea acestui simţământ al posibilităţilor nelimitate prin crearea unor noi instituţii de creditare şi a unor bănci care ofereau bani gheaţă în condiţii ispititoare. Băncile acestea (între care se mai înscenau rivalităţi ocazionale pentru atragerea clientelei) nu aduceau deloc cu instituţiile impunătoare clădite din marmură, cu funcţionari scrobiţi care intimidaseră timp de generaţii clienţii. Dimpotrivă, erau spaţii prietenoase cu angajaţi primitori — şi mereu se găsea o cale pentru un împrumut menit cumpărării unui

automobil, unui frigider, unui aparat de radio. Rask făcu şi experimente de finanţare a unor linii de credit şi de plăţi în rate pentru magazine şi manufacturieri, aşa

încât să le ofere direct clienților lor aceste instrumente de plată. Toate aceste datorii nenumărate și uneori peste măsură de încurcate (de la serviciile lui de împrumut, bănci mai mici și felurite alte instrumente de creditare) erau împachetate laolaltă și comercializate cu toptanul sub formă de valori mobiliare. Văzu, pe scurt, că relația cu consumatorul nu se sfârşea odată cu achiziţionarea unui produs; din acel schimb se putea extrage un profit

suplimentar.

înfiinţă şi un fond de investiţii destinat exclusiv celor cu venituri reduse. O sumă mică, doar câteva sute de dolari depuşi într-un modest cont de economii, era suficientă pentru a începe. Fondul oferea echivalentul acestei sume (şi uneori dublul ori chiar triplul ei) pentru a o investi apoi în portofoliul său, folosind acţiunile respective ca garanţie. Un învăţător sau fermier putea după aceea să-şi achite datoria în rate lunare confortabile. Dacă toată lumea avea dreptul să se îmbogăţească, Rask era cel care făcea ca dreptul respectiv să devină realitate.

Pe timpul suişurilor şi coborâşurilor acestei perioade de creştere explozivă, pe parcursul unor frenezii tranzacţionale alimentate fie de optimism, fie de panică, nu era neobişnuit ca o cotaţie să scadă sub preţul pieţei. Dacă volumul tranzacţiilor era suficient de mare, asta ducea la întârzieri de peste două ore, făcând panglica de cotaţii inutilă deja în momentul în care ieşea din maşinărie. Însă în aceste momente de beznă deplină reuşea Rask să se ridice cu adevărat, de parcă ar fi izbutit să atingă cele mai mari înălţimi doar zburând orbeşte. Şi asta contribuia din plin la consolidarea statutului său legendar.

Viteza cu care îşi mărea Benjamin averea şi înţelepciunea cu care Helen o distribuia erau percepute drept manifestarea publică a legăturii lor strânse. Asta, împreună cu felul lor retras de a fi, îi transformă în făpturi de basm în societatea din New York pe care o desconsiderau atât, iar indiferenţa pe care o arătau nu făcu decât să le mărească fabulosul statut. Viaţa lor de

familie nu se conforma însă pe deplin acestei poveşti a cuplului trăitor în armonie. Admiraţia lui Benjamin pentru Helen era vecină cu veneraţia. Părându-i-se intimidantă şi de nedeslușit, o dorea într-un fel dintre cele mai mistice şi caste. Îndoiala un sentiment care nu îl încercase niciodată înainte de nuntă, începu să crească an după an. Dacă la muncă era întotdeauna sigur pe el şi decis, acasă deveni şovăielnic şi timid. Ţesu în jurul ei speculaţii

presărate cu legături cauzale contorsionate, iar acestea deveniră curând o vastă rețea de supoziții, pe care o deșira și o refăcea iarăși după felurite tipare. Helen, simțindu-i ezitarea în apropierea ei, se străduia să îl mulțumească. Însă oricât ar fi încercat (și încerca, nu-i vorbă), nu reușea să răspundă pe deplin intensității sentimentelor lui Benjamin. Cu toate că o impresionau reușitele și o mișca devotamentul lui, și deși se arăta mereu binevoitoare, atentă, ba

chiar gingașă cu ei. persista acolo o forță măruntă, dar de nestăvilit, aducând mult cu respingerea dintre doi magneți, care o făcea să se retragă în proporție directă cu apropierea lui. Nu îl trata niciodată cu cruzime ori cu dezaprobare — dimpotrivă, era o tovarășă grijulie, ba chiar afectuoasă, însă, chiar de la început, el își dădu seama că ceva lipsește. Iar ea, ştiind că el ştie, încercă să compenseze asta în multe feluri bine chibzuite, însă insuficiente.

Beniamin, cu asemenea ocazii, încerca mereu o satisfacţie incompletă.

Izbutiră totuşi, împrejurul acestui miez de disconfort silenţios, să clădească un mariaj puternic. Poate că o parte din acea tărie venea tocmai din pustiul disonanţei lor şi din dorinţa de a-l compensa cumva. Dar e adevărat şi că între ei exista o legătură. Ştiau amândoi că, în ciuda diferenţelor, erau minunat de potriviţi unul pentru altul. Până să se cunoască, nu mai întâlniseră pe nimeni care să le accepte fără întrebări felul aparte de a fi. Orice interacţiune în lume implicase întotdeauna o formă sau alta de compromis. Acum, pentru prima oară, încercau uşurarea de a nu trebui să se adapteze la solicitările şi protocolul inerente în majoritatea

contactelor sociale — sau să îşi dedice o parte a atenţiei jenei care devenea copleşitoare ori de câte ori refuzau să urmeze aceste convenţii. Încă şi mai important, descoperiseră în relaţia lor satisfacţia aprecierii reciproce.

Dacă cei doi Rask nu conteneau să fie o enigmă captivantă în cercurile care îi înconjurau îndeaproape, atenţia publică se diminua direct proporţional cu distanţa faţă de centru. Subiectele inventate despre viaţa cuplului de prin paginile mondene şi ziarele de scandal se făcură mai scurte, sporadice şi în cele din urmă dispărură de tot; hoardele de fotografi care dădeau târcoale reşedinţei familiei se răzleţiră; imaginile puţine şi neclare cu cei doi, folosite iarăşi şi iarăşi prin articole pline de fantasmagorii, dispărură din gazete. Datorită afacerilor aflate în continuă extindere, Benjamin era menţionat frecvent în presă, însă în mai puţin de un an încetară să apară referiri la doamna Rask, altele decât cele privitoare la activităţile-i de caritate. Singură în casă (ziua de lucru a lui Benjamin nu făcuse decât să se lungească), cel mai adesea nebăgată în seamă când ieşea pe stradă şi după ce îşi găsise, pentru întâia oară, un grup de oameni care gândeau aidoma şi cu care prietenia părea posibilă, Helen ajunse să

trăiască în sfârşit genul de viaţă care i se păruse mereu de neatins.

În ciuda dorinţei iniţiale a lui Benjamin de a avea un moştenitor, nu li se păru necesar să îşi pună întrebări sau să discute despre motivele pentru care căsnicia lor nu producea odrasle.

Mulţi dintre noi preferă să creadă că suntem subiecţi activi ai victoriilor repurtate, însă doar obiecte pasive ale înfrângerilor pe care le suferim. Triumfam, însă nu tot noi eşuăm cu adevărat – suntem traşi în jos de forţe care ne scapă de sub control.

în ultima săptămână a lui octombrie 1929, celor mai mulţi dintre speculatori – de la finanţiştii de calibru greu din centrul Manhattanului până la gospodina care îşi tranzacţiona mâna de acţiuni la Bursa din San Francisco – le trebuiră doar câteva zile pentru a pendula de la situaţia de autori ai succesului propriu, neavând de mulţumit altcuiva decât iscusinţei şi voinţei lor de fier, la cea de victime ale unui sistem măcinat de metehne şi poate chiar corupt, singurul responsabil pentru prăbuşirea lor. O cădere în cotaţii, o epidemie de frică, o frenezie a vânzărilor mânată de pesimism, o incapacitate generală de răspuns la solicitările de plată... Orice cauzase poticnirea care, la rândul său, deveni panică, un lucru era limpede – nici unul dintre cei care contribuiseră la umflarea bulei nu se simţea acum responsabil pentru spargerea ei. Ei erau victimele neprihănite ale unui dezastru de proporţii aproape naturale.

Ca şi în cazul Panicii din 1907, pe întregul parcurs al săptămânii crahului din 1929 preşedinţii celor mai mari bănci din ţară, împreună cu şeful Rezervei Federale din New York, plus liderii şi partenerii seniori ai principalelor companii de investiţii şi agenţii bursiere, se întruniră în secret pentru a încerca să găsească cea mai bună strategie de stabilizare a pieţei. Din nou, ca în 1907, discuţii prelungite pe tot parcursul nopţii se ţinură în biblioteca familiei Morgan, de data asta prezidate de fiul lui Pierpont, Jack. Şi iarăşi fu chemat

Rask pentru a-şi oferi sfatul şi asistenţa materială. Iar Rask, tot ca atunci, refuză.

în ciuda reţelei de sprijin organizate de bancheri, a intervenţiei industriaşilor şi asigurărilor date de politicieni şi savanţi care pretinseră, în repetate rânduri, că pe piaţă condiţiile erau „fundamental solide”, cota- ţiile îşi continuau prăbuşirea. Pe 21 octombrie, într-o luni, se vândură aproximativ şase milioane de acţiuni, un record absolut care făcu să îngheţe timp de două ore benzile de cotaţii bursiere la nivelul întregii ţări. Acest volum istoric avea să fie pus în umbră de isteria tranzacţionistă a zilelor următoare. Joi, pe 24, se tran- zacţionară aproape treisprezece milioane de acţiuni; pe 29, marţi, mai bine de şaisprezece milioane. Banda telegrafului bursier se blocă timp de trei ore. Pe Wall Street dădură buzna gloate, iar oamenii se adunară pe la porţile băncilor şi agenţiilor de tranzacţii din întreaga ţară. în vreme ce fondurile de investiţii naufragiau şi se autocanibalizau, se iscă o maree de ordine de vânzare, dar fără cumpărători. Inevitabil, valul se sparse, lăsând în urmă un ocean neclintit de acţiuni fără valoare şi o piaţă devastată.

Un singur om părea să fi fost imun la catastrofă. Le luă câteva zile colegilor perplecşi ai lui Rask să îşi dea seama cu adevărat de situaţia lui. Curând îşi dădu seama şi presa. Rask nu doar că trecuse neatins prin furtună; trăsese, de fapt, un profit colosal de pe urma ei. Cu discreţie şi prin intermediul subsidiarelor sale, pe parcursul lunilor de vară de dinainte de crah, începuse să îşi lichideze stocurile de acţiuni şi să cumpere aur, marfă de schimb care, atrasă şi devorată de speculaţie, devenise greu de găsit atât la Londra, cât şi pe Wall Street. Şi mai multă atenţie atrase asupra lui precizia cu care vânduse rapid cantităţi uriaşe de acţiuni ale companiilor care aveau să fie, mai târziu, afectate în mod deosebit, ba chiar distruse de criză. Negociase împrumuturi mărunte şi repetate de

acţiuni de la o multitudine de agenţi când erau la apogeu şi le vânduse imediat, cât încă se găseau pe culmea valorii. De parcă

ar fi ştiut că piaţa avea să se scufunde, aşteptase pur şi simplu până ce aceleaşi acţiuni atinseseră cel mai de jos nivel, le răscumpărase pe nimic şi înapoiase acţiunile acum nefolositoare agenţilor, făcând cu această ocazie un profit gargantuesc. Ceva îţi dădea fiori în rigoarea sistematică cu care acţionase, de la ţintirea companiilor până la coordonarea şi discreţia tranzacţiilor. Între timp, cu operaţiunea în desfăşurare, retezase toate legăturile rămase cu acele datorii

pe care le ambalase şi le vânduse drept bonuri de valoare; peste puţin timp, toţi debitorii aveau să intre în incapacitate de plată. Îşi scosese capitalul până şi din toate fondurile sale de investiţii, inclusiv din cel dedicat oamenilor cu venituri reduse.

Miercuri, 23 octombrie, un potop de dimensiuni biblice de ordine de vânzare inundă fără veste piaţa. Nimeni nu cunoştea sursa acestei izbucniri, însă când se închise Wall Streetul, la numai două ore după aceea, piaţa căzuse

cu mai mult de douăzeci de puncte. Următoarea zi avea să fie ţinută minte drept Joia Neagră. Cinci zile după aceea, de Marţea Neagră, indicele Dow se prăbuşi cu optzeci de puncte, şi până atunci acţiunile deja se depreciaseră cu echivalentul a jumătate din totalul produsului naţional brut.

În pustiirea deplină, printre dărâmături, Rask rămase singur în picioare. Şi se ţinu mai drept ca oricând, de vreme ce pierderile altor speculatori însemnaseră câştigul său. Beneficiase mereu de haos şi tumult, cum dovediseră manevrele sale în timpul întârzierilor cota- ţiilor, dar ce se întâmplase în ultimele luni ale lui 1929 era nemaiîntâlnit.

Odată ce imaginea se limpezi întrucâtva, publicul reacţionă în pripă. Chiar Rask fusese cel care meşte-şugise declanşarea crizei, zicea lumea. Cu şiretenie, stârnise un apetit nesăbuit pentru îndatorare, ştiind în tot acest timp că nu putea fi nicicum onorat. Cu subtilitate, îşi lichidase stocurile şi trăsese piaţa în jos. Cu iscusinţă, împrăştiase zvonuri şi întărâtase

paranoia. Fără milă, detronase Wall Streetul şi îl luase în stăpânire declanşând isteria vânzărilor chiar în ziua de dinaintea

Joii Negre. Totul – pierderile pe piaţa valorilor mobiliare, incertitudinea, perspectivele pesimiste care duseseră la lichidări panicate şi în cele din urmă crahul care avea să însemne ruina multora — fusese orchestrat de Rask. A lui era mâna aflată în spatele mâinii invizibile.

în ciuda discursurilor inflamate, a caricaturilor din reviste şi ziare (unde Rask era zugrăvit, în mare parte, drept un vampir, un vultur hoitar sau un porc) şi a proliferării unor expozeuri exagerate, dacă nu falsificate de-a binelea, despre cariera lui, nimeni întreg la minte nu credea că un om singur ar fi putut demola întreaga economie a unei naţiuni — şi, odată cu ea, pe aceea a unei bune părţi a lumii. Şi totuşi mai oricui i se părea convenabil să aibă un ţap ispăşitor, iar excentricul aproape-pustnic se potrivea de minune cu rolul. Până la urmă, chiar dacă nu el se aflase la originea crizei, era dincolo de orice îndoială că Benjamin Rask se alesese din ea cu un profit incalculabil. în cercurile financiare internaţionale, chiar şi printre miriadele de duşmani pe care şi-i făcuse, asta îl ridică la înălţimi dumnezeieşti.

Dragă Helen,

Ştii cât de consumat am fost cu munca — prelegeri, cronici, articole şi celelalte plictiseli. Totul parcă se ridică împotriva scrisului meu. Şi chiar am nevoie să termin manuscrisul ăsta. Tare îmi pare rău, dar va trebui să mă retrag politicos din programul de lecturi de la drăgălaşa ta bibliotecă pentru tot restul sezonului. Urează-mi, rogu-te, noroc cu afurisitul de roman!

Toate cele bune,
Winnie

Stimată doamnă Rask,

Am nădejdea că aceste puţine rânduri vă vor găsi sănătoasă. Timp de aproximativ trei ani am organizat o serie de concerte pentru oamenii muncii din Catalonia, aducându-i pe cei mai buni solişti şi dirijori în faţa lucrătorilor, fermierilor şi studenţilor. Am finanţat Asociaţia Concertistică a Muncitorilor dând recitaluri private, foarte aidoma cu cel pe care urma să îl ofer săptămâna viitoare kt domnia-voastrâ acasă. Aflând recent în detaliu despre teribila criză care vă zguduie în ultimele luni ţara, socot că tăcerea ar putea fi mai cuviincioasă decât muzica. Prin această tăcere, sper să onorez grelele încercări îndurate de surorile şi fraţii americani ai muncitorilor catalani pentru care în ultimă instanţă ar fi fost menit recitalul de săptămâna viitoare. Sper ca domnia-voastrâ şi invitaţii domniei-voastre să iertaţi această anulare de ultim moment.

Al dumneavoastră cu sinceritate,
P. Casals

Stimată doamnă Rask,

Mulţumesc din suflet pentru mesaj. Aş vrea să vă pot răsplăti pentru sprijinul dat în ultimul an sau doi. Dar ştiţi bine că editorul meu s-a dat la fund şi treaba în general e la pământ. Dacă stau să mă gândesc, poate că V- AM ŞI RĂSPLĂTITpână la urmă.

Să mă apuc de grădinărit şi să-mi cultiv singur mâncarea nu-mi pare o noţiune chiar aiurea. Dacă nu asta, atunci zidăria. Dacă nu, Hollywoodul şi scrisul pentru pelicule. Dar poate vine revoluţia prima.

Toate cele bune dumitale si soţului,
Pep

Doamnă Rask,

Veţi fi, sper, destul de amabilă să mă ajutaţi în rezolvarea unei dispute pe care am avut-o alaltăieri cu nişte tovarăşi într-ale poeziei. Unde credeţi că i-ar fi aşezat Dante pe savanţii de pe Wall Street? în al patrulea, sau al optulea cerc al Iadului? Lăcomie, ori înşelăciune? S- ar putea ca acesta să fie, de fapt, un subiect incitant pentru una dintre seratele dumneavoastră viitoare. Aştemeţi-vă pe foaie gândul, vă rog, dacă vă prisoseşte un minut. Dacă nu vă prisoseşte un minut, mă mulţumesc şi cu un bănuţ.

Al dumneavoastră în atât de multe feluri,
Shelby Wallace

H, dragă,

Scuze că anulez aşa din scurt. E un frig năprasnic. Sper ca lectura de mâine să meargă bine.

Ca întotdeauna,
Maude

în lunile de după crah, aerul fusese absorbit din casă, lăsând în urmă doar un vid strâmt şi ţiuitor. Era de parcă însăşi realitatea, independent de percepţia oricui, fusese cuprinsă de ameţeli. Oamenii din jurul lui Helen se făcură nevăzuţi. Nu toţi. Cei care încercaseră mereu să o abordeze doar pentru a se apropia de Benjamin văzură o ocazie în această punere la colţ publică şi se pretinseră sprijinitori de nădejde, îndeajuns de curajoşi şi de devotaţi ca să rabde furtuna alături de prietenii demonizaţi. Lui Helen îi păsă la fel de puţin ca întotdeauna de servilismul lor. Noile cunoştinţe o părăsiseră în masă. Fără scriitorii şi muzicienii care îi lărgiseră lumea pe parcursul ultimilor ani, se regăsi în ascunzişul tăcut şi lăuntric unde stătuse pitită în copilărie şi în prima tinereţe, aflându-şi alinarea în vechile-i obiceiuri solitare, în cărţile, jurnalul şi plimbările ei. Crezuse, în trecut, că acest spaţiu interior era la fel de vast şi de o serenitate la fel de inexplicabilă precum cea a cosmosului. I se părea, acum, îngust şi plat. Nici unul dintre protagoniştii şi spectatorii concertelor şi lecturilor ei nu-i devenise, în adevăratul înţeles al cuvântului, prieten, însă împreună, cu toţii, ca grup, se transformaseră într-o prezenţă necesară în existenţa ei. îşi pierduse gustul pentru singurătate.

în vreme ce oraşul se cufunda în depresia care urmă crizei, lui Helen îi veni din ce în ce mai greu să iasă din casă. Ştia că să-şi ferească privirea de la familiile ajunse la sapă de lemn, de la cozile la pâine, de la prăvăliile cu obloane coborâte şi de la disperarea care se citea pe feţele din ce în ce mai trase era o formă grosolană de răsfăţ, dar înţelegea şi că angoasa simţită la confruntarea cu această realitate întunecată se număra la rândul ei printre comodităţile pe care şi le permitea.

Helen se lovea de acest paradox ori de câte ori ieşea la plimbare – până la ceea ce avea să devină ultima ei aventurare la sud de parc. în acea după-amiază avu parte de ceva diferit. începu cu senzaţia apăsătoare a unei scobituri în piept. Un freamăt în aer. Nu izbuti să înţeleagă de unde i se trage înfricoşarea până ce nu îşi dădu seama că era urmărită. Uitături fixe. Şoapte. Peste tot. Rânjete. Hlizeli. Şuşoteli. Peste tot. Era plauzibil, ba chiar de aşteptat ca unii să o recunoască şi să o dispreţuiască. Dar cu toţii? în fiece sunet rezona ura – orice claxon, orice fluierat, orice strigăt era un blestem. Ura se scurgea de la fiece fereastră – simţea ochi mijiţi aţintindu-se asupra ei de după orice perdea şi geam argintat de soare. Ura era încolăcită în orice grimasă, în orice gest al mâinilor — şi orice trecător era un jude necruţător şi obscen. Scuipase cumva la picioarele ei femeia cu valiză de carton care trecea strada? îngăimase băiatul cu ziarele acele cuvinte brutale, între două titluri strigate? îşi făceau bărbaţii aceia semne ca să o urmărească? Pentru prima oară, în toiul zilei, o cuprinse aceeaşi teroare care, din copilărie încoace, îi umpluse atât de adesea nopţile. Ştia că o parte a ostilităţii pe care o simţea păşind pe Lexington Avenue trebuie să provină – cum fusese în atâtea nopţi nedormite – doar din mintea ei. însă o bună măsură era, neîndoielnic, reală. Incapacitatea de a face distincţia între cele două constituia cel mai bogat izvor al panicii sale. Lumea se înceţoşă; sângele îi era prea subţire; aerul, prea gros. Totul — parcă – îi dădea mâncărimi.

Avea să-şi amintească vag, mai târziu, cum se năpustise înapoi spre casă, cu fusta şi pantofii încurcând-o în timp ce trecea prin băltoace. Râsete.

Helen era gata să accepte cauzele adevărate ale episodului de teroare care aproape o pulverizase în acea după-amiază şi, în acelaşi timp, să facă totul pentru a-şi ispăşi păcatele. Avea să plătească pentru

suferinţa care îl ajutase pe bărbatul ei să devină bogat peste măsură. Rămânerea ei în casă făcea parte din pedeapsă – deşi îşi dădea seama că această autosechestrare era, în mare

măsură, motivată de frică și rușine, fiind, așadar, una egoistă. Totuși, chiar dacă arareori mai ieșea, trudea neobosită și se dedica trup și suflet activității caritabile, înființă nenumărate locuri de muncă punând să se construiască locuințe noi prin întreaga țară (oferindu-le apoi, practic pe gratis, unor familii rămase fără adăpost), redeschizând fabrici și ateliere a căror producție o cumpăra uneori în întregime (distribuind-o apoi gratuit),

creditând Iară dobândă afaceri care promiteau să se menţină în activitate (fără a le sili vreodată să-şi plătească datoriile). Făcu toate acestea cât mai neştiută cu putinţă.

Averea lui Benjamin era atât de mare, încât putea să finanţeze întreprinderile altruiste ale soţiei fără să clipească. Deloc mişcat de realitatea dimprejur, nu simţea vreo nevoie sau obligaţie morală de a ajutora pe cineva. Viaţa lui, mereu limitată la birou şi la cămin, rămase neschimbată. Recesiunea era, pentru el, nimic mai mult decât un puseu sănătos de febră, după care economia avea să îşi revină, mai puternică decât oricând. Crahul, credea, fusese o lanţetă aplicată asupra unui abces. O sângerare pe cinste era necesară ca să înlăture umflătura şi să lase piaţa să atingă cele mai de jos niveluri ale abisului pentru a se reclădi pe fundaţii solide. Fu chiar citat cu spusele că, de vreme ce nici o bancă nu falimentase ca rezultat al crizei, situaţia putea fi socotită drept nimic altceva decât un proces de sănătoasă epurare.

Dacă o ajuta pe Helen în activităţi, o făcea doar din preocupare pentru starea ei. Se schimbase, se deteriorase chiar, destul de vizibil, pe parcursul ultimelor luni. Helen îl asigură că munca îi era unica alinare, iar el, nu fără a şovăi, continuă să îi finanţeze acţiunile, punând declinul ei pe seama lipsei de somn şi de odihnă. Şi avea întrucâtva

dreptate. Helen abia dacă punea capul pe pernă, însă nu fiindcă ar fi absorbit-o lucrările caritabile. Munca era, mai degrabă, o binevenită abatere de la adevăratele cauze ale insomniei sale. Temerile care i se furişau în minte odată cu

întunericul nu mai erau abstracte şi incoerente. Şi nu mai erau alungate de lumina soarelui. Nici măcar neobositele activităţi umanitare, care ţinteau sursele mai concrete ale tulburării ei, nu o ajutau să se liniştească.

Fiindcă lucrul de care îi era acum groază, de când cu plimbarea aceea pe Lexington Avenue, era ca boala care îi posedase, transformase şi devorase tatăl să nu se fi cuibărit şi în creierul ei. Se simţea gândind diferit şi ştia că, în cele din urmă,

nu avea să mai conteze dacă sentimentul are ca bază realitatea sau delirul. Ce conta era că se simțea neînstare să se oprească din a se gândi la gândurile proprii. Speculațiile se reflectau unele în altele, ca nişte oglinzi paralele — şi, la nesfârşit; fiecare imagine din tunelul cel vertiginos se uita la următoarea întrebându-se dacă e originalul ori o reproducere. Asta, îşi spuse, e începutul nebuniei. Mintea care devine carne pentru proprii dinţi.

Fiindcă se simţea din ce în ce mai rătăcită în această nouă şi tiranică arhitectură cerebrală şi fiindcă nu mai avea încredere în ce gândea sau îşi amintea, începu să se bizuie pe jurnale, în care consemna cu rigoare zilnică. Spera ca viitorul sine, citind jurnalele, să poată folosi cele scrise ca unitate de măsură pentru scufundarea ei în delir. Avea să se vadă pe sine în pagină? Se adresa mai tot timpul sieşi în notaţii, cerând persoanei proprii să creadă că ea, de fapt, scrisese în trecut acele cuvinte – chiar dacă şinele viitor avea să refuze să creadă; chiar dacă, citind, nu avea să îşi mai recunoască propriul scris.

Helen nu îi mărturisise niciodată temerile ei cele mai profunde lui Benjamin, şi cu siguranţă nu avea de gând să înceapă acum. Dată fiind profunzimea anxietăţii sale, se simţea uşurată că el, cel puţin, se întâmpla să fie atât de măcinat de propriile-i preocupări. în urma crahului, Senatul organiză audieri la Comisia pentru Activităţi Bancare şi Financiare „în scopul investigării temeinice a practicilor din cadrul tranzacţiilor bursiere cu referire la cumpărarea, vânzarea, împrumutul şi concesiunea acţiunilor cotate, valoarea sus-numitelor acţiuni şi

efectele acestor „practici” înfăţişarea lui Benjamin Rask înaintea membrilor celui de-al 72-lea Congres e cunoscută din documentele publice iar versiunea imprimată a declaraţiei sale, inclusă într-un volum de 418 pagini, e uşor de găsit pentru oricine ar dori să o examineze. Audierile îndeplineau funcţia ceremonială de aducere în faţa cetăţenilor indignaţi a câtorva nelegiuiţi bine cunoscuţi, pentru ca cetăţenii respectivi să

poată clătina din cap la fotografiile lor din ziar, să lase să le scape câteva blesteme printre dinți și să uite apoi cu desăvârșire de ei. Nu era de așteptat ca transcrierile să fie parcurse cu adevărat de cineva. Puținii care o făcură, cu toate acestea, descoperiră că multe dintre presupozițiile legate de tranzacțiile lui Rask nu erau departe de adevăr. Răspunsurile sale la întrebările întortocheate și acuzatoare ale senatorilor se reduseseră, în cea mai mare parte, la „da,

domnule” și „nu, domnule”, însă confirmau că își scosese capitalul din cele mai volatile vehicule în lunile care precedaseră prăbușirea, că inundase piața cu ordine de vânzare în ziua dinaintea Joii Negre și că speculase, în chip de-a dreptul spectaculos, crahul ce urmase. În ciuda retoricii inflamate a anchetatorilor săi, era ușor de văzut că nici una dintre acțiunile lui nu fusese ilegală.

Cu o simetrie perversă, pe măsură ce Benjamin urcă pe noi culmi, starea lui Helen se înrăutăţi. Neputând să doarmă, îşi petrecea nopţile hoinărind prin casă. Benjamin încercă să-i ţină tovărăşie în aceste preumblări, însă fu refuzat; umplu casa cu servitori pe timp de noapte, însă ea îi concedie; îi aduse din Europa cufere pline cu cărţi, însă Helen lăsă paginile netăiate. Instrucţiunile referitoare la acţiunile filantropice deveniră contradictorii şi lipsite de noimă. Un singur tipar părea să persiste: schimburile de replici nerăbdătoare cu ajutoarele ei se terminau cu concluzia că respectivii pur şi simplu nu făceau destule. începu să scrie cecuri pentru sume extravagante şi să autorizeze cheltuieli fără legătură cu realitatea. Benjamin interceptă aceste tranzacţii şi o lăsă să le dea ordine incoerente asistenţilor ei. Până la urmă însă, Helen păru copleşită. Aproape strivită de cifrele imense şi de operaţiunile complexe pe care le inventase pentru ea însăşi, se retrase din munca-i imaginară. Paralizată de un soi de extenuare, începu să îşi ia mesele la ea în odaie. De fiecare dată însă, măsuţa cu rotile era dusă de acolo cu platourile încă acoperite. Bea doar sucurile de fructe care fuseseră elementul original al recepţiilor pe care le dădea odinioară.

Benjamin şi Helen lucraseră mult timp cu medici şi chimişti farmacişti în căutarea unor tratamente mai bune pentru afecţiunile psihice. Benjamin înţelese acum că era cu putinţă ca soţia lui să nu fi fost motivată exclusiv de altruism ori de amintirea tatălui. îi era însă groază să implice pe oricine din afara familiei, mai ales că forma reţinută de manie a lui Helen nu se potrivea cu nici unul dintre simptomele despre care citise. Asculta uneori la uşa ei. Tăcerea activă dinăuntru era

terifiantă. O întrerupeau sporadic foșnetele de hârtii, care confirmau că Helen nu dormea, ci scria în jurnal, umplând pagină după pagină și caiet gros după caiet gros. Benjamin îi respecta prea mult intimitatea ca să își vâre nasul, însă o dată, când știa că Helen e în celălalt capăt al casei, îi cercetă jurnalele. Germană, franceză, italiană și poate alte limbi (se întrebă dacă erau cu adevărat limbi în toată legea) erau întrepătrunse în fiecare

frază, formând împletituri pe care Benjamin, limitat la engleză, nu le putu descurca. Într-un caiet descoperi o fotografie a lui Helen din tinerețe pe care nu o mai văzuse. Era în picioare, într-un vălmășag de recuzită disparată și animale împăiate, uitându-se fix la cameră, cu ochii fremătând de sfidare. Benjamin se uită la fotografie o bucată de timp ciudat de lungă. Niciodată nu-și mai privise atât de mult soția în ochi. Și nici ea nu privise atât de mult într-ai lui. Când

ieşi din transă, băgă în buzunar poza, se asigură că toate hârtiile rămăseseră cum le găsise şi părăsi încăperea, însă de îndată ce uşa se închise după el, se opri, o deschise iar şi se întoarse la masa de scris. Aşeză fotografia la loc în jurnalul în care o găsise şi abia apoi se depărtă cu paşi repezi şi muţi.

Cam în aceeaşi perioadă – iar Benjamin nu putu găsi altă explicaţie decât aceea că îl simţise umblând prin hârtiile ei – Helen îşi ascunse toate jurnalele şi începu să scrie din mers. Părea uneori să bâiguie, de parcă şi-ar fi dictat sieşi. Umbletul prin casă i se reduse la perimetre din ce în ce mai înguste, până când se limită la podeaua dormitorului ei. într-o dimineaţă, Benjamin o văzu stând cu privirea ridicată spre treptele scării. Părea să se uite prin tavan, către cer. Atinse grijulie prima treaptă şi-şi retrase pe loc piciorul, de parcă şi-ar fi înmuiat degetele în apă clocotită ori rece ca gheaţa. Se opri, apoi făcu iarăşi mişcarea. Pauză şi din nou. încercă

apoi treptele care duceau către sufragerie. Privirea îi era pierdută în genuni aflate dincolo de plafonul de jos. Oricât încercă, vârful papucului ei nu izbuti să treacă de muchia primei trepte.

Dacă lui Benjamin i se păruse dificil să se apropie de ea în timpul anilor mai fericiţi de la început, acum era pierdut cu totul. Cu cât încerca mai mult, poticnit, să stabilească o legătură cu soţia lui, cu atât mai departe se retrăgea ea. Şi dacă el insista prea mult sau arăta vreun semn de îngrijorare, Helen se refugia în camerele ei şi putea fi convinsă să iasă afară doar după zile întregi în care era lăsată absolut singură. După o asemenea încercare – venise cu nişte cărţi noi, oferindu-se să îi citească din ele – Helen se închise în cameră o perioadă deosebit de lungă. Sucul de fructe rămase neatins lângă uşă. Nu vru să răspundă la rugăminţile cameristei. Dinăuntru se făceau auziţi paşi şi foşnete de hârtii.

Trecuseră deja două zile în care Helen nu pusese nimic în gură când Benjamin hotărî să acţioneze. îi spuse, prin uşa închisă, că se vedea nevoit să forţeze încuietoarea dacă nu i se deschidea de îndată. După o serie de sunete care sugerau ezitarea, Helen deschise. Benjamin se dădu un pas înapoi, împietrit mai întâi de miros şi apoi de imaginea care i se afla dinainte. Mai rău decât duhoarea de putreziciune era izul dulceag al parfumului împrăştiat din abundenţă prin cameră în încercarea de a o ascunde. încercă să alunge mirosul clipind din pleoape şi apoi, când ochii i se obişnuiră cu penumbra, văzu sângele de pe braţele şi pieptul lui Helen. Originea rănilor era extrem de clară. Nu se oprea din scărpinatul jupuiturilor care supurau, rămasă aşa în picioare, sfrijită şi pierdută. Pieliţele şi veziculele eczemei urcau până în susul gâtului, iar lichenul roşu îi colonizase deja mandibula.

Priveliştea îi frânse inima lui Benjamin. Abia acum, văzând violenţa de la suprafaţă, putu înţelege tumultul interior. Plânse în biroul lui, însingurat.

Cea mai bună cale de acţiune, decise, era să vorbească cu doamna Brevoort, care ar fi fost în poziţia unică de a compara starea fiicei cu cea a

soţului ei, determinând astfel dacă boala lui Helen era de natură ereditară.

Mama şi fiica luaseră distanţă de-a lungul anilor. După ce aflase de dispariţia tatălui ei, Helen se oprise

din a face orice efort ca să ţină pasul cu stilul gălăgios de viaţă al doamnei Brevoort. Abia dacă mai punea piciorul în apartamentul mamei şi nu o chema niciodată pe la ei. În loc de asta, Helen telefona cam o dată pe săptămână, iar doamna Brevoort se arăta mereu voioasă, vioaie şi efervescentă în anecdotele pe care le spunea. Însă nu suna niciodată ea însăşi, aşa că Helen, ca să facă un experiment, încetă să îi mai dea telefoane. Trecuse aproape un an

de când vorbiseră ultima oară. Cu acea ocazie, doamna Brevoort descrisese, cu multe amănunte, întrerupte de explozii de chicoteală, o farsă pe care i-o făcuseră ea şi prietenele unui pălărier. De data asta, totuşi, când Benjamin o sună pentru a-i relata situaţia din casă, adoptă un ton tragic şi decise că trebuia să-şi vadă pe dată fiica, nevrând să se lase convinsă că prezenţa ei avea s-o tulbure şi mai mult pe Helen. Doamna Brevoort îi închise telefonul lui

Benjamin, care o îmbotora, şi se ivi la uşa lui câteva minute mai târziu, stârnită de dramatismul întregii situaţii şi vizibil mulţumită să se ştie agitată şi cu răsuflarea puţintel întretăiată.

încă o dată, Benjamin se întrebă dacă era înţelept ca Helen să fie pusă faţă în faţă cu îngrijorările lui – nu voia decât să îi descrie mamei ei simptomele şi să aibă confirmarea, sau nu, că aduceau cu cele ale bolii tatălui. Doamna Brevoort nici nu vru să audă. Fără să-şi scoată mantaua şi pălăria, se năpusti, alarmată şi fermă, pe scări în sus, către odaia fiicei. Benjamin i se aţinu pe urme. Soacra lui nici măcar nu se opri la uşă; o deschise fără să bată, cu un brânci subit. Doamna Brevoort şi Benjamin încremeniră, bulversaţi de silueta care li se înfăţişă.

Helen stătea în mijlocul camerei, cu faţa spre uşă. Era ceva regal în simplitatea grecească a cămăşii ei de noapte, ceva marţial în cicatrici şi în părul încâlcit, ceva angelic în nemişcarea ei victorioasă.

După o clipă, făcu un pas înainte, îşi căută reflexia în ochii mamei sale şi îi întinse o coală de hârtie. Doamna Brevoort băgă mai întâi de seamă petele lăsate de

cerneala proaspătă pe mănuşile ei din piele de ied. abia apoi citi rândurile înşiruite pripit pe foaie.

Ţi-am adulmecat mirosul.
Ţi-am auzit păşirea.
Institutul Medico-Mecanic.
Mă veţi depune în Elveţia.

PATRU

Helen fu într-adevăr admisă la Institutul Medico-Mecanic, însă mama ei nu avu nimic de-a face cu aranjamentele sau transportul în Elveţia. După ce îşi văzuse fiica într-o asemenea stare nedemnă, ieşise grăbită din casă şi nu mai fusese în stare să o viziteze iarăşi — era pur şi simplu prea dureros, spunea, fără a-şi şterge lacrimile, iar inima îi era pur şi simplu zdrobită peste poate.

Benjamin fu cel care se ocupă, în persoană, de pregătiri. Crezu, la început, că dorinţa lui Helen de a fi dusă la Bad Pfâfers era o reacţie la brusca apariţie a mamei sale, că sosirea acesteia pusese sare pe rana dureroasă a pierderii tatălui în ghearele bolii care o cuprindea acum pe ea. Mai suspecta şi că cererea fusese făcută doar ca un atac asupra doamnei Brevoort, şi încă unul care izbutise din plin. Însă pe parcursul săptămânilor următoare, Helen rămase neclintită în solicitarea ei. La Bad Pfâfers avea să îşi afle pacea şi, ştia ea bine, să fie lecuită.

Benjamin îşi rugase deci asociaţii de la Haber Pharmaceuticals, din Berlin, să analizeze Institutul sub toate aspectele — de la situaţia financiară şi infrastructură până la dosarele tuturor angajaţilor şi profilurile pacienţilor internaţi. Dacă se gândise iniţial să o ducă pe Helen acolo pentru scurt timp, ca să îi facă pe plac (deşi nutrea nădejdea secretă şi fără temei de a o vedea miraculos vindecată de şocul vizitei în acel spaţiu care păstra pecetea traumei), după ce oamenii de la Haber îi furnizaseră informaţiile începuse să creadă că Bad Pfâfers putea fi, de fapt, locul nimerit pentru soţia lui.

Doctorul Bally, directorul care îl internase pe tatăl lui Helen, murise la vreo cinci ani de la război, aşa că acum

doctorul Helmut Frahm se afla la conducerea instituţiei. Potrivit oamenilor lui Benjamin, sub oblăduirea doctorului Frahm, Institutul îşi câştigase o excelentă reputaţie în tratarea bolilor mintale, în special a tulburărilor emoţionale – felurite forme de nevroză, fobii, variante acute de melancolie şi aşa mai departe, înainte de război, clinica fusese mai degrabă o staţiune balneară cu o abordare vagă şi prudentă a afecţiunilor nervoase, sprijinită pe cure de odihnă şi hidroterapie. Acum însă oferea tratamente clinice mai bine ţintite şi iniţiase un studiu de pionierat în aplicaţiile psihiatrice ale sărurilor de litiu pe care Haber Pharmaceuticals îl urmărea cu un interes enorm. Recomandările doctorului Frahm, în principiu, erau impecabile, iar descrierile metodelor sale moderne şi rezultatele cercetărilor sale farmacologice puteau fi găsite în multele lucrări publicate de el în germană, într-o serie de jurnale medicale dedicate specialiştilor, din care se ataşaseră copii la raportul trimis lui Benjamin. Pe scurt, informatorii acestuia concluzionaseră că Institutul Medico-Mecanic era o instituţie respectabilă. Obiectaseră, cu toate acestea, la uşoara înclinaţie spre psihanaliză pe care o arăta doctorul Frahm şi îşi luaseră libertatea de a recomanda, în schimb, clinica doctorului Ladislau Aftus, din Berlin, a cărui muncă o cunoşteau nemijlocit. Doctorul Aftus lucra la un medicament nou şi foarte promiţător pentru Haber Pharmaceuticals, iar doamna Rask părea exact genul de pacientă care ar fi avut de câştigat de pe urma acestui tratament inovator.

Benjamin găsi încurajator raportul despre Frahm şi institutul său. Chibzui o clipă la doctorul Aftus şi noul său medicament – ar fi fost convenabil să ţină starea lui Helen între hotarele domeniului celor de la Haber Pharmaceuticals, un mediu pe care îl controla. însă şovăia să îşi aducă delicata situaţie de familie în contact cu afacerile. Iar Helen o ţinea sus

şi tare cu Bad Pfâfers şi Institutul. Poate că locul însuşi avea o anumită valoare terapeutică, fapt care i-a convenit lui Benjamin din anumite motive. Bad Pfâfers era departe de orice

oraş mare, suficient de incomod pentru eventuale cunoştinţe bine intenţionate, care, aflându-se peste vară în zonă, s-ar fi putut gândi la o vizită, şi cu siguranţă departe de ochiul presei.

Tot prin intermediarii săi germani, Benjamin solicită o aripă întreagă a Institutului Medico-Mecanic. După ce studie planurile sanatoriului, ajunse la concluzia că partea de nord a edificiului, departe de capelă şi de băi, îngăduia cel mai adecvat nivel de intimitate. Reprezentanţii lui avansară Institutului o propunere, evidenţiindu-i condiţiile. Domnul Rask voia ca pavilionul să fie golit de îndată de pacienţi – şi promitea să plătească o sumă care să acopere din plin tratamentele sistate şi saloanele rămase goale, atâta timp cât era necesar. Clădirea avea să îşi păstreze totuşi întregul personal, iar domnul Rask îşi rezerva dreptul de a aduce medici din afară, în orice moment, pentru a evalua starea de sănătate a soţiei. Câteva lucrări minore de renovare aveau să fie realizate cu promptitudine pentru a face aripa clădirii pe deplin autonomă faţă de restul Institutului şi pentru a asigura confortul doamnei Rask. Toate modificările, pe care domnul Rask urma (se înţelegea de la sine) să le plătească, fuseseră însemnate şi descrise pe planurile clădirii. La finalul documentului, directorului i se oferea o sumă substanţială drept

compensaţie pentru orice încurcături ar fi putut isca aceste aranjamente.

Doctorul Frahm, în câteva fraze de o politeţe seacă trimise agenţilor lui Benjamin, respinse oferta. Institutul nu avea nevoie de renovări, nu căuta sprijin la medici din afară şi, din fericire, nu avea nevoie de asistenţă financiară. Benjamin, la rândul său, replică trimiţând o misivă personală, încercând să îi lămurească doctorului Frahm urgenţa cazului şi conotaţiile personale pe care le avea Bad Pfâfers pentru soţia lui. Promise, în încheiere, un stipendiu generos şi fără restricţii — ca şi finanţarea construirii unui nou corp de clădire destinat oricărei ramuri a cercetării ar fi socotit de cuviinţă directorul. Doctorul Frahm nu răspunse. La

două săptămâni după primirea scrisorii lui Benjamin, în *Deutsche Medizinische Wochenschrift* apăru un scurt articol care punea la îndoială protocolul de cercetare al doctorului Frahm privind aplicațiile sărurilor de litiu și altor substanțe noi despre care comunitatea științifică avea informații disparate și neconcludente. Publicația afirma că este în desfășurare o anchetă în legătură cu metodele doctorului Frahm și promitea să revină cu informații de îndată ce deveneau disponibile rapoarte noi.

La scurtă vreme de la publicarea acestui articol, Institutul începu să se confrunte cu lipsa multor substanţe de o importanţă crucială în cadrul tratamentelor pe care le furniza. Medicamentele acestea erau cu toate patentate de Haber Pharmaceuticals.

Până la finele acelei luni, aripa nordică fu eliberată de pacienţi şi renovările începură.

întocmai cum soţia lui încercase să îşi abată atenţia de la simptomele iniţiale cufundându-se în necontenite activităţi caritabile, Benjamin fugi de mâhnirea sa fixându-şi atenţia asupra tuturor amănuntelor privitoare la Institut. Remobilarea pavilionului, asigurarea celui mai bun personal disponibil şi pregătirea lui Helen pentru călătorie deveniră singurele sale preocupări. Pentru întâia oară în viaţă, afacerile ajungeau un obiectiv de fundal, o corvoadă — îi delegă operaţiunile zilnice lui Sheldon Lloyd şi deveni iritabil când era abordat cu întrebări legate de muncă. Găsea o oarecare alinare doar în strădaniile legate de boala soţiei. Se temuse mereu să nu o piardă pe Helen — să-i piardă

interesul, să o piardă în favoarea altcuiva. Iar acum lucrul se întâmplase. Helen se depărtase de el, îl abandonase pentru ceva ce o atrăgea cu irezistibilă vehemenţă. Descoperi că era gelos pe boala ei, care îi solicita şi căpăta întreaga atenţie şi energie – şi admise, ruşinat, că îi era ciudă pe Helen fiindcă făcea tot ce îi poruncea întunecatul ei stăpân.

Benjamin încercă să nu se lase pradă acestui resentiment iraţional şi inform, suprimându-şi-l de îndată ce se ivi şi nedându-i voie să îi afecteze relaţia cu

Helen. Se preschimbă într-un infirmier blând, înţelegând că iubirea lui se manifesta mai nimerit dacă şi-o inhiba – era prezent, însă discret, atent, însă detaşat. Slăbită de postirile îndelungi şi de mania care nu o slăbea o clipă, Helen ajunse să fie, în cea mai mare parte a timpului, ţinută la pat. Necruţătorul monstru roşu aplatizat care îi murseca pielea o făcea mai mereu să plângă. Doctori şi infirmiere erau acum implicaţi în îngrijirea ei, în principal ocupându-se de problema subnutriţiei, punându-i comprese pe eczeme şi administrându-i morfina care îi îngăduia o câtime de calm. Era ca într-o pâclă, mereu pe cale să adoarmă sau trezindu-se abia, însă prea surescitată şi vorbăreaţă ca să se poată odihni cu adevărat. În cele câteva ocazii în care Helen îi solicită prezenţa sau fu conştientă de ea, Benjamin se arătă iscusit în a-i urmări monologul incoerent, zâmbind în momentele juste, indignându-se înţelegător ori de câte ori se cuvenea şi răspunzând fără urmă de condescendenţă întrebărilor ei. Când vorbeau o lua întotdeauna de mână. Şi câteodată Helen, cu toate că uitătura îi era aţintită asupra cine ştie cărei năluci depărtate, îi mângâia degetul mare cu al ei.

Dimineaţa aducea cu ea tonuri mai intense de alb de la cuşmele neclintite de zăpadă ale piscurilor din laturile văii, care mai apoi, în soarele din miez de zi, se preschimbau în săgetări orbitoare. Un clopot pastoral răsuna pe întinderea cerului, presărată cu sumedenie de nori mărunţi şi compacţi, în vreme ce păsări nevăzute îşi cântau acelaşi dintotdeauna tril din două sau patru note. în aer se simţeau izuri de apă, piatră şi lucruri răposate de mult, care, în chip obscur, îşi găseau iarăşi calea spre viaţă din adâncul pământului îmbibat de rouă. în acel ceas singuratic, clădirile încetau să fie obiecte ale artificialului şi trudei umane, dezvăluindu-şi natura fosilizată şi făcându-şi cunoscută prezenţa minerală. Briza se dizolva în aerul mai rigid; coroanele arborilor, aşa de verzi că păreau negre pe fundalul albastru al văzduhului, încetau să se mai legene. Şi, pentru o clipă, nu mai era în ele nici o zbatere şi totul se liniştea, fiindcă timpul părea să fi ajuns la destinaţie.

Atunci o soră medicală cu o compresă, un îngrijitor cu o greblă, un doctor cu o fişă, o servitoare cu o infuzie puneau iarăşi totul în mişcare. Mâncărimea, extenuarea, cuvintele, gândurile din spatele lor şi larma fiinţării ei, cu mult mai gălăgioasă decât lumea.

După ce fusese admisă la Institutul Medico-Mecanic, vizitase odaia tatălui ei. Toţi pacienţii rezidenţi în mai modesta aripă estică, umedă şi acoperită de muşchi din pricina umbrei perene a celor două piscuri abrupte, fură scoşi în grădină cât dădu Helen roată prin saloane, însoţită de soţ şi de doctorul Frahm. în încăperea strâmtă care fusese cândva a tatălui ei, păru distrasă. Ochii i se aţinteau parcă un pic dincolo de fiecare obiect. Degetele ei fură cele care luară contact cu spaţiul, alunecând cu blândeţe peste suprafeţe sau atingând

cu codeală un lighean ori spătarul unui scaun, nesigură parcă de consistenţa sau temperatura lor.

Doctorul Frahm îi făcu semn lui Benjamin să iasă din odaie. Indignarea se întinse ca o undă pe chipul lui Rask; se întoarse cu spatele la doctor, pretinzând că nu- i sesizase gestul. însă nu putu ignora palma lui Frahm de pe umărul său şi accentul greoi cu care medicul îi ceru să fie lăsaţi singuri. Benjamin îşi aruncă privirea la mâna molatică de pe umărul său; doctorul Frahm o ridică pentru a-i arăta cu ea uşa; Benjamin îşi coborî ochii ultragiaţi şi anunţă că avea să aştepte afară.

Odată rămaşi singuri, Frahm o invită pe Helen să se întindă pe pat, aduse un scaun lângă căpătâiul de fier, se aşeză şi întrebă, în germană, ce imagine a tatălui ei era invocată în acea încăpere. Era bărbatul care îi dominase copilăria, sau invalidul din adolescenţă?

Helen părea mai calmă în germană. Deşi o vorbea cu uşurinţă remarcabilă, avea totodată şi lacune vaste, cum este îndeobşte cazul cu cei care au învăţat singuri şi cumva la întâmplare o limbă străină. Fiindcă trebuia să se oprească adesea şi să găsească formulări ocolitoare pentru a-şi depăşi golurile gramaticale şi lipsurile lexicale, lăsă impresia că îşi domolise neliniştea, ori că ajunsese, într-o oarecare măsură, să şi-o stăpânească, însă germana ei, ca şi celelalte limbi pe care le ştia, provenea din surse neobişnuite, fără legătură cu vorbirea de zi cu zi – din cărţi care nu mai erau la modă şi din pălăvrăgeala afectată a aristocraţilor scăpătaţi şi a diplomaţilor de salon. Asta dădea

cuvintelor ei o calitate barocă, teatrală, care înlătura în bună parte iluzia sănătăţii mintale creată de rostirea mai lentă, fiindcă, în ciuda eleganţei ei înnăscute, putea să sune ca o actriţă proastă, care îşi aplicase prea mult machiaj.

Râse domol auzind întrebarea doctorului. Doar un neghiob ar face într-un asemenea fel distincţie între trecut şi prezent. Viitorul erupe în orice clipă, poftind să devină actual în orice decizie pe care o luăm; încearcă, din răsputeri, să devină trecutul. Asta distinge viitorul de simpla intenţie. Viitorul se întâmplă.

Domnul Dumnezeu nu azvârle pe nimeni în iad; spiritele se prăvălesc singure acolo, potrivit lui Swedenborg. Spiritele se prăvălesc în iad din cauza liberului lor arbitru. Şi ce e o alegere, dacă nu o ramură a viitorului care se altoieşte pe tulpina prezentului? Tată trecut? Tată viitor? Helen râse iarăşi şi trecu la subiectul grădinăritului analizat din perspectiva alchimiei. Doctorul Frahm, totuşi, ştia că Swedenborg jucase un rol important în educarea ei şi insistă cu blândeţe asupra acestui punct de acces în copilăria lui Helen – continuând să dezvolte ideea lui Helen că tatăl ei îşi alesese singur iadul. Ea vorbi mai departe, cu ochii fixaţi pe o pată de mucegai care semăna cu un bujor negru.

Doctorul Frahm începu să reducă medicaţia pacientei la scurt timp după sosirea ei la Institut. Voia să îi observe simptomele în forma lor cea mai pură, fără vreo interferenţă, spunea, apoi să încerce doza minimă de săruri de litiu. După ce trecu printr-o abstinenţă gra- duală forţată, mania ei, în punctul când aproape că nu i se mai administrau deloc sedative, atinse punctul maxim. Benjamin ceru ca soţiei sale să i se dea iarăşi medicamentele. Psihiatrul, deloc tulburat de tonul lui ameninţător, declară că mai avea nevoie de câteva zile. Cam la o săptămână, în ciuda celor mai negre temeri ale lui Benjamin, apărură uşoare semne de stabilizare. Helen era încă incoerentă şi vorbea fără şir, da, însă eşuând, iarăşi şi iarăşi, să găsească o cale de ieşire din labirinturile sale verbale ajunsese sleită de puteri, lucru care, la rându-i, o calmase întrucâtva. Doctorul Frahm explică felul în care întorcea starea maniacală împotriva ei înseşi: insomnia şi activitatea mintală frenetică, împreună cu secătuirea naturală a anumitor hormoni şi activitatea fizică, urmau să aibă un efect narcotic. Era necesar ca Helen să fie stoarsă de energie; îi trebuia mişcare; îi trebuia aer.

Aşa ajunse Helen, după fiecare noapte fără somn petrecută vorbind cu surorile medicale tăcute, cu bentiţă în păr, să fie dusă în grădină la revărsatul zorilor

şi lăsată singură pe un şezlong, cu faţa către munţi. Continua să îşi ţină solilocviul, căutând să se elibereze de sub păturile în care era înfăşurată strâns. La ivirea soarelui, totuşi, monologul i se pierdea în bâiguieli sporadice, care, la rândul lor, se topeau în tăcere. Se bucura, cam vreun ceas, de extazul impersonalităţii — cel de a deveni percepţie pură, de a exista doar în chipul a ceva care priveşte culmea muntelui, aude

talanga,
miroase aerul.

Benjamin nu-şi găsea locul, izolat din elementul lui de mai multe straturi de înstrăinare. Niciodată nu mai fusese străin de locuri, şi cu toate că îşi duplicase viaţa americană aproape la perfecţie aducându-şi cu el servitorii cei mai apropiaţi (ca şi bucătarul şi mobilierul şi bună parte din accesoriile care îl înconjurau în New York), era iritat, ba chiar ofensat de orice „năstruşnicie" europeană care izbutea să ajungă la el. Limba germană, cu tonurile ei indescifrabile, zimţuite, era parte dintr-o vastă conspiraţie îndreptată contra lui. Dealurile nepopulate, orizontul vertical al Alpilor, natura abia îmblânzită care înconjura Institutul îl făceau să se simtă ca un proscris. Şi cu toate că soţia sa rămânea preocuparea de căpătâi, faptul că luase distanţă de afaceri ajunsese să îl afecteze fizic – un amestec de ameţeală şi uşoară sufocare. Liniile telefonice nu ajunseseră încă la Institut, semnalele radio erau prea slabe în acea vale adâncă înconjurată de munţi înalţi, iar sistemul de relee pe care îl concepuse pentru a transmite informaţii de la New York şi Londra la Bad Pfâfers era mult prea lent. Mişcările de pe piaţă ajungeau la el doar sub formă de „noutăţi", adică felul în care se referă presa la decizii luate de alţii în trecutul recent.

Redus la rolul de spectator al tărâmului speculativ, Rask îşi îndreptă atenţia deplină asupra tratamentului soţiei sale. Din perioada negocierilor iniţiale, când Benjamin încercase să obţină o aripă întreagă a Institutului, directorul arătase limpede că nu se lăsa intimidat de bogăţia finanţistului. La momentul acela, Rask, sătul de obedienţa umilă a lacheilor şi trepăduşilor, găsise acest răspuns înviorător şi chiar încurajator. Respecta pasiunea doctorului Frahm pentru arta sa, refuzul acestuia de a se încovoia în faţa unor cereri din exterior

şi indiferenţa la vulgarele stimulente pecuniare. Toate acestea îl făceau să creadă că Helen se află pe mâini bune. Acum însă, când nu se putea concentra decât asupra evoluţiei de zi cu zi a tratamentului, fermitatea şi rectitudinea morală pe care le admirase la doctor deveniseră o sursă de resentiment şi frustrare constante. Frahm îl evita şi furniza doar rapoarte scurte şi ocolite pe parcursul întâlnirilor lor, care erau invariabil întrerupte de câte vreo soră sau coleg

solicitând atenţia lui *Herr Direktor* o găselniţă demnă de milă pe care o ştia orice secretară din New York. Sugestiile lui Benjamin, referinţele şi conexiunile lui cu lumea farmaceutică erau înlăturate cu, se convinsese, un anume dispreţ. Contactele cu soţia fuseseră reduse la minimum pentru ca ea să poată lua destul „aer". Ce era totuşi cu metodele acestui doctor? Fără medicamente? Şi ce erau acele săruri? Şi toate conversaţiile acelea. Despre ce erau ele?

Nimic în modul de lucru al doctorului Frahm nu

părea normal sau previzibil. Fie se întâlnea cu Helen de mai multe ori într-o singură după-amiază, fie suspenda vizitele timp de câteva zile fără vreun motiv evident. Consulturile se puteau petrece oriunde – în camera ei, afară, la el în cabinet, în sala de sport – şi se puteau sfârşi, subit, după doar câteva minute. Toate aceste anomalii îl lăsau stupefiat pe Benjamin, care le punea pe seama unor toane lipsite de profesionalism şi a unei lipse generale de metodă. Frustrat, îl abordă pe doctorul Frahm şi îi ceru explicaţii.

Engleza medicului era academică, imperfectă şi abruptă. În loc să stăvilească tiradele dezlănţuite ale doamnei Rask şi să le redirecţioneze către tărâmul normalităţii (ori să o îndoape cu sedative), spuse, dorea să îi încurajeze monologurîle. Nu se putea opri din vorbit fiindcă nu se putea opri din a încerca să îşi explice boala – şi dorinţa ei de a-şi înţelege boala *era,* într-o mare măsură, boala însăşi. Dacă asculta şi o învăţa pe ea să asculte, aveau să afle că pălăvrăgeala ei neîntreruptă e plină de instrucţiuni cifrate. Simptom,

boală şi cură erau unul şi acelaşi lucru. Ori de câte ori dădea peste unul dintre aceste momente revelatoare din discursul doamnei Rask, unde boala se punea în lumină, o întrerupere bruscă punea accent pe epifanie şi o forţa să se asculte pe ea însăşi. De aceea atâtea şedinţe durau foarte puţin. Şi se desfăşurau oriunde (şi oricând) pentru a imprima în mintea pacientei că autoexaminarea nu e limitată de pereţii unui cabinet, ci e un proces continuu. Cu aceste

întâlniri tip „asalt". voia să o învețe să se prindă singură în ambuscadă.

Rask îl învinui pe doctor de freudism şi zise că nu voia ca soţia să îi fie expusă unor asemenea neghiobii. Frahm râse şi alungă acuzaţiile cu o fluturare a mâinii, îl cunoscuse pe profesorul Freud, da, şi învăţase câte ceva din abordarea acestuia privind terapia prin cuvânt, însă ce ignora domnul Rask, explică directorul în vreme ce era chemat de o soră medicală, era accentul pe care Institutul îl punea pe corp. Băile termale, exerciţiile fizice, odihna indusă, drumeţiile, curenţii galvanici şi faradici, *Luftliegekur,* o dietă strict vegetariană, contrologia, homeopatia şi, mai ales, sărurile. Cum îşi dădea cu siguranţă seama Herr Rask, corpul nu era, la Institutul Medico-Mecanic, redus la o metaforă. Bad Pfâfers nu era Viena.

în afară de obiceiul de a face plimbări lungi, Helen nu se ţinuse vreodată de exerciţii fizice regulate. Odată ce nu se mai află sub influenţa tranchilizantelor, totuşi, rutina ei zilnică începu să se învârtă în jurul activităţilor enumerate de doctorul Frahm soţului său, şi se implică din toată inima în ele. Cu cât îşi ostenea mai mult trupul, cu atât mai tăcută i se făcea mintea. îi plăceau cu deosebire lecţiile de box care urmau după gimnastică. Exersând mişcările, simţea străfulgerări ale vechiului său sine în bezna nelămurită din interior. în fiecare după-amiază, înainte de cină, se cufunda în băile termale şi moţăia în vreme ce muşchii calzi i se topeau în izvorul tămăduitor. Uşor-uşor, corpul ei o învăţa cum să fie iarăşi silenţioasă. Uneori, după o zi bună, persista doar o tăcere gâfâitoare. Până şi pielea i se

domolise. Poate din pricina apelor, eczema ei, care îi transformase toţi porii în guri micuţe şi urlătoare, dădea semne de remisiune. Nu mai era nevoie să fie înfofolită şi oblojită mereu şi ajunse chiar capabilă să îşi aplice singură unguentele cu camfor şi muşeţel.

Programul încărcat al lui Helen îngăduia două ore de vizită, una după micul-dejun şi cealaltă la ceai, şi le petrecea pe amândouă cu soţul ei. La început, prezenţa lui Benjamin nu păru să o afecteze în vreun fel. Abia dacă era conştientă de apropierea lui şi continua să vorbească singură, de obicei în timp ce scria – doctorul Frahm aflase despre jurnalele ei şi o încurajase să-şi reia obiceiul de a face consemnări. Pe măsură ce trecu timpul şi mintea păru să i se liniştească, Helen începu să se simtă în siguranţă fără a fi nevoită să se înconjoare cu ziduri de cuvinte. Frazele ei aveau încă tendinţa de a se transforma în torente de asociaţii nestăvilite, dar îşi aveau izvorul în surse rezonabile şi adesea ajungeau la un soi de concluzie, uneori chiar urmată de o pauză. Deveni posibil să se poarte cu ea ceva ce aducea a conversaţie. Odată cu această

îmbunătăţire, distanţa care o separase mereu pe Helen de Benjamin se reinstaură şi, poate, spori. Il recunoştea, da, şi era chiar politicoasă cu el, însă într-un fel care lui îi dădea fiori. Eforturile de mai demult de a încerca să parcurgă spaţiul dintre ei încetaseră. Acele tentative afectuoase se aflaseră la baza mariajului lor, iar Benjamin fusese mişcat de strădaniile ei de-a lungul anilor, socotindu-le mai de preţ decât dragostea spontană (care, credea, nu era o chestiune de alegere sau rezultatul trudei, ci doar un fel de vrăjitorie fatală care îşi reducea victima la o transă pasivă). Acum însă, nu vedea în momentele mai lucide ale soţiei decât bune maniere şi consideraţie respectuoasă. Poate că cerea prea mult de la fragila ei convalescenţă, dar curenţii subterani ai bolii păreau să o fi tras departe, făcând-o să iasă la iveală pe un ţărm nou, depărtat, de unde era vizibilă doar ca un contur.

Benjamin ar fi acceptat detaşarea lui Helen ca parte a procesului de vindecare sau chiar ca termen permanent

al recuperării sănătăţii mintale, dacă apatia ei ar fi fost universală. Însă, pe măsură ce îşi revenea, părea că răceala îi e rezervată doar lui. O văzuse, în ultimul timp, zâmbind în vreme ce schimba replici în germană cu infirmierele. Cu ele, în ciuda asprimii limbii, tonul ei se mulase. Le privea în ochi. Diverse gesturi îi făceau cuvintele să prindă viaţă. Odată, întorcându-se dintr-o plimbare scurtă, o zări aşezată pe iarbă cu doctorul Frahm.

Chicotea.

Fără zarvă, servitorii americani ai lui Rask începură să pună lucruri în cuierele şi sipetele pe care le aduseseră peste Atlantic. Benjamin decise că onorase solicitarea soţiei petrecând două luni la Bad Pfâfers, dar că se făcuse de acum vremea să revină la comandă şi să determine direcţia tratamentului ei. Simţind că Helen s-ar fi opus plecării (şi ştiind că doctorul Frahm l-ar fi sfătuit şi el să mai rămână), îşi continuă în secret aranjamentele. Doar în ajunul plecării avea să le comunice tuturor hotărârea sa. îşi contactase deja asociaţii de la Haber Pharmaceuticals în ideea de a o duce pe Helen în Germania şi de a o supune examinării şi diagnosticării unor doctori recomandaţi de aceştia. Totul era aproape gata — o casă mobilată în Berlin, puţinele lucruri pe care aveau să le ia cu ei, consemnul de a le fi trimise bagajele înapoi la New York. Nu le mai rămâneau decât câteva zile până la plecare când fu înştiinţat că Helen dispăruse.

în jumătatea de oră dintre prima ei baie şi micul-de- jun, avusese loc o fractură de comunicare între infirmiera de gardă, care nu vorbea engleza, şi cameristă, care nu vorbea germana. Fiecare crezuse că Helen se afla în grija celeilalte. Deveni curând evident că doamna Rask crease intenţionat confuzia, ca să se poată furişa afară. îndată ce doctorul Frahm fusese informat, acesta trimisese batalioane de infirmiere, îngrijitori şi servitori să ia la cercetat aripa nordică. îşi extinsese apoi căutările prin restul clădirii şi în împrejurimi. După ce se încredinţase că Helen părăsise incinta, îl anunţase pe domnul Rask.

Benjamin ştia prea bine să nu îşi piardă cumpătul în ceas de nevoie. Cu vocea stăpânită pe care atâţia din cercurile de afaceri newyorkeze nu reuşiseră să o imite,

îşi trimise maşinile către satele aflate la nord şi la sud de Institut, cu ordine (şi bani gheaţă) de a-i implica pe locuitori în căutare. Helen nu ar fi putut să se caţăre pe munţii abrupţi de la est şi vest; se ţinuse probabil pe un drum şi o apucase pe dealurile cu pante mai domoale din zonă. Sătenii, cercetând temeinic împrejurimile celor două drumuri care duceau la Institut, aveau să o găsească câteva ore mai târziu. Plugari, ţaplarese şi ciurdari se

răsfiraseră deja, luând la scotocit pante, păduri şi vâlcele.

Cât aştepta veşti, Benjamin îl convocă pe doctorul Frahm la el în odaie pentru a-l anunţa că urmau să părăsească Institutul. Directorul păşi înăuntru, se uită împrejur la bagaje şi spuse că îl întrista să afle că zvonurile privind plecarea lor erau adevărate. Benjamin află cu indignare că fuseseră spionaţi şi că se bârfise pe seama lor. Zvonurile ajunseseră probabil la soţia lui şi o împinseseră să fugă. Prin urmare, puse dispariţia ei pe seama indiscreţiilor personalului şi neglijenţei directorului.

Doctorul Frahm ignoră aceste acuze şi, în câteva fraze pătimaşe, însă reci, încercă să explice cât progresase Helen, cât de bine răspunsese la săruri şi cu cât se îmbunătăţise înţelegerea lui în privinţa bolii mulţumită interacţiunilor cu ea. Era imperativ, declară, ca Helen să rămână şi să îşi ducă la capăt tratamentul. Faptul că recrease evadarea tatălui ei trebuia socotit, oricât de ciudat ar fi părut, un semn de însănătoşire.

Benjamin îl făcu mincinos şi şarlatan. Tocmai când doctorul dădea să replice că antipatia pe care el şi Benjamin o simţeau unul pentru celălalt nu trebuia să stea în calea bunăstării doamnei Rask, în uşă se auzi un ciocănit. Unul dintre şoferi intră în cameră. Doamna Rask fusese găsită. Un argat o zărise bând apă dintr-un pârâu. în vreme ce Benjamin se năpustea afară, şoferul îi spuse că ar trebui să ştie că băşicile de pe faţa ei arată rău, rău de tot.

Aripa de nord îşi retezase legăturile cu Institutul. Porţile care dădeau spre restul ansamblului fuseseră zăvorâte; fuseseră concediate toate infirmierele şi tot personalul local adiacent, de la bucătari la îngrijitori. Benjamin stabilise cartierul general al echipei sale americane în cel mai depărtat capăt al clădirii. îşi reluă locul la căpătâiul lui Helen, dând o mână de ajutor surorilor medicale şi cameristelor pe care le adusese de la New York. însă erau prea puţine de făcut, de vreme ce Helen se afla acum sub influenţa profundă a sedativelor. Benjamin decisese să i se administreze doze pe care le socotea, bazându-se pe experienţele trecute, cele mai tari cu putinţă, fără să depăşească limitele siguranţei. Când o aduseseră înapoi, se dovedise imposibil de calmat. Din amestecul zuruitor de germană şi engleză, singurul lucru care putu fi desprins limpede era că vorbele ei nu izbuteau să ţină pasul cu gândurile. Nu se lăsă atinsă de nimeni şi fu, pentru prima oară de la declanşarea bolii, agresivă. Faţa îi sângera de la scărpinatul compulsiv şi refuza să lase să i se panseze rănile. Trebui pironită locului ca să i se administreze sedativul.

Doctorului Frahm nu i se îngăduise să o vadă pe Helen ori măcar să pună piciorul în pavilionul nordic de când o aduseseră înapoi. Dacă Benjamin începuse să preia controlul situaţiei făcând bagajele şi organizând călătoria în Germania, ultimele incidente îl făcuseră să revină la şinele său de neclintit. Nu aveau să mai fie tratamente bazate pe superstiţii şi ghiceli; gata cu „şedinţele” private; se terminase cu spionatul şi bârfitul; nu avea să mai fie nimic care să i se pară fără noimă, nimic care să îi eludeze autoritatea. Acum, aflat iarăşi la cârmă, se uita înapoi la ultimele câteva săptămâni, când

acceptase prostește deciziile nevestei suferinde și se lăsase dus de șarlataniile lui Frahm, de parcă ar fi făcut parte dintr-un vis incoerent. Ar fi părăsit pe dată Elveția, însă Helen nu era în stare să călătorească. Trimise prin urmare un curier la Berlin, cu instrucțiuni pentru asociații săi de la Haber Pharmaceuticals. Aceștia nu trebuiau să precupețească nici un efort în găsirea celor mai buni specialiști și trimiterea lor de îndată — cu echipament și provizii — la

Bad Pfâfers.

Mare parte din zi, Helen părea să plutească pe spate, pe jumătate cufundată în inconştienţă, bâiguind în legea ei. Ochii păreau să-i fi rămas deschişi accidental. Pleoapele i se lăsau până la urmă, încetişor, când începea să moţăie, murmurând încă, şi adormea preţ de o clipă. Se trezea întotdeauna cu o inspiraţie violentă, de parcă ar fi rămas fără aer în întunecimea lăuntrică şi s-ar fi zbătut să iasă la suprafaţă şi iarăşi în lume. în loc ca picoteala narcotică să o odihnească, părea să-i accentueze extenuarea. Chipul abia dacă îi era vizibil sub masca umflată a medicamentelor, presărat cu veziculele şi pieliţele eczemei. Compresele nu aduceau decât o uşurare temporară. Benjamin înţelegea că toate acestea – confuzia ei, deteriorarea ei fizică – aveau să fie rectificate de îndată ce sosea ajutorul de la Berlin. îl tulbura, şi ştia că avea să îl bântuie mereu, priveliştea încheieturilor lui Helen. îşi smulgea de pe faţă compresele şi îşi scărpina până la sânge bubele, de parcă ar fi scormonit în ea însăşi. Infirmierele îi puseră mănuşi şi încercară să îi limiteze mişcările cu cearşafuri bine înfăşurate şi bandaje strânse, însă fără să izbutească. Până la urmă, Benjamin sfâşie unul dintre halatele soţiei sale şi, înghiţindu-şi lacrimile, îi legă de căpătâiul patului încheieturile cu fâşii de mătase. Ori de câte ori se trezea şi se vedea legată, Helen era surprinsă, apoi furioasă, apoi de-o nespusă tristeţe. Odată ce reuşea să se liniştească, începea cu bolboroselile până ce iarăşi o apuca moţăiala, iar ciclul se relua.

Timpul era o dâră în această monotonie a nelinişţii. Singurele urme lăsate de zilele ce treceau erau

rămăşitele acumulate ale abandonului, ale consecinţelor carantinei impuse de Benjamin. Ca să profite la maximum de resursele lor limitate, cameristele americane o transportau pe Helen în fiecare zi în altă încăpere, lăsând în urmă cearşafuri murdare, bandaje şi bazinete. Şoferii făceau drumuri până la zitnice în satele învecinate după verdeţuri, lactate şi alte produse esenţiale. Însă Benjamin abia dacă punea ceva în gură. Îşi lăsă, pentru prima oară în viaţă, barbă.

O ura, însă credea, cumva, că trebuia să fie acolo. Ca un soi de calendar. Avea de gând să o radă când soseau germanii.

Iar germanii sosiră. Benjamin ieşi în întâmpinarea micului convoi – două camioane de culoarea ardeziei şi un sedan negru. Camioanele conţineau provizii, echipament medical şi şase infirmiere; din sedan se ivi doctorul Aftus. în vreme ce infirmierele descărcau cutiile şi cuierele şi le mutau conţinutul în clădire, Benjamin îl conduse pe doctor în camera lui. După câteva politeţuri, doctorul Aftus îi înmână lui Benjamin o scrisoare semnată de membrii consiliului director al companiei Haber Pharmaceuticals.

Stimate domnule Rask,

Nădăjduim că rândurile care urmează vă vor găsi în deplină sănătate.

Ne bucurăm să vi-l prezentăm pe domnul dr. Ladislas Aftus prin intermediul acestei scrisori. După cum vedeţi din al său curriculum vitae (ataşat aici), are cele mai înalte recomandări academice.

Cercetările curente ale dr. Aftus sunt centrate pe utilizarea pentilentetrazolului în tratamentul schizofreniei. Substanţa este cunoscută pentru beneficiile sale ca stimulant în anumite maladii respiratorii şi circulatorii. însă domnul doctor a descoperit aplicaţii noi pentru ea. După o atentă analiză statistică, dr. Aftus a descoperit că epilepsia este antagonică şi virtualmente incompatibilă cu schizofrenia. A concluzionat că o intensă concentrare a celulelor gliale în creierii epileptici

trebuie să

fie cauza incidenței scăzute a schizofreniei. A mai concluzionat că inducerea artificială a episoadelor epileptice ar augmenta prezența celulelor gliale într-un creier schizofrenic, în acest fel vindecându-l. Și a descoperit că poate induce aceste convulsii cu un compus special pe bază de pentilentetrazol, care, utilizat în concentrații mari, produce convulsii foarte asemănătoare cu cele ale crizelor de grand mal. Experimentele

noastre
clinice,
desfăşurate
recent la o
clinică
psihiatrică
din Budapesta,
au indicat o
însemnată rată
de succes.

În Terapia convulsivă, pe care Haber Pharmaceuticals este în proces de a o breveta, stă viitorul psihiatriei. Şi credem că doamna Rask este un candidat ideal pentru aceasta. Dr. Afius, evident, va putea să vă furnizeze detalii mai bine decât am putea noi vreodată şi să clarifice orice eventuală nelămurire.

Gândurile noastre rămân alături de dumneavoastră şi de soţia dumneavoastră în aceste momente de restrişte.

Ai dumneavoastră cu sinceritate,

Lorenz Rantzau Wilhelm

von Biiltzingslowen

Dieter Elz Julius Birk

Reinhardt Liebezeit

Urmă o perioadă de aşteptare în care lui Helen, iarăşi, nu i se mai administrară sedativele, aşa încât doctorul Aftus să îi vadă simptomele „la înflorire deplină”, în acest timp, Aftus şi Rask ajunseră să se cunoască. Poate fiindcă fusese instruit de colegiul director al Haber Pharmaceuticals să aibă o deosebită grijă de principalul lor investitor, doctorul Aftus era gata în orice moment să răspundă la întrebări şi să discute orice aspect al tratamentului în cele mai mici detalii. Benjamin fii încântat de contrastul cu reţinutul doctor Frahm şi bălmăjelile lui criptice. Luă fiecare masă cu doctorul Aftus şi fii informat în privinţa compoziţiei chimice a medicamentului şi a felului în care era metabolizat. în engleza sa fluentă, dar solemnă, pseudoaristocratică, doctorul Aftus îi relată lui Benjamin cum decurseseră primele sale experimente cu camforul şi cum lăsase deoparte acest convulsiv din pricina acţiunii sale lente, pe care atât pacienţii, cât şi medicii o socoteau terifiantă. Noul compus acţiona rapid şi era prin urmare mai puţin traumatizant, un aspect central al procedurii acesteia în particular şi al filosofiei sale medicale în general. Benjamin se simţi mişcat de accentul acesta pe compasiune şi blândeţe, fiindcă îi amintea de ardoarea principială cu care Helen se devotase cândva dezvoltării unor noi terapii psihiatrice. Doctorul îi oferi totodată şi statistici exhaustive din experimentele clinice şi îi furniză tabele, grafice şi diagrame. Calculele, derivate din fapte empirice — cifrele acestea —, îi dădeau lui Benjamin un sentiment de siguranţă: avea de-a face cu un tratament bazat pe observaţie, experimentare şi legile imuabile ale naturii; era vorba despre o muncă ştiinţifică ce putea fi măsurată de standarde obiective.

Veni şi ziua administrării primei injecţii. Benjamin fu uluit când i se interzise accesul în odaia lui Helen. îi ceru uneia dintre surorile medicale să îl aducă pe doctorul Aftus, iar peste câteva minute purtă cu acesta o conversaţie şoptită într-una dintre camerele libere alăturate. înainte să apuce Benjamin să spună ceva, Aftus făcu un gest rugător ridicând mâinile şi închizând ochii. Se codise să discute acest aspect mai din timp cu domnul Rask, însă nu era uşor să asişti la episoadele convulsive – mai ales dacă nu făceai parte din breaslă. Ar fi fost deplorabil ca asistarea la partea cea mai neplăcută a tratamentului să semene în mintea lui dubii privind enormele sale beneficii. Şi, mai mult decât orice, nu ar fi fost rezonabil ca doamna Rask să fie scutită de nelinişte şi îngrijorarea soţului ei? Procedura avea să fie scurtă, şi domnul Rask putea să vină în vizită de îndată ce se sfârşea, iar soţia lui apuca să se odihnească.

Benjamin îşi petrecu dimineaţa cu detalii privind organizarea călătoriei de întoarcere în Statele Unite. Doctorul Aftus îl asigurase că vor putea să plece curând, posibil în mai puţin de zece zile. Efectul terapiei sale convulsive era aproape instantaneu. Doamna Rask avea să fie slăbită, da, însă medicul se oferea să vină cu ei, să o îngrijească pe parcursul traversării Atlanticului şi să continue la New York tratamentul, în confortul căminului familial. Nimic nu l-ar fi putut mulţumi mai mult pe Benjamin. Abia aştepta să se întoarcă la birou şi să preia, din nou, frâiele afacerii sale. De căpătâi printre multele sale proiecte era o preluare completă a Haber Pharmaceuticals, care, date fiind descoperirile revoluţionare ale doctorului Aftus, părea o investiţie dintre cele mai promiţătoare.

O infirmieră ciocăni în uşă, anunţând că doamna Rask era gata să-l primească, apoi plecă. în vreme ce îşi potrivea cravata, Benjamin îşi dădu seama că

avea încă o barbă stufoasă. îşi scoase cămaşa şi se bărbieri în pripă pentru soţia lui.

Doctorul Aftus îl întâmpină la jumătatea culoarului şi îi oferi o scurtă informare în vreme ce păşeau spre odaia lui Helen. Răspunsese mai mult decât favorabil la tratament. începuse cu o doză mică pentru a-i evalua toleranţa. Fusese un asemenea succes, încât lua în considerare mărirea cantităţii pentru a profita la maximum de fiecare şedinţă de tratament şi pentru a scurta procesul. Când ajunseră în cameră, Aftus se opri în prag înainte să apese pe clanţă. Domnul Rask trebuia să reţină că soţia lui avea să se afle sub efectul fenobarbitalului, folosit pentru controlarea episoadelor convulsive, aşadar, întrucâtva confuză. Poate chiar neînstare să vorbească. Şi, mai presus de orice, era necesar să îşi amintească ce i se spusese în numeroase ocazii – că terapia convulsivă era bazată pe şoc şi că doamna Rask avea să fie, prin urmare, ei bine, da, şocată.

Benjamin se apropie de pat cu o prudenţă reverenţioasă. Faţa lui Helen era întoarsă spre perete. Pieptul i se înălţa şi cobora uşor şi parcă prea repede. Intenţionat, Benjamin îşi târşâi cu zgomot pantofii pe gresie, încercând să îşi anunţe prezenţa. Helen se întoarse spre el. Chipul îi era o jalnică ruină. Ceva părăginit şi abandonat, epuizat de fiinţare. Ochii ei nu cătau spre el, părând să se afle acolo doar pentru a privi în molozul interior. Benjamin se aplecă, îi sărută fruntea pârjolită şi îi spuse că fusese nespus de curajoasă şi de cuminte. Spera că zâmbeşte.

Un vacuum lipsit de sunet. Nimeni, în liniştea impermeabilă, nu îndrăznea să tulbure tăcerea neclintită a lui Helen. Fiindcă nu vorbea, toată lumea îşi ţinea gura; fiindcă nu se mişca, stăteau cu toţii pe loc. Surorile şi infirmierele deveniră umbre albe. Benjamin îşi lua mesele frugale singur în camera lui, unde îşi petrecea tot timpul. Sunetele care se propagau din alte părţi ale Institutului păreau că vin dintr-un mediu lichid, submarin — pacienţi glumind în limbi felurite îndreptându-se spre băile termale, tropotul şi bufnetele tălpilor păşind controlat pe urma unui instructor de gimnastică, din când în când muzică, zăngănitul casnic al îngrijitorilor. Disonantul concert al vieţii părea interpretat ca o provocare la adresa locuitorilor sechestraţi în pavilionul nordic şi a legământului lor de tăcere.

Doctorul Aftus îi descrisese lui Benjamin în amănunt (dar niciodată înainte ca informaţia să fie strict necesară) efectele primei injecţii cu pentilentetrazol. O relatare lipsită de ambiguităţi, brutală chiar. Aftus menţionase până şi faptul deplorabil că membrii comunităţii ştiinţifice îi confundau tratamentul cu un act punitiv de violenţă îndreptat contra celor cu minţile rătăcite – atât de intense se dovedeau convulsiile care, regretabil, erau esenţiale pentru terapia lui. Însă nimic din ce i se spusese lui Benjamin nu l-ar fi putut pregăti pentru starea de transă catatonică în care o găsi pe Helen după prima sesiune de tratament. Nu refuzase nicicând să dea piept cu vreuna dintre faţetele nevestei sale, oricât de dureroase ori lipsite de noimă le-ar fi considerat. Privise deschis suava lipsă de iubire pe care i-o arătase ea pe parcursul căsniciei; înfruntase felul în care luase distanţă de el înconjurându-se de scriitori şi

muzicieni; răbdase fără să clipească noul ei sine: posedat și desfigurat de boală. Însă carcasa abia suflând pe care o văzuse după tratament era mai mult decât putea îndura. Acea lipsă de prezență — cu toate că era, fizic, acolo — era întruchiparea cea mai literală și mai sinistră a fricii sale că Helen îl va părăsi. Nu se simți consolat de faptul că doctorul Artus, anticipându-i șocul, îl asigurase că toate acestea erau de așteptat, reacții standard la terapia

convulsivă, o reacţie care, pe viitor, avea să fie considerată „de manual”. Era nevoie de trei injecţii pentru observarea unor rezultate clare, care, după cum i se garantase încă o dată, erau aproape miraculoase. Are să fie, obişnuia doctorul să spună, ca şi cum Helen s-ar fi trezit deodată dintr-un vis lung. Uneori, o uşoară îmbunătăţire putea fi percepută încă de la a doua injecţie. Cu inima frântă, însă cu credinţa în Affus intactă, Benjamin autoriza următoarea

sesiune.

Se puse să aştepte pe o bancă de lângă intrarea principală în clădire. O jumătate palidă de lună se iţea pe cerul diurn; piscurile alpine păreau mai înalte; aerul subţiat şi electric îi dădea ameţeală. în afara anilor de şcoală, nu se depărtase niciodată de New York atâta vreme. Se săturase să se simtă străin – era sătul de natură, de Elveţia, de inacţiune, de doctori, de primitul de explicaţii, de conformarea la explicaţiile respective în vreme ce le refuza. Ştiind că urma să pornească spre casă într-o săptămână, devenise încă şi mai intolerant cu cele care îl împrejmuiau. Ridică iarăşi capul, ofensat, către luna atârnată aiurea.

Uşa se dădu în lături şi una dintre infirmierele americane ieşi poticnindu-se şi suspinând. Se opri subit şi se aplecă de şale, lăsându-şi palmele pe genunchi, plângând şi respirând întretăiat. în vreme ce clătina din cap, rostind „Nu!” către pământ, dădu cu ochii de Benjamin. Ar fi putut jura că, în clipita cât femeia trecuse peste surpriză şi stânjeneală, în ochii ei licărise ura. însă totul se derulase prea iute. Aproape imediat, îi întoarse spatele şi o luă la fugă spre camerele

personalului.

La puţină vreme fu chemat în odaia lui Helen.

Trecuseră două zile de când o văzuse ultima oară. Zăbovi la intrare, întrebându-se dacă n-ar fi fost mai bine să aştepte următoarea injecţie şi îmbunătăţirile vizibile care ar fi trebuit să vină odată cu aceasta. Până la urmă intră. De data asta, Helen era sprijinită în perne şi cu faţa spre el când deschise uşa. Era o tentă abia sesizabilă de triumf pe trăsăturile ei extenuate? Involuntar, îi veni în minte că aceasta trebuie să fie expresia de pe chipul femeilor care abia au născut. Vedea şi mijirea unui zâmbet trist? Făcu câţiva paşi şi, fără urmă de îndoială, îşi văzu soţia îngânându-i numele. îngenunchind lângă pat, o cuprinse în braţe (clavicula, umăr, spinare) şi plânse cu hohot, crezând, pentru prima oară de când o luase în stăpânire boala, că avea să se vindece.

Pe parcursul următoarelor trei zile, Helen rămase nemişcată şi fără să scoată o vorbă. Era în tăcerea ei ceva mai presus de orice îndoială, foarte aidoma cu muţenia unui animal. Şi totuşi, pentru Benjamin, îmbunătăţirea stării ei părea neîndoielnică. Chiar şi cuprinsă de o extenuare ceţoasă, era mai prezentă şi, dacă nu în contact deplin cu cele ce o înconjurau, măcar conştientă oarecum de ele. în scurtele intervale permise pentru vizite – doctorul Aftus era de neclintit când venea vorba despre odihnă — se uita la Benjamin, părea să îl recunoască, ba chiar să transmită, privindu-l, semne vagi de afecţiune. Când închidea pleoapele istovită, îi strângea uşor mâna într-a ei, ca şi cum şi-ar fi luat la revedere pentru puţin timp.

Majoritatea lucrurilor lor fuseseră deja împachetate şi trimise în camioane închiriate, în vreme ce casa lor din New York era pregătită pentru

Helen potrivit îndrumărilor doctorului Aftus. Aveau să plece la trei zile de la următoarea injecţie. Acum, că încrederea în vindecarea lui Helen era pe deplin restaurată, atenţia lui Benjamin se mută iarăşi asupra muncii sale. Deşi nu avea informaţii din surse directe (suferea încă afrontul

de a trebui să citească ziarele, simţea că remodelarea practicilor financiare, în curs în Statele Unite, oferea o puzderie de oportunităţi. Era momentul perfect pentru a se introduce în noua ordine care se coagula după crah şi, fireşte, continua cu procesul de achiziţie a Haber Pharmaceutical. Trimisese deja un delegat la Berlin cu o scrisoare de intenţie.

Deşi nu era superstiţios de fel, în după-amiaza celei de-a treia şi ultime injecţii a lui Helen de dinainte de plecare Benjamin îşi reluă locul pe banca din faţa intrării. Era mulţumit să perceapă, după atâtea săptămâni de inactivitate, contracţia timpului care se producea atunci când se pierdea în muncă. întrebat, nu ar fi fost în stare să spună pe unde îi umblaseră gândurile pe parcursul acelei ore, şi totuşi în procesul lui mental se regăsea o claritate

intraductibilă. în timpul acestei concentrări difuze care preceda toate măreţele sale idei de afaceri, lumea îi dispărea din simţuri. Până şi şinele i se dizolva într-un şuvoi de cugetări impersonale. De aceea nu acceptă imediat prezenţa medicului, cu toate că ochii săi îl văzuseră cum se apropie agale. Doar când se aşeză lângă Benjamin căpătă Aftus soliditatea realului.

Doctorul Aftus îşi împreună palmele, asîgurându-se că fiecare deget al uneia îl oglindea precis pe al celeilalte, apoi îşi depărtă mâinile, trase aer adânc în piept şi spuse că uneori statisticile şi cifrele nu au noimă: fiecare pierdere e absolută şi nu poate fi alinată de triumfuri trecute sau viitoare.

Benjamin clipi auzindu-i cuvintele.

După încă un oftat, doctorul Aftus urmă dându-i de ştire că inima doamnei Rask, care răspunsese atât de bine până atunci, cedase. Ştia că regretele sale cele mai profunde aveau să rămână pentru totdeauna insuficiente şi se punea, fireşte, la dispoziţia domnului Rask, dacă acesta ar fi decis să deruleze o investigaţie.

Munţii, solul, corpul lui Benjamin fură sleite de substanţă şi greutate. Totul era găunos.

Nu se ridică; planeta se cufundă.

Benjamin intră în clădire şi merse pe coridor până la camera lui Helen, surprins să îşi vadă picioarele miş- cându-se şi mâna apăsând clanţa.

Infirmierele îngheţară. Când el se apropie de pat, se dădură în lături.

Ca şi cum ar fi fost pieliţa unui fruct delicat, ridică cearşaful. Nu era nimic care să arate odihnă pe chipul lui Helen. Toată durerea rămăsese pecetluită înăuntru. Trupul îi era cumva contorsionat. Benjamin făcu un pas înapoi, încercând să-l rearanjeze în minte.

Cineva menţionă clavicula ei. Se răsuci către voce. Era sora americană care se năpustise afară din clădire înlăcrimată cu câteva zile în urmă. Spuse că doamna Rask avusese convulsii atât de violente, încât îşi rupsese clavicula.

Până să ajungă Benjamin la New York, se făcuse prea târziu pentru condoleanţe, cărţi de vizită şi slujbe memoriale. Puţini îndrăzniră să îi vorbească; şi mai puţini cutezară să îi dea poveţe. Cei care o lacură îi tot repetară că ar face bine să vândă casa – prea era înţesată cu amintiri, şi nimeni nu putea să trăiască într-un asemenea loc bântuit, oricât de prietenoasă ori iubitoare ar fi fost năluca. Nu se obosi să le răspundă. Odăile rămaseră neatinse. Nu ca într-un muzeu. Nu ca şi cum ar fi aşteptat, răvăşit de durere, să se întâmple în ele ceva miraculos. De fapt, arareori se mai aventura dincolo de apartamentul şi biroul său. Fuseseră păstrate pur şi simplu fiindcă, iară ele, universul ar fi fost un loc mai sărac. Aşa cum era, conţinea odăile lui Helen.

Casa, totuşi, nu se număra printre preocupările de căpătâi ale lui Benjamin. Dacă ceva îi reflecta îndurerarea, era zelul avântat cu care se întoarse la munca lui. încercă să execute una dintre intervenţiile sale discrete şi totuşi decisive pe piaţă şi se concentră îndeosebi pe manipularea valutelor. în urma promulgării Legii Urgenţei Bancare, Rezerva Federală imprimase bani în cantităţi mari pentru a acoperi orice solicitare după criza de lichidităţi din 1933. Aproape simultan, guvernul suspendase standardul aur, lăsând dolarul la discreţia pieţelor străine. Folosindu-şi vastele rezerve de aur din întreaga lume (şi prevăzând decretele de reglementare a tranzacţiilor), Rask parie cu hotărâre împotriva dolarului, presupunând că, în urma cantităţilor mari de monedă emise de guvern, valoarea acestuia avea să se deprecieze. Făcu investiţii majore în lira sterlină, marca germană şi altele, ajungând până la yeni. Pieţele, un moment, răspunseră influenţei sale. însă cu timpul economia reacţionă favorabil la setul de

măsuri guvernamentale, așa că profitul lui Benjamin fu neînsemnat. Decise totodată că politica New Deal era sortită eșecului și că Wall Streetul va avea de suferit în urma reglementărilor introduse de Legea Valorilor Mobiliare. Bazându-se pe aceste intuiții, hotărî să joace același joc din 1929 și să orchestreze la scară mare vânzări în lipsă. Își dădu seama, în mijlocul manevrelor, că greșise. Piața răspundea bine strategiei guvernamentale

așa că Beniamin trebui să se lase păgubaș. Pierderile financiare nu se dovediră la fel de mari ca pagubele făcute reputației lui. Lumea finanțelor declară că speculațiile sale valutare fuseseră prinse de la început pe picior greșit și că lovitura sa bursieră eșuată, imitând succesul de altădată, arată că nu are în mânecă decât același as ponosit. Publicul în general — sau cel puțin cititorul paginilor financiare din gazete — află cu indignare că domnul Rask

pariase împotriva revirimentului economiei naţionale.

în acest timp, doamna Brevoort se arătă exuberantă în postura de mamă îndurerată, explorând toate posibilităţile sociale ale doliului. Găsea o lumină neaşteptată în cele mai negre genuni ale întunericului şi se înconjura de prietene deosebit de văicăreţe şi cu ochii înrouraţi de lacrimi, punându-şi astfel în evidenţă forma ei de tristeţe arogantă, pe care o numea „respectabilă”. Era cu putinţă să fi simţit mâhnire autentică dincolo de spectacolul cu veleităţi de farsă pe care îl juca în cercul ei social. Unii, în anumite circumstanţe, îşi disimulează emoţiile adevărate sub exagerare şi hiperbolă, fără să îşi dea seama că stridenta caricatură dezvăluie măsura exactă a sentimentelor menite a fi ascunse.

După întoarcerea în ţară a lui Benjamin, veni în vizită zilnic, indiferent dacă el era ori nu acasă. Organiza treburile gospodăreşti, tiraniza servitorii şi îşi dădea ifose de stăpână a casei. El, cu toate acestea, se cufundă în muncă, nepăsător la purtările doamnei Brevoort şi rareori disponibil pentru ea. Pe parcursul câtorva conversaţii avute în acea perioadă, doamna Brevoort

aduse vorba, mai mult decât o dată, despre posibilitatea de a se muta cu el în casă — lui Benjamin i-ar fi prins bine alinarea și tovărășia pe care le putea furniza cineva atât de apropiat de Helen, cineva care o cunoscuse pe ea și îl înțelegea pe el — însinuările acestea nu fură luate în seamă. În scurtă vreme doamna Brevoort și Benjamin o apucară pe drumuri diferite, până ce singura lor legătură rămase cea a facturilor pe care ea nu contenea să le trimită la biroul lui.

Odată cu trecerea timpului, Benjamin trebui să admită un fapt înfricoşător: moartea lui Helen nu îi alterase existenţa. Nimic, în substanţă, nu se schimbase – era doar o diferenţă de intensitate. Doliul său era pur şi simplu o expresie mai radicală a căsniciei: ambele erau rezultatul unei combinaţii perverse de iubire şi distanţă. Cât trăise Helen, nu fusese în stare să arunce punţi peste genunea care îi separa. Eşecul nu se transformase nicicând în ranchiună şi nici nu îl oprise să caute locuri noi de traversare. Acum însă, chiar dacă dragostea lui rămânea neschimbată, distanţa devenise absolută.

Continuă să aloce fonduri întreprinderilor caritabile ale lui Helen şi făcu repetate donaţii orchestrelor, bibliotecilor şi asociaţiilor artistice. Ataşat de premii şi burse, prenumele ei deveni sinonim cu excelenţa – să capeţi un „Helen" era unul dintre cele mai de seamă onoruri la care putea aspira un compozitor sau scriitor, iar asta îi făcea lui Benjamin o nespusă plăcere. Operele ei filantropice având de-a face cu cercetarea unor noi metode psihiatrice fură, totuşi, oprite. Era o lume în care nu mai voia să pătrundă. Deşi în cele din urmă nu mai cumpără Haber Pharmaceuticals, îşi păstră acţiunile în companie – emoţiile nu îi întunecaseră niciodată capacitatea de a lua decizii de afaceri, iar acest caz nu era o excepţie. în ciuda nereuşitei doctorului Aftus, Benjamin tot socotea că Haber era profitabilă, şi într-adevăr firma generă venituri constante şi impresionante. Terapia convulsivă pregăti terenul pentru ceea ce, câţiva ani mai târziu, avea să devină terapia cu şocuri electrice. însă până atunci Benjamin

avea să cârmească Haber către alte orizonturi decât cele farmaceutice (renunţând şi la a doua parte a numelui firmei) pentru a se concentra asupra chimiei industriale şi obţinerii de contracte guvernamentale cu diverse

Dacă Benjamin s-ar fi mulţumit să îşi gestioneze conservator activele, averea încă i-ar fi fost comparabilă cu cea a unei ţări mai mici. însă în anii care urmară morţii lui Helen, fascinaţia lui pentru genealogia incestuoasă a banilor – capitalul odrăslind capital odrăslind capital — rămase intactă. încă rămânea un investitor eficient şi încă era, când şi când, capabil să arate ceva fler creativ. Şi totuşi, în ciuda continuei creşteri a portofoliului său, se răspândise percepţia că se află în declin continuu, că abordările lui au ceva răsuflat. Nimic nu-i mai aducea profiturile din epoca sa de aur. Până la urmă, spuneau toţi, nici nu îţi trebuia un talent extraordinar ca să faci bani din atât de mulţi bani. Unii îl credeau deconectat de la noua realitate politică. Alţii erau de părere că nu îşi revenise după pierderea soţiei. Mulţi se mulţumeau să îl declare îmbătrânit. Dar majoritatea erau de acord: îşi pierduse mâna. Aura sa mistică pălise. Dus era geniul care găsise profit acolo unde toţi ceilalţi

găsiseră ruină. Vremea lui Benjamin Rask, se credea, apusese.

Chiar şi aşa, rămase la fel de dedicat afacerii. Şi anii săi din urmă nu se deosebiră prea mult de cei dintâi, când îşi deschisese biroul în casa părintească de pe West 17th Street. Nu făcea decât să lucreze şi să doarmă, adesea în acelaşi loc. Fără prieteni. Fără altceva care să-l abată. în afara unui trup încetinit şi a unor mărunte probleme de sănătate, poate că nu exista decât o singură şi substanţială diferenţă între şinele său de altădată şi cel care devenise: în vreme ce tânărul de odinioară se crezuse în stare să renunţe la tot ca să îşi urmeze chemarea, vârstnicul de mai târziu era încredinţat că dăduse o şansă vieţii.

VIAŢA MEA

ANDREW BEVEL

Prefaţă

Mulţi îmi cunosc numele, unii faptele, puţini viaţa. Asta nu m-a preocupat niciodată prea mult. Ce contează este bilanţul realizărilor, nu legendele despre noi. Şi totuşi, fiindcă trecutul meu s-a suprapus atât de adesea cu cel al naţiunii noastre, în ultima vreme am ajuns să cred că datorez publicului împărtăşirea unora dintre momentele cruciale ale istoriei mele personale.

Nu pot spune, la drept vorbind, că scriu aceste pagini pentru a satisface dorinţa, atât de frecventă la bărbaţii de vârsta mea, de a vorbi despre sine. De-a lungul anilor mi-a fost silă să fac relatări de orice fel. Ar trebui să fie o dovadă suficientă că nu m-am simţit dispus să îmi discut la scenă deschisă înfăptuirile. Zvonurile m- au înconjurat o bună parte din viaţă. Am crescut obiş- nuindu-mă cu ele şi am avut grijă să nu neg cu nici o ocazie bârfa şi poveştile. Negarea este mereu o formă de confirmare. Mărturisesc, cu toate acestea, că impulsul de a aborda şi de a respinge unele dintre aceste ficţiuni a devenit presant, mai ales de când cu trecerea în nefiinţă a preaiubitei mele soţii, Mildred.

Mildred a fost prezenţa tăcută, constantă a vieţii mele, care a făcut posibile atâtea dintre realizările care îmi aparţin. Consider de datoria mea să mă asigur că amintirea ei nu se va şterge şi că exemplul ei senin de moralitate va rezista în timp. Zugrăvesc aici portretul drag al soţiei mele, resemnat în a şti că nu va izbuti să îi onoreze pe deplin demnitatea, candoarea şi graţia.

Un alt motiv m-a împins să îmi adun gândurile şi amintirile în această carte. Timp de cam un deceniu am fost martorul unui deplorabil declin nu doar în afacerile din ţara noastră, ci şi în spiritul oamenilor ei. Unde cândva sălăşluiau perseverenţa şi inventivitatea, s

au protăpit acum apatia şi disperarea. Unde era odată stăpână autosuficienţa se lăbărţează acum supuşenia de cerşetor. Omul muncitor a ajuns să întindă mâna după pomană. Un cerc vicios i-a cuprins pe bărbaţii noştri capabili: se bizuie tot mai mult pe guvern ca să repare mizerabila situaţie creată de acelaşi guvern, fără a-şi da seama că această dependenţă nu face decât să le perpetueze starea demnă de plâns.

Speranţa mea este că aceste pagini vor servi de aducere aminte a cutezanţei neobosite care a definit până acum poporul nostru. Mai sper ca vorbele mele să îl oţelească pe cititor nu doar contra regretabilei stări de fapt a vremii noastre, dar şi

contra oricărei forme de răzgâiere. Poate că volumul de faţă îmi va ajuta compatrioţii să nu uite că prin suma unor acţiuni individuale îndrăzneţe s-a ridicat naţiunea noastră deasupra tuturor celorlalte şi că măreţia noastră provine doar din libera acţiune coordonată a unor voinţe singulare. în acest spirit îmi ofer eu publicului darea de seamă asupra vieţii mele.

Ştiu că zilele care mi se întind în faţă sunt mai puţine decât cele pe care le-am lăsat în urmă. Nu există scăpare de această realitate contabilă dintre cele mai elementare. Ne este repartizat fiecăruia un anumit stoc de timp. Cât de mult, doar Dumnezeu ştie. Nu îl putem investi. Nu putem nădăjdui la vreo recuperare a investiţiei. Putem doar să îl cheltuim, secundă cu secundă, deceniu după deceniu, până se termină. Şi totuşi, chiar dacă zilele noastre pe acest Pământ sunt numărate, putem spera întotdeauna să ne extindem, prin trudă şi perseverenţă, influenţa asupra viitorului. Astfel încât, după ce mi-am trăit viaţa cu un ochi aţintit asupra posterităţii în nădejdea de a face mai bune vieţile generaţiilor următoare, intru în aceşti ultimi ani ai mei nu cu nostalgie în privinţa celor ce nu mai sunt, ci aşteptându-le cu un fior de încântare pe cele ce urmează

New York, iulie al lui 1938

I. Originile

Sunt un finanţist într-o metropolă condusă de finan- ţişti. Tata a fost un finanţist într-o metropolă condusă de industriaşi. Tatăl lui a fost un finanţist într-un oraş condus de negustori. Tatăl lui a fost un finanţist într-un oraş condus de o clică indolentă şi ţâfnoasă, cum sunt cele mai multe aristocraţii provinciale. Cele patru oraşe sunt unul şi acelaşi, New York.

Deşi aceasta este capitala viitorului, locuitorii săi sunt prin natura lor nostalgici. Fiecare generaţie are propria idee despre „New Yorkul de altădată" şi se pretinde moştenitoarea de drept a acestuia. Rezultatul este, cum altfel, o perpetuă reinventare a trecutului. Iar asta, în consecinţă, înseamnă că apar mereu New Yorkuri de altădată.

Descendenţi timpurii ai coloniştilor olandezi şi britanici care treceau la noi drept nobilime locală nu ar fi vrut să aibă nimic de-a face cu imigrantul german vânător, apoi negustor de blănuri şi în sfârşit magnat imobiliar. Şi nu simţeau decât dispreţ pentru barcagiul transformat în oligarh al transportului de mărfuri naval şi feroviar. însă odată pătrunşi în eşaloanele superioare ale societăţii, aceşti comercianţi şi constructori au început şi ei să îi privească de sus pe nou-veniţii de prin Pittsburgh şi Cleveland, cu averile lor trăsnind a ţiţei şi funingine. Fiindcă averea lor era mai mare decât şi-ar fi imaginat oricine până atunci, au fost batjocoriţi, ba chiar numiţi tâlhari. Doar că, după ce au preluat oraşul, aceşti industriaşi, la rândul lor, au început să îi ia la trei păzeşte pe bancherii care remodelau peisajul financiar al Americii şi deschideau calea unei noi ere a prosperităţii, punându-le eticheta de speculatori şi împătimiţi după jocuri de noroc.

Domnul distins de astăzi este arivistul de ieri. însă în spatele acestor caractere care se tot perindă se află o prezenţă constantă: finanţistul. Investiţiile, împrumuturile, cesionarea şi, în sens mai larg, administrarea eficientă a capitalului au fost baza pe care s-a sprijinit metropola în toate acele perioade, indiferent de mărfurile vândute ori cumpărate. Şi totuşi, după cum şi oraşul s-a schimbat de la o generaţie la următoarea, la fel s-a întâmplat şi cu sensul cuvântului „finanţist”.

Eu nu sunt istoric şi nu am de gând să ofer o relatare academică despre evoluţia finanţelor americane. Nici genealogist nu sunt, pornit cu dinadinsul să dezgrop toate detaliile din trecutul familiei mele. Paginile de faţă, mai degrabă, se vor limita la evenimente şi personaje aflate la intersecţia acestor două cercuri. WILLIAM

Strămoşii mei au fost, în multe privinţe, bănci ambulante înainte ca sistemul bancar să prindă cu adevărat rădăcini prin ţara noastră. Şirul de afacerişti din familia mea a început nu mult după Declaraţia de Independenţă, într-o perioadă când, în afară de Prima Bancă a Statelor Unite, fondată în 1791, mai erau doar patru instituţii financiare private. Mă simt onorat să păşesc pe urmele înaintaşilor şi port cu umilinţă sarcina de a le duce numele mai departe.

Străbunicul meu, William Trevor Bevel, şi-a lăsat Virginia de baştină şi a venit la New York cu intenţia de a extinde afacerea familiei. Tatăl lui cultiva tutun pe o plantaţie modestă. Trăiau în îndestulare, însă William vedea mai mult potenţial în acest negoţ. De ce să se limiteze doar la exportarea de mărfuri produse în America? De ce să nu vină şi în întâmpinarea tot mai crescutei cereri pe care o arătau proprietarii locali de pământ pentru bunuri importate din Europa?

Planurile lui William au suferit un blocaj temporar în urma embargoului din 1807 al lui Thomas

Jefferson, care a pus economia noastră, într-o măsură mai mare decât pe cea britanică împotriva căreia era îndreptat, pe

butuci. În toiul războiului său cu Franţa, Anglia recursese la capturarea de vase comerciale americane, confiscându-le încărcătura şi obligând echipajele să intre în slujba Marinei britanice. Ca reacţie, Jefferson a decis să poarte un război comercial. Gata cu bunurile englezeşti importate în America. Şi, mai cu seamă, nici o marfă americană nu mai avea permisiunea de a ne părăsi ţărmurile cu destinaţia Anglia. Se nădăjduia

schilodirea industriei britanice, atât de dependentă de materiile noastre prime. Doar că naţiunea noastră a avut de suferit mai mult. Recolte întregi risipite. Plantatori forţaţi să îşi lase roadele muncii să se prăfuiască prin silozuri.

Lipsa de popularitate a acestei forme grosolane de intervenţie guvernamentală era săritoare în ochî. Efectele sale erau discutate pe fiecare uliţă şi simţite în fiecare cămin. William a înţeles că situaţia nu mai putea să dureze. Şi ştia că embargoul va trebui ridicat la timp pentru alegerile prezidenţiale din 1808. însă până atunci mai era un an. A întocmit prin urmare un plan.

William a obţinut un împrumut consistent punând ca gaj proprietatea tatălui său şi apoi a obţinut şi mai mulţi bani garantând cu acea sumă iniţială. S-a înglodat în datorii cu intenţia de a cumpăra de la cei care, precum părinţii lui, nu izbuteau să îşi vândă marfa. însă în loc de tabac, pe care nu ar fi fost capabil să îl depoziteze cumsecade, a achiziţionat bunuri neperisabile, mai ales bumbac din sudul îndepărtat şi zahăr din nou- dobândita Louisiana. Investiţia a fost bazată pe presupunerea că avea să îşi poată vinde marfa în Europa odată ce embargoul

ar fi fost ridicat şi să îşi lichideze datoria rămânând în profit.

Producătorii de pretutindeni se zbăteau să îşi menţină moşiile în familie. William, de doar douăzeci şi şase de ani, a fost întâmpinat ca un salvator. Preţurile au scăzut dramatic atunci când proprietarii de plantaţii au început să se lupte unii cu alţii ca să îşi asigure o înţelegere cu el. Şi cât a fost posibil a făcut tot ce i-a

stat în puteri ca să le fie de ajutor, aducând multor familii uşurarea de care aveau atâta nevoie.

Totul s-a petrecut la repezeală şi a încetat să mai fie o afacere bună în doar câteva luni. Alţi cumpărători i-au călcat pe urme, şi curând nu au mai existat chilipiruri. Dar deja William se afla în posesia unui stoc de marfa impresionant. La puţină vreme s-a ridicat şi embargoul. Avea să strângă un capital substanţial vânzându-şi întregul inventar în Europa.

Aproape peste noapte străbunicul meu a devenit o autoritate financiară. Lumea venea la el atât pentru poveţe, cât şi pentru împrumuturi. Dobânzile lui erau întotdeauna mult mai scăzute decât cele practicate de puţinele bănci existente. Şi pe măsură ce împrumuturile s-au înmulţit şi-a dat seama că ar putea începe să le tranzacţioneze, creând astfel, aproape de unul singur, o piaţă secundară înfloritoare. Au ieşit de aici noi tovărăşii profitabile şi ocazii pentru investiţii.

A fost un inovator şi un vizionar. Experimentele sale cu valute pentru tranzacţiile făcute în Europa, de pildă, au fost înaintea vremii lui. A deschis calea pentru contracte la termene viitoare (prin care cumpărătorul şi vânzătorul fixează un preţ, imun la fluctuaţiile pieţei, pentru mărfuri care nici nu există momentan, precum recolte care nu au fost încă semănate) când acestea erau instrumente financiare exotice pe care prea puţini le încercaseră până atunci. A susţinut, atât spre beneficiul său, cât şi al ţării, bonurile de tezaur emise pentru finanţarea Războiului din 1812, care aveau să ducă la primele bancnote ale naţiunii, puse în circulaţie în

1815.

Mai multe exemple ale abilităţilor sale de afacerist.

Arată spiritul lui de înainte-mergător.

Chiar dacă la acea vreme exista o clasă de comercianţi cu rădăcini solide în New York, iar metropola se învârtea într-o copleşitoare măsură în jurul banilor, se considera în acelaşi timp de la sine înţeles că discuţiile despre bani sunt de prost gust. în plus, implicarea în orice fel de întreprindere nu era privită cu ochi buni.

Un gentleman autentic ar fi trebuit să se dedice răgazului şi tihnei. însă structurile financiare care făceau posibilă tihna nu trebuiau discutate în public. Asta îl punea pe străbunicul meu într-o poziţie stânjenitoare. Deşi serviciile sale se bucurau de o apreciere fără rezerve, cei care beneficiau de ele îi întorceau spatele. Va fi nevoie de trei generaţii pentru corectarea acestei tendinţe ipocrite, încă nerămasă cu totul de domeniul trecutului.

în tot ce a întreprins William a avut mereu grijă să îşi amintească de începuturile sale în timpul embargoului lui Jefferson. Experienţa respectivă l-a învăţat două lecţii pe care şi le-a însuşit în profunzime. Prima, că niciodată condiţiile ideale pentru o afacere nu vin pe tavă. Trebuie create. Dacă embargoul îi spulberase iniţial visurile, a găsit o cale de a întoarce situaţia în avantajul lui. Şi a doua descoperire majoră a fost că interesul propriu, dacă e bine îndrumat, nu trebuie neapărat să se despartă de binele public, după cum arată cu elocvenţă toate tranzacţiile pe care le-a desfăşurat pe parcursul vieţii. Aceste două principii (ne facem singuri starea vremii; câştigul personal trebuie să fie un avantaj public) m-am străduit întotdeauna să le urmez eu însumi.

Nu este singura asemănare dintre înaintaşul meu şi mine. întâmplarea face ca străbunicul meu să fi avut înclinaţii artistice. A fost, de fapt, singurul din familie care a arătat asemenea tendinţe, în afara mea. Fără a fi primit vreodată educaţie formală în artele frumoase, a fost un desenator desăvârşit. Deşi nu am îndemânare nici cu cărbunele şi nici cu tuşul, îmi place să cred că i- am moştenit ochiul. Şi colecţia mea de artă, despre care voi ajunge mai târziu să vorbesc, ar trebui să stea mărturie în această privinţă. Dar există o altă asemănare încă şi mai literală între noi. Printre multele schiţe ale lui William sunt câteva autoportrete. Am unul în faţă chiar acum. Mă uit la el ca şi cum aş privi în oglindă.

CLARENCE

în ciuda succesului său, ori poate din cauza lui, New Yorkul nu s-a deschis niciodată cu adevărat pentru William. S-a căsătorit prin urmare cu o rudă a unuia dintre asociaţii săi din Philadelphia. Louisa Foster i-a fost companioană iubitoare. A mai fost şi o femeie practică cu gusturi excelente, care a ţinut sub ochi toate mişcările din casa pe care şi-au construit-o pe West 23rd Street. Şi-au pierdut primii doi copii după câteva luni din cauza unei afecţiuni respiratorii rare. De aceea al treilea, Clarence, născut în 1816, a dus o viaţă mai degrabă retrasă. în timpul copilăriei abia dacă a ieşit din casă, unde era păzit de intensificările bruşte ale vântului, de polen, de praf şi de orice altă ameninţare imaginabilă pentru plămânii săi.

Clarence a avut o minte matematică extraordinară. Pasiunea pentru cifre i-a sporit pe parcursul izolatei ajungeri la maturitate. Singurătatea şi înclinaţia spre studiu l-au transformat însă într-un soi de sihastru. Deşi nu mi-l amintesc pe bunicul, ştiu că suferea de o bâlbâială severă, lucru care, fireşte, îi făcea şi mai dificile contactele sociale. Poseda toate calităţile asociate îndeobşte bărbaţilor cu geniu intelectual. Era distrat, solitar şi concentrat asupra muncii sale în detrimentul celor mai banale activităţi de zi cu zi, la care se dovedea fermecător de inept.

în pofida dorinţelor soţiei sale, William şi-a trimis fiul la Colegiul Yale. Universul ferit al studiului i se potrivea lui Clarence, care pentru prima oară se afla printre egali într-ale intelectului. A excelat la geometrie, algebră şi calcul diferenţial. Sfios şi în cea mai mare parte lipsit de prieteni, a reuşit chiar şi aşa să atragă atenţia corpului profesoral şi să devină un fel de legendă academică.

Tratatul lui de matematică. Titlu. Rezumat.

Aproape de absolvire a fost îndemnat să rămână şi să îşi continue studiile pentru a deveni profesor de matematici, un titlu abia adăugat în catalogul

Yale. Aproape că a făcut-o. însă acasă la New York situaţia stătea pe un butoi cu pulbere.

Preţul bumbacului se prăbuşise, în vreme ce preţul grâului, care susţinea forţa de muncă, crescuse ca urmare a unor recolte slabe. Fiindcă bumbacul era folosit drept garanţie colaterală pentru majoritatea împrumuturilor, a urmat un val de insolvenţe. Asta, împreună cu o creştere a ratei dobânzilor, a dus la Panica din 1837. I-au trebuit lui William o uriaşă tărie şi o şiretenie pe măsură ca să-şi realoce investiţiile. Doar mulţumită imensei lui dexterităţi a reuşit să îşi apere moştenirea şi să o predea, aproape intactă, lui Clarence. Dar mă tem că asta a avut un preţ. Nu este improbabil ca panica să fi contribuit la infarctul care l-a luat de pe lume pe William la sfârşitul anului următor.

Recesiunea care a urmat panicii nu a lăsat timp de jelit. Clarence avea un talent ieşit din comun de a jongla cu cifrele. Avea şi relaţiile tatălui său. Avea un nume stimat. Avea capital. îi lipsea totuşi un lucru: abilităţile sociale. Nici o întreprindere nu poate izbuti pe deplin fără o înţelegere autentică a comportamentului uman. Şi totuşi pentru Clarence finanţele erau abstracţiuni matematice pure. De aceea, sub călăuzirea lui, familia a intrat într-o perioadă de stabilitate mai degrabă decât de expansiune.

Abordarea lui aparte, de o creativitate discretă. Era Libertăţii Bancare. Oportunităţi în fluctuaţiile valutare etc. 2-3 exemple.

în ciuda personalităţii rezervate, Clarence s-a însurat de tânăr. Se poate să fi fost cel mai prielnic eveniment al vieţii sale. Thomasina Holbrook, bunica mea, l-a iubit tocmai pentru toate acele calităţi ale lui care îl separau de restul lumii. Tommy, cum era cunoscută celor apropiaţi, a avut mereu grijă de el şi i-a întâmpinat cu amuzament delicat excentricităţile, pe care le considera drăgălaşe.

Mai mult despre Tommy.

EDWARD

După Războiul Civil afacerea familiei s-a confruntat cu cea mai de restrişte perioadă din istoria sa. Clarence

a înţeles că e nevoie de o cotitură drastică. A redus din capitalul comerţului cu bumbac, tutun şi zahăr al familiei, nu fiindcă preţurile scăzuseră ori fiindcă plantaţiile fuseseră devastate de război sau confiscate de administraţia federală, ci fiindcă aşa se cădea să facă. A urmat în asta poveţele tatălui său, potrivit căruia câştigurile personale trebuiau să fie una cu binele ţării. Apoi a făcut un pas în spate şi a transmis torţa fiului său,

tatăl meu.

Edward era în mai orice privinţă imaginea inversată a părintelui său. Dacă Clarence fusese retras, Edward era expansiv. Dacă cel dintâi nu făcuse un pas fără să calculeze amănunţit, celălalt acţiona din impuls şi avea o intuiţie infailibilă. Bătrânul era scund şi trăsăturile molcome păreau să îi reflecte blândeţea sufletului, în vreme ce urmaşul său avea o alcătuire trupească impozantă şi musculoasă care dădea seamă de tăria caracterului său.

Nici dădacele şi nici preceptorii nu l-au putut domoli pe Edward, şi aproape toţi îl descriau ca pe un copil rebel. Alerga în sus şi în jos pe scările casei de pe West 23rd Street, lua toate odăile în stăpânire cu jocurile lui, zugrăvea pe pereţi scene stranii, demonta mobilierul ca să îşi facă din el fortăreţe. Conducător înnăscut, îi determina pe alţi copii, ba chiar şi pe adulţi, să îi facă voia. Ce arată toate acestea este că de la cea mai fragedă vârstă a avut capacitatea de a modela după voie lumea.

Tommy, mereu intuitivă, a înţeles că problema nu era în purtările fiului. Doar că împrejurimile erau prea strâmte pentru el. A pus, aşadar, să se construiască o casă de vară în Dutchess County. În La Fiesolana, o magnifică vilă în stil florentin aşezată chiar pe malul fluviului Hudson, Edward se simţea în elementul său. Aici i s-a îngăduit să se dezlănţuie şi i s-a dat frâu liber să îşi consume energia. S-a apucat de orice sport imaginabil, excelând în toate. S-a dovedit un călăreţ înnăscut, iar din fragedă tinereţe a descoperit vânătoarea, care a devenit până la urmă pasiunea lui. Trofeele sale de prin toată ţara le am încă în preajmă.

Curând La Fiesolana a devenit mai mult decât o casă de vacanţă oarecare. A fost, până la sfârşit, adevăratul cămin al tatălui meu.

Clarence şi-a trimis la Yale fiul lipsit de tragere de inimă. Atletic, impunător şi plin de şarm rustic, tatăl meu a devenit curând centrul atenţiei la orice întrecere sportivă şi întrunire. Era unul dintre acei bărbaţi aleşi care, fără să o vrea, dau peste cap toate regulile bunei- cuviinţe şi etichetei, făcându-i cumva pe cei din jur să aprecieze asta. însă deşi s-a descurcat bine la învăţătură cu efort minim, era nerăbdător să pătrundă în lumea reală şi să îşi lase pecetea. La drept vorbind, tatăl meu nici nu avea nevoie de educaţie instituţională. Talentele îi erau pe deplin închegate de la naştere.

Clarence a fost dezamăgit, însă nu şi surprins când fiul său a anunţat că nu va părăsi La Fiesolana pentru New Haven la sfârşitul verii pentru a-şi începe al treilea an de studii. S-a ajuns la un compromis. Bunicul a cerut ca Edward să vină cu el la birou în fiecare zi. Tata s-a conformat în silă, dar a pătruns curând în spiritul lucrurilor.

Natura competitivă a muncii şi succesul său imediat îl mulţumeau pe sportivul din Edward. S-a dovedit un om de afaceri înnăscut, cum o vor demonstra paginile dedicate vieţii sale şi moştenirii lăsate. Nu i-a luat mult să devină imaginea publică a companiei şi să o cârmească pe o cale încă şi mai profitabilă. Detalii.

La unul dintre multele evenimente sociale la care trebuia acum să participe i-a fost prezentată Grace Cox. Mulţi o credeau cea mai bună „partidă” a vremii ei. Unii credeau la fel despre Edward. Aşadar, nu a surprins pe nimeni să vadă că prima lor întâlnire a evoluat în curtare. Episodul curtenitor a dus rapid la logodnă şi apoi la căsătorie.

Mai mult despre mama.

Grace a desăvârşit viaţa cea nouă a lui Edward. Cuplul a fost în centrul societăţii din New York timp

de mai multe sezoane. Iar pe timp de vară își luau New Yorkul cu ei în La Fiesolana. Dacă limba aceea de

pământ de pe Hudson a prosperat spre a deveni ce este astăzi e în parte datorită faptului că prietenii şi asociaţii săi au clădit casele pe parcele alăturate doar pentru a fi aproape de părinţii mei.

Mai mult despre minunatele calităţi ale mamei, în capitolul următor. E destul să spun deocamdată că Grace şi-a onorat numele. Frumuseţea, eleganţa şi seninătatea ei vaporoasă îi dădeau un aer de autoritate blândă. Admirată de toţi. Şi în momentele de beznă ea a fost farul călăuzitor spre care s-au îndreptat oamenii spre a li se aduce aminte de însuşirile lor cele mai de seamă şi aspiraţiile cele mai nobile.

Un asemenea moment a venit în 1873, la patru ani de la nunta părinţilor mei. în primăvara aceea, pieţele din întreaga Europă s-au prăbuşit. La scurt timp, Jay Cooke & Company, firma de investiţii cea mai bine cotată a vremii, a dat faliment. A urmat un iureş de retrageri a banilor din conturi. Totodată, o penurie de lichidităţi, combinată cu o supraproducţie de bunuri creată de explozia manufacturieră de după Războiul Civil, a dus la niveluri de deflaţie fără precedent. Anii de după aceea, de până la finele deceniului, au fost cunoscuţi drept Marea Criză. Jurnalişti fără har au confiscat recent acest nume pentru a descrie ultima

noastră recesiune, o vreme de încercări care pare aproape nevătămătoare comparată cu originalul din 1873.

Pe parcursul acestei perioade de restrişte a început Grace să devină inima palpitândă nu doar a cercului de prieteni al părinţilor mei, ci şi a câtorva asociaţii caritabile apărute pentru a atenua impactul crizei. Echilibrată şi voioasă cu măsură, i-a alinat şi înviorat până şi pe cei mai neliniştiţi dintre cei care o înconjurau. Câteva povestioare.

între timp, Edward, cu intuiţia sa fără greş, îşi ceruse înapoi banii împrumutaţi înainte de panică şi negociase cu succes achiziţia unor obligaţiuni la Calea Ferată Centrală New York. Asta, împreună cu alte decizii îndrăzneţe, însă abile, pe care le voi descrie mai încolo,

l-a lăsat pe tata cu bani gheaţă la dispoziţie într-o vreme când lichidităţile erau greu de găsit. Se găsea acum în poziţia unică de a ajuta la diminuarea contracţiilor economiei. Şi încă o dată a dovedit, la fel ca înaintaşii săi, că profitul personal şi binele public nu sunt adversari, ci că, în mâini pricepute, pot deveni două feţe ale aceleiaşi monede.

Eu m-am născut în 1876, la câţiva ani după evenimentele descrise mai sus. A fost, din toate punctele de vedere, începutul celei mai fericite perioade a părinţilor mei. Au descoperit deliciile domestice şi s- au retras în viaţa de familie. După câteva luni ne-am mutat în La Fiesolana împreună cu bunicii mei, Clarence şi Tommy. Tata venea de la muncă la sfârşit de săptămână şi pleca, dezolat, în

zilele de luni, răscumpărându-şi absenţele prin puseuri de cumpărături făcute în oraş pentru a ne aduce daruri mie şi mamei. Mă întristează că nu sunt în stare să îmi amintesc acele zile, dar îmi găsesc alinare în gândul că ultimii ani ai tatălui meu au fost totodată şi cei mai binecuvântaţi.

Maladia care i-a pus capăt vieţii se dezvoltase, nebăgată în seamă, de ceva vreme. O ruptură de anevrism l-a luat dintre noi într-o după-amiază, când se pregătea să plece la birou. Într-o clipită doar, familia mea a fost jefuită de fericirea atât de recent căpătată. Aveam patru ani.

Nu a durat mult până ce tragedia să lovească iarăşi. Clarence, bunicul meu, a fost copleşit de durerea pierderii subite a fiului său. întotdeauna retras, acum a început să refuze orice contact. îşi petrecea zilele sub coroana unui stejar bătrân, uitându-se lung către râu. Acolo a încetat să-i mai bată inima frântă.

Treptat, mama a trecut peste mâhnire îndeajuns cât să se ocupe de casă şi a devenit prezenţa iubitoare care mi-a modelat existenţa. A avut un rol activ în educaţia mea timpurie, supraveghindu-mi guvernantele şi tutorii şi urmărindu-le atentă programele de studiu. în această

perioadă am început să arăt o aptitudine neobişnuită pentru matematici.

Mama a găsit cei mai buni instructori cu putinţă pentru a-mi nutri talentele şi a angajat profesori dintre cei mai reputaţi de la oraş. încrederea ei în înzestrările mele, sporită neîndoielnic de dragostea maternă, a mers până într-acolo încât a adus până şi un tânăr conferenţiar de la Cambridge ca să îmi ţină lecţii. însă şi asta i s-a părut până la urmă insuficient, şi la scurtă vreme după a opta mea aniversare m-a trimis la o şcoală din New Hampshire.

în multe privinţe a fost o decizie justă, de vreme ce datorez acurateţea mea aparent spontană şi uşurinţa de a lucra cu cifrele instrucţiei riguroase pe care am primit-o de la o vârstă fragedă. E un singur motiv pentru care îmi doresc să nu fi plecat niciodată de acasă. La jumătatea celui de-al treilea an de internat mama s-a îmbolnăvit grav. E una dintre durerile cele mai adânci ale vieţii mele. Robustă ca întotdeauna, Tommy a rămas iubitoare alături de mine până ce am început facultatea. Cred că odată ce a văzut că mă găsesc pe calea cea bună în viaţă şi-a îngăduit în sfârşit odihna.

II. Educaţia

Anii mei de şcoală şi colegiu au dezvăluit o interesantă amalgamare genealogică: în mine, temperamentul tatălui meu s-a altoit pe spiritul bunicului. Fără să fiu tocmai un împătimit al traiului în campus, am dus totuşi o viaţă socială activă. Şi fără să fiu un studios retras, am reuşit să excelez la învăţătură, îndeosebi în domeniul matematicilor. Pentru asta am a- i mulţumi mamei mele. Ea mi-a văzut prima, devreme, aptitudinea înnăscută pentru cifre şi mi-a alimentat talentul moştenit pentru algebră, calcul diferenţial şi statistică.

Orice finanţist trebuie să aibă cunoştinţe temeinice de matematică, fiindcă domeniul financiar este firul călăuzitor care se întinde prin toate aspectele vieţii. Este cu adevărat nodul unde se leagă toate crâmpeiele disparate ale existenţei umane. Afacerile sunt numitorul comun al tuturor activităţilor şi întreprinderilor. Acest lucru, la rândul său, înseamnă că nu există afacere care să nu-l intereseze pe afacerist. Pentru el totul e relevant. El este adevăratul om al Renaşterii. Şi de aceea m-am dedicat cunoaşterii în orice tărâm se poate concepe, de la istorie şi geografie până la chimie şi meteorologie.

Am în privinţa afacerilor o abordare ştiinţifică. Orice investiţie necesită o profundă cunoaştere a unei infinităţi de amănunte specifice. Pentru ca o acţiune să aibă succes este nevoie să devii specialist, câteodată peste noapte, în toate aspectele ei. Eu am spus mereu că adevărata mea muncă începe după clopotul de închidere, când parcurg coală după coală de rapoarte industriale, rezumate detaliate ale situaţiei internaţionale şi articole despre ultimele inovaţii

tehnologice. Anii de studenţie mi-au oferit o fundaţie solidă pentru acest soi de curiozitate disciplinată.

Capitolul de faţă va arăta că nici o investiţie nu produce dividende mai mari decât educaţia. încă trăiesc după această regulă de aur şi mă socotesc un student perpetuu. Şi de-a lungul anilor Mildred şi cu mine am trudit iară odihnă ca să ne asigurăm că şi alţii vor căpăta oportunităţile pe care le-am avut eu.

PRIMII ANI

Tata. Descrie amintiri din pruncie cu el. A devenit iarăşi copil construind cazemate, jucându-se în codru, născocind aventuri. Incidentul de pe malul fluviului.

Edward a fost cu adevărat fiul lui Tommy. Strateg strălucit. Coaliţia lui din timpul Panicii din ’73. Re-instaurează afacerea familiei. Chestiunea propriu-zisă a bondurilor CFCNY: trofeu.

Mama

MATEMATICA în detaliu. Talent precoce. Anecdote.

COLEGIUL

Descoperirea adevăratului sine.

Legarea de prietenii durabile şi proba caracterului. La fel de esenţial în afaceri ca şi buna stăpânire a cifrelor.

Băieţii. Anecdote pline de culoare. Archie, Cager, Dick, Fred, Pepper etc. Aluzie la Societate. Ton degajat. Umor?

Accident la călărie. Pironit la pat. Găsirea de perspective şi concentrare. Sfârşitul distracţiilor juvenile.

Ochi deschişi la artă.

Prof. Keene prim mentor autentic într-ale

matematicilor. A văzut talent şi potenţial. Omagiu.

III. în afaceri

Exact un secol separă momentul de reuşită în afaceri al străbunicului de al meu. William şi-a găsit ocazia în timpul embargoului din 1807. Eu am profitat de şansa mea pe parcursul Panicii din 1907. Amândoi am văzut necesitatea de a ne ridica la înălţimea momentului în aceste vremuri de criză. Pe atunci William nu a ezitat să ipotecheze de mai multe ori domeniul familiei şi să îşi investească întregul capital. Şi exact ca el, nici eu nu am şovăit să uzez de capitalul pe care străbunicul îl dobândise şi pe care înaintaşii mei îl măriseră decenii de-a rândul.

Panica drept ocazie de a stabili relaţii noi. (Urmând exemplul lui Edward din 1873.)

SECŢIUNE SEPARATĂ: „O abordare raţională a afacerilor”?

Extinderea unor modele matematice concepute sub tutela prof. Keene. Adaptarea formulelor pentru comerţ. Fă accesibil pentru cititorul obişnuit.

Secţiune „Noi companii”?

Consolidare.

Sfârşitul lipsei de reglementare, începutul reglajelor guvernamentale: procese antitrust, strategii valutare, operaţiuni bancare centralizate, Comisia Naţională Monetară.

Prima înfruntare cu presa. Opinia publică. Valoarea tăcerii.

Portofoliul Bevel Investments. A limitat stocul aflat la dispoziţie şi a protejat valoarea acţionarilor.

Prezervarea viitorului naţional. Măsuri preventive.

SECŢIUNE SEPARATĂ: „Se adună norii”?

Insula Jekyll. M-am retras fiind în dezacord concepţia privind trezoreria naţională.

Fed. Am văzut primul, acţionat în consecinţă.

Artă. Colecţii etc.

Recesiunea din 1920-1921. Fed.

IV. Mildred

S-au scurs aproape douăzeci de ani de când Mildred a pătruns pentru întâia dată în viaţa mea şi a schimbat-o pe vecie. în ea mi-am găsit nu doar singurul sprijin şi confort, ci şi inspiraţie. Nu am tendinţa să alunec pe panta lirică, însă nu mă pot opri din a spune că Mildred mi-a fost muză. Datorită ei, o carieră deja plină de succes s-a ridicat către noi înălţimi. Nu este o simplă coincidenţă că anii mei cei mai prosperi au fost în acelaşi timp şi cei mai fericiţi.

Există oameni a căror vedere e de o claritate excepţională. Pentru ei, nimic nu este vreodată prea complex sau misterios. Răspunsuri invizibile celor mai mulţi le par limpezi ca lumina zilei. Raportarea lor la lume este elementară şi, negreşit, corectă. Străbat cu privirea falsele complicaţii şi descoperă adevărurile simple ale vieţii. Mildred a fost binecuvântată cu o asemenea luciditate. Pe lângă asta, încercările anilor tinereţii şi sănătatea ei mereu fragilă îi dăduseră înţelepciunea inocentă şi totuşi profundă a celor care, precum copiii mici ori cei ajunşi la adânci bătrâneţi, sunt aproape de muchiile existenţei.

Era prea delicată, prea bună pentru această lume şi a alunecat prea curând afară din ea. Cuvintele nu reuşesc să descrie dorul nestins pe care i-l port. Darul cel mai de preţ pe care l-am primit vreodată a fost timpul în care i-am stat alături. M-a salvat. Altfel nu se poate formula. M-a salvat cu umanitatea şi căldura ei. M-a salvat cu dragostea ei de frumos şi bunătatea ei. M-a salvat construindu-mi un cămin.

O VIAŢĂ NOUĂ

în toamna lui 1919 soţia unui partener de afaceri a dat un dineu pentru a le prezenta pe doamna Adelaide Howland şi pe fiica acesteia, întoarse recent dintr-o lungă şedere în Europa. Nu cunoşteau pe mai nimeni în New York, şi serata în onoarea lor era menită să le lărgească cercul social.

Circumstanţele călătoriei lor erau destul de puţin obişnuite. Ce începuse ca un circuit plăcut întru completarea educaţiei fetei s-a transformat într-o şedere prelungită în străinătate. Mai întâi persistenta şi, din nefericire, fatala boală de plămâni a domnului Howland şi apoi declanşarea Marelui Război le ţinuseră cu anii pe Bătrânul Continent.

Originare din Albany, mama şi fiica au decis să rămână la New York, unde au debarcat în primăvara lui 1919. Aveau doar câţiva prieteni acolo, însă doamna Howland voia un început proaspăt pentru fiica ei şi socotise că New Yorkul ar fi mai primitor pentru o străină. Fiindcă asta aproape că devenise copila după ce îşi petrecuse în afara ţării anii formatori. Avea până şi un uşor accent delicios care era imposibil de plasat. Deşi cu timpul s-a atenuat, nu şi l-a pierdut, din fericire, niciodată.

Este mult dincolo de abilităţile mele verbale descrierea trăsăturilor lui Mildred. Nu aş putea face niciodată dreptate eleganţei ei delicate. Dar pot spune că m-a izbit de îndată ce prezentările au fost făcute. Această impresie nu s-a şters nicicând. Dimpotrivă. Cu cât am ajuns să o cunosc mai bine, cu atât i-a sporit frumuseţea, fiindcă şarmul şi graţia îi erau manifestări exterioare ale spiritului. O imagine cât 1 000 de cuvinte: reprodu aici portretul lui Mildred făcut de Birley şi expus la Fiesolana.

Mama ei i-a îngăduit să se plimbe cu mine prin Central Park. Nu pot spune că am ajuns să ne cunoaştem mai bine pe parcursul acestor preumblări fiindcă mi se părea că ne ştiam dintotdeauna. Totuşi, pe întinderea acelei primăveri am schimbat detalii despre trecutul nostru şi nădejdi

pentru viitor. însă niciodată ca doi

oameni care se prezintă unul altuia. Ci mai mult ca şi cum doi vechi prieteni s-ar fi reunit după o lungă perioadă de absenţă. Senzaţia de apropiere a fost imediată şi am fost sigur că îmi găsisem în tine gingaşa tovarăşă.

Fiindcă părinţii ei fuseseră măcinaţi de greutăţile bolii şi războiului, Mildred se ocupase în cea mai mare parte singură de educaţia sa. Era atrasă de arte, iar bunul gust natural se dovedea cel mai bun mentor şi profesor al său. Statutul bătut în cuie al unei piese nu însemna nimic pentru ea. Ignora opiniile criticilor şi nu punea nici un preţ pe dogmele academice.

Mai mult decât pictura îi plăcea literatura. Era o cititoare neobosită care îşi urma înclinaţiile mai degrabă decât regulile dictate de străjerii gustului, deschizându- şi astfel propriul ei drum. Mai mult.

Dintre toate artele totuşi, cel mai mult avea la inimă muzica. Cel mai profund regret al vieţii ei era că nu învăţase să cânte la pian sau la vioară. Deplasându-se dintr-un loc într-altul în copilărie, nu avusese cum să ia lecţii în mod regulat şi se găsise arareori în împrejurări propice pentru a exersa la un instrument. Ar fi fost cu putinţă ca aceste obstacole să fie depăşite, însă părinţii ei ezitaseră să îi încurajeze tendinţele artistice.

Prin muzică s-a făcut simţită în casa noastră prezenţa iubitoare a lui Mildred. Fără frumoasele ei înregistrări puse mereu la fonograf, fără micile ei recitaluri pe care le găzduiam când şi când pentru o mână de prieteni, căminul nostru ar fi fost rece ca un muzeu. Căldura pe care o iradia era cea mai uluitoare calitate a ei şi contribuţia de căpătâi pe care a adus-o în viaţa mea. Vedea frumuseţea din lume, şi câtă vreme a avut putere în trupul ei delicat, misiunea i-a fost de a face ca şi alţii să o vadă.

Mult prea scurtul popas al lui Mildred printre noi a lăsat urme de neşters. I-a atins pe toţi cu bunătatea şi delicateţea sa. Exemple. Şi ştiu că braţul ei generos se va întinde şi către generaţiile viitoare, mult după ce eu nu voi mai fi.

ACASĂ

Cu ani înainte de nunta noastră cumpărasem o casă pe East 87th Street, aproape de Fifth Avenue. Deşi locul rămăsese întotdeauna gol, avusesem de la bun început planuri cu el. Cu timpul am achiziţionat un şir de proprietăţi adiacente. Intenţia mea era să deţin ce mai rămânea din aria vestică a cvartalului meu şi totodată fâşia nordică echivalentă de după colţ, pe Fifth Avenue. Asta mi-ar fi îngăduit să construiesc o casă care să dea spre Central Park.

întâmplarea a făcut ca la scurt timp de la nunta noastră să intru în posesia ultimei piese a acestui puzzle. în cele din urmă parcela noastră a fost completă. Oricine ştie câte ceva despre imobiliarele din New York va înţelege că îndeplinirea acestei aspiraţii relativ modeste a fost unul dintre cele mai măreţe triumfuri ale carierei mele!

George Calvert Leighton şi firma lui au întocmit planurile arhitecturale, şirul de case a fost demolat la iuţeală şi am început de îndată săparea fundaţiilor. Cât a durat această parte a proiectului, Mildred şi cu mine ne-am mutat la Fiesolana. A fost încântată. Fiindcă petrecuse atâta timp în Toscana, a putut aprecia cu adevărat cât de perfect copiase în Dutchess County bunica mea, Tommy, ce avea Italia mai bun.

Odată ce Mildred s-a instalat acolo, insuflând viaţă şi căldură în odăi cu atingerile ei uşoare, mi-am reluat activităţile în Manhattan. Eram ocupat pe atunci, fiindcă ajutam la cârmirea economiei afară din recesiunea care sugruma naţiunea după Marele Război, aşa cum am descris în capitolul III. De luni şi până vineri, după orele de muncă, treceam pe la şantierul casei. Şi la fiecare sfârşit de săptămână mă descopeream în drum spre La Fiesolana încărcat de cadouri menite să îmi răscumpere absenţa. Exact ca tatăl meu.

Casa a fost terminată doi ani mai târziu. Bucuria lui Mildred când s-a mutat în ea a fost, şi pentru mine, cea mai copleşitoare bucurie pe care o

încercasem până

atunci. Se delecta cu corvezile cele mai mărunte şi îşi găsea mulţumirea cea mai mare în plăcerile cele mai simple ale vieţii. Faptul că cea mai mare comoditate pe care şi-o permitea era o ceaşcă de cacao fierbinte la capătul zilei ar trebui să lămurească pe oricine în privinţa firii ei modeste, nepretenţioase’.

Mici istorioare de zi cu zi.

Destinul crud avea să facă astfel ca boala lui Mildred să atace la scurtă vreme după ce a ajuns să se simtă ca acasă în noua noastră reşedinţă. O oboseală necontenită a fost primul simptom a ceea ce avea să devină o agonie lungă. Doctorii au prescris odihnă la pat şi o dietă întăritoare, însă nici hrana şi nici tihna din belşug nu au fost de ajuns cât să o revigoreze. La început nu a mai fost în stare să-şi adune puterile nici cât să ţină pasul cu obligaţiile noastre sociale. Cu toate acestea, deşi slăbită, izbutea încă să vadă de ale casei. Totuşi, nu peste mult, nu a mai fost în stare să participe la

reprezentaţiile muzicale atât de dragi inimii ei.

De vreme ce nu se mai putea deplasa pe la săli de concert, a adus acasă muzica organizând mici recitaluri la noi în bibliotecă. Erau adunări lipsite de pretenţii, infórmale. Un solist sau un ansamblu de cameră cântau în salonaşul de la etajul al doilea, care avea o acustică excelentă. O mână de prieteni ni se alăturau adesea pentru aceste programe de după cină. încă văd zâmbetul nostalgic al lui Mildred, privirea ei captivată şi mâinile săltându-i uşurel în poală, de parcă ar fi dirijat.

Curând după ce am început să găzduim aceste mici concerte a fost nevoită să renunţe la mult iubitele ei plimbări prin parc. însă asta nu i-a descurajat dragostea de natură. îşi petrecea orele răcoroase ale dimineţii în sera noastră şi a căpătat un interes aparte pentru flori. Avea să primească, de-a lungul anului, specimene exotice din diferite părţi ale lumii. Ochiul ei de pictor găsea încântări fără număr în aranjamente florale de toate mărimile şi formele, multe dintre ele inspirate de tablourile pe care le aveam pe pereţi.

O ocupaţie de-a ei deosebit de fermecătoare consta în reproducerea în cel mai mic detaliu a aranjamentelor florale care apăreau în unele dintre picturile noastre. O vază pe fundalul unei lucrări de Ingres, grădinile lui Fragonard, toate mănunchiurile şi bucheţelele lui, ghirlandele în culori vii ale lui van Thielen, cascadele de boboci ale lui Boucher... Pe acestea toate Mildred le-a adus literalmente la viaţă. Aşa de mare îi era pasiunea, încât am cumpărat chiar nişte lucrări de Heem, Ruysch, van Aelst şi alţi maeştri flamanzi specializaţi în flori doar pentru a veni în întâmpinarea încântătoarei îndeletniciri a lui Mildred.

Mai multe scene domestice. Micile atingeri. Anecdote.

Din cauza slăbiciunii a ajuns să fle limitată la odăile ei sau la un jilţ confortabil din galeria centrală, unde se bucura să petreacă majoritatea după-amiezilor şi serilor. Stătea aşezată acolo cu o carte şi o ceaşcă de cacao fierbinte, înconjurată de muzică, artă şi flori. Era o cititoare avidă, atrasă de toate genurile literare, de la poeţi italieni la mari clasici francezi, citindu-i şi pe unii şi pe ceilalţi în original. însă pe măsură ce sănătatea i s- a deteriorat au început să îi placă romanele poliţiste. Cu toate că Mildred arătase întotdeauna o evidentă condescendenţă în privinţa prestigiului recunoscut al vreunei opere anume, la început, ca un copil poznaş, şi- a ţinut ascunsă de mine nou-găsita pasiune. Apoi a pretins că o consideră nimic altceva decât o distracţie sau un divertisment uşor jenant. Cărţile acelea nu erau literatură autentică, spunea. Poate că avea dreptate. Dar la drept vorbind, pe măsură ce a devenit tot mai fragilă, am găsit amândoi plăcere în ele.

Printre cele mai dragi mie amintiri din acei ani se numără cinele noastre împreună, când îmi povestea ce mai citise prin cărţi. Nu mai ţin minte cum a ajuns să fie aşa, dar treptat am început să

practicăm asta ca pe un soi de ritual. După ce sfârşea un roman care îi plăcuse mi-l rezuma cât mâneam de cină. Memoria îi era prodigioasă şi arăta o perspicacitate demnă de Miss

Marple. Felul în care prefira fiece crâmpei de informaţie l-ar fi Scut de ruşine şi pe cel mai meticulos detectiv imaginabil. De la felul întâi şi până la desert îmi nara o carte întreagă, completată cu deducţii şi predicţii. Trebuie să spun că am învăţat să mă delectez cu acele mici enigme. însă doar mulţumită relatărilor ei atât de pasionale. Era minunat să o văd aşa, luminată toată la faţă, pierdută în povestit. Era atât de captivată de intrigă, iar eu atât de captivat de ea, încât mâncarea ni se răcea în farfurii. Şi ce mai râdeam când băgăm de seamă! îmi cerea mereu să ghicesc cine e criminalul, dar eu fusesem prea distras uitându-mă la ea, şi niciodată nu erau majordomul sau secretara cei pe care îi dădeam ca suspecţi principali. Asta făcea să ne umfle încă şi mai tare râsul, în vreme ce eu mă prefăceam că o cert pentru că din pricina ei ni se răcise, vezi bine, mâncarea.

A rămas veselă, fără să se plângă câtuşi de puţin, şi în perioadele cele mai dificile. Şi niciodată nu s-a oprit din a avea grijă de acele invizibile şi totuşi minunate amănunte din jurul meu. Drăgălăşeniile mărunte care mi-au făcut viaţa mai bună, fără să-mi fi dat pe deplin seama. Deşi am iubit-o şi apreciat-o din clipa în care ne-am cunoscut, abia după ce a plecat am băgat de seamă cât de cuprinzătoare şi persistentă îi era influenţa în lumea mea de zi cu zi...

BINEFĂCĂTOARE

Nu este un accident că începutul activităţii de caritate a lui Mildred a coincis cu declinul sănătăţii sale. în înţelepciunea ei intuitivă a înţeles că orice moment contează. Dacă nu se putea face bine, să facă măcar bine lumii.

Sprijinul activ acordat de Mildred artelor în general şi muzicii în particular a început din momentul în care şi-a dat seama că nu mai este în stare să participe la concerte. E un lucru care m-a sensibilizat întotdeauna. Şi este o dovadă

incontestabilă a abnegaţiei lui Mildred că s-a transformat într-o binefăcătoare atât de neobosită

exact de când nu a mai fost în stare să se bucure de roadele generozităţii ei.

Mai multe despre spiritul lui Mildred.

în 1921 a devenit sponsor al Operei Metropolitane oferind un dar deloc de neglijat. Ca expresie a gratitudinii, domnul Gatti-Casazza, directorul general, a trimis corul să cânte colinde de Crăciun sub fereastra noastră. Nu voi uita în veci lacrimile lui Mildred, o combinaţie de recunoştinţă şi neîncredere uluită, când s-a uitat pe geam la cântăreţii purtând costumele complete ale spectacolului Naşterii pe care îl puseseră în scenă doar pentru ea. Nu era decât primul dintr-o serie de asemenea gesturi pornite de la diverse instituţii artistice şi artişti individuali. Ştiind-o pe Mildred prea slăbită ca să participe la reprezentaţii publice, unii muzicieni au venit în persoană ca să îşi arate consideraţia. Aceste apariţii aveau loc de obicei la ora ceaiului, când eu eram la muncă. Şi aşa era probabil cel mai bine, fiindcă absenţele mele au ajutat-o pe Mildred să treacă peste timiditate şi să cultive prieteniile artistice care aveau să devină atât de importante în viaţa ei.

în acei ani a devenit şi o susţinătoare activă atât a Orchestrei Simfonice, cât şi a Societăţii Filarmonice din New York, oferind stipendii prim-violoniştilor din ambele orchestre. A făcut multe şi pentru Concertele Filarmonicii pentru Tineri, o serie de matinee destinate întregii familii la iniţierea cărora a participat în 1924. A fost de o importanţă crucială pentru Mildred să se asigure că tinerii au parte de educaţia muzicală pe care ea nu o primise nicicând. De aceea am intrat în joc şi eu când a decis să ajute Institutul de Artă Muzicală să achiziţioneze casa de

oaspeţi a familiei Vanderbilt de pe East 52nd Street pentru a crea Şcoala de Studii Superioare Juilliard în acelaşi an. Mai multe detalii despre tranzacţie şi semnificaţia personală a preluării casei Vanderbilt.

Dragostea pentru muzică a lui Mildred nu a însemnat că şi-a neglijat pasiunea pentru cărţi. A devenit o ardentă promotoare a bibliotecilor publice.

Nu doar în metropolă. Ci şi în orăşele manufacturiere din zona oraşului ei de baştină, Albany, unde cultura nu urmase industriei. Şi peste tot prin ţară. Ritualul de a cere unui copil să taie panglica în locul ei. A refuzat să folosească numele familiei pentru clădiri ori să îşi anunţe public generozitatea.

E muncă grea să împărţi bani. Necesită sumedenie de planificări şi strategii. Dacă nu este potrivit gestionată, filantropia îl vatămă pe donator şi îl răzgâie pe primitor. Dezvoltă. Generozitatea este mama lipsei de recunoştinţă.

După ce acţiunile caritabile ale lui Mildred s-au extins am văzut nevoia de a le organiza într-o manieră raţională. De aceea am creat în 1926 Fondul de Caritate Mildred Bevel. Nu doar că i-am destinat sume considerabile, dar am gestionat şi fondurile aşa încât distribuirea banilor să se facă sistematic şi să nu greveze asupra capitalului. Arhitectura financiară generală a FCMB. De ce a fost atât de inovativă. Pietre de temelie.

La întâlnirile obişnuite de dimineaţa din seră, înainte să plec la lucru, discutam cu Mildred cum să alocăm fondurile. Oh, cât se delecta! Fiorul pe care atâtea femei îl caută în episoade dezlănţuite de cumpărături extravagante, ea îl găsea, de două ori mai intens, în actul de a dărui. Nominaliza cauze şi desemna instituţii cu un entuziasm debordant, însă pleca urechea şi la apelurile mele la raţiune şi îmi urma călăuzirea ori de câte ori alegerile îi erau şubrede din punct de vedere financiar. Abordarea mea metodică trasa limite atât de justificatei ei pasiuni. M-am asigurat că nobilele ei eforturi capătă rezonanţa şi impactul cel mai mare cu putinţă. De enumerat câţiva beneficiari şi cauze.

Dovada succesului Fondului de Caritate Mildred Bevel este faptul că acesta prosperă şi în ziua de azi, făcând mai bune vieţile atât unor artişti la

început de drum, cât şi unora consacraţi prin întreaga ţară. Şi eu RĂMAS-BUN

Gestionarea bolii lui Mildred a fost poate cea mai mare provocare a vieţii mele. Starea i se înrăutăţea, aşa că am adus cei mai de vază medici din ţară. Am discutat cu ei între patru ochi după fiecare consult, doar ca să mi se confirme de fiecare dată diagnosticele puse de cei dinainte. în unanimitate, doctorii s-au arătat surprinşi de forţa pe care o arăta, dată fiind starea avansată a malignităţii ei. Am atribuit asta cu toţii spiritului ei pozitiv şi viziunii optimiste asupra vieţii.

De aceea am ferit-o de prognostic pe cât de mult am putut, încercând să mă arăt voios şi să mă asigur că toate micile ritualuri şi plăceri care erau sarea şi piperul vieţii ei rămân intacte. M-am temut pur şi simplu că nu va avea puterea să îndure adevărul. Că faptele dezgolite i-ar distruge voia bună care o susţinuse până atunci. Mă doare să afirm că nu am greşit în asta. Când i-am spus în cele din urmă ce diagnostic i se pusese, cuvântul însuşi a umplut-o de groază, care la rândul ei i-a accelerat declinul.

Relatare scurtă şi demnă a deteriorării rapide a lui Mildred.

După îndelungi consfătuiri cu doctori, atât în New York, cât şi în Europa, am găsit un sanatoriu în Elveţia unde anumiţi pacienţi cu maladii considerate incurabile îşi reveniseră aproape miraculos. Locul, o staţiune balneară izolată aflată undeva între Ziirich şi St. Moritz, mi-a stârnit interesul. Dar pe cât îmi repugna de mult să îi dau veşti proaste lui Mildred fără a fi necesar, pe atât de puţin înclinat mă simţeam să îi ofer false nădejdi. Nimic nu e mai dăunător pentru bolnavi decât dezamăgirile.

Călătoria avea curând să fie mai mult decât putea duce Mildred.

Şovăielile ei. Goana contra timpului.

Punerea în ordine a afacerilor lui Mildred din New York. Asigurarea că biroul din New York rămâne deschis pe timpul plecării.

Urări de bine de la prieteni. îmbarcare. Relatare scurtă a călătoriei.

Staţiunea avea o poziţie izolată, bine dispusă între împrejurimi împădurite. într-o vale de la jumătatea pantei montane, se deschidea către privelişti fermecătoare ale păşunilor de dedesubt. Aerul tare şi proaspăt acţiona ca un tonic, şi încă de la început i-am văzut efectul revigorant asupra lui Mildred. Chipul ei şi-a recăpătat culoarea, pasul ei a redevenit sprinţar.

Peisajul european rural îi amintea lui Mildred de vremurile când era o fetiţă. Câteva rânduri despre perioada petrecută în Europa cu părinţii.

S-a simţit imediat ca acasă. Doctorii şi infirmierele topiţi după ea etc.

Analize. Rutină cotidiană. Cure balneare. Dietă, exerciţii, plimbări uşoare etc. Durere.

La scurt timp de la sosirea noastră, după ce doctorii îşi terminaseră de făcut analizele, directorul instituţiei a cerut să mă vadă. Nu a fost necesar să vorbească. Ştiu cât se poate de bine cum arată un mesager care aduce veşti proaste. După obişnuitele ocolişuri şi preambuluri rostite cu gravitate, mi-a făcut favoarea de a mi-o spune verde în faţă. Un tratament era dincolo de capacitatea ştiinţei. Aş vrea să pot spune că am fost şocat. Directorul m-a asigurat, totuşi, că luasem decizia corectă punând-o pe Mildred în grija lui. Sanatoriul şi împrejurimile sale aveau să furnizeze cele mai bune cu putinţă condiţii pe parcursul acestei perioade dificile. S- a dovedit a fi adevărat.

Mildred trebuie să fi simţit ori ghicit că boala îi era de nevindecat. Era la fel de drăgălaşă ca întotdeauna, însă jovialitatea şi veselia lăsaseră locul unei nou-aflate seninătăţi şi aplombului. O parte a ei se înălţase deja către un tărâm superior.

Exemple de înţelepciune inocentă la Mildred în perioada respectivă. Gândurile ei despre natură şi Dumnezeu. Ultima plimbare împreună prin codri. Un incident nostim cu un animal.

O singură dată am cutezat să îi întrerup rutina si-

lenţioasă, când am reuşit să aduc cvartetul de coarde de la Grand Hotel St. Moritz la sanatoriu pentru un recital

privat.

Directorul şi câţiva medici ne-au fost alături pentru o seară de neuitat. Cerusem ca muzicienii să interpreteze câteva dintre piesele favorite ale lui Mildred. Numeşte câteva. Nu ar fi exagerat să spun că s-a simţit în al nouălea cer. La sfârşitul recitalului a părut plină de viaţă şi vigoare, aproape ca şi cum s-ar fi vindecat miraculos. Asemenea putere avea muzica asupra ei.

Uşoara îmbunătăţire a stării sale mi-a oferit imboldul să plec, fără tragere de inimă, într-o călătorie de o zi pentru a mă ocupa de o urgenţă care tocmai se ivise. Ziirich, aflat la doar o sută de kilometri de staţiune, este sediul bursei elveţiene şi, nu mai e nevoie să o spun, una dintre capitalele

bancare ale lumii. Afaceri presante necesitau prezenţa mea acolo. A fost singura oară când am plecat de lângă ea, şi îmi doresc să nu fi dat curs în veci acelei solicitări.

îmi voi aminti mereu cum şi-a lăsat palma pe fruntea mea înainte să plec. Şi nu mă voi ierta niciodată pentru a nu fi înţeles că acest gest neobişnuit era felul ei de a- mi spune adio. Când m-am întors din oraş nu se mai afla printre cei vii.

V. Prosperitatea şi duşmanii săi

Orice viaţă este organizată în jurul unui număr mic de evenimente care ori ne dau un brânci înainte, ori ne pironesc la pământ. Ne petrecem anii dintre aceste episoade beneficiind ori suferind de pe urma consecinţelor lor până la apariţia următorului moment de impact. Valoarea unui om este cântărită după numărul acestor circumstanţe definitorii pe care le poate crea pentru sine. Nu e nevoie să aibă negreşit succes, fiindcă poate exista o deosebită onoare şi în înfrângere. Dar e necesar să fie actorul principal în scenele decisive ale existenţei lui, fie că sunt epice ori tragice.

Orice ne va fi împărţit trecutul, ţine de fiecare să dăltuiască prezentul în blocul inform al viitorului, înaintaşii mei dovedesc asta cu prisosinţă. Noi, Bevelii, am navigat prin numeroase crize, panici şi recesiuni:
1807, 1837, 1873, 1884, 1893, 1907, 1920, 1929. Nu
doar că le-am supravieţuit, dar am ieşit de cealaltă parte mai puternici, purtând mereu în suflet binele suprem al naţiunii noastre. Dacă nici eu şi nici strămoşii mei nu am fi înţeles că o economie sănătoasă, prosperă pentru toţi, trebuie salvgardată, carierele ne-ar fi fost cu adevărat scurte. O mână care înhaţă pentru sine nu ajunge până departe.

De aceea mi se par scandaloase aceste acuzaţii defăimătoare, fără temei, îndreptate asupra practicilor mele de afaceri. însuşi succesul nostru nu ar trebui să fie o probă îndeajuns de convingătoare a tot ce am înfăptuit pentru ţară? Prosperitatea ne atestă faptele bune.

După cum voi descrie aici cu amănunte de necontestat, acţiunile mele pe parcursul anilor ’20 au

contribuit nu doar la crearea, ci și la prelungirea perioadei de dezvoltare pe care am cunoscut-o de-a lungul acelui deceniu. Şi au ajutat la prezervarea sănătății economiei naționale. Ziariștii și istoricii din cale-afară de zeloși se referă la anii respectivi numindu-i „bulă". Prin folosirea acelui cuvânt lasă de înțeles că perioada de abundență nu a fost decât o fantezie șubredă, osândită să se facă fărâme. Însă realitatea este că perioada de

prosperitate de care ne-am bucurat înainte de 1929 a fost rezultatul unor strategii economice concepute cu grijă, asupra cărora o succesiune de guvernări capabile au avut bunul-simţ de a nu interveni. Nu a fost o „băşică” trecătoare menită „să se fâsâie”. A fost îndeplinirea destinului Americii.

UN DESTIN DUS LA CAPĂT

După ce Lumea Veche aproape că se aruncase în prăpastia distrugerii, a devenit limpede că viitorul aparţinea Americii. în vreme ce Europa era împovărată de datorii şi sfâşiată de animozităţi naţionaliste pe care Marele Război nu făcuse decât să le adâncească, Statele Unite pătrundeau într-un deceniu de o grandioasă prosperitate.

A fost o eră mustind de invenţii, o nouă Renaştere. La sfârşitul războiului electricitatea punea în mişcare doar un sfert din activitatea manufacturieră a Americii. Zece ani mai târziu motoarele cu aburi aproape că se făcuseră nevăzute, iar producţia

noastră devenise aproape cu totul electrică. Becurile incandescente erau atotprezente. Maşinile de spălat, aspiratoarele şi alte aparate de uz casnic veneau în ajutorul a trei sferturi din gospodinele americane. Filmele şi radioul fără fir delectau milioane de oameni în timpul orelor de răgaz.

Producerea în masă a autovehiculelor a creat un cerc fenomenal al prosperităţii, în care consumul şi munca se alimentau reciproc. Un număr de industrii adiacente, de la rafinării de ţiţei până la fabrici de cauciuc, au înflorit în jurul automobilului. Milioane de mile de şosea au fost asfaltate. Flotile de camioane au grăbit

fluxul comerţului. La începutul secolului erau cam 8 000 de maşini înregistrate în Statele Unite. Până în 1929 cifra avea să crească la aproape 30 000 000.

însă cea mai măreaţă industrie americană era cea financiară. După deflaţia din 1920, explicată în capitolul III, a început o perioadă de creştere economică fără precedent. Cu inflaţia generală la zero, ratele dobânzilor au fost menţinute reduse. Preţurile acţiunilor erau scăzute şi dividendele, bune. Niciodată în istoria noastră nu a mai fost investit un asemenea procentaj ridicat din venitul naţional. Profiturile din prima parte a deceniului au ajuns până la 75 de procente, şi bună parte din acest surplus s-a scurs în piaţa bursieră, crescând enorm valoarea participaţiilor. Ca să furnizez un punct de reper, în 1921, imediat după recesiune, indicele Dow a coborât la cel mai scăzut nivel al său, 67. în 1927 a depăşit pentru prima oară 200. Asta a fost forţa care alimenta productivitatea americană. Aşa au fost finanţate acele inovaţii tehnologice ameţitoare şi consumul lor. Preşedintele Coolidge n-ar fi putut-o formula mai bine: .Afacerea Americii o reprezintă afacerile”.

Cum a început această epocă a abundenţei? După recesiunea din 1921, ca o modalitate de a sprijini planul prosperităţii, m-am simţit dator să fac tot ce îmi stă în puteri ca să ridic piaţa şi să refac încrederea pe care recesiunea o anihilase. La

sfârşitul lunii martie a anului 1922 am achiziţionat pe rând acţiuni în domeniile producţiei de automobile, căilor ferate, cauciucului şi oţelului. în următoarele câteva zile am ridicat cotaţia United Steel la un record de 97 5/8. Asta a influenţat creşterea acţiunilor siderurgiştilor independenţi, ca, de pildă, Baldwin Locomotive, International Nickel, Studebaker şi alţii.

Expansiunea pieţei de pe 3 aprilie 1922 a avut „o singură dată rival în toată istoria Bursei”, cum avea să admită în următoarea zi până şi *The New York Times*. Nedoritor să îmi recunoască meritele, ca întotdeauna,

The Times a declarat forţa care coagulase pieţele drept o „mişcare misterioasă”.

Citez aceste tranzacţii de la începutul lui 1922 doar pentru că sunt pietre de hotar istorice. Acea zi de aprilie a inaugurat o perioadă care nu a avut nimic de-a face cu o „bulă”, ci a pus bazele unui viitor de o necuprinsă îmbelşugare. Pe parcursul următorilor ani am desfăşurat multe operaţiuni de acest tip care au permis unei puzderii de afaceri americane, manufacturieri şi corporaţii să îşi crească emisiile de acţiuni şi să se capitalizeze. Acesta îmi este palmaresul. Şi acesta este contextul în care cititorul trebuie să privească anul
1929.

Robusteţea financiară: mai multe fapte concrete şi cifre. Să se facă accesibil pentru cititorul profan.

M-am ferit întotdeauna de politică şi am refuzat toate funcţiile care mi s-au propus. Dar sunt mândru să spun că în acea perioadă am ajutat la cârmirea politicii monetare oficiale şi a strategiilor comerciale în direcţia justă prin furnizarea de sfaturi neoficiale ori de câte ori mi s-au solicitat. Relaţia amiabilă cu guvernul a început în 1922, când preşedintele Warren G. Harding ne-a convocat pe mine şi pe alţi oameni de afaceri la Casa Albă pentru a-l ajuta să îşi îndeplinească promisiunea din campanie de a aduce prosperitate poporului nostru punând ‚America pe primul loc”.

Mulţumită adoptării unor reduceri de taxe şi a unor tarife protecţioniste pe care le solicitaserăm de mult, producţia a ajuns la un record absolut şi numărul locurilor de muncă a crescut constant în întreaga ţară. În 1921 cea mai mare rată marginală de taxare a veniturilor era de 77 la sută. Până în 1929 aveam să reuşim reducerea ei la 22 la sută. în loc să umple sipetele Washingtonului, aceşti bani s-au întors în afaceri, producând slujbe noi pentru americanii harnici. Mă bucur că am putut da o mână de ajutor la modelarea acestor strategii monetare şi

fiscale şi că am ajutat la călăuzirea pieţei pe calea cea dreaptă.

Succesul fabulos din 1926. Triumfuri fără precedent. Istoric.

în tot acest timp s-a edificat sub ochii mei nu doar destinul măreţei noastre naţiuni, ci şi al meu. Eu şi Mildred ne mutaserăm cu doar câţiva ani mai devreme pe East 87th Street. Pentru scurt timp, înainte să fie lovită de sfârşeala care avea să devină primul simptom al bolii ei, viaţa a fost

Paragraf scurt Mildred, bucuriile domestice. Căminul o alinare în vremuri de frenetică fericire.

METODA

S-au fabricat multe născociri despre rolul meu pe piaţă. Şi prea multă vreme a discutat publicul „clarviziunea” mea privitoare la fluctuaţiile cotaţiilor, mai ales pe parcursul realizărilor mele istorice din 1926 şi al evenimentelor care s-au desfăşurat trei ani după aceea. Să fiu deci iertat, pentru o oprire scurtă întru clarificarea faptelor.

Se spune că educaţia unui copil începe cu câteva generaţii înainte de naştere. Cred că aşa stau lucrurile, iar educaţia mea financiară a început cu mai mult de un secol în urmă, odată cu străbunicul meu William, de la care am moştenit simţul iscusinţei antreprenoriale. Instruirea a continuat cu bunicul meu, care m-a înzestrat cu o minte matematică. A ajuns la final cu tatăl meu, care mi-a transmis ceva din intuiţia lui fără greş. în preajma lui 1922 am închegat această zestre bogată într-o metodă de concepţie proprie.

Truda mea adevărată începe după ce sună clopotul de închidere, când îmi încep cercetarea şi analiza. Am ţinut mulţi ani scripte meticuloase şi tabele cu date ale mişcărilor financiare şi industriale din întreaga lume. Cum am scris în capitolul II, un adevărat om de afaceri e şi un matematician desăvârşit. însă interesele mele acoperă o arie atât de vastă, încât nu aş fi putut niciodată să gestionez abundenţa de informaţii colectate. Am recrutat prin urmare statisticieni şi

matematicieni pentru a forma un veritabil rezervor de creiere. Sub directa mea supervizare, aceşti cercetători studiază arhivele cotaţiilor, evaluează rapoartele industriale, prezic tendinţe viitoare pe baza tendinţelor din trecut şi sesizează tipare în psihologia mulţimilor.

Supun apoi toate aceste fapte unei riguroase analize matematice şi le confrunt cu modelele probabilistice şi statistice pe care le-am pus la punct de-a lungul anilor. Punctul de pornire pentru acest sistem a fost munca din tinereţe sub tutelajul profesorului Keene de la Yale, descrisă într-un capitol anterior. Pe parcursul carierei mele am extins acele descoperiri şi le-am ajustat la solicitările particulare ale finanţelor. Rezultatul a fost o reţea de o noutate radicală de calcule şi algoritmi, adaptabilă unei largi varietăţi de situaţii în afaceri.

Cititorul îmi va înţelege nevoia de discreţie şi mă va scuza că nu intru în detalii privitoare la acest subiect anume. E suficient să menţionez că la

capătul procesului respectiv concluziile îmi oferă o perspectivă informată asupra tranzacţionărilor, operaţiunilor cotidiene şi planurilor de durată. Restul, ce se întâmplă în incintă, nu e altceva decât punerea în execuţie a acelor decizii.

S-au inventat destule şi pe seama capacităţii mele de a „zbura în orb” în momente în care telegraful de cotaţii bursiere nu a izbutit să ţină pasul cu volumul de tranzacţii. Intuiţia mi-a fost de un real folos pe parcursul carierei şi ei îi datorez o bună parte a reputaţiei mele. însă pentru a avea constant succes ca investitor trebuie să urmezi reguli. Suplimentarea intuiţiei cu ştiinţa şi interpretarea obiectivă a unui volum de date imens constituie sursa avantajului meu competitiv. Rezultatul e ceea ce a fost luat atât de adesea drept „profetizare”. De fapt, această combinaţie unică de instinct şi metodă mi-a permis întotdeauna să mă aţin cu un pas în faţa telegrafului bursier. Până şi în aceste vremuri mai calme, cu surdina pusă de reglementări sufocante, încă sunt în stare să prosper mulţumită formulei mele. Voi vorbi însă despre

înfăptuirile mele prezente în ultimul capitol al acestei cărţi.

UN DESTIN TRĂDAT

Piaţa are întotdeauna dreptate. Cei care încearcă să o controleze nu au niciodată. Şi totuşi, în a doua jumătate a anilor ’20, la apogeul greu obţinutului şi binemeritatului succes al Americii, două forţe rău călăuzite au dat buzna în scenă, cu intenţia de a face exact asta. Pe de o parte, speculanţi tranzitorii şi aventurieri căutând să facă un dolar la repezeală umflând nechibzuit preţurile pe bani împrumutaţi. Pe de alta, maşinăria greoaie a Rezervei Federale, încercând ineficient să îi domolească pe aceşti cartofori ai bursei prin măsuri artificiale, prost concepute şi necoordonate, care nu au reuşit decât să îi vatăme pe investitorii legitimi. împreună, amatorii lacomi şi birocraţii împiedicaţi aveau să izbutească în cele din urmă să distrugă piaţa prosperităţii.

Evenimentele care au dus la colapsul din 1929 nu au reprezentat altceva decât pervertirea a tot ce fusese grandios în anii de dinainte. Creditarea flexibilă, locurile de muncă din belşug şi stocurile ample de mărfuri nou-apărute erau indisolubil legate unele de altele, încurajată de salariile care veneau la timp şi de abundenţa din prima jumătate a deceniului, lumea a început să nu se mai teamă de datorii şi să cumpere în rate automobile şi aparatură casnică. Supradimensionarea creditării rezultată de aici nu a oprit pe nimeni.

Oamenii muncii au devenit consumatori. Şi nu peste mult consumatorii au devenit „investitori”. Fiindcă datoriile nu mai aduceau după ele stigmatul de altcândva, masele nu mai ezitau să joace bani care nu erau ai lor. Aceşti speculatori nou-veniţi nu

deţineau acţiunile pe care pariau. Mare parte din tranzacţiile lor erau făcute pe garanţii, prin împrumuturi pe termen scurt. Cu rate mici de dobândă secundară, cămătari fără

scrupule au ademenit populaţia să se înfrupte din banii lor ieftini. Oameni care nici nu văzuseră înainte de 1924 o bandă de cotaţii bursiere au devenit peste noapte experţi financiari. Niciodată nu păruse atât de uşor să te îmbogăţeşti”„. Nu îi păsa nimănui că aceste pariuri necugetate subminează fundaţiile prosperităţii noastre obţinute cu trudă.

Jocul la bursă a devenit sportul de interior preferat al Americii. Dezmăţul speculativ a atras bancuri imense de peştişori mărunţi cu visuri măreţe, întotdeauna cei mai iresponsabili actanţi de pe piaţă. Milionari de carton s-au păcălit singuri încredinţaţi că „dăduseră lovitura” şi că îşi puteau multiplica la infinit prada. Bande de parveniţi indisciplinan, turişti speculativi şi indivizi de joasă speţă încurajaţi de crupieri lipsiţi de scrupule au

început să se înfrupte din succesul afaceriştilor truditori.

Toată lumea se maimuţărea de-a finanţele cu bani de jucărie. Până şi femeile erau acum pe piaţă! Ziarele de scandal dădeau „indicii” şi „ponturi” de investiţii la grămadă cu modele de croşetat, reţete şi bârfe despre ultimele intrigi amoroase de la Hollywood. *Ladies Home Journal* publica editoriale semnate de bancheri. Văduve şi spălătorese, modiste şi mame de familie de-a valma „jucau la bursă”. Deşi agenţiile de brokeraj de renume aderau la consemnul strict al neacceptării doamnelor în calitate de clienţi, sălile de tranzacţii pentru femei s-au răspândit prin întregul New York, iar prin orăşele gospodinele cu „intuiţii” îşi neglijau îndatoririle casnice ca să urmărească piaţa la punctul bursier local şi să îşi transmită telefonic ordinele la capătul zilei. Femeile reprezentaseră doar 1,5 procente din operatorii diletanţi la începutul deceniului. La finele lui aveau să ajungă la aproape 40 de procente. Ar fi putut exista un indicator mai clar al dezastrului ce stătea să vină? Căderea din iluzia colectivă în isterie era doar o chestiune de timp. Am ştiut că e de datoria mea să fac ce pot ca să rectific situaţia.

însă cum am indicat mai sus, a fost şi o a doua forţă în joc în aceşti ani: Rezerva Federală. Am arătat cât se poate de clar în capitolul III că m-am opus întotdeauna creării acestui corp de reglementare, dar dacă tot am fost împovăraţi cu el, ar fi fost de aşteptat ca măcar să domolească urcuşul speculaţiei. Şi totuşi Consiliul de Administraţie al Rezervei Federale a ezitat prea mult să tragă de frâie, apoi, într-o încercare disperată de a-şi corecta greşelile precedente, a tras prea tare. între lunile ianuarie şi iulie ale anului 1928 Consiliul a crescut rata dobânzilor secundare de la 3,5 la 5 procente. Aceste măsuri au fost prea slabe pentru a pune capăt uzului de credit în distribuţia valorilor mobiliare, însă prea sufocante pentru sănătatea economică a naţiunii. A fost un exemplu clasic de încercare a statului de a corecta artificial o situaţie pe care piaţa ar fi rectificat-o natural, dacă ar fi fost lăsată să opereze liber.

Semnele încetinirii şi în cele din urmă ale prăbuşirii erau acolo pentru oricine avea ochi să le vadă. Apăruseră de ceva vreme dovezi ale recesiunii, precum îngreunarea dinamicii industriei auto şi supraproducţia altor bunuri de folosinţă îndelungată. Oricine îşi permisese un automobil, un frigider şi un radio le cumpărase deja. Preţul mărfurilor pe piaţă scădea. în plus, ratele ridicate instituite de Consiliul de Administraţie în acea perioadă puteau doar să afecteze condiţiile monetare din Europa şi să aducă atingeri comerţului american. O corecţie a valorii stocurilor era inevitabilă.

Şi totuşi în 1929 saturnaliile speculative au atins niveluri fără precedent. în acea vară indicele Dow aproape că s-a dublat, ajungând de la 200 la un record de 381,17. Asta nu mai era creştere. Era nebunie. Pe 3 septembrie 1929, Wall Streetul a înregistrat o culme a împrumuturilor prin intermediari. Cam tot pe atunci, într-o firavă

încercare de a exercita mai multă presiune, Consiliul a crescut rata dobânzilor cu încă un punct întreg, ducând-o până la 6 procente.

Pe lângă asta: Rezerva Federală a ordonat băncilor să nu mai furnizeze bani pentru împrumuturile cu termen la cerere, sugrumând astfel cererea de valori mobiliare. Chiar credeau cei de la Fed că volumul uriaş de acţiuni proaspăt emise va fi cumpărat cu bani lichizi?

înţelegând aceste condiţii, pe 5 septembrie am început să îmi lichidez portofoliul. *Times* a raportat că, „din senin, o furtună de vânzări s-a iscat pe Wall Street”, rezultând în „una dintre cele mai haotice ore din istoria Bursei”. Cu amară ironie, aluzie la cele petrecute în 1922, am început cu acţiunile de la Steel, care au tras în jos la rândul lor General Motors şi General Electric, apoi Radio, Westinghouse şi American Telephone. Căderea abruptă a angrenat curând şi alte companii decât cele de referinţă. Panglica de cotaţii a rămas în funcţiune până la cinci după- amiaza pentru a ţine pasul cu cele 2 500 000 de acţiuni lichidate în acea zi.

Spun cu regret că demersurile mele nu au reuşit să răcorească piaţa. Erau necesare alte măsuri drastice. Am fost mereu un paznic al interesului public, chiar şi când a părut că acţiunile mele merg împotriva interesului public. Registrul meu de investiţii pe termen lung în întreprinderi care au dus la prosperitatea Americii vorbeşte de la sine. în 1929 totuşi, pe de o parte, dezgustat de lăcomia depravată care dădea peste cap tranzacţiile Bursei şi sâcâit, pe de altă parte, de intervenţionismul necugetat al Rezervei Federale, m-am simţit obligat să vând. Nu doar fiindcă era lucrul raţional de făcut în calitate de om de afaceri. Era în acelaşi timp încercarea mea, cetăţean preocupat fiind, de corectare şi epurare a pieţei. Şi exact ca strămoşii mei, am dovedit că profitul făcut în chip responsabil este totuna cu binele comun.

Aşa cum prevăzusem, intervenţiile Rezervei Federale au izbutit să trimită într-un final băncile şi creditorii într-o spirală a panicii. împrumuturile au

fost cerute înapoi. Ce crescuse până atunci a intrat pe scădere. Curând valorile mobiliare care serviseră de garanţii

pentru împrumuturi nu aveau să mai valoreze nici hârtia pe care erau imprimate.

Punctul cel mai de jos s-a atins pe 23 octombrie. în ultimele două ore de dinainte să se sune oprirea tranzacţiilor, indicele Dow a pierdut aproape 7 la sută faţă de valoarea din ajun. Un număr năucitor de acţiuni a fost aruncat pe piaţă. în dimineaţa următoare *The New York Times* a declarat că valul subit de lichidări fusese cauzat de „necesitatea ajustării nivelurilor de preţ, rezultate din achiziţiile publicului excesiv de entuziast”. Până aici, toate bune. însă articolul alunecă imediat în falsitate şi conspiraţionism. Neajungându-i să indice cauza reală a dezastrului, trebuie să adauge şi un dram de intrigă. Ca să domolească „publicul excesiv de entuziast” pe care abia îl denunţase, *Times* continuă menţionând o aşa-zisă „manipulare concertată a pieţei” şi unele operaţiuni clandestine aventuroase implicând „lichidări strategice menite să ducă la devalorizare, făcute de jucători puternici care, cu aceste vânzări în cascadă, au ţintit anumite puncte vulnerabile”.

Nu e nevoie de un Sherlock Holmes pentru a deduce că rândurile de mai sus mă indică pe mine. însă după cum poate confirma oricine se pricepe la meserie, este cu neputinţă ca o singură persoană sau grup să controleze piaţa. Imaginea unei cabale pufăitoare din trabucuri trăgând sforile pe Wall Street dintr-un salon ferit e penibilă. Pe 24 octombrie, zi cunoscută şi ca Joia Neagră, un număr uluitor de 12 894 650 de acţiuni au fost vândute la Bursa din New York. Pe 28, luni, preţurile au continuat să se ducă la vale. Indicele Dow a avut parte de cea mai drastică prăbuşire din istorie,

coborând 13 procente sau 38,33 de puncte într-o singură şedinţă de tranzacţionare. în ziua ce a urmat, Marţea Neagră, toate recordurile au fost spulberate când 16 410 030 de acţiuni au fost aruncate la vânzare. Banda de cotaţii bursiere a fost întârziată două ore şi jumătate la închidere. Aceste cifre uriaşe confirmă într- adevăr că piaţa se confrunta cu forţe mai vaste decât un singur om, grup sau consorţiu.

La final, Dow avea să cadă cu 180 de puncte, aproape exact cât câştigase pe parcursul lunilor aberante de vară. Pentru mai bine de jumătate dintre împrumuturile făcute prin agenţii se ceruse restituirea imediată. în această avalanşă de lichidări nu existau cumpărători, indiferent de preţ. Eu îmi închisesem deja toate poziţiile, şi îmi dă o oarecare satisfacţie să spun că răscumpărându-mi o parte din stocuri am putut să intervin şi să ofer cel puţin o oarecare uşurare puzderiei de vânzători aflaţi în nevoie stringentă de cumpărători.

Acţiunile mele au protejat industria şi afacerile americane. Am ferit economia noastră de operatorii fără etică şi de distrugătorii de încredere. Am apărat, în acelaşi timp, libera iniţiativă de prezenţa dictatorială a guvernului federal. Am obţinut profit din aceste acţiuni? Fără îndoială. Dar la fel va obţine, pe termen lung, naţiunea noastră, eliberată atât de piraţii pieţei, cât şi de intervenţia statului.

VI. Restaurarea valorilor noastre

8 iulie 1932, Dow atinge un minim de 41.

încă de la Panica din 1907, când până şi cei mai distinşi dintre colegii mei au sprijinit crearea Rezervei Federale, am fost împotriva acestei instituţii. Acolo unde ei vedeau un mecanism de prevenţie, eu vedeam forja din care aveau să fie scoase cătuşele reglementării. Acum, 30 de ani mai târziu, în această eră a intervenţiei guvernamentale fără limite, istoria a dovedit că am avut dreptate.

Un şir de decizii proaste care au îmbolnăvit

Legile Bancare din anii 1933-1935. Factor perturbator antagonizând comunitatea de afaceri. Inamic al idealismului american. Uzurpare a puterii, înşelare machiavelică a opiniei publice. Asalt nesăbuit asupra finanţei

„Comisia Federală a Pieţei Deschise". Glumă! Ori avem o „Piaţă Deschisă", ori avem o „Comisie Federală". Dar nu o putem avea pe prima îngrădită de a doua!

Realizări recente, de la dispariţia lui Mildred. Prosperitate în ciuda mâhnirii şi a condiţiilor politice ostile. Listă.

VII. Patrimoniul

Absolut toate acţiunile noastre sunt conduse de legile economiei. Când deschidem ochii dimineaţa schimbăm odihna pe profit. Când ne băgăm seara în pat renunţăm la ore potenţial profitabile pentru a ne reface forţele. Şi pe parcursul unei zile ne implicăm în nenumărate tranzacţii. De fiecare dată când găsim o cale să ne minimizăm efortul şi să ne sporim câştigul, facem o convenţie de afaceri, chiar dacă este cu noi înşine. Aceste negocieri sunt atât de adânc înrădăcinate în rutina noastră încât abia dacă sunt observabile. Însă adevărul este că existenţa noastră se învârte în jurul profitului.

Aspirăm cu toţii la o avuţie mai mare. Motivul este simplu şi poate fi găsit în ştiinţă. Fiindcă nimic în natură nu este stabil, nu se poate pur şi simplu păstra ce ai deja. Cum se întâmplă cu toate făpturile vii, prosperăm ori ne diminuăm. Aceasta este legea fundamentală care guvernează întregul tărâm al vieţii. Şi dintr-un instinct de supravieţuire îşi doresc toţi oamenii

Smith, Spencer etc.

Biblia Bogăţiei, Individualismul American, Calea spre Avere, Individul şi Voinţa Lui etc.

Testament Filosofic.

Etc.

MEMORII REAMINTITE

de
IDA PARTENZA

Uşile cu căptuşeală groasă de lemn, închise unei mari părţi a lumii de decenii, sunt acum deschise publicului de marţi până sâmbătă între orele 10 şi 18.

Ani şi ani am evitat intrarea principală a Casei Bevel de pe 87th Street dintre Madison şi Fifth Avenue. Când şi când, plimbându-mă prin parc, surprindeam iţindu-se prin frunziş etajul de sus al clădirii. Calcarul înnegrindu- se cu anotimpurile; obloanele trase fără să ţină seama de ele.

Cu aproximativ şase ani în urmă însă, am găsit deschise ferestrele altădată astupate. Un articol a apărut în Times la câteva săptămâni după aceea, spunând că, după un litigiu prelungit pentru revendicarea reşedinţei, avea în sfârşit să înceapă lucrul la transformarea casei în muzeu, aşa cum fusese menită să devină după moartea lui Andrew Bevel. La scurtă vreme, conacul a fost împănat cu schele şi înfăşurat în plasă. A început renovarea. După alţi cam doi ani, în primăvara lui 1981, în toate publicaţiile din New York au apărut articole despre Casa Bevel, cea mai nouă „bijuterie” a oraşului, o „comoară” istorică, un „giuvaier” cultural. The New Yorker m-a rugat să scriu ceva despre redeschiderea casei, jură să ştie că avusesem cândva de-a face cu ea. Am refuzat.

Au mai trecut patru ani. Zarva stârnită în jurul casei Bevel s-a potolit, iar clădirea a devenit încă un punct în şirul de opriri necesare de pe Traseul Muzeelor. Am uitat şi eu de Casa Bevel. Fiindcă locuiam în centru, îmi venea îndeajuns de uşor să evit clădirea şi chiar să-i exilez din minte imaginea. Câteodată un şir haotic de asociaţii îmi purta gândurile înapoi către casă şi îmi trezea iarăşi curiozitatea. De câte ori vizitam un prieten sau mă aflam cu vreo treabă prin Upper East Side şi întâmplarea mă

ducea către fâşia aceea de Fifth Avenue, mă opream lângă îngrăditura cu ornament complicat care separă grădina de trotuar şi ridicam privirea către ferestre. Acele ridicole draperii noi, cu imprimeu! Şi totuşi, mişcată de o superstiţie fără cuvinte, mă ţineam mereu departe de intrarea de pe East 87th Street.

Apoi însă, cu câteva luni în urmă, cam pe când împlineam şaptezeci de ani, s-a întâmplat să citesc în Smithsonian Magazine că Fundaţia Bevel adăugase recent actele personale ale lui Andrew şi Mildred Bevel la colecţie. ‚Arhivele includ corespondenţă, calendare de întruniri, albume, inventare şi caiete, documentând vieţile domnului şi doamnei Bevel”, se afirma în scurtul articol. ‚Aceste materiale ne oferă o perspectivă unică asupra istoriei unui cuplu a cărui moştenire filantropică modelează viaţa publică şi culturală a Americii chiar şi în zilele noastre. „

Poate fiindcă tocmai făcusem şaptezeci de ani, vestea – să aflu că aceste documente sunt

disponibile — a avut asupra mea un efect profund. Nu mi-a păsat nicicând prea mult de aniversări ori de fetişuri zecimale de orice soi. Şi totuşi, nu mă puteam opri să nu mă gândesc la evenimentele care mi-au modelat viaţa scriitoricească pe parcursul a aproape cinci decenii. Iar documentele soţilor Bevel se află la începutul acestora toate.

Aceeaşi forţă care mă ţinuse atâta vreme la distanţă de Casa Bevel mă trăgea acum către ea. într-un ecou pe de-a- ndoaselea, întrebări care mi se şterseseră din minte s-au întors, căpoase, de dincolo de linişte, făcându-se tot mai gălăgioase cu fiece repetiţie. Evenimente, scene şi oameni de care uitasem s-au întors cu o acuitate care punea la încercare realitatea fizică din jurul meu. Şi poate fiindcă veneau de atât de departe şi cu o atât de mare viteză, aceste întrebări şi amintiri se loveau şi uneori chiar străpungeau însăşi imaginea pe care mi-o făceam despre mine însămi, solidificată de-a lungul anilor.

în mai mult decât un fel le datorez faptul că sunt scriitoare celor doi Bevel, chiar dacă Mildred murise de câțiva ani când l-am întâlnit pentru întâia oară pe Andrew.

Totuşi, nu mi-am dat niciodată voie să spun povestea care mă leagă de ei. Posibil din cauză că mă temeam încă de represaliile lui Andrew, chiar şi de dincolo de mormânt. Dar mai probabil fiindcă am simţit întotdeauna, într-un fel nearticulat, că relaţia mea cu domnul şi doamna Bevel e una dintre cele două sau trei surse din care izvorăsc toate scrierile mele – o altă sursă fiind, previzibil, tatăl meu. într-atât de mult din ce am scris de-a lungul deceniilor trecute e o versiune cifrată a istoriei acelei legături. Câteodată, în mijlocul câte unui proiect – un roman despre un fotograf stradal, un articol despre nişte observatoare astronomice, un eseu despre Marguerite Duras —, pricep că iarăşi e vorba despre familia Bevel. Nimeni în afara mea nu ar avea cum să observe această conexiune, evident. Totuşi, aceste aluzii criptice şi adesea involuntare mi-au alimentat munca încă de la bun început. Aşa că iarăşi, într-un fel imprecis, am crezut în toţi aceşti ani că dacă mă adăp direct de la izvor, am să îl contaminez, ba chiar să îl fac să sece. Numai că acum, la şaptezeci, e altceva. Acum mă simt suficient de puternică.

Şi iată de ce mă găsesc aici, înfruntând aceste uşi deschise implauzibil, în această dimineaţă de toamnă. Ca să pun iarăşi piciorul în locul unde am devenit scriitoare. Să caut răspunsuri la enigmele pe care crezusem că le voi lăsa nerezolvate aşa încât să îmi hrănească munca. Şi să o cunosc în cele din urmă, chiar dacă doar intermediată de hârtiile ei, pe Mildred Bevel.

înăuntru e crepuscul. Două femei ezită la marginea întunericului, îşi abat îndelung uitătura pe o hartă şi în cele din urmă dispar.

După ce mă holbez un timp la faţadă, îmi dau seama că nu la clădire mă uit, ci la amintirile mele care, precum hârtia de calc, o acoperă.

Am lucrat cândva în casa asta. Dar niciodată nu am folosit uşa mare. Am fost mereu primită pe

intrarea de serviciu.

Asta a fost cu aproape jumătate de secol în urmă.

Dincolo de uşile lambrisate nu văd decât umbre.

Păşesc înăuntru.

3

Nu a fost nevoie să verific adresa exactă din anunţul dat în ziar. Deşi venisem cu aproape o oră mai devreme, când am ajuns în Exchange Place şirul de femei tinere din afara clădirii se curbase deja pe după colţul cu Broad şi aproape că ajunsese pe Wall Street. Câţiva trecători au încetinit ca să le arunce fetelor ocheade şi, fără să se oprească vreun moment din mers, să glumească ori să comenteze câte ceva. Aproape toţi şi-au aranjat cravatele ori şi-au potrivit sacourile, asigurându-se că arată frumuşei şi curăţei înainte să-şi arunce remarcile scabroase.

Clădirea uriaşă, fumurie, ocupa cea mai mare parte a cvartalului. Fiindcă nu îi văzusem coama piramidală decât de pe faleza din Brooklyn, nu m-am putut abţine să nu mă opresc şi să nu ridic privirea. Muchii severe, limpezi străbăteau suprafeţele plane de calcar doar pentru a fi întrerupte de cornişe de aramă cu modele excesiv de ornamentate, arcade gotice şi busturi înfăţişând gladiatori futurişti.

Lacom, în chip comic, edificiul pretindea pentru sine întreaga istorie – nu doar trecutul, ci şi lumea ce avea să vie.

După colţ era ridicat un alt mastodont. Eşafodajul ţepos părea gata să împungă clădirile învecinate. Cumva, găunoşenia structurii o făcea şi mai grandioasă. Ca nişte canoe imposibile, traverse de oţel atârnând de cabluri invizibile navigau prin cer. Dedesubt, umbrele mărite se abăteau peste străzi, făcând câţiva trecători nedumeriţi să ridice privirile către scurta eclipsă. M-a cuprins o ameţeală subită când am băgat de seamă că una dintre grinzile care pluteau la înălţime era înţesată cu oameni.

Am simţit ceva în ceafă şi, răsucindu-mă pe călcâie, mi-am dat seama că femeile care aşteaptă de-a lungul zidului se uită la mine, gândindu-se probabil că sunt o provincială copleşită de admiraţie.

Mi-am ocupat locul în coada şirului, recunoscând câteva feţe de la alte cozi similare. Şi exact ca în acele ocazii, ne puseserăm toate hainele noastre cele mai bune. Pentru unele, asta însemna un taior de tweed cu model în spic de grâu, pentru altele, rochie de seară, chiar dacă era o dimineaţă de vară. Fusta mea era puţintel cam strâmtă. Nu se vedea, dar mă cam stingherea. Jacheta trebuise să rămână descheiată. Ambele piese vestimentare, atât de banale încât erau imune la schimbările modei, aparţinuseră mamei.

Dacă nu puneai la socoteală pâlcurile de prietene care pălăvrăgeau cu însufleţire, cea mai mare parte dintre noi rămâneam tăcute. Mi-am scos oglinjoara şi mi-am împrospătat rujul. Am văzut-o oglindită pe femeia din spatele meu cum face la fel. Până să îmi bag la loc în poşetă lucrurile, cel puţin alte cinci femei se alăturaseră şirului. Am deschis ziarul cu anunţul. Era o cronică la *Brighton Rock* a lui Graham Greene, carte de care nu auzisem – şi pe care încă nu am citit-o. Ţin minte asta doar fiindcă, potrivit cronicii, numele eroinei era Ida. Mi s-a părut semn bun.

Detaliul acesta avea să îmi facă mai uşor, decenii mai târziu, când căutam printre rolele de microfilme cu *The New York Times,* să stabilesc data acelei dimineţi. 26 iunie 1938.

Aveam douăzeci şi trei de ani şi locuiam cu tatăl meu într-un apartament tip vagon din Carroll Gardens. Eram periculos de rămaşi în urmă cu chiria şi datoram bani tuturor cunoştinţelor noastre. Cu toate că exista un puternic sentiment de solidaritate printre vecinii din mica enclavă italienească de lângă fluviu, dintre Congres şi Carroll Street (doar opt cvartale în lung şi trei pe lat), majoritatea prietenilor şi cunoscuţilor noştri erau la fel de strâmtoraţi ca noi, iar creditul nostru în vecinătate era aproape epuizat. Dându-mi seama de la o vârstă fragedă că ce câştiga tata ca tipograf nu avea să fie nicicum de ajuns ca să ne acopere cheltuielile de bază, mi-am

găsit de lucru la prăvăliile de prin preajmă – să deretic, să aşez mărfurile în raft, să fac comisioane şi,

când m-am făcut mai mare, să lucrez după tejghea. Erau însă toate slujbe temporare, iar bănuţii câştigaţi de mine arareori compensau salariul mizerabil de zeţar al

Ca atâtea femei tinere de pe atunci, mă gândisem că dacă mă fac secretară, asta o să-mi îngăduie să îmi croiesc calea, „ţac-ţac-pac... spre independenţa economică”, după cum suna o reclamă populară la Remington din acea vreme. Cu ajutorul unor cărţi de la bibliotecă şi al unei maşini de scris împrumutate, învăţasem ceva contabilitate primară, stenografie şi dactilografié, după care mă apucasem să îmi caut de lucru prin tot oraşul. La început nu am reuşit să trec cu nici un chip de primul rând de testări. Dar fiecare dintre acele interviuri de angajare eşuate era o lecţie nepreţuită şi, odată cu trecerea timpului, m-am apropiat tot mai mult de angajare. Lucrasem cam un an pentru o agenţie de ocupare a forţei de muncă, şi la sfârşitul acestei perioade ajunsesem să aştept la coada neclintită care ducea către acel zgârie-nori din Exchange Place.

3

Prima mea carte, o culegere de povestiri, a fost publicată când aveam nouă ani. Una dintre povestioare era despre o conspiraţie a peştilor şi planurile lor dejucate de a-i destitui pe oameni şi de a lua uscatul în stăpânire. Nefericita eroină a unei alte istorii era o fată care murea bucată cu bucată, mădular după mădular, până ce nu mai rămânea din ea decât un ochi. Era şi o povestire despre o puştoaică de nouă ani care locuia pe vârf de munte cu tatăl ei, un hoţ de bijuterii pe care fetiţa îl scăpa iarăşi şi iarăşi din temniţă.

Am unicul exemplar al cărţii aici, înaintea mea. E un volumaş strâns, format în octavo. Mai mult o plachetă, de fapt. Albastrul coperţii a pălit cu anii, făcând tuşul cuvintelor să iasă în evidenţă mai mult decât intenţionase concepţia originală. Cred că fontul e o variantă de Bodoni. Cuvintele sunt aşezate departe unul de altul pe acea suprafaţă măruntă de azuriu decolorat:

Şapte povestiri IDA PARTENZA

A tipărit-o şi a legat-o tata. într-un tiraj de un exemplar.

Imprima şi postere de felicitare, decorate adesea cu xilogravuri rudimentare, pentru zilele mele de naştere sau la sfârşitul anului şcolar. Uneori, fără vreun motiv, îmi făcea cărţi de vizită cu titluri stranii: „Ida Partenza, Mezzosoprană"; „Ida Partenza, Meteorolog"; „Ida Partenza, Diriginte General al Poştei". Cam în acea perioadă unele dintre compunerile pe care le scriam pentru şcoală au fost pe furiş colectate şi adunate într- un volum intitulat *Eseuri.*

Pentru un timp, tot pe atunci, tata şi cu mine am editat şi tipărit împreună un ziar, *Săptămânalul de Carroll Gardens,* o coală pliată care era departe de a fi săptămânală. Am intervievat prăvăliaşi, poliţişti şi vecini în căutare de subiecte – de obicei implicând naşteri, animale de companie pierdute, lume mutându- se în şi din clădirile învecinate şi aşa mai departe. Publicaţia includea de asemenea extrase din ştirile zilei (colecţionam între apariţii articole decupate din ziare într-un album), un roman foileton (pe care îl scriam sub pseudonimul Caroline Kincaid), un horoscop (inventat de la un capăt la altul) şi alte rubrici de tot

felul lipsite de consistenţă. Nici un exemplar din acest ziar cu viaţă scurtă nu a supravieţuit.

Ori de câte ori frunzăresc paginile din *Şapte povestiri,* se iveşte aceeaşi întrebare. Mi-a păstrat tatăl meu numeroasele greşeli de ortografie din respect pentru scriitura mea, ori fiindcă pentru el erau invizibile? Suspectând ultima variantă, nu am îndrăznit niciodată să îl întreb. De la moartea lui am simţit în mod inexplicabil că acele greşeli de literă ne apropie. Că ne regăsim în ele.

Prin 1966, la câţiva ani de la moartea tatei, am scris un eseu despre el care avea să apară în a patra mea carte, *Săgeată în bătaia vântului,* titlu pe care l-am împrumutat (şi adaptat puţintel) dintr-o antologie de poeme de Arturo Giovannitti. Cum relatez în materialul cu pricina, poetul acesta ne-a ajutat pe mine şi pe tata să ne întărim legăturile. Când aveam zece sau doisprezece ani, am trecut printr-o etapă în care obişnuiam să îi citim opera, cel mai adesea după cină, şi să râdem amândoi până ce ne dădeau lacrimile. Tatei îi displăcea intens Giovannitti, cu toate că poetul avea inimă bună şi intenţii încă şi mai bune. Fiindcă literatura cea mai proastă, avea tata obiceiul să spună, este întotdeauna scrisă cu cele mai bune intenţii. Aşa că am fost învăţată şi eu să îmi displacă acele poeme.

Ultima stanţă din „Utopia", adresată unui „Stăpân", va oferi o idee clară despre stilul lui Giovannitti:

Veni-va ea şi ziua când de aur n-o să-ţi pese Când din hoţii şi din omor vei conteni

Prieten astăzi eu, ce te dezmierd cu vorbe-
alese În gura mare „ticălos!” te voi numi.

La cererea tatălui meu, obişnuiam să recit versuri de teapa asta într-un stil declamativ inflamat, cu emfază histrionică, asigurându-mă că accentuez toate cuvintele arhaice şi rimele îndoielnice cu un accent italian ridicol şi gesticulând de zor. Şi ne sufocam de râs.

Acum, la ani de la publicarea acelui eseu despre tata, mă găsesc trecându-mi iarăşi în revistă viaţa cu el. Şi iarăşi îmi vin în minte recitalurile noastre din poemele lui Giovannitti. Ceva s-a schimbat, totuşi. Parodiile noastre făcute la masa din bucătărie apar într-o altă lumină. Hohotul meu frenetic şi aproape violent capătă o altă rezonanţă. îmi dau seama acum că nu de poet râdeam.

Giovannitti s-a născut în regiunea Molise (de lângă Campania tatălui meu) în 1884 (cu doar cinci ani înainte de tata) şi a părăsit Italia în 1900 (nu cu mult înaintea tatălui meu), plecând mai întâi în Canada, unde a lucrat pentru scurt timp într-o mină de cărbune (tata a petrecut o perioadă la o carieră de marmură din nordul Italiei), apoi în Statele Unite, unde a început imediat să colaboreze cu un ziar politic pentru imigranţi, pe care, în scurtă vreme, a ajuns să îl editeze (tata a fost culegător la un asemenea ziar). A devenit activist şi a ajuns curând de notorietate naţională după ce a fost încarcerat pe nedrept în Massachusetts pentru contribuţia la organizarea în 1912 a grevei în textile din Lawrence, ca reacţie la condiţiile brutale în care muncitorii din ţesătorii, italieni majoritatea, erau supuşi de American Woolen Company – la fabricile din Lawrence schimburile de treisprezece ore duceau adeseori la degete şi mădulare retezate; punerea copiilor la muncă era lucru obişnuit; femeile erau constant abuzate de managerii lor şi, rămase însărcinate, trudeau câteodată până în clipa când năşteau, în unele cazuri printre războaiele de ţesut; speranţa de viaţă era treizeci şi cinci de ani. în timpul acestei greve prelungite Giovannitti a ţinut discursuri înflăcărate şi şi-a recitat poeziile în faţa muncitorilor. Unele poeme luau forma unor adresări religioase – dintre care cea mai cunoscută, „Predica despre cei simpli”, a fost mai târziu inclusă în cartea pe care obişnuiam să o zeflemisim eu şi tata.

După aproape o lună de grevă, Anna LoPizzo, ţesătoare, a fost ucisă de un agent de poliţie. Giovannitti

a fost acuzat că incitase la o grevă care se lăsase cu
vărsare

de sânge, deşi se aflase la kilometri de locul în care fusese împuşcată Lopizzo. A urmat un proces de două luni, timp în care a fost expus, împreună cu doi dintre tovarăşii săi, într-o cuşcă. A scris un lung poem în proză, „Cuşca”, despre această experienţă. „Ca nişte şoimi betegi, căzuţi erau cei trei din cuşcă... în zbor spre cuiburile de pe culme nu se mai înălţau nicicând... Ce straniu îţi se părea să se afle acolo din pricina celor scrise de morţii în cărţile lor vechi.” După

ce muncitori din întreaga Americă au creat un fond pentru apărarea lui în instanţă şi i-au ales cauza ca pe un stindard al drepturilor proletarilor şi al libertăţii cuvântului, a fost achitat. A publicat cam după un an *Săgeată în bătaia vântului*, cu o răscolitoare prefaţă de Helen Keller.

Admiteam în cartea mea că, adultă fiind, i-am dat dreptate tatei: poemele sunt, în cea mai mare parte, pe cât de bine intenţionate, pe atât de groaznice. Şi îmi menţin încă părerea. Acum însă, câţiva ani mai târziu, am făcut o descoperire. Uitându-mă în urmă, mi se strânge inima amintindu-mi de reprezentaţiile date în bucătăria noastră. Fiindcă acum îmi dau seama de adevărul că tata era invidios. Nu îi păsase niciodată de poezie şi nu avea standarde sau vreun sistem de referinţă cu care să judece opere lirice de orice fel. De ce îi căşunase atâta pe această carte anume? Nu din motive literare ori fiindcă Giovannitti nu fusese „decât un socialist”. Nu putea să îndure, pur şi simplu, că Giovannitti, care era aproape de vârsta lui şi dusese o viaţă atât de aidoma cu a lui, ajunsese atât de cunoscut.

Erau aproape dubluri, însă acolo unde unul prospera şi strălucea, al doilea trudea în obscuritate.

Giovannitti era o persoană publică, un luptător eficient care organiza greve, vorbea cu elocinţă din închisoare, se adresa opiniei publice şi scria cărţi. Avea o voce. Şi asta voia tatăl meu să iau în râs. Fusese regizorul acelui număr de vodevil, iar eu, interpreta – o caricatură vie a lui Giovannitti, reprezentat ca un italian de o grotescă pompoşenie care supracompensa pentru că nu era din partea locului şi pentru accentul greoi prin folosirea de

cuvinte englezești arhaice şi zornăitoare. Vocea pe care o creaserăm noi pentru poet fusese însoțită de gesticulări exagerate şi de alte schimonoseli și avea tușele atât de groase, încât făcea personajul lui Chico Marx sau interpretarea dată de Paul Muni lui Tony Camonte din *Scarface* să pară, prin comparație, portretizări nuanțate ale italo-americanilor. Dar am ajuns să înțeleg că, prin această caricatură, tatăl meu – cu ambițiile sale de neatins, proclamațiile grandioase şi accentul imposibil de

eliminat — îmi cerea de fapt să îl batjocoresc *pe el.* De el însuşi râdea. Iar acum, la atâta vreme de la moartea lui, asta mi-l face drag în feluri pe care el le-ar fi considerat detestabile.

Nimic la tata nu te ducea cu gândul la milă. Până şi faţa îi era aspră într-un fel pe care, copilă fiind, îl socoteam roman în sens imperial: nasul – un triunghi osos, buzele — o linie dură, fruntea – adesea înnegurată de hotărâre. în trupul lui zvelt avea ceva soldăţesc.

Dacă nu admitea niciodată că ar fi avut vreun punct slab, cum să solicite compasiune? Până şi greşelile lui dădeau seamă de spiritul său eroic. Dovedeau că lumea îl nedreptăţise — şi simpla lui prezenţă era o mărturie a rezistenţei sale. De aceea opiniile lui rigide şi adesea neinformate deveneau dogme irefutabile, mai ales când raţiunea şi bunul-simţ, la unison, le contestau.

După cum am scris în *Săgeată în bătaia vântului,* povestea spusă mie de tata despre anii de dinaintea călătoriei sale în America este în cel mai bun caz inconsistentă. Faptele care nu se pot contesta sunt puţine. S-a născut în orăşelul Oliveto Citra, în Campania, nu prea departe de Santa Maria Capua Vetere, locul naşterii lui Errico Malatesta, unul dintre fondatorii anarhismului. Dacă nu ar fi fost un tânăr preot să îl ia sub aripa lui, ar fi rămas probabil analfabet ca părinţii şi cei mai mulţi dintre prietenii săi (până la sfârşitul zilelor lui avea să aibă scrisul

ezitant şi mâna nesigură în spatele unei pretenţii teatrale de iscusinţă cu condeiul). A luat distanţă de Biserică şi s-a îndreptat spre politică în adolescenţa timpurie, când el şi tatăl lui

s-au dus să lucreze câteva luni la cariera de marmură din Carrara. Avea să se întoarcă în sud un tânăr cu totul schimbat – înstrăinat de părintele său, de credinţă şi de ţară. Căpătase o ciudă persistentă pe statul italian adus de Risorgimento. Cuvântul însuşi, „Italia”, îl pronunţa adesea cu dispreţ, referindu-se prin el doar la puterea burgheză centralizată. După ce a vizitat oraşe şi sate învecinate, a cunoscut nişte grupuri de anarhişti de lângă Oliveto Citra.

Politica i-a cuprins viaţă. Pretindea că şi-ar fi petrecut nopţi întregi cufundat în cărţi şi zile bune umblând pe câmpuri, vorbind cu ţăranii şi argaţii despre pământ şi libertate. A devenit clar, în timpul producţiei de materiale de propagandă, că era un tipograf înzestrat.

Nu a durat mult până ce presiunea din jurul grupului său a început să crească. Câţiva dintre tovarăşi au fost întemniţaţi, şi se părea că autorităţile se apropie cu fiecare razie din ce în ce mai mult de tata. Fusese pus şi pe lista neagră, fiindu-i, aşadar, imposibil să îşi găsească de muncă. De aceea, până la urmă, a decis să pornească spre America împreună cu unul dintre prietenii săi cei mai apropiaţi din cercul anarhist.

Până în ziua de astăzi măsura şi profunzimea implicării politice a tatălui meu rămân pentru mine un mister. Deoarece camarazii i-au murit şi documentaţia e precară, cele istorisite de el sunt adesea unica mea sursă, însă a fost de fel un povestitor entuziast care arareori ezita să sacrifice adevărul pentru efecte dramatice. Ar putea fi chiar mai multe versiuni ale fiecăreia dintre relatările lui,

pe care le croia după ascultători. în unele variante, participarea i-ar fi fost limitată la munca de tipograf şi la ajutorul cu distribuirea documentelor clandestine şi a manifestelor pe care le imprima. în altele, pretinde că ar fi fost implicat, mereu în feluri nedesluşite, în „acţiuni” contra „instituţiilor burgheze”. Câteodată e în chip de neică nimeni, o simplă unealtă pentru cauză la fel ca tiparniţa sa; alteori pare un personaj destul de proeminent, atât în Italia, cât şi aici, la New York, unde pretindea că ar fi fost un apropiat al

lui Carlo Tresca, şi că ar fi ţinut cuvântări întâmpinate cu ovaţii prelungite la Circolo Volontà de pe Troutman Street sau cu ocazia faimoaselor picnicuri din Ulmer Park. Unele istorisiri şoptite aduc vorba, vag, despre violenţă.

Nu s-a aventurat niciodată prea departe de ţărmurile existenţei insulare pe care şi-a construit-o în Brooklyn. Rasismul şi discriminarea împotriva italienilor, atât de adesea percepuţi ca nişte nelegiuiţi tuciurii, au fost foarte reale şi dincolo de stereotipii şi bătaia de joc. Torentul de imigranţi din Italia către Statele Unite de la începutul secolului a constituit, la acea vreme, cel mai mare exod de pe planetă. Iar reacţiile împotrivă au fost pe măsură. Linşarea a unsprezece italo-americani în New Orleans în 1891; Raidurile Palmer din 1919, având ca ţintă activişti de stânga, cu un zel aparte în privinţa italienilor; Cota de Urgenţă, făcută lege de preşedintele Harding în 1921, care limita în fapt afluxul de imigranţi italieni, primind însă şi mai departe, cu braţele deschise, oameni din Europa nordică, urmată de şi mai strigătoarea la cer Lege a Imigraţiei din 1924, semnată de Coolidge; asasinarea cu mijloacele legii a lui Nicola Sacco şi

Bartolomeo Vanzetti în 1927 – acestea au fost câteva dintre evenimentele care au modelat, în parte, vieţile italo- americanilor din acea vreme. Nu mi-a mărturisit asta niciodată, dar ştiu prea bine că afronturile pe care a trebuit să le îndure atât de adesea (câteodată chiar cu mine de faţă) l-au făcut să se retragă şi mai mult în micuţul perimetru italienesc din Carroll Gardens şi mai adânc în grupul său anarhist. În afară de muşterii, contactele cu cei din afara comunităţii imediate erau reduse la număr. Eşuase pe insuliţa lui neguroasă de ranchiună, prins între ţara pe care o părăsise măcinat de resentiment şi pământul care îl primise fără a-l accepta vreodată pe deplin.

Este dincolo de orice îndoială că această poziţie insulară a fost şi rezultatul încăpăţânării tatălui meu. îşi crease o situaţie de marginal, de strămutat pe mai multe

paliere ale vieţii. Munca lui întruchipa asta cu extremă claritate. Tatăl meu se mândrea cu faptul că meşteşugul lui era depăşit. El culegea manual şi i se păreau rignitoare sistemele automate. Înrâurirea umană, spunea, se pierduse; linotipul şi toate celelalte maşinării izgoniseră sufletul din pagină. Fiece rând trebuia *compus*, zicea el întotdeauna, fluturându-şi ca un dirijor mâinile. Erau linii *melodice,* adăuga negreşit, în caz că paralela cu muzica i-ar fi scăpat

interlocutorului. În vremea noastră nu mai era nevoie de talent, ci doar să împungi orbeşte litere şi cuvinte într-o tastatură. Suficient de tânăr când se introdusese noua tehnologie, ar fi putut cu uşurinţă să o stăpânească. Însă refuzase. Omul devenise instrumentul maşinii. Avea de gând să se opună din răsputeri.

Bruma de bani pe care o făcea venea din tipărirea unor invitaţii împodobite, pe hârtie groasă, pentru nunţi, botezuri, absolviri, praznice şi alte ocazii. Şi totuşi îi era lehamite de munca lui. Gunoi burghez frivol. Iar dezgustul mergea dincolo de cei care îl tocmeau. Se extindea asupra instituţiilor din spatele acelor ceremonii şi sărbătoriri. Biserică. Familie. Stat.

Chiar şi aşa, în ciuda tiradelor furioase, se pierdea întotdeauna în muncă şi era încântat când o felicitare ori vreun plic pe care îl imprimase căpătau un aspect deosebit de îmbietor. Perfecţionismul său fără compromisuri îi câştigase o reputaţie solidă prin întregul New York şi dincolo de acesta. însă treaba se urnea greu. Puţină lume avea mijloacele şi cheful

să dea petreceri în anii treizeci.

între angajamente, imprima pliante şi manifeste pentru grupul anarhist. Cu timpul pamfletele s-au făcut mult mai frecvente decât invitaţiile elegante în *intaglio rilevato.* Aşa încât, în timp ce lucram cu jumătate de normă la o brutărie de pe Court Street, făcând ceva contabilitate şi inventar la sfârşituri de săptămână, am învăţat stenografie dintr-un manual şi să bat la maşina de scris pe o Smith Corona cu un „M” lipsă

împrumutată de la brutărie. În speranţa de a găsi o slujbă mai bine plătită.

Tata nu a fost de acord. Secretariatul era o ocupaţie înjositoare, zicea. Promitea independenţă, însă nu era decât un alt nod în curmeiul milenar al subjugării femeilor de către bărbaţi.

4

Coada a început să mişte. Fiindcă eram primite în grupuri mai degrabă decât să ne prefirăm agale înainte, făceam câţiva paşi la fiecare cinci sau zece minute. Aceste păşiri scurte aveau ceva exagerat de eliberator. Vedeam, cum ne apropiam de intrare, candidate intrând în clădire, însă niciodată ieşind. Am presupus (şi am avut mai târziu confirmarea) că erau scoase pe o uşă din dos, probabil pentru a ne împiedica să aflăm ceva de la cele care terminaseră.

Chiar dacă, în cea mai mare parte, păstraserăm tăcerea cât aşteptaserăm, cu cât ne apropiam de uşă, cu atât liniştea se făcea mai apăsătoare. Eram pe cont propriu. Şi, deşi în aer nu se simţea iz de ostilitate, fiecare contra tuturor celorlalte.

Uşierul, împopoţonat cu o emblemă de alamă a Bevel Investments de parcă ar fi fost o medalie, a numărat până la doisprezece împungând spre capetele noastre cu degetul arătător în vreme ce eram primite în vestibul. Ni s-a spus să aşteptăm la un pupitru. Pereţii de marmură verde se pierdeau către înaltul unui tavan îndepărtat. Ce nu era săpat din piatră era turnat în bronz. Nimic nu licărea, însă

totul emitea o lucire palidă. Sunetele aveau o calitate tactilă, şi toate ne străduiam din răsputeri să nu impietăm asupra spaţiului cu vreun obiect audibil de-al nostru. După pupitru a apărut un bărbat şi, la fel ca portarul, a

îndreptat spre noi, una câte una, condeiul. Am priceput că ne vrea numele. „Ida Prentice”, am zis, simţind cum îmi zvâcnea în obraji sângele ca de fiecare dată când îmi foloseam numele fals.

Celor două femei mai în vârstă din grupul nostru, ca şi unei fetişcane îndesate, li s-a arătat o uşă laterală; restul am fost conduse la un ascensor.

Ni s-a dat drumul din cuşca liftului la etajul al cincisprezecelea sau al şaisprezecelea. Coborând privirea către haşurile străzilor pline de maşini mici şi silenţioase, fluviul cu remorcherele lui şi, mai în spate, docurile şi văzduhul umil al Brooklynului, mi-am dat seama că niciodată nu mai fusesem la o asemenea altitudine. Marele oraş părea ordonat şi cuminte văzut de sus. Aveam să aflu după aceea că edificiul are şaptezeci şi unu de niveluri.

Un set de uşi duble de la capătul recepţiei s-a deschis pentru a dezvălui un spaţiu larg saturat cu ţăcănitul precis şi furios al tastelor şi cu mirosul întunecat, uleios de cerneală. Toţi angajaţii erau femei. Deşi mai lucrasem prin birouri de dactilografié, nici unul nu suferea comparaţie cu dimensiunile celui de aici. îmi e greu să îmi amintesc cifrele exacte, dar trebuie să fi fost cel puţin şase rânduri cu aproximativ opt pupitre de fiecare. Şi la fiecare pupitru, o fată cam de vârsta mea, cu capul uşor lăsat pe un umăr ca să vadă mai bine pagina pe care o copia. întregul bust le era de fapt sucit spre

dreapta, separat de mâini, care îşi păstrau orientată spre centru poziţia. Centrul era maşina de scris.

Nu mai văzusem atâtea femei lucrând sub acelaşi acoperiş.

Am fost mânate pe culoarul dintre două şiruri de măsuţe şi am dat colţul spre a descoperi, iarăşi, şase rânduri de câte opt pupitre. La fiecare, din nou, câte o secretară absorbită de muncă. Nu erau însă aşezate la maşini de scris, ci de socotit. Am simţit că mi se opreşte inima. Văzusem dispozitive ca acelea doar prin cărţi sau reclame din reviste şi nu aveam idee cum se folosesc. Aici femeile păreau mai încete decât dactilografele.

Fiindcă se trăgeau în fiecare moment câteva manete, efectul era de vuiet mecanic necontenit. Am fost iarăşi îndrumate pe unul dintre culoare. M-am simţit uşurată când am ajuns la capăt fără să ne oprim.

Am dat iarăşi colţul spre a descoperi, pentru a treia oară, aceleaşi înşiruiri de pupitre. Din fericire, era încă un birou de dactilografiat, însă de data asta gol. Ni s-a repartizat fiecăreia câte o maşină de scris. Alături era o pagină cu faţa în jos. Urma să ni se spună când să întoarcem pagina şi să începem dactilografiatul.

Proba a început şi s-a sfârşit într-un minut. Am ştiut că un minut a fost fiindcă mă testasem în repetate rânduri până ce ajunsesem să interiorizez acel segment de timp. Am ştiut şi că scrisesem cam 120 de cuvinte şi făcusem câteva greşeli neînsemnate.

Ni s-au dat apoi hârtie şi stilou, cerându-ni-se să ne pregătim pentru dictare. Ni s-a spus că acesta era unul dintre aspectele cele mai importante ale postului, şi că oricine avea să avanseze spre următoarea etapă trebuia să fie o stenografă impecabilă. O femeie a citit un text intenţionat labirintic, conceput să ne încurce. Nu mai ştiu în ce consta, însă era, în esenţă, o bolboroseală de tipul: .Aceste obligaţii contractuale admise de părţile contractante stipulează, în interiorul limitărilor şi prevederilor descrise în clauza prestabilită, că, potrivit celor cunoscute de ele, părţile sus-menţionate vor acţiona potrivit cu îndatoririle enunţate anterior”. Şi citit foarte repede.

De cum a început, fata de lângă mine a făcut o greşeală, şi-a rupt foaia şi a început pe o coală nouă. I s-a cerut pe dată să plece.

Testul a continuat preţ de alte câteva minute. După ce s-a sfârşit, am predat paginile şi am fost escortate înapoi în sala recepţiei şi instruite să aşteptăm cât ni se notau stenogramele.

5

Tata nu şi-a spus niciodată imigrant. Era un *exilat.* Pentru el însemna o distincţie crucială. Nu el alesese să plece; fusese alungat. Nu venise în Statele Unite ca să prospere; revolta împotriva înseşi ideii de prosperitate fusese cea care îl împinsese către America dintru început. Vedenii cu străzi îmbrăcate în aur nu îi luminaseră nicicând visele, şi era surd la evanghelia destoiniciei şi chibzuinţei; predica, mai degrabă, că orice proprietate e furt. Nu era nimic în comun între el şi compatrioţii săi cu cugete mai mercantile, şi se asigura că subliniază fără oprire asta.

în calitate de exilat autodesemnat, vederile lui asupra pământului de baştină, cât şi asupra ţării adoptive erau adeseori contradictorii – un amalgam de resentiment şi nostalgie, de gratitudine şi antipatie. Susţinea că detestă naţiunea care îi ucisese şi persecutase camarazii şi care îl izgonise. Şi totuşi Statele Unite nu puteau în nici un caz oferi ceva care să se apropie măcar de cântecele, felurile de mâncare şi tradiţiile din Campania — şi făceau cu toate parte din viaţa noastră de zi cu zi prin ceea ce fredona, gătea şi povestea. îşi declara lipsa de consideraţie pentru tâmpiţii care li se predaseră lui Mussolini şi borfaşilor lui cu cămăşi negre. Şi totuşi îi trata pe americani cu condescendenţa părintească arătată adesea celor grei de cap şi animalelor de casă ascultătoare. Le purta pică părinţilor lui fiindcă nu se ţinuseră de graiul strămoşilor şi acceptaseră, voluntar, „bolboroseala toscană” care reprezenta opresiunea statului centralizat. însă chiar dacă în ideea de a protesta la adresa „italienei” îmbrăţişase engleza, o socotea încă o limbă cu deficienţe expresive, limitată în vocabular şi rustică în construcţii, fără să conceapă nicicum că aceste lipsuri erau, de fapt, chiar ale lui. Invariabil contradicţiile personale erau rezolvate cu declaraţii universal demolatoare: „Eu nu am ţară. Şi nici

nu-mi trebuie. Rădăcina relelor, cauza fiecărui război – dumnezeu şi patria."

Deşi îi era recunoscător, avea suspiciuni în privinţa noţiunii americane de libertate, pe care o vedea drept un sinonim strict la conformism sau, mai rău, ca pe simpla posibilitate de a alege între variante diferite ale aceluiaşi produs. Se înţelege de la sine că obiecta privitor la consumerism şi la alienarea care îl alimenta – într-un cerc pervers, muncitorii îşi menţineau slujbele dezumanîzante atât ca să producă bunuri în excedent, cât şi ca să le cumpere. Din acest motiv îl bucurase Marea Criză, în credinţa că, mulţumită ei, masele exploatate aveau să se trezească în sfârşit la conştiinţa adevăratelor circumstanţe istorice şi condiţii materiale, precipitând astfel o revoluţie.

Mai presus de orice, detesta capitalul financiar, pe care îl socotea sursa tuturor inechităţilor sociale. Ori de câte ori se nimerea să ne plimbăm pe ţărm, întindea braţul către partea sudică a Manhattanului, trasând cu degetul linia orizontului şi explicând că nimic din acelea nu există cu adevărat. „Un miraj", zicea. Cu toate clădirile înalte – numai oţeluri şi betoane –, Wall Street e, îmi spunea, o ficţiune. Auzisem discursul de multe ori şi îi ştiam toate frazele principale, motivele, ritmurile urcătoare, cadenţele şi finalul grandios pe de

— Banii. Ce sunt banii? Mărfuri în formă complet iluzorie.

O înclinare gravă din cap, o frunte brusc încruntată, un oftat.

— Nu-mi plac marxiştii. Vorbesc aşa, cu cărămizi de sens, reduc lumea la o singură explicaţie. Ca religia. Nu, marxiştii nu-mi plac. Dar Marx...

Din nou făcea mutra aceea, de parcă l-ar fi torturat un peisaj de o excesivă frumuseţe.

— A avut dreptate cu asta. Banul e mărfii a închipuirii. Nu poţi mânca ori purta bani, şi

uite că reprezintă toată mâncarea şi hainele de pe lume. De- aia-s o născocire. Şi asta îi transformă-n măsura cu care

punem valoare pe celelalte mărfuri. Ce înseamnă asta? Înseamnă că banul devine marfa universală. Dar ține minte: banii sunt scorneală; marfa în formă pur iluzorie. Și asta-i de două ori adevărat pentru capitalul financiar. Stocuri, acțiuni, obligațiuni. Crezi că vreuna din chestiile pe care le vând și le cumpără banditii ăia de peste apă reprezintă valoare reală, concretă? Nu. Nu, nici vorbă. Valori mobiliare, acțiuni și tot gunoiul ăla

sunt doar pretenţii pe valoare viitoare. Deci dacă banul e închipuire, capitalul financiar e închipuire în închipuire. Asta neguţează toţi criminalii ăia: scorneli.

în anii adolescenţei m-a cuprins un impuls straniu care a refuzat să îmi dea drumul până târziu, în viaţa adultă – nevoia imperioasă de a stârni la tatăl meu aceleaşi reacţii care mă speriaseră copilă fiind. Odată ce se lansa în vreo tiradă de-a lui, nu mai putea fi contrazis. Nu îl tulbura posibilitatea erorii; nu lua niciodată în calcul perspective diferite; arareori se gândea că vreo chestiune ar putea fi abordată şi altfel. Obişnuitele neînţelegeri şi contradicţii care sunt sarea şi piperul oricărui schimb viu de idei însemnau, pentru el, afronturi personale. Cuvintele lui nu erau argumente supuse dezbaterii; erau fapte. Deşi se pretindea anarhist, din punctul acesta de vedere, era un autoritarist: nu exista loc de întors când venea vorba despre convingerile sale, care erau prezentate ca nişte axiome matematice. Punerea la îndoială a oricăruia dintre aceste principii isca episoade de mânie explozivă. Insistenţele dincolo de acel punct duceau la o tăcere căpoasă, ultimul şi incontestabilul său argument. în parte deoarece, cu timpul, reacţia ajunsese să îi fie mai mult extenuantă decât ameninţătoare, în parte fiindcă era o formă uşoară şi distractivă de rebeliune, să îl provoc pe tata a devenit pentru o perioadă un sport intens practicat. Nu întotdeauna

cu intenţie (mă trezeam adesea în mijlocul unei certe fără să ştiu de unde începuse), şi se putea inflama urât, numai că uneori pur şi simplu nu mă puteam abţine. Trebuia să-i

răspund cu arţag, chiar şi cu preţul de a-i îndura apoi cu zilele ostilitatea rece.

- Dar dacă fac comerţ cu închipuiri, cum pot fi criminali? închipuirile ar trebui să nu facă nici un rău, nu-i aşa?

Era stilul tipic de obiecţie avansată doar ca să îl înfurii. Nu era exclus să pun paie pe foc cu vreo întrebare retorică adiacentă, cu iz arogant.

— Vezi contradicţia, sper...

- închipuirile nu fac rău? Uite la religie. Nu face rău? Uite la masele asuprite care se mulţumesc cu un codru de pâine fiindcă au acceptat minciunile ce li s-au aruncat în cârcă. Istoria e doar închipuire – închipuire cu armată. Şi realitatea? Realitatea e născocire cu buget nelimitat. Asta-i tot. Şi cum e finanţată realitatea? Cu încă o scorneală: banul. Banul e în miezul a tot şi toate. O iluzie pe care am fost de acord cu toţii să o întreţinem. în unanimitate. în alte chestii putem avea păreri diferite, credinţă ori afilieri politice, însă încuviinţăm cu toţii ficţiunea banului şi faptul că abstracţiunea asta reprezintă bunuri concrete. *Orice fel* de bunuri. Poţi să cauţi. E totul în Marx. Banul, zice el, nu-i un singur lucru. Este, potenţial, *toate* lucrurile. Şi din cauza asta nu are legătură cu nici un lucru.

— Stai. Ori e una, ori cealaltă. E banul toate lucrurile, sau nici unul? Fiindcă dacă...

— De asta, aproape că răcnea acoperindu-mi glasul, banii nu spun nimic despre cei care-i au. Nici un cuvânt. Banii nu spun nimic despre proprietar. Invers decât să ai, nu ştiu, talent, care defineşte o persoană. Relaţia banilor cu individul e complet accidentală.

- Dar există vreun fel de proprietate

sau calitate individuală care *nu* ar fi accidentală pentru tine? Unde tragi tu (sau Marx) linia? Să zicem că am un anumit talent. Să zicem că-s o violonistă înzestrată. Ai putea să spui că talentul muzical mă defineşte fiindcă îl am de la naştere: dar nu e naşterea mea purul efect accidental al întâlnirii dintre tine şi mama? Ce e esenţial în asta?

Menţionarea mamei (şi afirmaţia că relaţia lor, departe de a fi un eveniment predestinat, fusese doar o întâmplare) era întotdeauna un atac calculat, iar tăcerea pe care o păstra apoi tata dovedea că fusese eficient.

Linişte.

Şi iarăşi linişte.

- Ai terminat? întreba după ce se chinuia să zâmbească. Mă laşi să termin acuma? Sau vrei să mai adaugi? Aştept.

- Tata, nu aşa merge o discuţie. Când lumea poartă o discuţie...

- Aşa. Să mă anunţi când ai terminat. Te ascult. Dă-i înainte.

- Am terminat.

Nimic.

- Te rog, zi mai departe, tata.

- Fiindcă banii sunt toate lucrurile (sau pot fi orice lucru), ceva ciudat se întâmplă cu persoana care îi are. Cum zice Marx, e ca şi cum cineva ar găsi, din absolută întâmplare, piatra filosofală. Ştii ce-i piatra filosofală?

- Da, ştiu ce-i aia o piatră filosofală.

- Piatra filosofală îţi dă toată cunoaşterea. Integral. Toată cunoaşterea, toate ştiinţele. Inchipuie-ţi că cineva găseşte piatra asta. Are noroc. Ajunge deodată să ia toată cunoaşterea, oricum ar fi el ca individ. Chiar dac- ar fi un idiot sadea. Toată câtă e. Toată cunoaşterea.

- Da, da. Am înţeles.

- Să ai bani te pune în aceeaşi poziţie în privinţa avuţiei sociale cum îl pune piatra pe omul respectiv în privinţa cunoaşterii. Ştii de ce?

- Nu forţezi un pic? Adică, dacă...

- Îţi spun eu de ce. Il citez pe Marx aici. Fiindcă banii reprezintă existenţa divină a mărfii. Produse reale concrete (pantofii ăştia, codrul ăsta de pâine) sunt simple manifestări terestre ale respectivei idei divine (toţi pantofii posibili, pâinea

care n-a fost coaptă încă). Banul este, cum zicea Marx, dumnezeul mărfii. Şi ăla, zicea trasând cu palma întoarsă un arc ce cuprindea partea centrală a Manhattanului, e oraşul lui sfânt.

Fiindcă schimbasem cu tata asemenea replici de nenumărate ori, am decis să îi spun verde în faţă despre concursul pentru postul la Bevel Investments. Da, eram în urmă cu chiria şi datori la majoritatea prăvăliilor din cartier, dar admit că îmi extrăgeam o anumită satisfacţie din ideea de a lucra la o firmă de finanţe. Mă delectam cu provocarea. Şi fiindcă ne trebuiau şi bani, mi-am spus că tata nu are decât să îşi înghită principiile.

Purtam hainele mamei în dimineaţa primei întâlniri. Asta ne făcea mereu pe amândoi să ne simţim vizibil stingheriţi, aşa că nu m-am mirat când ochii i s-au întors iarăşi către presă de îndată ce m-a văzut în odaie, îmi păstrasem proclamaţia pentru ultimul moment posibil, chiar înainte să ies din casă. Ar fi trebuit să mă exprim direct şi concis.

- Candidez pentru o slujbă pe Wall Street, am declarat.

Intenţia îmi fusese să-i spun asta şi basta. Să las forţa propoziţiei scurte să îl încremenească. Poate chiar să îl trezească la realitatea faptului că aveam nevoie disperată de bani. însă nu am izbutit să îmi urmez planul. Nu a făcut decât să înşiruie mai departe literele de plumb.

- Salariul e chiar bun, din ce înţeleg, ţin mine că am adăugat, dându-mi pe loc seama că, justificându-mă înainte ca el să fi reacţionat măcar, pierdusem.

îşi dăduse şi el seama, tot ce se poate, şi probabil de aceea nu scosese o vorbă şi nici măcar nu ridicase ochii de la tiparniţă.

Şi nu a răspuns nici la câteva ore după aceea, când m- am întors acasă şi i-am spus că fusesem singura din contingentul meu de douăsprezece fete care trecuse în etapa următoare, un interviu faţă în faţă.

M-am dus la bucătărie şi am spălat vasele care stătuseră toată dimineaţa în chiuvetă.

6

M-am întors în Exchange Place după două zile. De data asta nu mai era coadă. Am intrat frumuşel pe uşă, mi-am spus numele, am înaintat până la biroul de marmură verde, mi-am rostit numele şi mi s-a dat un petic de hârtie, cerându-mi-se să i-l înmânez liftierului. Probabil că dusese mai multe aspirante deja la etajul respectiv, fiindcă în loc să despăturească hârtia, nu a făcut decât să se uite la hainele mele şi să apese un buton.

Am fost lăsată la un etaj inferior care arăta a arhivă sau registratură. Pereţii erau ticsiţi, până aproape de tavan, cu teancuri de dosare şi cutii. Era o atmosferă studioasă. în cele din urmă o femeie a ridicat privirea de pe registru şi a păşit în întâmpinarea mea, scuzându- se totodată cu voce şoptită. în vreme ce se apropia, zâmbitoare, mi-am dat seama că e cea mai în etate femeie pe care o văzusem în clădire. Trecuse bine de patruzeci de ani. După ce am confirmat că mă aflu acolo pentru post, m-a dus către un pupitru din spate, întrebând tot soiul de fleacuri ca să mă facă să mă simt mai în largul meu. Maşina de scris era înzestrată cu o coală smântânie cu antetul verde-vânătoresc al firmei Bevel Investments. Era evident papetărie scumpă, groasă, filigranată şi cu granulaţie frumoasă. Lângă mine mai era o candidată care folosea acelaşi tip de hârtie. Femeia cea prietenoasă mi-a explicat că trebuie să scriu o scurtă autobiografie. Un autoportret, i-a spus. O pagină şi gata. Jumătate de oră. Mi-a urat succes şi s- a întors la masa ei.

Dădusem nenumărate probe de secretariat. Induseseră toate stenografie ori scris după dictare. însă nici măcar o dată nu mi se ceruse să scriu ceva original, darămite despre mine însămi. Surpriza, totuşi, nu a durat mult. Nedumerirea a lăsat loc groazei — o uscăciune efervescentă pe care încă o simt bolborosind în mine în situaţii primejdioase. Fata autodidactă a

unui anarhist italian n-ar fi avut nici o şansă la Bevcl Investments.

Aproape fără să stau pe gânduri, am început să bat la maşină cu o siguranţă inexplicabilă. Locuiam în Turtle Bay, o zonă în care nu pusesem niciodată piciorul, dar al cărui nume îmi plăcuse mereu – şi nu era în Brooklyn. Tatăl meu, domnul Prentice, era lucrător comercial la o mercerie. în câteva tuşe melodramatice, însă demne, am narat moartea mamei. îmi găsisem alinare în caritatea bisericească (am izbutit să menţionez că aş fi o vajnică episcopaliană) şi în literatură. După aceste propoziţii scurte, ştiind că celelalte fete aveau să consemneze o relatare liniară despre vieţile lor, am decis să abordez situaţia cu cutezanţă. Am spus că de vreme ce mare parte a vieţii mele se întindea în viitor, mă simţeam îndemnată să scriu o autobiografie a aspiraţiilor. Restul textului era o combinaţie dintre dorinţele mele cele mai sincere (călătoritul şi scrisul) şi ce am crezut că este de aşteptat de la ambiţiile unei femei (soţie şi mamă). Stilul era îndeajuns de înflorit cât să iasă în evidenţă fără a depăşi o limită. Am terminat cu o cugetare asupra timpului şi despre cum ţine de fiecare dintre noi să ne dăltuim prezentul în blocul inform al viitorului – sau ceva de genul acesta.

Odată ce am isprăvit, în cameră s-a lăsat linişte. Nici una dintre femeile din arhivă nu folosea o maşină de scris. Iar candidata de lângă mine, abia atunci mi-am dat seama, plecase deja. Doamna de treabă a observat tăcerea şi s-a apropiat. M-a cuprins pe după umăr cu braţul şi, din nou, mi-a pus întrebări liniştitoare conducându-mă înapoi spre ascensor. Cât am aşteptat, a cerut să îmi vadă textul. L-am citit odată cu ea, abia venindu-mi să cred ce scrisesem. încuviinţările ei din cap cât l-a parcurs m-au îmbărbătat. Mi-a înapoiat pagina cu vorbe aprobatoare. A sosit liftul, şi i-a spus liftierului să mă ducă la un etaj aflat la jumătatea înălţimii

clădirii. înainte să se închidă uşile, mi-a făcut cu mâna, cu degetele încrucişate în semn de noroc.

Când uşile s-au deschis iar, au făcut-o pentru a dezvălui o încăpere ca din poveşti, cu mult mai confortabilă decât vreuna dintre cele în care mă aflasem vreodată. Erau acolo încă patru sau cinci candidate cu pagini smântânii, dintre care cele mai multe m-au întâmpinat cu o aplecare a bărbiei şi un surâs (una dintre ele era fata care bătuse la maşină lângă mine), încă îmi amintesc ce am simţit aşezându-mă pe marginea scaunului de catifea, căscând gura la decoraţiunile sobre, simţind aerul răcoros trecându-mi mângâietor peste fluierele picioarelor şi ascultând sunetele cu viaţă scurtă din încăpere înainte de a fi absorbite de mocheta groasă şi de tapiseriile pluşate – am simţit că nu îmi cunosc oraşul.

Cu toatele, deşi evitam să ne uităm una la alta şi ne corectam imperfecţiuni invizibile ori imposibile de pe haine, simţeam ceva similar, cred. Toate, cu o excepţie. Era singura care purta o vestimentaţie adecvată, nu doar potrivită cu sezonul şi asortată cromatic, ci şi impecabil croită. Chipului ei îi lipsea ceva pentru a afişa pe deplin un dispreţ suveran. Mi-am dat seama după un timp că era din cauza absenţei aproape totale a sprâncenelor. S-a ridicat şi s-a plimbat de câteva ori prin încăpere, aparent cu singurul scop de a dovedi că se poate ridica şi învârti prin încăpere – că nu o intimidează defel, că aparţine acelui loc. Una dintre aceste mici parade a purtat-o către măsuţa secretarei. I-a susurat câteva cuvinte, ţuguindu-şi buzele în ceva ce nu era un zâmbet. Au chicotit în şoaptă.

Afară pe fereastră două macarale oscilante păreau cât pe ce să îşi izbească braţele unul într-altul – o iluzie a perspectivei. S-a auzit un ciocan pneumatic, apoi altul. Circulare scrâşnind. Huruitul unui buldozer îndepărtând molozul. Zgomotele toate ajungeau în sala de aşteptare sub forma a doar ceva mai mult decât un zumzet – de parcă şantierul ar fi fost un loc de joacă, iar toate uneltele şi utilajele, jucării.

Uşa s-a deschis. O aspirantă în taior cafeniu a ieşit.

Deşi avea mâna goală, postura îi era a cuiva care strânge

la piept un obiect de valoare. Părea îndurerată. Cu ochii plecați, a pășit spre ascensor; cu ochii plecați, s-a oprit să îl aștepte. Secretara i-a spus femeii bine îmbrăcate că poate intra în birou. Scormonindu-și prin poșetă, femeia s-a făcut că nu o aude. Secretara a spus, iarăși, că e așteptată înăuntru. De data asta femeia i-a aruncat secretarei o uitătură acră. Și-a închis poșeta și a intrat în birou. Liftul a venit în cele din urmă, iar fata în taior cafeniu s-a grăbit să intre și să se lipească de un

perete lateral al cabinei, unde a devenit invizibilă.

Spre deosebire de fata intervievată înaintea ei, femeia cea bine îmbrăcată se putea auzi de unde eram noi, chiar dacă vorbele în sine erau nedesluşite. Vorbea tare şi animată, întrerupându-se ici şi colo cu izbucniri în râs. Lăsa doar pauze scurte în care, era de presupus, vorbea cealaltă persoană. Secretara a început să împăturească hârtii şi să le îndese în plicuri. Noi, celelalte, ne-am prefăcut că nu observăm nimic, dedicate pe deplin stingherelii noastre.

Pălăvrăgeala femeii s-a întrerupt dintr-odată. Lin moment de tăcere. A pornit iarăşi vorba, dar a părut să fie întreruptă. O pauză. A vorbit acum cu voce mai scăzută, atât ca volum, cât şi ca ton. O ultimă pauză, apoi uşa s-a deschis atât de brusc, încât aerul a zguduit teancul de plicuri de pe pupitrul secretarei. Femeia a ieşit.

— Ei bine, sper să găsiţi printre *astea* una mai potrivită, a zis împungând către noi cu bărbia dispreţuitoare. Unchiului meu îi va plăcea la nebunie când va afla.

A chemat liftul, aşa că se făcuse acum vremea ei să aştepte acolo, indignată şi lezată. Ascensorul a sosit la o bucată bună de vreme după chemarea înăuntru a următoarei candidate.

Mi-a venit rândul cam după o jumătate de oră.

Văzusem asemenea exemple grandioase şi austere de Art Deco în filme – birourile stereotipe ale capilor industriei, ale finanţiştilor şi magnaţilor din presă, zugrăviţi cu toţii drept despoţi fără inimă. Linii paralele

se urmăreau una pe alta în traiectorii unghiulare, de la mobilierul cromat până la podeaua de piatră cu modele, în sus pe pereţii cu lambriuri de lemn, către cadrele ferestrelor şi afară spre oraş, continuând să se întindă pe faţadele clădirilor înconjurătoare, şi dincolo, urmând răscrucile străzilor până hăt, în zare.

Un bărbat cu aer pretenţios, ochelari şi chelie arătând ca o vrăjitoare – faţă îngustă, ochi gălbui, o aluniţă pe bărbia încârligată — a arătat spre un scaun şi s-a aşezat totodată de partea cealaltă a mesei de lucru. Alături de o brichetă voluminoasă de alamă era o plăcuţă cu numele lui. Shakespear. „Fără *e* final”, cum aveam mai târziu să îl aud repetând zi de zi. Am simţit abia acum izul puternic de ţigări şi de mentă în aerul răcit până la îngheţ.

- Ia loc, te rog, domnişoară…

A frunzărit prin hârtii, a bifat ceva şi a scris câteva cuvinte.

- Prentice. Proba dumitale de dactilo a fost impresionantă.

- Mulţumesc.

Ciocanele pneumatice s-au auzit iarăşi.

- Şi stenografia... Da, impresionant.
- Mulţumesc.
- îmi dai voie?

A arătat spre „autobiografia” mea bătută la maşină, pe care i-am întins-o.

S-a îndeletnicit un timp neobişnuit de lung cu citirea ei. Odată ce a terminat, a pus-o laolaltă cu celelalte testări ale mele, a notat grabnic ceva într-un registru deschis pe tăblie şi a ridicat privirea spre mine.

- Deşi înţelegem că vremurile sunt destul de grele şi că multe dintre voi, fetele, vă înscrieţi pentru orice slujbă disponibilă, vrem la rândul nostru să ne asigurăm că angajăm pe cineva care nu doar *are nevoie* de poziţia asta, ci o şi *vrea*. Dumneata o *vreţi*
- O vreau.
- De ce?

Nu m-aş fi aşteptat să răspund cum am răspuns. Nu făcea parte din plan. Nu aducea deloc cu ce pregătisem din timp. Cuvintele au ţâşnit pur şi simplu.

- De ce să lucrez într-un loc care face un lucru, când aş putea lucra la o companie care face toate lucrurile? Fiindcă asta înseamnă banii: *toate* lucrurile. Sau cel puţin pot deveni toate lucrurile. Banul este marfa universală prin care măsurăm toate mărfurile celelalte. Şi dacă banul e zeul mărfurilor, acesta, şi aici am trasat o arcuire cu palma întoarsă care cuprindea biroul şi trimitea către clădirea dimprejur, este templul său.

O lungă tăcere.

— Aş dori să te întorci luni după-amiază pentru un ultim interviu. Prezintă-te la recepţie la ora cinci fix. îţi vor spune încotro să te îndrepţi.

7

Asta este singura fotografie cu mama, făcută înainte să se mărite. Are cam aceeaşi vârstă pe care o aveam şi eu când cu interviul pentru Bevel Investments. Poate ceva mai tânără. Poartă o rochie cu guler înalt cu un şir de nasturi albi pe mijloc, îmbrăcăminte sigură pe sine în banalitatea ei, bleumarin în imaginaţia mea. Are părul prins într-un coc lejer. O moliciune îndrăzneaţă îi defineşte chipul. Această blândeţe semeaţă i se citeşte şi în ochii cenuşii. Mi-a părut mereu rău că faţa ei nu a ajuns să trăiască într-a mea.

Această unică poză a colonizat cele câteva amintiri pe care le am cu ea. Cu timpul am priceput că în aproape toate scenele pe care eram în stare să le invoc mama apărea în aceeaşi rochie şi cu acelaşi păr. Era imposibil de oprit simplificarea imaginii

mamei mele, care a devenit acum cam tot ce mi-a mai rămas. La plimbare prin Carroll Park, îmbăindu-mă, coborând pe Sackett

Street, punându-mă în pat, poartă necontenit această ipotetică rochie bleumarin cu nasturi până sus şi părul prins. Mi se pare răvăşitor de trist că o femeie poate dispărea într-o asemenea măsură, fără să lase vreo altă urmă decât o fiică ce abia şi-o mai aminteşte.

Cu anii, între cărţi, am lucrat la un roman despre ea. Rămâne atât nefinalizat, cât şi cea mai mare greşeală din viaţa mea scriitoricească. Fiindcă am trudit atât de mult şi fără succes la acea carte, mama a căpătat, pe vecie, textura şi greutatea unui personaj conturat pe jumătate în minte. Am ajuns până şi să îmi privesc cu neîncredere iubirea pe care i-o port.

Se ştiu puţine concret. S-a născut într-un sătuc din Umbria şi a venit în America însoţită de fratele mai mare şi de un văr. Tata a zis că avea talent pentru limbi străine şi că a învăţat rapid engleza, pe care o vorbea cu o eleganţă extraordinară. A fost o cusătoreasă desăvârşită şi a avut mulţi clienţi prin vecini, care o plăceau cu toţii.

A început să se vadă cu un tânăr, Mattia. Fratele şi vărul nu încuviinţau – Mattia era anarhist, iar lor nu le trebuia bucluc în America. Nu ştiu cum s-a întâmplat (am aflat despre asta aproape accidental şi am pus laolaltă povestea pe parcursul anilor), dar nu a durat mult până ce mama să se înamoreze de cel mai bun prieten al lui Mattia, tovarăşul cu care acesta traversase Atlanticul şi înfruntase primele greutăţi în New York.

A rămas curând însărcinată cu mine şi s-a mutat cu tatăl meu. Mattia s-a făcut cumva nevăzut; unchiul meu şi vărul lui au plecat în nu ştiu care orăşel din Vestul Mijlociu. Este puţin probabil ca ea sau rudele ei să fi fost satisfăcuţi de refuzul tatei de a se supune instituţiei burgheze a căsniciei. Şi totuşi cred că părinţii mei au dus viaţă bună amândoi. Tata a susţinut mereu sus şi tare că o pereche mai fericită nu s-a pomenit. Ar putea fi adevărat. Multe din amintirile mele, reale sau fictive, au în centru o

familie voioasă. Când eram doar eu cu ea, îmi vorbea în italiană. Mare parte din cuvinte le-am uitat şi, odată cu ele, sunetul vocii ei.

A pierit ca atâtea femei pe parcursul istoriei – dând naştere. Copilul, băiat, s-a născut mort.

Aveam şapte ani, dezorientată în tristeţea mea. Luni şi luni am simţit, fără contenire, forma aceea dezolantă şi strivitoare a dorului de casă ştiută doar de copii.

Mi-ar fi greu să spun ce am făcut în acel interval. Timp de un an am încetat pur şi simplu să mă duc la şcoală. Mi-am trecut zilele trândăvind şi dând ocoluri prin cartier. Am jucat dame cu tata. L-am ajutat la presă. Cu timpul am descoperit filiala din Clinton Street a Bibliotecii Publice din Brooklyn. Este imposibil să pun degetul pe momentul în care am devenit clientă fidelă, dar trebuie să fi avut nouă sau zece ani când am început să îmi petrec după-amiezile în sala de lectură şi căutând cărţi de împrumut. Poveştile cu detectivi mi-au devenit obsesie. Mai întâi au fost Conan Doyle, S.S. Van Dine şi Agatha Christie. Aceste cărţi (şi o bibliotecară prietenoasă) au dus la altele. Dorothy Sayers, Carolyn Wells, Mary Rinehart, Margery Allingham. Până târziu în adolescenţă acestea au fost femeile care mi-au purtat de grijă în absenţa mamei.

Mă alina ideea de ordine din romanele lor. Totul începea cu crimă şi haos. Orice noimă şi sens erau puse la încercare – personajele, acţiunile şi motivaţiile lor păreau de neînţeles. Dar după o scurtă înstăpânire a nelegiuirii şi neorânduielîi, ordinea şi armonia erau fără greş restaurate. Totul se limpezea, totul se explica şi totul se făcea bine în lume. Ajungeam să simt o pace imensă. Şi, poate chiar mai important, aceste femei miau arătat că nu trebuie să mă conformez noţiunilor stereotipe despre universul feminin. Istoriseau nu doar despre legături romantice şi desfătări domestice. Era violenţă în cărţile lor – o violenţă pe care o controlau *ele*. Autoarele acestea mi-au arătat, prin puterea exemplului, că puteam scrie ceva periculos. Mi-au arătat că nu e nici o recompensă în a fi de încredere sau ascultător: aşteptările şi pretenţiile cititorilor se

află acolo pentru a fi cu intenţie zăpăcite şi subminate.

Acestea au fost autoarele care m-au făcut să îmi doresc o carieră de scriitoare.

De fapt, repovestirea acestor cărţi a fost o parte esenţială a educaţiei mele literare. La cină îi naram romane întregi tatei, împănate cu deducţii şi predicţii. Vrăjit, urmărea intrigile până la ultimul detaliu, şi am învăţat cum să îl îndrum pe cărări greşite şi să îl fac să umble după cai verzi pe pereţi pentru a-i spori uimirea de la dezvăluirea finală. Aşa de captivat era, că uita şi să mai mănânce.

— Uite! Mâncarea mea! Iarăşi rece! E numai vina ta, zicea adesea la final, mustrându-mă în glumă în vreme ce râdeam amândoi.

Până la urmă, exact ca în romanele poliţiste pe care le citeam la bibliotecă, un soi de ordine nouă s-a iscat din pustiirea care urmase morţii mamei, una cu logică şi ritualuri proprii. Acest nou regim, în lipsa unui cuvânt mai potrivit, rezultase din necesitate.

Tata nu se ocupase niciodată cu corvezile domestice, în afară de gătitul „felurilor speciale”, ceea ce crea o extraordinară cantitate de muncă pentru oricine i-ar fi fost în preajmă. Matriţa lui se găsea în odaia din mijloc a apartamentului nostru stil vagon, şi curând graniţele dintre munca lui şi viaţa noastră de familie, dintre baie şi bucătărie, dintre mâncare şi gunoi, dintre curat şi murdar s-au estompat şi au dispărut. Pe mine cădea să ţin lucrurile în funcţiune. În vârstă de opt ani şi însărcinată cu toate treburile casei. Dacă nu spălam, nu existau aşternuturi curate; dacă uitam să mătur, urmele tălpilor noastre deveneau vizibile în praf; dacă lăsam străchinile în chiuvetă, în chiuvetă rămâneau; dacă nu puneam deoparte materialele şi sculele tatei, focare cleioase de tuş contagios se multiplicau pe pereţi, prin paturi şi pe haine.

După moartea mamei am găsit acest rol nou, pe care l-am jucat fără pricepere şi într-o manieră, firesc, improvizată. Devenisem gospodina casei. Tatălui meu, anarhistul, i se părea la fel de firesc să menţină intact statu-quoul sexelor.

Pe lângă fotografia asta nu au mai rămas multe de la mama. Ţin minte câteva obiecte din sertarul ei – o pensulă, o trusă de manichiură, câteva medalii cu sfinţi pitite după lenjeria ei, un ceas stricat cu cadran de sidef, inelul placat cu aur şi cu piatră albastru-deschis pe care nu îndrăznise să îl poarte nicicând (şi pe care eu nu îl dau jos niciodată) şi nişte haine. Nu am nici o îndoială că tata, care nu a locuit cu vreo altă femeie după mama, a iubit-o foarte mult. Însă nu din iubire sau din incapacitatea de a se „desprinde" lăsase neatinse lucrurile din sertarul ei. Nici nu îi trecuse prin cap vreodată să facă curat acolo.

8

Pe durata concursului şi interviului la Bevel Investments am învăţat în primul rând un lucru pe care am avut ocazia să îl verific de multe ori de-a lungul vieţii mele: cu cât e mai aproape cineva de centrul puterii, cu atât mai silenţios se face. Autoritatea şi banii se înconjoară de tăcere, şi se poate măsura cuprinderea influenţei cuiva după liniştea capitonată care ajunge să îl învăluie.

în zona recepţiei de la ultimul etaj erau patru secretare, dintre care două vorbeau lară oprire la telefon. Lume intra şi ieşea pe cele două uşi laterale, oprindu-se când şi când pentru conversaţii scurte, purtate în şoaptă. Conţopiştii făceau să circule documente. Şi totuşi nu se auzea nimic în afara câte unui murmur izolat. Era de parcă, împreună cu mobilierul intimidant, mochetele pe care se evita păşirea şi lambriurile de lemn cu ornamente opresive, încăperea ar fi fost prevăzută cu o pedală de amortizare.

M-am bucurat să văd că fata cea chinuitor de

sfioasă în hăinuţă cafenie de la ultimul rând de interviuri

ajunsese în această etapă şi ea. Ne-am zâmbit, am luat loc vizavi de ea şi de o altă tânără în rochie de culoarea lavandei, candidată şi ea, vezi bine. Privirea a început să mi se plimbe de la una la cealaltă. Arătau remarcabil de aidoma. Păr identic negru şi drept, aceiaşi ochi căprui, înălţime comparabilă, talie similară. Feţele lor erau versiuni doar un pic diferite ale aceleiaşi idei de faţă. Faţa mea. Fiindcă uitându-mă la ele mi-am dat seama că şi eu sunt o

variaţie a ideii aceleia. Toate trei eram întruchipări diferite ale aceluiaşi tip.

Fata cea timidă a aflat că e aşteptată în birou. În vreme ce pleca, am prins-o pe candidata în rochie de culoarea lavandei holbându-se la mine, iar din expresia intensă, care amesteca neîncrederea cu indignarea, şi din vehemenţa cu care şi-a ferit uitătura după ce ochii ni s-au întâlnit, mi-am dat seama că observase şi ea tulburătoarea asemănare dintre noi. însă acest moment stânjenitor a trecut repede. Aproape imediat după intrarea în birou, fata cea sfloasă a ieşit, din nou cu privirea înfiptă în pământ. Următoarea am fost chemată eu.

La capătul depărtat al unui birou în tonuri şterse, care mă ducea cu gândul la un bazin de înot (şi intrând în incinta lui m-am simţit ca şi când aş fi pătruns într- un element diferit), după o masă de lucru, cu spătarul scaunului rotativ întors către mine, stătea un bărbat care se uita pe fereastră, dincolo de care, privindu-l la rândul său, se afla un sudor cocoţat pe o grindă ce părea să plutească în văzduh. M-a cuprins un val rece de ameţeală şi am îngheţat lângă uşă. Fiecare dintre cei doi părea să fie hipnotizat de celălalt. însă când sudorul şi-a potrivit şapca şi salopeta, continuând să se holbeze la omul din scaun, mi-am dat seama că, pentru el, geamul era o oglindă impenetrabilă.

Cutezanţa sudorului şi lipsa lui neştiutoare de consideraţie (fără să îi pese de abis, se tot dichisea în oglindă cu ochii îndreptaţi, fără să fie conştient de asta, spre bărbatul puternic din scaunul rotativ) se poate să mă fi inspirat să procedez cum am procedat. Oricine va fi fost

aşezat acolo era fără doar şi poate plictisit de temenelele bâlbâite ale subordonaţilor. Am decis că are să aprecieze o abordare îndrăzneaţă — pe cineva care să iniţieze conversaţia.

- În curând n-o să mai aveţi cine ştie ce privelişte, am

- Mă aştept să nu mai văd fluviul până la finele lunii.
- Şi clădirea pare că va fi mai înaltă decât asta.
- Va fi, a zis rotindu-se cu scaunul ca să se uite la

Pe faţa lui Andrew Bevel nu se citea nici o intenţie. I- o văzusem prin ziare de multe ori, era un chip care renunţase la orice expresie. Imitându-i aerul impasibil, m-am prefăcut deloc afectată de prezenţa lui.
- îmi pare rău s-o aud.

M-a surprins că în glas nu mi se simţise nici un tremur.
- Să nu îţi pară. Amândouă îmi aparţin, şi o să mă mut în cea nouă îndată ce e gata. Te rog.

A arătat spre scaunul aflat de cealaltă parte a biroului.

Drumul până acolo a fost lung.
- Nu eşti Ida Prentice, a zis de cum

m-am aşezat.

Am simţit că mă îmbujorez şi mi-am dat seama că voi pierde curând terenul câştigat cu atitudinea încrezătoare iniţială.

- M-am gândit cumva că n-aş fi ajuns aici în calitate de Ida Partenza.

- Mă gândesc cumva că ai dreptate. Dar mă bucur, desigur, că ai ajuns aici.

- Mulţumesc.

De aproape am descoperit că faţa lui Bevel părea făcută din două chipuri: partea de sus uimitor de juvenilă, cu ochi foarte albaştri şi pistrui aproape imperceptibili, se arăta în disonanţă cu buzele subţiri şi rigurozitatea bărbiei.

- Tatăl dumitale e tipograf. Locuieşti cu el cam pe- acolo. A arătat cu degetul peste fluviu, înspre Red Hook. Regretele mele în privinţa mamei dumitale. Mi-

am pierdut, şi eu părinţii, pe amândoi, la o vârstă fragedă.

Am sperat că faţa nu mă trădează, dar izbutise să mă intimideze.

- Povestea personală pe care ai inventat-o în micul dumitale eseu a fost, totuşi, foarte convingătoare.

A ridicat foaia de culoarea smântânii care se aflase pe tăblia mesei.

- Se pare că viaţa mi-e aproape la fel de publică pe cât e a dumneavoastră.

A râs, neclintit, pufnind pe nări.

- Ciudat lucru, ai reuşit să ajungi drept în miez. Asta are de-a face pe deplin, chiar aşa, cu viaţa mea publică. Să am una e o consecinţă nedorită a muncii mele. Am încercat s-o sufoc, s-o strivesc. Creşte la loc. De fiecare dată. Cu forţe proaspete. Aşa că am decis să preiau controlul asupra ei. Dacă tot e să am o viaţă publică, aş prefera să fie în circulaţie versiunea mea.

Grinda cu sudorul s-a mişcat trecând în spatele lui. Observând că mi se schimbă direcţia privirii, Bevel s-a răsucit spre fereastră.

- Mă întrebam de ce durează atâta, a zis întorcându- se iarăşi spre mine. În orice caz. Nu e despre mine, de fapt. Are a face cu soţia mea.

- Condoleanţele mele pentru pierderea suferită.

- Mulţumesc. Fixaţia publică privind viaţa mea e una. Dar când obsesia asta îmi atinge şi murdăreşte soţia, asta-i o afacere complet diferită. Ea – imaginea ei, amintirea – nu va fi pângărită.

Şi-a ţuguiat buzele parcă pentru a se încredinţa că indignarea rămâne pecetluită în interior, apoi a scos o carte dintr-un sertar şi a aşezat-o pe birou.

- Ai citit asta?

A împins spre mine cartea. Am luat-o. Avea învelitoare verde-salvie, iar caracterele erau negre şi gri – o aluzie la nuanţele de pe bancnote. Nu avea nici un fel de ilustraţie sau ornament. Scria, simplu,

Obligaţiuni

roman HAROLD VANNER

Acum, bătând la maşină cuvintele, mă uit la chiar acelaşi volum pe care mi l-a dat atunci Andrew Bevel. Invelitoarea s-a ferfeniţit cu timpul, clapele abia se mai ţin de cotorul albit de soare. însă pe sub zdrenţe coperta îşi păstrează culorile care s-au şters de pe învelitoare. Unele dintre secţiunile legate sunt oarecum separate de restul, ca nişte fascicule puse împreună. Mi se pare că fragilitatea asta şade bine cărţii.

- Nu, am răspuns răsfoind.

- Ei bine, eşti în acest caz unul dintre puţinii norocoşi. A ieşit cam cu un an în urmă. Condeierul ăsta, domnul Harold Vanner, fusese aproape uitat. Nu că eu aş fi avut de unde şti. Dar mi s-a spus că a avut o perioadă proastă. După câteva romane cu succes moderat scrise cu vreo zece ani în urmă, a căzut în dizgraţie. Nu i se vindeau cărţile. Băutura. Dipsomanie, s-ar părea. Obişnuita istorie sordidă. Apoi, la scurtă vreme după moartea soţiei mele, a început să scrie chestia asta. A întâlnit-o pe ea, pe Mildred, de câteva ori. în societate. Superficial. Ca atâţia alţii. Cred că şi cu mine s-a întâlnit de câteva ori.

S-a răsucit iar ca să evalueze scurt progresele grinzii. Nu se mai vedea acum, însă straniu lucru, dată fiind înălţimea, de dincolo de fereastră se auzeau voci.

- Oricum ar fi fost, a scris cartea de faţă. A primit cronici favorabile. Se pare că toţi cunoscuţii mei au citit-o; încă se vorbeşte despre ea. Eu nu sunt critic. Nu mă interesează literatura. Nici măcar articolele nu le-am citit. Dar pot să îţi spun de ce cartea asta e o senzaţie: fiindcă e pe faţă despre soţia mea şi despre mine. Şi fiindcă ne face să avem o imagine proastă.

S-a uitat la mine, aşteptând poate o reacţie. Mi-am spus că tăcerea ar fi mai bună decât orice întrebare

sau remarcă.

- Prietenii şi cunoştinţele îmi tot spun ce rău le pare pentru cartea asta. îţi dai seama cât de iritant e? Fiindcă ştiu că arătându-şi înţelegerea mă înştiinţează că au citit gunoiul ăsta. Şi toată lumea îşi dă seama că-i despre noi. O să vezi şi singură. N-ar putea fi despre altcineva, în parte fiindcă sunt presărate pe-acolo nişte detalii vag corecte, lumea crede că e o sursă de încredere. Ba sunt chiar şi reporteri care se ţin după pistele şi indiciile din carte, încercând să pună cap la cap anumite scene şi pasaje. îţi vine a crede? Evenimentele imaginare dintr-o lucrare de ficţiune au acum o prezenţă mai puternică în lumea reală decât faptele autentice ale vieţii mele.

Un fel de furie începea să i se adune pe chip. A tras aer adânc în piept.

- Să o spun pe de-a dreptul. Nu e altceva decât mizerie calomnioasă. Defăimare oportunistă. Practicile mele de afaceri sunt zugrăvite extrem de eronat. Am o imagine de cartofor. Par un escroc. Şi susţine că-s terminat. Că-s bătrân şi mi s-a dus vremea. Că mi-am pierdut mâna şi că sunt într-un declin precipitat. Uită- te pe geam. Clădirea asta nouă ţi se pare un semn de înfrângere?

A făcut o pauză sumbră.

- în orice caz, toate astea sunt ¡relevante. Sunt obişnuit să se arunce cu mizerie în mine. Dar Mildred... Ce i-a făcut lui Mildred canalia... Cea mai gingaşă dintre femei înfăţişată ca o plecată cu...

A scuturat din cap.

- Nu voi permite ca această făcătură neruşinată să devină povestea vieţii mele, ca această fantezie dezgustătoare să murdărească amintirea soţiei mele.

Am pus cartea înapoi pe birou, nevrând să fiu asociată cu ea prin proximitate.

- Avocaţii mei se ocupă deja de domnul Vanner. Dar mă tem că a sosit momentul să iau cuvântul. Zvonuri de toate felurile m-au

înconjurat întreaga viaţă. Am ajuns să mă învăţ cu ele şi să am grijă ca niciodată să nu neg bârfele şi basmele. Nerecunoaşterea este întotdeauna o formă de confirmare. îmi repugnă

declaraţiile publice de orice fel. însă făcătura asta se cere înfruntată cu fapte. Şi fapte voi furniza. Aş dori ca dumneata, domnişoară Partenza, să mă ajuţi să îmi scriu autobiografia.

Ne-am uitat o clipă unul la celălalt.

- Dar, domnule, eu nu sunt scriitoare.

- Doar Providenţa ştie că ultimul lucru pe care îl vreau e un scriitor. Naiba să-i ia pe toţi. O secretară îmi trebuie mie. Ştiu că eşti o stenografa şi dactilografa extraordinară. Eu voi vorbi; dumneata vei scrie după dictare. Şi din eseul dumitale aici de faţă văd că te pricepi la vorbe, a zis privind iarăşi pagina. „Să ne dăltuim prezentul în blocul inform al viitorului.” Ai şi o înclinaţie pentru povestit care s-ar putea să fie de folos.

Şi-a privit ceasul.

- Să începem săptămâna viitoare. Acasă la mine. între timp trebuie să îţi solicit discreţia. Nici un cuvânt despre asta nimănui.

- Desigur.

- Vorbeşte cu fetele afară. O să-ţi dea toate detaliile. Mulţumesc, a zis încercând un zâmbet. Şi ia cartea cu dumneata.

în vreme ce păşeam spre uşă, l-am auzit pe Bevel ridicând un receptor.

- Zi-i celeilalte fete să plece.

9

Jack mânca sendvişuri şi bea bere cu tata când am ajuns acasă. Nu mă puteam obişnui şi basta cu mustaţa lui. Părea falsă, de parcă şi-ar fi lipit-o pe o faţă care rămăsese, altfel, neschimbată din copilărie.

îl ştiam pe Jack încă din vremea când se numea Giacomo. Familia lui se mutase în cartier la scurt timp

după moartea mamei mele. Pe atunci, în durerea mea, eram de neatins și deloc interesată în a-mi face prieteni noi. Însă după câțiva ani, în adolescența timpurie, neam dat pentru scurt timp întâlniri. La acea vreme întâlnirile însemnau plimbări lungi la sfârșit de săptămână pe străzile pustii de lângă fluviu, pe parcursul cărora el calcula silențios cel mai bun loc pentru următorul sărut, în vreme ce eu încercam să îmi dau seama dacă mă mai vreau ori nu

sărutată. A durat câteva săptămâni, apoi am apucat-o fiecare pe calea lui și în principiu ne-am evitat reciproc prin zonă. A plecat până la urmă să facă facultatea la Chicago, lucru care mi s-a părut impresionant. S-a întors după doi ani o persoană diferită. Ca într-un vis, era și nu era el. se alesese cu o garderobă nouă, un vocabular lărgit și mustața aceea. Facultatea devenise o pierdere de vreme, a zis. Adevărul se afla acolo, pe străzi. Era nerăbdător să dea piept cu

lumea reală şi să îşi lase pecetea. Am început să ne vedem într-un fel lipsit de presiune, nedesluşit. Cred că dorinţa de a mă topi de amor era mai puternică decât dorinţa pe care o simţeam pentru el.

Fruntea tatei s-a întunecat o clipă când m-a văzut iarăşi în hainele mamei, dar a înălţat îndată paharul şi mi-a cerut să mă alătur lor. Jack mi-a făcut parte din sendvişul lui.

- în orice caz, termin rapid povestea, a zis tatăl meu. L-au prins pe Paolo, aşa că nu mă pot întoarce, şi chiar în faţă e grupul ăsta de oameni pe drum. Unul din ei e un carabiniere. îl văd. Dar el nu m-a văzut.

Jack asculta cu un surâs captivat.

- Ce să mă fac? a dat din umeri tata.

- Da, ce-ai făcut?

- îi dau înainte, cu speranţa că iese bine. îmi trebuie o poveste pentru carabiniere. Poate că mi-am lăsat taşca la piaţă o clipă şi cineva mi-a plantat acolo pamfletele. Dar ţin minte că aveam şi arma. Explicam unul din lucrurile astea, poate. Dar două? Nu.

- Dar carabiniere nu te văzuse. N-ai fi putut să arunci taşca şi arma ca să le recuperezi mai încolo?

Jack nu a observat străfulgerarea de iritare din ochii tatălui meu.

- Nu, a zis iute tata, apoi şi-a dres vocea şi-a reluat istorisirea cu entuziasmul iniţial. Deci merg mai departe, cu arma desfăcută aşa, peste braţ.

Şi-a atârnat un prosop de bucătărie peste antebraţ.

- Cum i-am văzut pe vânători că fac. „O să trec pe lângă carabiniere”, gândesc eu, „şi-i fac cu mâna ca un vânător plecat la o partidă”, ştii?

- Ca lumea.

L-am rugat pe Jack să-mi treacă solniţa, şi mi-a întins-o.

- Ah! Nu, nu, nu! a ţipat tata la el. Pune-o jos, jos, jos! Ce fel de italian eşti? Nu se dă sare din mână în mână. Ghinion teribil! Şi ai şi vărsat un pic! a zis arun- cându-şi peste umăr sare câtă ai lua între două degete. Aşa. Ar trebui să fie destul.

Şi-a domolit tonul.

- Deci ajung aproape. Mă vede. Eu transpir. Carabiniere se uită acuma drept la mine. Eu zâmbesc şi asud. Carabiniere începe să păşească spre mine. Şi nu-i doar de pamfletele din taşcă. Mai e şi de informaţiile despre grupul meu. Aşa că transpir. Văd acum că în mână carabiniere are şi el arma lui.

-Nu!

- Şi tot mergem unul spre altul. îmi face cu mâna. Lumea de la marginea drumului se mişcă. Văd acum că stau în jurul unei movile mari şi negre pe pământ. „E încărcată arma?”, întreabă carabiniere. E agitat. „Nu, domnule”, zic. „Da’ gloanţe ai?”, face. Decid să mă ţin de povestea cu vânătorul. „Cum nu”, zic, „am ieşit la vânat.” „Bun”, zice carabiniere. „Vii cu mine.” Şi când ne apropiem de oamenii de pe drum, vedem că stau lângă un cal.

Un cal prăbuşit. Rănit.

-Ce?

- Da. E rănit. îţi dai seama că-l doare. „Mi s-a blocat arma”, zice carabiniere. Dar ştiu din privirea lui. îmi

dau seama. Arma nu e blocată. îmi spui că un cal şi-a rupt piciorul şi că arma aia e blocată. Nu-i blocată deloc. Iubeşte calul ăla şi nu are inimă să-l împuşte. Şi eu mă prind că-i aşa.

Tata s-a oprit ca să se asigure că Jack e prins cumsecade în mrejele istorisirii.

- Acum. Cartuşele sunt în taşcă. O las jos. O deschid. Caut după gloanţe, care-s sub teancul de foi volante şi documente, închid geanta şi încarc arma. îmi tremură niţel mâinile. Când termin, îi întind arma lui carabiniere.
- De necrezut.
- Stai. Carabiniere nu o ia.

Pauză.

- îmi zice mie: „Fă-o tu”.
- Ce? îţi zice să o faci tu?
- Da. Mă obligă pe mine. Fiindcă iubeşte calul ăla. îmi dau seama. Şi el nu poate. Dar nu pot nici eu, a izbucnit în râs tata. Nu pot să omor un cal! Se uită aşa cu ochii negri în sus, respiră, cere îndurare. Nu pot să omor calul ăla!
- Şi ce s-a întâmplat?
- îi zic lui carabiniere, arătând spre cal: „Domnule, bunul vostru prieten are nevoie de dumneavoastră”. Şi mă uit la lumea adunată în jur. „Aşa-i?”, îi întreb. Şi unii încuviinţează din cap. „Nu-l poţi dezamăgi pe prietenul cel bun”, îi zic. Şi n-are ce face. Ştii. Lumea vorbeşte. Un carabiniere care n-a putut să împuşte un cal? închipuie-ţi numai! Aşa că

ia arma. îi tremură mâinile mai mult ca mie. Ţinteşte, tot tremurând. Şi apoi, după ce stă aşa mult, împuşcă în cap calul.

Pauză dramatică.

- După care îmi dă înapoi arma, îmi mulţumeşte, iar eu o iau la picior.

- Incredibil. Pur şi simplu incredibil, a zis Jack scuturând din cap. Ida, tu ştiai povestea asta?

-Da.

- Incredibil, a zis iar şi s-a uitat din nou la tatăl meu. Ar trebui să pui pe hârtie scenele astea, ştii?

- Da’ de unde!

- Nu, sunt relatări importante. Te-aş putea ajuta, cine ştie? Să le scriem împreună. Să le publicăm.

- Ei, lasă... Vom vedea.

Tata s-a ridicat şi şi-a trecut peste piept palma ca să se cureţe de firimituri, lăsându-le să cadă pe duşumeaua bucătăriei.

- Dar povestea nu s-a sfârşit! Lupta continuă! De fapt, ar trebui să mă duc la o întrunire.

- Stai, am zis. înainte să pleci, am veşti. Am căpătat o slujbă.

- Acu’-acu? a întrebat Jack. De aia arăţi aşa de drăguţă. Felicitări! Unde?

- A, la un birou. Să scriu după dictare, să bat la maşină, ştii, genul ăsta de chestii. Dar e un post permanent. Şi se plăteşte foarte bine.

- Veşti minunate, a zis Jack cuprinzându-mă cu braţul de după umeri.

- Bun, a mormăit tatăl meu, aş face bine s-o iau din loc.

A plecat şi, cât am şters masa, i-am spus lui Jack cât de recunoscătoare îi eram pentru că venise, îi adusese bere tatei şi îi ascultase vechile păţanii. însemna aşa de mult pentru el. M-am apucat de spălat vasele.

Jack s-a apropiat, s-a lipit de mine, m-a pupat pe gât şi m-a cuprins în braţe.

- Berea şi prânzul erau pentru noi, mi-a şoptit la ureche. Am crezut că tatăl tău o să fie plecat şi nu am ştiut că lipseşti.

- Eşti dulce.

M-am răsucit, cu mâinile încă în chiuvetă, l-am sărutat în treacăt şi m-am întors la vase.

- Cred că am nişte veşti bune şi eu, de fapt. *Eagle* şi *Herald Tribune*. Foarte interesaţi de articolele pe care li le-am arătat. Dar e prea curând ca să fiu sigur. Totuşi... foarte promiţător.

M-am întors cu faţa la el, ştergându-mi mâinile.

- Şi abia acum îmi spui? *Eagle* şi

Herald? Jack! E minunat! Ţi-am spus că până la urmă o să se rezolve. Ce

articole le-ai trimis?

— Uşurel, uşurel. Cum am zis: e încă devreme. Dar, ştii, ţinem pumnii. Chiar arată promiţător.

M-am apucat să şterg vasele. Iarăşi, Jack m-a luat în braţe din spate.

— Avem atâtea de sărbătorit, a murmurat.

— Atâtea de sărbătorit, da. Numai că, uite, am de citit cartea asta astăzi pentru şeful meu cel nou. Ce zici, te scot la cină când primesc primul salariu? Într-un loc dichisit. Mereu am vrut să ne ducem la Monte's.

S-a dat un pas mai încolo, iar eu m-am întors spre el la timp ca să îi surprind buzele contorsionate, scurt, a iritare, înainte de a i se turti iarăşi într-o expresie neutră.

— Ar trebui, de fapt, să o iau la picior, a zis uitându-se la ceas. Mai am să mă văd cu un redactor de la *Minor*. Şi-n gaură de şarpe căutăm!

— Sunt tare mândră de tine.

— Nu încă. Dar curând.

M-a sărutat şi a plecat.

10

La început, *Obligaţiuni* nu a fost doar literatură; a fost probatoriu. Iar eu nu eram doar o cititoare; eram detectiv.

Trebuia să găsesc indicii acolo. Oricât de superficial, Harold Vanner îi cunoscuse pe cei doi Bevel. Unele elemente din roman trebuiau să se fi bazat pe realitate. Fireşte că nu aveam cum separa faptele de ficţiune pe atunci (şi chiar după următoarele întâlniri cu Bevel distincţia avea să rămână neclară), bănuiam însă că îngropat în text se

află un grăunte de adevăr. Ce ştia cu adevărat Vanner despre Andrew şi Mildred Bevel? De ce se obosea cineva atât de puternic şi de ocupat ca

Bevel să se pună contra unei bucăţi literare? Trebuia să fie un lucru anume în roman pe care Bevel avea nevoie să îl suprime şi să îl respingă. Era oare lucrul acela în văzul tuturor? Găsise Vanner ceva din pură coincidenţă, sau îi trimisese lui Bevel vreun mesaj criptat în volumul său? Se aflau acolo câteva fapte vitale pe care romanul le dăduse în vileag, intenţionat sau nu, despre oamenii din care se inspirase. Poate că adevărul sălăşluia în acele distorsiuni şi imprecizii care îl sâcâiau atât pe Bevel.

Pe măsură ce citeam însă, proza însăşi, mai mult decât conţinutul, a devenit centrul atenţiei mele. Nu semăna deloc cu cărţile pe care fusesem obligată să le citesc la şcoală şi nu avea nimic de-a face cu romanele poliţiste pe care aveam obiceiul să le împrumut de la bibliotecă. Mai târziu, ajunsă în sfârşit la colegiu, aveam să pot detecta influenţele literare ale lui Vanner şi să îi evaluez romanul dintr-un punct de vedere formal (chiar dacă nu se afla în bibliografia nici unuia dintre cursurile pe care le-am frecventat, de vreme ce opera nu i se mai tipărea şi devenea deja destul de greu de găsit). însă pe atunci nu mai avusesem experienţa unui asemenea limbaj. Şi cartea îmi vorbea. Era pentru întâia oară când citeam ceva care exista într-un spaţiu nelămurit dintre intelectual şi emoţional. Am ajuns de atunci să identific acest teritoriu ambiguu drept domeniul exclusiv al literaturii. Am şi înţeles la un moment dat că ambiguitatea asta putea să funcţioneze doar în conjuncţie cu o disciplină extremă – precizia calmă a frazelor lui Vanner, vocabularul nepretenţios, reţinerea în a pune la lucru dispozitivele retorice pe care le identificăm drept „proză artistică”, păstrându-şi în acelaşi timp un stil distinctiv. Luciditatea, părea să sugereze, este cel mai bun ascunziş pentru înţelesuri mai adânci – foarte aidoma cu un lucru transparent pus la grămadă cu altele. De atunci gustul literar mi s-a schimbat, iar *Obligaţiuni* a fost înlocuită de alte cărţi. Vanner însă mi-a prilejuit prima ocheadă în acea regiune evazivă

dintre raţiune şi sentiment şi m-a făcut să o vreau schiţată în scrierile proprii.

Aveam mai apoi să citesc unele dintre cronicile apărute după publicarea cărţii. Cu toate că majoritatea erau mai mult sau mai puţin elogioase (*The Nation* o includea printre „Cărţile notabile ale anului” şi ajunsese pe „Lista cu cărţi de Crăciun pentru cititorii lui *Harper”),* reacţiile nu erau atât de unanim pozitive pe cât susţinuse Bevel. *The Atlantic* publicase unul dintre articolele entuziaste de la un cap la altul. într-un fragment, scria:

> Canonul nostru este saturat de tematica de clasă, de consumul strident, purtările încorsetate şi excentricităţile nereţinute care vin odată cu averea. Puţine romane însă, precum *Obligaţiuni,* zăbovesc asupra procesului propriu-zis de acumulare a capitalului. Dar până şi aceste naraţiuni care încearcă să critice bogăţia şi inegalitatea sfârşesc aproape întotdeauna prin a fi orbite de lăcomia ostentativă pe care au năzuit să o demistifice – o capcană pe care dl Vanner o evită cu dexteritate.

Erau însă şi opinii nemiloase. Unii critici dispreţuiau cartea socotind-o pastişă în toată regula („epigonică”, potrivit formulării din *The New Republic)* şi scoţând în evidenţă influenţele incontestabile din Henry James, Constance Fenimore Woolson, Amanda Gibbons şi Edith Wharton. *The New Yorker* numea volumul un simplu *succès de scandale* care căpătase notorietate doar pentru că era un evident *roman à clef* (ambele expresii franţuzeşti apar în materialul critic) bazat pe un cuplu proeminent, însă tainic, despre care toată lumea voia o poveste – fie ea adevărată ori falsă.

De îndată ce am terminat de citit *Obligaţiuni,* am luat-o de la început. Din scurta întrevedere cu Bevel îmi şi dădeam seama că între el şi Rask erau diferenţe, o intuiţie pe care aveam să o pot confirma pe parcursul multelor noastre conversaţii din următoarele săptămâni. Omul real era mai deschis la vorbă, mai puţin evaziv şi

rezervat decât încarnarea să ficţionată. Lăsau impresia, cu toate acestea, că s-ar înrudi de departe.

Pasajele descriind tranzacţiile financiare ale lui Rask au solicitat ceva mai mult efort, dar chiar dacă pe atunci nu eram familiarizată cu mulţi dintre termenii din romanul lui Vanner, descrierea generică a operaţiunilor a fost îndeajuns de clară. Deşi acţiunile lui Rask sfidau imaginaţia mea morală, nu mă îndoiam că fuseseră modelate după manevre reale. Şi pe parcursul întâlnirilor noastre Bevel însuşi avea să o confirme. De câteva ori, cu mândrie de sportiv, mi-a spus cum a fost el în stare să gândească mai iute decât competitorii şi să îi transforme în pradă, şi cum mai târziu, în 1929, păcălise întreaga piaţă, o asmuţise împotriva ei înseşi şi făcuse din asta o avere. Lucrând pentru Bevel, urma să parcurg ziare şi cărţi din acea perioadă, iar acestea aveau să îmi confirme şi să îmi descrie, în amănunt, o bună parte dintre operaţiunile financiare care se găseau atât în roman (cu câteva imprecizii şi inadvertenţe), cât şi în relatările lui directe (cu unele înfrumuseţări şi retuşuri care să-l pună într-o lumină mai bună). Nu doar asta: am descoperit că atât Vanner, cât şi Bevel parafrazau din belşug unele dintre aceste publicaţii în relatările lor.

Helen, soţia lui Benjamin Rask, era pentru mine centrul absolut al cărţii. Am ajuns rapid să mă identific cu ea. Aveam amândouă o tendinţă spre solitudine. Eram amândouă în general lipsite de prieteni. Ambele aveam taţi excesiv de protectori şi disfuncţionali, măcinaţi de dogme nedigerate. Eram şi ea şi eu tinere încercând să creştem în crevase înguste, sperând să le spargem şi să le sporim pe

parcurs dimensiunile. Şi simţeam că Vanner, păstrând întotdeauna o distanţă respectuoasă, o înţelesese – şi, prin ea, pe mine. Poate fiindcă povestea avea o asemenea rezonanţă personală, ultima parte a cărţii mi s-a părut din ce în ce mai enervantă cu fiecare citire. De ce trebuise să o distrugă pe Helen? Şi, mai presus de orice, de ce o făcuse nebună? îşi luase evident tot soiul de libertăţi cu

povestea lui Mildred Bevel şi ar fi putut să-i ofere orice fel de soartă. De ce tocmai asta? De ce să-i facă mintea ţăndări?

Uitându-mă în urmă după atâţia ani, încă îmi amintesc efectul principal al primului contact cu romanul. După ce l-am citit, m-am simţit pregătită pentru întâiul interviu cu Andrew Bevel. Mai mult încă: cu toate că era o operă de ficţiune, cartea mă convinsese că mă aflu în posesia unui adevăr esenţial despre viaţa lui. încă nu desluşeam ce adevăr anume ar fi fost, însă asta nu mă împiedica să cred că am, cumva, un as în mânecă.

O casă de bilete sub medalioanele şi ghirlandele de ipsos. Lângă şemineu, stindarde jucând reclamă unor expoziţii de tot felul. ‚Aur, argint, bronz: artele decorative americane la trecerea între secole. „ „în vizuina iepurelui: ilustraţii din cărţi victoriene pentru copii. „ Odorizant cu parfum floral. Dincolo de vestibul, sala – acum un magazin de suveniruri. Un preş cu modele inegale furişându-se în sus pe trepte. Aceleaşi candelabre de perete aurite. Aceeaşi servantă cu tăblie de marmură. Aceleaşi scaune cu spătar drept, însă cu frânghiuţâ roşie legată de la o rezemătoare la alta.

Mă surprinde cât de teritorială şi indignată mă simt. Arhitecţii care au renovat casa şi au transformat-o în muzeu au decis previzibil să impieteze asupra atmosferei generale beaux-arts folosind cuburi de sticlă cât se poate de contemporane şi să îmblânzească excesul întortocheat al designului original cu linii drepte şi disciplinate. Toate notele explicative sunt date cu un caracter sans-serif, menit cu siguranţă a fi lipsit de reverenţă în austeritatea sa anacronică.

Iritabilitatea şi posesivitatea de care dau cbvadâ mă uluiesc, fiindcă prima oară când am pus piciorul aici locul mi s-a părut obscen. Ar fi trebuit să mă bucur văzându-l pângărit. Şi totuşi această încarnare a Casei Bevel nu face decât să adauge un strat nou la exasperarea pe care o simt în privinţa ei.

Magazinul de suveniruri mi se pare deosebit de insultător. Mă agasează chiar, iraţional, tânărul de după tejghea. Mă dau mai aproape, dorindu-mi, din motive neştiute, să-mi scot la iveală năduful. O piesă ridicolă din vremea Prohibiţiei se aude încetişor pe fundal. Văd un amalgam de stilouri, căni şi cărţi poştale împodobite cu reproduceri

ale obiectelor din colecţie şi cu sigla muzeului. Un zid lăturalnic e dedicat amintirilor din Freneticii Ani Douăzeci – pălării de pai, şaluri cu pene, sticluţe la purtător, mănuşi de satin, portţigarete, costume de epocă. Lângă secţiunea în cauză e proţăpită o gondolă dedicată lui Francis Scott Fitzgerald. Exemplare din toate cărţile lui. Biografii şi studii critice. Marele Gatsby în felurite limbi.

Sigur că nici măcar un exemplar din Obligaţiunile lui Harold Vanner.

Prin intermediul lui Vanner am văzut la origini această casă. I-am citit cartea cu câteva zile înainte să pătrund pentru întâia oară aici. Deşi descrierea lui e cam scurtă, percepţia mea iniţială a acestui loc a fost puternic condiţionată de cuvintele lui. Către sfârşitul primei părţi a romanului său, încarnările ficţionale ale domnului şi doamnei Bevel s-au întâlnit în fine. Vanner oferă ocheade iuţi, nu cu totul precise, în conac şi înregistrează reacţiile lui Helen Rask la el.

„Nu reuşi să se lase fermecată”, scrie Vanner despre avatarul lui Mildred. „Nimic, atunci când ajunse pentru prima oară la casa plină de fast a domnului Rask, nu o făcu să simtă vreun fior de dorinţă ori măcar vreo încântare vagă, de moment la gândul unei existenţe eliberate de orice constrângeri materiale. „

Şi exact aşa am avut de gând să reacţionez când am venit aici prima oară în tinereţe. Eram hotărâtă să fiu indiferentă şi dispreţuitoare. Am eşuat. Casa era pe atunci la deplina ei înflorire şi mi-a făcut tot ce fusese concepută să îmi facă. M-a făcut să mă simt nedemnă. Stângace şi necurată. Ca o cerşetoare, chiar dacă nu ceream nimic. Am fost copleşită, da. însă fiind fiica preferată a tatălui meu, m-am simţit în acelaşi timp scârbită şi mânioasă — atât de casă, cât şi de reacţia mea de supuşenie. La mări şi ţâri de apatia lui Helen.

Acum, cât mă mai preumblu înainte să urc scările

spre bibliotecă, experienţa cu casa e şi mai contradictorie. Nemărginita mea posesivitate indignată („Ştiu cum arăta cândva cu adevărat locul ăsta”) se contopeşte cu

indiferenţa pe care nu am reuşit să o simt în tinereţe (acumularea seacă de opere de Holbein, Veronese şi Turner nu e chiar o galerie, ci mai mult o simplă cameră cu trofee) şi cu un tăios sentiment de nostalgie (revenirea într- un loc plin de semnificaţii după câteva decenii, dezvăluie cât de necunoscut îşi poate fi cineva sieşi).

Sui treptele uitându-mă împrejur, încercând să compar impresii trecute şi prezente. Să înşirui un inventar al picturilor, sculpturilor, statuetelor, porţelanurilor, vazelor, pendulelor şi candelabrelor? Să descriu sălile somptuoase? Să le numesc funcţia şi la ce ceas al zilei erau menite fiecare a fi utilizate? Să încerc o redare a dimensiunilor lor? Să mă opresc de-a fir a păr asupra ţesăturilor bogate, pietrelor scumpe şi soiurilor unice de lemn întrebuinţate prin casă? Să încerc o clasificare a diferitelor piese de mobilier? Să menţionez mărcile de maşini care se

înşiruiau cândva pe alee? Să spun câţi servitori lucrau aici în anii treizeci? Să le descriu diversele îndatoriri?

îmi vin în minte materialele legate de Marele Gatsby puse în vânzare la magazinul de dedesubt. Nu simt pic de dorinţă să mă pierd în descrierea unor bogăţii nepreţuite. Ca Vanner, nu mă simt înclinată să stărui asupra opulenţei locului. Sunt aici pentru documente. Nimic altceva.

în susul scărilor fac stânga şi străbat holul cel lung. Câteva uşi sunt deschise, lăsând vederii încăperi cu picturi şi obiecte decorative expuse în spatele unor funii de catifea. Ţin minte exact ce uşă dădea către dormitorul lui Mildred. Acum, ca şi atunci, e închisă. La capătul coridorului, biblioteca.

Au mutat lucrurile. Acum sunt mai puţine cărţi aici (majoritatea sunt probabil la păstrare în depozit) şi mă bucur să văd şirurile de pupitre utilitare cu becuri funcţionale şi scaune de nădejde, concepute pentru muncă adevărată. Câţiva muşterii răsfoiesc albume voluminoase de artă şi îşi iau notiţe. Bibliotecarul-şef îmi iese în întâmpinare şi ne întoarcem la masa lui, unde mă prezintă celor doi colegi. îi întind scrisoarea prin care cer

acces la materialele nepuse la dispoziţia publicului, iar el o acceptă, scuzându-se pentru această formalitate necesară.

îl întreb ce fel de documente şi cărţi sunt solicitate mai adesea. îmi spune că majoritatea vizitatorilor sunt universitari ori studenţi care cercetează cuprinzătoarea colecţie de artă. Evaluatori de la case de licitaţii vin aproape în fiecare zi.

- De fapt, spune, ca scriitoare, sunteţi în minoritate

Vorbim despre materialele pe care le caut. Când cer hârtiile lui Mildred Bevel, cei trei bibliotecari îşi aruncă priviri şi chicotesc.

- O, vă doresc numai bine, zice şeful, în vreme ce bibliotecarii ceilalţi dau din cap înţelegători. Doamna Bevel avea un scris de mână îngrozitor.

- Le zicem manuscrisele Voynich, spune cel mai tânăr dintre ei cu un zâmbet şugubăţ.

Glume de bibliotecari. Manuscrisul Voynich e un volum din secolul al cincisprezecelea inscripţionat pe pergament şi păstrat în Biblioteca de Cărţi Rare şi Manuscrise de la Universitatea Yale. Puţine se ştiu despre ceea ce pare a fi, dacă e să judeci după ilustraţii, un tratat despre specii necunoscute de plante şi o cosmologie. Manuscrisul ar putea să provină de mai oriunde din Europa Centrală şi este scris într-un alfabet inventat care a lăsat perplecşi generaţii de cărturari. în ciuda unor considerabile investiţii de timp şi resurse, lingviştii, criptologii, ba chiar şi agenţiile guvernamentale din lumea întreagă nu au izbutit, deocamdată, să îl descifreze.

Bibliotecarul-şef se hlizeşte şi el, dar revine rapid la tonul profesional.

- Sunt atât de multe în dosarele doamnei Bevel pe care nu am reuşit să le pricepem. Şi asta a afectat felul în care sunt catalogate documentele ei. Am fost nevoiţi să grupăm lucruri

bazate exclusiv pe format, în loc de subiect. Ne cerem, aşadar, scuze dinainte dacă veţi descoperi în cutii un conţinut întrucâtva eterogen.

Mă aşez la un pupitru, îmi scot caietul şi un creion (cerneala nu este permisă aici) şi aştept să îmi vină cutiile.

Mi s-a spus să folosesc intrarea de serviciu, care dădea într-un mic vestibul pentru angajaţi, unde am fost aşezată pe un scaun. M-am bucurat că mă aflu în acest spaţiu intermediar înainte de a intra în spaţiile de locuit. Una dintre cameriste m-a prezentat domnişoarei Clifford, şefa personalului, o femeie cu aere de bunică zglobie care mi-a oferit o ceaşcă de ceai pe care eram prea agitată să o accept. Mi-a întins-o totuşi, spunându- mi „scumpete”.

Un majordom care părea că o face pe majordomul într-un film a intrat şi, adresându-se încăperii mai degrabă decât mie, mi-a rostit numele, s-a răsucit pe călcâie şi a plecat. Domnişoara Clifford mi-a luat ceaşca şi m-a îndemnat să îl urmez. Majordomul m-a purtat pe un culoar, apoi pe scări în sus şi după aceea pe un coridor îngust. Parcă eram în culisele unui teatru. Nu s- a uitat în urmă nici măcar o dată ca să se asigure că îl urmez. într-un târziu, am trecut de o uşă care ducea în casa propriu-zisă. M-am simţit ca o intrusă de îndată ce am pus piciorul pe mochetă. Am traversat un salon interminabil. Majordomul a bătut la o uşă şi am fost introdusă în biroul lui Bevel.

între limitele abilităţilor sale de expresie, mi-a făcut o primire călduroasă. Am schimbat câteva politeţuri şi mi-a cerut să iau loc la masa de lucru, în spatele maşinii de scris.

- înainte să începem, a zis luând nişte hârtii de pe o măsuţă lăturalnică, e o obligaţie legală importantă pe care o avem de îndeplinit. Trebuie să semnezi foile acestea. Afirmă, în esenţă, că sub nici o formă şi circumstanţă nu poţi discuta, transmite sau comenta în privinţa vreunuia dintre lucrurile care vor fi menţionate aici. Am vrut să îţi prezint acest document în persoană pentru a-ţi da măsura seriozităţii cu care privesc chestiunea. Dacă respecţi regulile, n-o să ai nici un motiv de îngrijorare. Documentul de faţă nu va avea

absolut nici un efect asupra vieţii dumitale. Dar mă tem că nu vom putea începe dacă nu îl semnezi.

Am semnat fără să citesc hârtiile. Nu aveam de ales – şi, pe atunci, nici intenţia de a-i divulga vreunul dintre secrete.

Nu este exclus să fiu încă obligată la confidenţialitate de acea înţelegere. Documentul în speţă nu a apărut deocamdată pe parcursul cercetării hârtiilor din lotul Bevel. Consilierul juridic al proprietăţii mi-a spus că firma de avocatură angajată atunci de companie nu mai există. Şi până aici am de gând să merg cu chestiunea.

- Ai citit deja cartea. Nu e nevoie să o discutăm. Ştiu că ai ajuns să înţelegi, pur şi simplu făcând o vizită la locul meu de muncă, faptul că sunt un om de afaceri respectabil. Vom vorbi pe larg despre asta, fireşte. Dar îţi dai seama, desigur, cât de justificată îmi este furia şi cât de repede trebuie să lucrăm. întrebări.

-Nu am.

Ştiam că nu ar fi înţelept să îi pun vreuna dintre nenumăratele întrebări pe care le aveam despre romanul lui Vanner în raport cu existenţa reală a familiei Bevel.

- Bine. Uite cum vor decurge lucrurile. Eu îţi spun dumitale povestea mea simplu, aşa cum îmi vine. Dumneata o vei trece pe hârtie şi, când e necesar, vei prelucra frazele ca să fim siguri că întregul are noimă. Elimină redundanţele şi contradicţiile. Aşază evenimentele în ordine (ştii că există în conversaţie tendinţa de a sări de la unele la altele). Asigură-te că nimic nu sună prea strident sau obscur pentru cititorul obişnuit. Câte o înfloritură, poate, când şi când. Ştii dumneata, acele mici

retuşuri. Ca să se citească uşor. Eu îţi voi furniza povestea, natural, dar detaliile mărunte şi şlefuitul ţi le las dumitale.

- Fireşte.

Să îi corectez stilul şi, de fapt, să *îi scriu* cartea erau aspecte ale slujbei pe care nu le anticipasem. Lucrurile se vor mai limpezi pe parcurs, am decis.

- Am nădejdea şi că vei furniza o... influenţă feminină în pasajele privitoare la doamna Bevel.

Am dat din cap a încuviinţare, încă încercând să îmi vin în fire.

- Şi dacă tot mi-am menţionat soţia, e o chestiune covârşitor de importantă privind acel roman pe care l-ai citit. Ceva ce nu ar trebui să uiţi nicicând. Am mai spus şi o repet, soţia mea nu a suferit niciodată de afecţiuni mintale de vreun fel. Mildred a fost o femeie cu mult discernământ, cu o fire senină. Cum să fie defăimat într-un asemenea hal cineva atât de bun şi de fragil ca ea? E ca şi cum ţi-ai bate joc de un copil.

S-a oprit şi s-a uitat mai întâi la ungherul în care peretele se întâlnea cu tavanul şi apoi la mâinile lui.

- Şi cum ar putea să lase de înţeles cineva că am fost în vreo măsură răspunzător de moartea ei? Cum a putut şarlatanul ăla să conceapă, nu mai spun să tipărească, ideea că aş fi fost în stare să o supun unor experimente medicale sărite de pe fix? îţi dai seama că nu pot lăsa această naraţiune să persiste.

Ochii i s-au întors spre mine ca pentru a se asigura că vorbele respective mi se întipăriseră bine în minte.

- E adevărat că a murit într-un sanatoriu elveţian. Dar am pierdut-o din pricina cancerului.

- îmi pare nespus de rău.

M-a oprit cu o palmă ridicată.

- Nu-i nevoie. La lucru.

- Domnule Bevel, dacă nu aveţi nimic împotrivă, aş prefera să iau loc acolo, pe sofaua aceea. Maşina de scris n-o să-mi trebuiască. O să stenografiez şi o să transcriu mai târziu totul.

A fost luat prin surprindere.

- Cred că această conversaţie, cum aţi numit-o, va curge mai bine într-o ambianţă mai puţin protocolară,

O pauză gânditoare.

- Prea bine. Dacă ţi-e mai uşor

dumitale aşa...

A făcut un gest spre divan si s-a aşezat pe un jilţ în faţa mea.

- Să începem.

La ieşirea din casă, majordomul mi-a înmânat un plic şi m-a înştiinţat că în el se află primul meu salariu săptămânal, plătit în avans, împreună cu o sumă menită unor prime cheltuieli. îmi trebuiau poate o nouă maşină de scris ori provizii de papetărie. Sau mi- ar fi prins bine, cine ştie, un rând de haine noi? Ţin minte că s-a delectat cu tactul său lipsit de tact când şi- a emis ultima sugestie.

Am traversat Fifth Avenue şi am găsit o bancă liniştită în parc unde să pot inspecta conţinutul plicului.

Din cauza felului în care fusesem crescută, ajunsesem să consider banii un lucru murdar. Murdăria fizică de pe bancnotele unsuroase de un dolar şi de cinci care îmi treceau de obicei prin mâini avea şi un aspect moral, de vreme ce bancnotele erau literalmente „pătate cu sudoarea maselor exploatate”. Cu trecerea anilor, lepădându-mă de dogmele tatei, repulsia mea etică s-a muiat în indiferenţă. Nu mai sunt în favoarea sau împotriva banilor în manifestarea lor fizică – îi văd doar ca pe un vehicul tangibil prin care desfăşurăm schimburi comerciale.

Şi totuşi în acea zi în Central Park plicul părea să conţină mai mult decât bani. Nu mai avusesem niciodată în mână atâţia. Zece bancnote de douăzeci de dolari (chiria noastră, pe atunci, era de cam douăzeci şi cinci pe lună). Erau noi-nouţe şi se agăţau unele într- altele. întrebându-mă care e de fapt adevăratul miros al banilor – şi nu al puzderiei de mâini care îi atinseseră pe parcursul anilor –, mi-am vârât nasul în plic. Mirosea exact ca tata. însă dincolo de tuş mai era şi un iz de pădure. O aromă slabă de pământ umed şi ierburi necunoscute. De parcă bancnotele ar fi fost un produs al naturii. Prefirându-le în interiorul plicului, am observat că aveau serii consecutive, ceva ce nu mai văzusem până atunci. Asta m-a făcut să mă gândesc, cu o intensitate întrucâtva corporală, la milioanele de

bancnote de douăzeci de dolari imprimate înainte şi după ale mele şi la nesfârşitele posibilităţi pe care le reprezentau. Obiectele pe care le puteau cumpăra, problemele pe care le puteau rezolva. Tatăl meu avusese dreptate: banii erau o esenţă divină care se putea întruchipa în orice manifestare concretă.

în aceeaşi zi am pornit cu treabă prin Brooklyn. Oricât mi-ar fi displăcut majordomul, nu se înşelase: aveam nevoie de haine noi. Pe lângă asta, nu era exclus ca Bevel însuşi să îl fi instruit să îmi spună că îmi trebuie îmbrăcăminte nouă. Am decis să fac asta imediat, de vreme ce ştiam că tatăl meu va fi plecat în acea după-amiază şi nu voiam să mă vadă cu pungi de cumpărături.

Mi-a luat ceva efort ca s-o conving pe vânzătoarea de la Martin’s, de pe Hoyt Street, că deşi voiam să arăt bine, nu aveam poftă să atrag atenţia asupra veşmintelor mele. M-a tot pisat cu întrebări despre şeful meu şi despre cum era munca la birou. I-am dat răspunsuri evazive şi, invariabil, am ales ţinutele pe care le lăsase deoparte pe motiv că nu-l au pe vino-ncoa.

- O tânără aşa de atrăgătoare ca dumneavoastră... Nu ar trebui să vă ascunderi sub hainele astea sure, a zis înainte de a capitula în faţa dorinţelor mele cenuşii şi lipsite de zvâc.

Următoarea oprire am făcut-o la proprietăreasă. Singurul motiv pentru care nu fuseserăm încă evacuaţi era că o iubise pe mama şi se simţea prin urmare obligată faţă de mine. însă pe tata nu-l avea la inimă în aceeaşi măsură în care nu-i plăcea nici tiparniţa lui semiclandestină. Şi cu fiecare zi în care întârziam cu chiria, deveneam tot mai mult fiica tatălui meu. Mereu dura cam un ceas să o plătim. Voia banii, dar se simţea totodată stingherită să-i ia şi invariabil obligată să mă ţină mult la uşă ca să schimbăm bârfe despre vecini. Această iluzorie apropiere se răcea după două săptămâni şi pierea cu totul până la sfârşitul lunii.

Ceva similar se petrecea la prăvăliile unde cumpăram pe caiet. Dacă mie îmi fusese ruşine să tot iau pe

datorie timp de săptămâni şi uneori chiar luni, prăvăliaşilor, le era acum jenă să la bani pe bună dreptate ai lor. Stângăcia asta ducea la conversaţii lungi pe felurite subiecte banale, după care eram expediată cu câte o mică trataţie.

Am avut o cină liniştită cu tatăl meu, care nu a întrebat de unde se ivise toată acea mâncare în cămară.

în următoarea zi am cerut ajutorul lui Jack ca să fac rost de o maşină de scris. Mă gândisem că o să ne dea o ocupaţie (timpul petrecut împreună devenise treptat ceva fără ţintă) şi că i-ar plăcea ocazia de a se umfla în pene cu abilităţile jurnalistice. îmi spusese că lucrase pentru câteva ziare mici în Chicago şi presupusesem din descrierea îndatoririlor lui că era priceput la maşini de scris şi alte aspecte ale muncii la birou.

Ne-am întâlnit la o papetărie din centrul Brooklynului, aproape de tribunale, care vindea, închiria şi repara maşini de scris. Jack, cu capul dat pe spate şi o ţigară atârnându-i dintre buze, a pus o grămadă de întrebări şi a încercat diverse dispozitive. Era limpede, totuşi, că nu ştia nimic despre bătutul la maşină. A testat câteva modele, ţăcănind „alalalalalalalalala” cât de repede putea cu

arătătoarele. Cât a vorbit Jack cu unul dintre vânzători, am încercat la repezeală câteva maşini, sperând să nu mă vadă. Tocmai când decideam pentru un Royal portabil la mâna a doua (cu toate că „e”-ul era cam înecat în tuş, cu un ochi înnegrit, iar punctul pe „i” adesea nu apărea), s-a apropiat înainte să îmi dau seama şi să mă opresc din bătut. Nu a scos o vorbă, i- am simţit însă resentimentul. Nu a ajutat nici să mă vadă că refuz plata în rate şi că plătesc cei 27,50 de dolari cu bani peşin.

Pe drumul de întoarcere mi-a povestit despre promiţătoarele lui subiecte, investigaţii şi intuiţii. începea să cunoască o mulţime de lume pe la diferite jurnale, iar speranţa îi era că în curând totul are să se lege – mai trebuia doar să găsească subiectul potrivit pentru redactorul-şef perfect de la ziarul perfect. Atâta îi

trebuia: să i se deschidă o uşă. După care îi aştepta cariera de publicist.

- E doar o chestie de timp, a zis. Dar timpul devine... A făcut o pauză stângace. Costisitor.

M-am oprit şi mi-am dus palma la gură, oripilată.

- îmi pare aşa de rău. Nu pot să cred că nu ţi-am oferit, am zis întinzând mâna după geantă.

-A, nu! N-am vrut să zic...

- Hai să nu trecem iar prin toată povestea.

I-am întins nişte bani; a rămas cu privirea înţepenită în trotuar.

- Te rog. Ia-i. De dragul meu.

A băgat rapid în buzunar bancnotele, fără să ridice ochii măcar, îngăimând cuvinte de mulţumire şi promisiunea că îmi va înapoia datoria. Ne-am văzut de drum.

- Dar spune-mi despre slujba ta cea nouă, a spus, revenind la tonul său normal. Ce-i cu maşina de scris? N-o să lucrezi la un birou?

- încă nu sunt sigură. Ieri am lucrat la reşedinţa lui. Zice că nu îi mai place să se ducă în oraş. Lucrează de acasă în fiecare după-amiază. Şi de aceea am nevoie să bat notiţele acelea după ce ajung înapoi. Poate mai încolo o să ne întâlnim la birou. Nu ştiu.

- Ia stai. Ai fost acasă la el?

-Da.

- Singură?

- Păi... are tot personalul în preajmă.

- Dar aţi fost singuri, voi doi.

-Da.

- Nu-mi place.

Am păşit mai departe în tăcere. îmi aducea aminte

de hoinărelile noastre tăcute de-a lungul apei, în care se cufunda în calcule despre momentul potrivit ca să mă sărute.

- Şi cine-i tipul, până la urmă?
- Un afacerist.
- Are şi nume afaceristul?

M-am oprit iar.

- Uite ce-i. Nu o să-ţi cer să ai încredere în mine. Nu o să-ţi dau nume care nu-ţi trebuie, doar ca să te poţi simţi bine. N-o să spun nimic ca să te împac.

Când am pornit iar, cu Jack bosumflat la câţiva paşi în urmă, mi-am dat seama că rostisem acele ultime propoziţii plat, cu un calm inexpresiv. Exact ca Andrew Bevel.

4

Când l-am văzut următoarea dată, Bevel avea un guturai straşnic. Nu renunţase totuşi la întâlnirea noastră. De vreme ce era bolnav, nu avea să se simtă din cale-afară de rău pentru că pierde vremea cu „chestia” în loc să aibă o activitate reală, a zis. Era o zi din cele mai proaste ca să fii răcit — o după-amiază fierbinte şi umedă de vară newyorkeză.

I-am predat transcrierile dactilografiate ale primei întâlniri. Aveam impresia că îi croisem cuvintele în propoziţii dure, tăioase. Textul suna, credeam eu, băr- bătos. Se arăta în unele privinţe nerăbdător cu canoanele stilistice, un lucru menit să fie o denunţare tacită, însă vehementă a romanului lui Vanner. Nu mă depărtasem în nici o privinţă de evenimentele pe care le prezentase în relatarea lui.

A citit paginile pe loc. Mi s-a părut că le parcurge prea repede ca să îmi poată aprecia subtila severitate.

- Aşa, a zis şi şi-a suflat nasul.

Transpira. Era poate iritat.

- Chiar iei notiţe exacte. Faptele sunt, în esenţă, unde trebuie. Ar mai fi câteva lucruri de modificat. Ajungem şi acolo. Problema este că asta nu mă reflectă pe mine.

- Vă asigur că am rămas aproape

de...

- Cum tocmai am spus, iei notiţe exacte. Dar dacă voiam pe cineva care doar să îmi înregistreze cuvintele, aş fi folosit un dictafon. în transcrierea dumitale se pierd prea multe. Totul e plat. Şi plin de îndoieli, înţelegi cu adevărat cu ce mă ocup eu?

-Nu.

- Mulţumesc pentru că nu ai încercat să răspunzi. Treaba mea e să am dreptate. întotdeauna. Dacă greşesc vreodată, trebuie să mă folosesc de toate mijloacele şi resursele ca să modific şi să aliniez realitatea potrivit cu greşeala, pentru a înceta să mai fie o greşeală.

- Ar trebui să notez asta pentru cartea dumneavoastră.

- Nu-mi dau seama dacă eşti sarcastică ori naivă. Oricum ar fi, nu mă face să regret că te-am angajat.

Şi-a suflat iarăşi nasul şi a ridicat un receptor.

- Ceai, a zis şi l-a lăsat la loc în furcă. Paginile dumitale sunt prea ezitante.

- Le voi rescrie.

- Bine. Nu ştiu câtă vreme o să fiu în stare să fac asta azi, cu răceala asta, dar e un lucru despre părinţii mei. Nu, nu-i nevoie să iei notiţe încă. Nu vreau să onorez acele afirmaţii scandaloase din roman cu un răspuns. Aş vrea totuşi să ştii că totul e fals. închipuirea că tatăl meu ar fi avut o viaţă dublă în Cuba. A avut într-adevăr o manufactură de tabac – cum a avut multe alte afaceri. Dar să concepi că s-ar fi gândit vreodată să pună piciorul la sud de graniţă...

Aici a fost cât pe ce să râdă.

- Iar mama...

în uşă s-a auzit o bătaie. Majordomul cel antipatic a intrat cu un serviciu de ceai pentru o singură persoană. Grav, silenţios, i-a turnat lui Bevel o ceaşcă şi a ieşit.

- Mama mea, a reluat Bevel după închiderea uşii. Fumătoare, ea? Trabucuri? Cu

asemenea... *prietenii* Numai pentru asta merită Vanner tot ce capătă.

Tuse.

- Iarăşi, nu e un lucru pe care aş vrea să îl abordez direct.

Căldura, tuşea şi ceaiul îl făcuseră să asude din belşug.

- Să ne întoarcem la acţiunile mele caritabile.

Mi-am luat suportul de scris şi m-am aşezat pe o altă
sofa. Mi se părea important, cumva, să arăt că locul unde mă aşez ţine de alegerea proprie.

- De ce nu-mi spuneţi câte ceva despre părinţii dumneavoastră mai întâi?

Exasperarea absentă de pe chip s-a ivit în forţa cu care a pus ceaşca la loc pe tăviţă. Comisesem o greşeală, însă avusesem de câştigat în trecut arătându-mă decisă. Poate că puteam ispăşi insistând asupra erorii.

- Poate pierderea dumneavoastră ar putea explica felul în care v-aţi bazat pe înaintaşi pentru inspiraţie. Şi ar fi o bună imagine de fundal pentru întreaga muncă filantropică. Arătaţi-mi ce v-a împins iniţial către acele gesturi caritabile.

- Influenţa feminină.

Se mai înmuiase întrucâtva?

- Nu pari să fi fost atentă. Vreau pagini în forţă, nu dulcegării.

Şi-a şters fruntea, arătând dintr-odată secătuit şi pustiu. Poate că avea febră.

- Dar îţi înţeleg punctul de vedere, presupun. Ce ai vrea să ştii?

- Ce-ar fi să îmi povestiţi câteva amintiri timpurii. Câteva paragrafe cu scene din copilărie ar fi numai bune pentru spart gheaţa. Să arate cum aţi ajuns bărbatul care sunteţi azi. Care credeţi că e prima imagine cu mama dumneavoastră?

A urmat o pauză. A tuşit, şi-a tamponat fruntea. Parcă mă treceau şi pe mine sudorile. Tăcerea prelungă era stânjenitoare. Dar am refuzat să o rup.

- Când a murit.

Iarăşi pauză.

- Când a murit, m-am întrebat asta.

O căutare după ouă de Paşte, cred.
Tăcerea a început să prindă iarăşi formă.

- Era o femeie foarte iubitoare. Ceea ce i-a făcut dificilă absenţa. Şi deşteaptă. Foarte deşteaptă era. A descoperit talentul meu precoce la matematici. Adesea asista la lecţii şi îmi corecta institutorii. Semăna în asta cu Mildred. Amândouă femei excepţionale.

A râs pufnind în felul său obişnuit, pe amândouă nările.

- Armate de institutori concediaţi. Unul după altul. Nici unul nu făcea faţă talentelor mele, zicea ea. La un moment dat, a început să îmi spună mie să îi dau afară. Trebuia să îi informez că au fost puşi pe liber şi să explic de ce – ce nu reuşiseră să mă înveţe şi aşa mai departe. Cred că aveam şase sau şapte ani prima oară când a trebuit să o fac.

A pufnit sardonic în râs, sau poate şi-a eliberat de fluide nasul congestionat.

Părea sleit.

- E un exerciţiu fără rost. Şi mi-e rău. Mă tem că am temperatură. întoarce-te miercuri cu paginile rescrise. Şi o să vorbim despre operele mele caritabile.

5

Nu ne-am văzut în următoarea zi de miercuri. Bevel era încă bolnav. M-am folosit de răgazul suplimentar ca să îmi rescriu paginile iniţiale, încercând să îi urmez indicaţiile. Era adevărat că prozei mele îi lipsea forţa prezenţei lui. însă forţa aceasta nu se găsea exclusiv în maniera de a vorbi; era în acelaşi timp efectul cumulat al mai multor aspecte diferite ale personalităţii, al spaţiului care îl înconjura şi al intimidantelor prejudecăţi care se puteau nutri în privinţa lui. Fiindcă forţa şi hotărârea

lui nu erau doar verbale, nu puteau fi imitate doar prin intermediul cuvintelor şi au refuzat să prindă viaţă pe pagină.

Toate încercările dădeau greş. Cel mai aproape de vocea lui Bevel obţineam o caricatură. O dorinţă aproape irepresibilă de a-l cunoaşte pe Harold Vanner a pus stăpânire pe mine. El trebuia musai să aibă unele dintre răspunsurile pe care le căutam, de la întâmplările majore până la detaliile mai mărunte. M-ar fi putut ajuta, cine ştie, şi cu scrisul. Nu putea fi atât de greu de găsit. însă ce i-aş fi spus? Că fusesem tocmită să ajut la scrierea unei cărţi al cărei scop principal era să îi dezavueze şi să îi distrugă romanul? Şi chiar dacă din vreun motiv miraculos Vanner m-ar fi ajutat, Bevel ar fi aflat neîndoielnic de întâlnirea cu el şi acesta ar fi fost sfârşitul angajamentului meu, dacă nu şi mai rău — mai era şi acel document pe care îmi ceruse să îl semnez.

Coşul mi se umpluse cu hârtii mototolite. îmi adulmecam panica.

Din acea disperare ascendentă s-a ivit prima rază de lumină. Nu aveam să mai încerc capturarea vocii lui Bevel. în loc de asta, aveam să creez vocea pe care şi-o dorea — vocea pe care voia să o audă.

După ce am umplut încă un coş cu ciorne lară valoare, mi-am dat seama cât de plin de sine îmi este planul. Cum puteam eu, de una singură, să găsesc un ton îndeajuns de grandios încât să îl captiveze pe Bevel în măsura în care să creadă că se poate auzi el însuşi acolo? Aveam nevoie de ajutor.

M-am dus la sediul Bibliotecii Publice din New York, în Bryant Park, şi am petrecut o zi întreagă răsfoindu-le catalogul şi uitându-mă la autobiografii scrise de „Bărbaţi Americani de Seamă”. Benjamin Franklin, Ulysses S. Grant, Andrew Carnegie, Theodore Roose- velt, Calvin Coolidge şi Henry Ford sunt o parte dintre numele cu care ţin minte că m-am ales în urma căutărilor printre fişe. Dacă vocea proprie a lui Bevel, transcrisă fără vreo înfloritură sau alterare, nu era îndeajuns, aveam să însăilez pentru el una nouă din vocile celelalte. Şi toate urmau să fie închegate laolaltă de mândria şi lăudăroşenia tatălui meu. Ca o creatură

de-a lui Victor Frankenstein, Bevel al meu avea să fie asamblat din mădularele acestor felurriţi bărbaţi.

Am reuşit să împrumut o parte dintre aceste cărţi de la Biblioteca Publică din Brooklyn, şi în următoarea săptămână le-am parcurs într-un chip haotic, alandala, sărind de la una la alta fără pic de metodă, făcând notaţii la întâmplare, fără să le trec sursa. Nu fusesem învăţată să fac cercetare de arhivă sau cum să mă folosesc judicios de o bibliografie. Şi ăsta s-a dovedit un lucru bun. Fiindcă mulţumită abordării mele sălbatice şi de o neştirbită lipsă de organizare, cărţile au început să se dizolve unele într-altele. Ce era individual la fiecare dintre ei – făţarnica pietate autopropulsoare a lui Carnegie, decenţa organică a lui Grant, pragmatismul fără ocolişuri al lui Ford, scumpetea la vorbă a lui Coolidge şi aşa mai departe – a lăsat locul unui lucru pe care credeam, la acea vreme, că îl au în comun cu toţii: socoteau fără greş, fără urmă de îndoială, că vorbele lor *necesită* ascultare, că *merită* să aibă public, că dările de seamă despre vieţile lor lipsite de pată *trebuie* ascultate. Arătau cu toţii aceeaşi siguranţă neclintită ca şi tatăl meu. Şi am înţeles că asta era siguranţa pe care o voia Bevel în pagină.

Absorbită de muncă, abia dacă mai ieşeam din cameră. Nu mi-aş fi putut dori o coordonare mai bună. Pe parcursul respectivei săptămâni eu şi tata căzuserăm într-o tăcere ostilă. Era supărat pe slujba mea de pe Wall Street, aşa aveau să rămână lucrurile până ce făceam primul pas spre împăcare, ceea ce ar fi însemnat să îi spun, cumva, că el avusese dreptate şi eu greşeam. Ceva similar se

petrecea şi cu Jack. Nu mai venise să mă vadă de când cu altercaţia noastră de după ce cumpărasem maşina de scris. Nu este exclus să fi crezut amândoi că mă sechestrasem în cameră fiindcă eram afectată. în loc să lucrez, şi-or fi închipuit că stau posacă, în coconul meu de resentiment contra lor.

Tata exercita un monopol emoţional. Fericirea lui nu tolera nici o abatere. Când era binedispus, toată lumea musai să se delecteze cu poveştile lui lungite, să râdă la

glumele lui și să ia parte cu voioșie la orice proiect îi venea în minte — renovări de case dezastruoase, servicii de imprimerie nonstop, excursii în Bronx în căutarea unui măcelar italian de care adusese vorba nu mai știu cine. Însă când i se înecau corăbiile sau era nedreptățit, îi făcea pe toți să plătească pentru asta. Încă nu am văzut o față mai hotărâtă decât chipul lui furios. Din păcate, hotărârea aceasta era fixată doar asupra sieși — era hotărâtă

în hotărârea el. Odată ce intra în starea cu pricina, am impresia că vedea drept trădare orice fel de compromis, de parcă întreaga lui fiinţă s-ar fi putut eroda şi spulbera în vânt prin admiterea vreunui cusur. Am locuit cu tatăl meu timp de mai bine de douăzeci de ani şi am rămas aproape după ce m-am mutat de acasă. Nici măcar o dată, în acele decenii, nu şi-a cerut vreodată iertare pentru nimic.

Cu câteva zile înainte de următoarea şedinţă cu Bevel, am terminat de scris prefaţa autobiografiei. Dacă textul nu suna exact ca el, surprindea felul în care credea el că *ar trebui* să sune. Nu este exclus ca o parte din excesiva încredere în sine cu care îl înzestrasem pe fictivul meu Bevel să se fi lipit de

mine, dar căpătasem convingerea că îi găsisem vocea – şi că va funcţiona.

Am ieşit din camera mea peste poate de încântată şi am dat peste tata, la matriţă, alimentându-şi mânia principială ca exemplu pentru absolut nimeni. L-am îmbrăţişat şi l-am pupat pe obraz.

- Haide. Nu fi supărat.

- Supărat, eu? Nu-s supărat. Tu eşti aia care a stat închisă în odaie cu zilele.

- Am avut de lucru. Ştii că am avut de lucru.

Nici un răspuns. A pus pe cadru un şir de litere plumbuite.

- Şi înţeleg că nu-ţi place serviciul pe care l-am găsit.

- N-am zis eu asta. Sunt vorbele tale.

- Nici eu nu mă înnebunesc după nişte chestii de acolo. Dar e slujba pe care s-a nimerit s-o obţin.

- Nu-mi pune vorbe în gură.

- Ai spune că un lucrător la banda de asamblare de la Ford e capitalist? Ai spune că un muncitor care lucrează la forjă la U.S. Steel e imperialist? Nu sunt chiar ei oamenii pentru care lupţi? Care-i diferenţa dintre oamenii ăia şi mine?

Şi-a lăsat deoparte sculele. în entuziasmul meu uitasem că dacă era să o dregem cumva, el ar fi trebuit să aibă dreptate şi eu să greşesc. Acum avea să stea îmbufnat încă o săptămână. însă imposibilul s-a întâmplat.

— Ai dreptate, a zis, ba chiar a repetat-o. Ai dreptate. Vino încoace, fa-mi nişte cafea şi spune-mi despre serviciul ăsta al tău.

6

- Bun. O să fac unele corecturi mai târziu. Să continuăm.

Atât a spus Andrew Bevel după citirea noii versiuni a textului său. Şi altceva nici că îmi trebuia.

Ne-am petrecut prima jumătate a acelei întâlniri cartografiind întregul volum, capitol după capitol. Devenise clar deja că nu îmi va spune povestea vieţii lui în ordine cronologică şi că nici nu va epuiza câte un subiect în parte înainte de a trece la următorul. Totuşi, având mintea organizată şi metodică a unui contabil, Bevel voia să ştie unde avea să îşi aibă locul fiecare eveniment. Am înjghebat prin urmare o schelărie generală, nu foarte diferită de structura golaşă a noului său zgârie-nori. Era treaba mea, când îmi băteam la maşină însemnările după fiecare şedinţă, să decid de care capitol ţin şi să le ţes într-o naraţiune coerentă.

După o prefaţă scurtă cartea avea să înceapă cu un capitol despre înaintaşi, urmat de altele despre educaţie, despre afacere şi aşa mai departe. Adesea,

când Bevel se

lăsa dus de val, se apuca de sărit înainte şi înapoi prin capitole, cerându-mi să trec pe foaie unele propoziţii izolate, cuvinte-cheie ori doar câte un nume, urmând ca mai apoi să revină cu completări. Miezul cărţii era alcătuit din secţiunile care îi făceau dreptate soţiei şi din cele care insistau pe extraordinarul său talent în afaceri.

Era, în acelaşi timp, de imensă importanţă pentru el să ilustreze multele căi prin care investiţiile lui însoţiseră, ba chiar contribuiseră la prosperitatea ţării – chiar şi în mijlocul crahului din 1929. Şi-a dat multă silinţă să arate cum strămoşii săi, încă de la bunicul care trăise pe timpul mandatului lui Jefferson, realizaseră un mariaj între câştigul personal şi binele patriei. Acesta, insista Bevel, era centrul practicilor sale de afaceri. „O mână egoistă nu se întinde până departe”, spunea adesea. Ori: „Profitul şi binele comun nu sunt decât două feţe ale aceleiaşi monede”. Ori: „Prosperitatea noastră e

dovada virtuţii noastre”. Averea avea, pentru el, o dimensiune aproape transcendentală. Nicăieri nu se vedea asta cu mai multă limpezime decât în legendarul său şir de triumfuri din 1926, ajungea adesea să repete. Deşi ţintind profitul, acţiunile lui avuseseră invariabil în gând propăşirea ţării. Afacerile erau o formă de patriotism. Ca urmare, viaţa lui privată devenise, tot mai mult, una cu viaţa naţiunii. Şi asta, mi-a spus, nu fusese întotdeauna uşor pentru Mildred.

— Era foarte rezervată. Uite o mărturisire pentru dumneata: m-a surprins că a fost de acord să se mărite cu mine. Nu mi-aş fi imaginat niciodată că ar fi dispusă să ia în considerare implicarea în toate... astea.

Şi-a rotit privirea împrejur de parcă ar fi încercat să îşi dea seama ce anume înseamnă „astea”.

— Nu pot... La drept vorbind, nu ştiu ce m-aş fi făcut fără Mîldred. Unde aş fi fost.

în aceste cuvinte îndeajuns de banale se simţea o profunzime neobişnuită.

— Ea... vreau să spun...

Blocajul verbal al lui Bevel mi s-a părut cel mai elocvent lucru pe care îl comunicase până atunci. Omul

a cărui treabă era să aibă întotdeauna dreptate, bărbatul care nu se complăcuse nicicând în îndoială, nu-şi mai găsea acum cuvintele.

- Aţi vrea să ne oprim câteva momente?

Tăcerea vătuită s-a adâncit.

— Ea m-a salvat. Altfel nu se poate spune. M-a salvat cu umanitatea şi căldura ei. M-a salvat clădind pentru mine un cămin. Probabil că acum nu se mai vede, însă locul ăsta, a zis cu o mişcare blândă şi unduitoare a mâinilor, se simţea cândva ca o casă. Acum, pe zi ce trece, devine tot mai mult şi mai mult un muzeu, încremenit. însă locul era cald nu cu multă vreme în urmă. Ea... Mildred avea... Era mereu muzică. Ea era... Ar trebui să vorbim despre asta. Mereu aveam muzică.

Nu-şi găsea, a doua oară, cuvintele.

— Frumuseţe, da. A fost o iubitoare de frumuseţe. Şi bunătate. Frumuseţe şi bunătate. Asta iubea ea. Şi... aducea în lume ceva. Ea mereu...

A rămas cu privirea aţintită în trecut, iar eu nu am cutezat să îl trezesc din reverie. începeam să pricep că descrierea pe care o făcuse Vanner soţiei sale în roman îl determinase să îşi scrie autobiografia ca reacţie.

în uşă s-a auzit o bătaie uşoară. Majordomul a intrat cu ceai, însă Bevel l-a oprit înainte să pună pe masă

- Suntem doi.
- Prea bine, domnule.

S-a răsucit pe călcâie şi a ieşit.

- Aş vrea s-o fi cunoscut, am zis temându-mă să nu impietez asupra a ceea ce păruse un moment de autenticitate şi, până la un punct, intimitate.

— I-ar fi plăcut de dumneata. Linguşitorii o plictiseau.

în contradicţie deplină cu spiritul ultimei propoziţii a lui Bevel, m-am simţit nespus de mândră şi măgulită.

— Mildred era binecuvântată cu o excepţională claritate a viziunii. Pentru ea, nimic nu era vreodată din cale-afară de complex ori misterios. Se raporta la lume

într-un fel elementar şi fără greş, corect. Vedea prin complicaţiile false şi desluşea adevărurile simple ale vieţii. După cum găseşti dumneata o cale să distilezi aceste lungi conversaţii ale noastre în pagină, cred că vei reuşi, călăuzită de mine să surprinzi şi spiritul lui Mildred.

- Mulţumesc. O să fac tot ce pot.

- Tocmai am zis, mi se pare, că în entuziasmul ei era ceva copilăresc. E adevărat. Dar e la fel de adevărat că din fragilitate purcedea un soi de înţelepciune. Poate că ceva din ea ştia că timpul ei aici are să fie scurt. Sănătatea, vezi dumneata, i-a fost întotdeauna delicată. De aceea nu am fost binecuvântaţi cu vreun copil.

- Cum v-aţi cunoscut?

- în felul obişnuit. Nu e o poveste răscolitoare, de fapt. Mildred tocmai sosise din Europa cu mama ei, doamna Howland. După atâţia ani petrecuţi în străinătate (aproape toată viaţa lui Mildred de până atunci) nu aveau prieteni aici. La vremea întoarcerii lor finalizam unele afaceri cu o

anumită persoană (numele sunt irelevante) care m-a rugat, ca favor, să particip la un dineu pe care îl găzduia în onoarea doamnei Howland şi a fiicei sale. Aversiunea mea pentru apariţii în public de orice fel e bine ştiută. Dar de data asta era vorba de muncă. Şi am fost aşezat alături de Mildred.

- Ţineţi minte despre ce aţi vorbit?

A făcut o pauză lungă şi s-a holbat la spaţiul de deasupra capului meu.

- Noi... Ea a vorbit despre muzică.

- Ce fel de muzică îi plăcea? am spus gândindu-mă la gusturile muzicale sofisticate ale lui Helen Rask din romanul lui Vanner. Cine era compozitorul ei preferat?

- Ah, îi plăceau toţi cei mari, ştii dumneata. Beetho- ven... Mozart...

A părut pe cale să intre în detalii, dar nu a făcut-o.

- Ca să fiu absolut sincer, nu mă pricep deloc la muzică. Unele din recitalurile la care am asistat împreună mi-au plăcut, deşi nu aş fi în stare să îţi spun mai multe despre ele. Alte reprezentaţii abia dacă sunau

a muzică. Mereu am crezut că majoritatea spectatorilor doar se prefăceau că le gustă. Însă din felul în care vorbea Mildred despre bucățile astea, era clar că înțelege ce e cu ele. Nu e nevoie să te pierzi în detalii irelevante, totuși. Uite ce trebuie să pricepi despre Mildred, a zis în final. În afară de muzică, era o făptură simplă. Și sensibilă. Însă cumva din acea simplitate îi venea imensa adâncime. Simplă și profundă, știi dumneata.

Am încuviinţat din cap fără să înţeleg cu adevărat ce vrea să spună.

- Asta încerc eu să redau. Profunzimea simplă a celor care sunt pe muchia existenţei. Copilăria şi boala ei fatală. Nu uita să foloseşti asta: „muchia existenţei”.

Am lăsat să se scurgă câteva momente.

- Aţi găzduit concerte aici, în casă? Precum cele din…

Mi-am amintit de interdicţia de a face referire la cartea lui Vanner, însă era prea târziu. Bevel mi-a aruncat o uitătură îndeajuns de lungă cât să îşi transmită iritarea fără să recurgă la gesturi.

- Rareori în primii ani. însă treptat, pe măsură ce slăbiciunea nu i-a mai îngăduit lui Mildred să iasă, a început să aducă acasă muzica. Serate restrânse în salonul de muzică de la etajul al doilea. Am sprijinit aceste concerte, natural, şi am ajutat la aducerea celor mai buni interpreţi. Dar în cea mai mare parte m-am ţinut la distanţă. Bună parte din muzica asta suna exact ca în momentele de dinainte de concert, când muzicienii îşi acordează instrumentele. Totuşi, chiar dacă mare parte din chestiile respective îmi displăceau, admiram cutezanţa şi siguranţa de sine a lui Mildred.

- Nu a ţinut cumva, din întâmplare, un jurnal? am întrebat amintindu-mi de însemnările în mai multe volume groase pe care le ţinea în roman personajul bazat pe Mildred.

- Nimic în afară de câteva calendare unde îşi nota întâlnirile cu amicii – şi concertele, fireşte.

- Credeţi că aş putea să vorbesc cu prieteni de-ai ei sau cu vreo câţiva dintre muzicienii aceia? M-ar ajuta să obţin o imagine mai deplină.

- Domnişoară Partenza, scriu cartea de faţă pentru a opri proliferarea de versiuni referitoare la viaţa mea, nu ca să le multiplic. îţi spun şi ţi-o repet, nu vreau mai multe perspective, alte opinii. Trebuie să fie povestea

- înţeleg.

- Pe lângă asta, Mildred era extrem de rezervată. Şi cu sănătatea ei fragilă abia dacă avea cât de cât viaţă socială. Ducea o existenţă foarte retrasă, dedicată căminului şi artelor. De aceea, în parte, ne-am şi înţeles atât de bine – amândoi ne bucuram de spaţiul nostru personal. Sigur că se întâlnea cu reprezentanţi ai instituţiilor implicate în munca ei de caritate. Dar nu cred că ar trebui să deranjăm directori de muzee şi decani de universităţi cu asta. Până la urmă, contactele ei cu oamenii aceia au avut o natură extrem de practică. Mă foarte îndoiesc că ar putea să arunce vreo lumină asupra personalităţii lui Mildred. Pentru asta mă ai pe

- Am înţeles. Mulţumesc.

- Tot ce trebuie să ştii e că a fost bună la suflet şi că a iubit artele. Asta trebuie adus la viaţă în paginile pe care le scrii.

Iarăşi, o bătaie în uşă, după care majordomul a intrat cu ceaiul.

- Ia te uită cât e ceasul, a zis Bevel. Am de dat un telefon. Scuză-mă. Sună, te rog, la birou ca să stabileşti următoarea întâlnire. Bună treabă, domnişoară Partenza.

Şi zicând acestea a plecat.

Majordomul s-a uitat la mine.

- Aşadar. încă mai doriţi ceaiul? A rânjit. Duduie?

Jack a apărut cu un buchet frumos şi rustic de trandafiri. Nu îmi mai adusese flori până atunci. Şi-a ascuns faţa jucăuş după bobocii roşii, luându-şi o expresie de căinţă. Tata, care stătea cu mine în bucătărie, a râs şi a început să îl zeflemisească.

- Aha, te-a prins deci... Flori, hm? Şi încă trandafiri, înseamnă pasiune. O, uite că treaba devine serioasă! Dar stai. Să număr. Şase? Nu, nu, nu. Niciodată să nu aduci trandafiri în număr cu soţ, a zis şi a extras din buchet unul. Uite. Florile cu număr par sunt pentru înmormântare. Cele cu număr impar sunt pentru iubire.

Jack a îngânat o cerere de iertare când am luat florile. Adusese şi o sticlă cu vin uluitor de acru făcut de nişte prieteni de-ai lui din Long Island.

Conversaţia a luat iute direcţia politicii. Poate încurajat de vin, tata a fost deosebit de înfocat în acea după-amiază.

- A venit vremea pentru acţiune. Mussolini striveşte sub cizmă Italia, Franco masacrează Spania, Stalin îi omoară pe ai lui cu epurările, Hitler se pregăteşte să devoreze Europa. Da, a venit vremea pentru acţiune, a zis şi s-a uitat pe fereastră. Cum am ajuns aici? Cum? Ne-a mai rămas să alegem între forme diferite de teroare. Teroare şi imperialism. Asta-i tot. Imperialism fascist. Imperialism sovietic. Imperialism capitalist. Sunt singurele noastre alegeri acum, se pare. A venit timpul pentru acţiuni radicale.

încă nu ştiu ce voia să spună cu „acţiuni”. Cât de real era cuvântul. Cât de în serios trebuia luat. Cel mai probabil, nu într-atât de serios pe cât i-ar fi plăcut tatălui meu. Deşi nedesluşitele relatări din trecutul lui conţineau unele referiri la violenţă, nu am crezut niciodată cu totul că fusese implicat în vreunul dintre evenimentele pe care le descria atât de neclar. Nu este nimic imprecis şi nebulos când vine vorba de violenţă,

şi mi se părea îndoielnic faptul că naraţiunile îi erau atât de pâcloase. Totuşi, el şi tovarăşii lui se cufundau adesea în tăcere, parcă dinainte înţeleşi, ori de câte ori discuţia o apuca pe anumite făgaşe (în special când se aducea vorba despre zilele petrecute în Italia). Asta mă ducea la gândul că aveau într-adevăr la activ fapte îndeajuns de groaznice ori compromiţătoare cât să ceară o muţenie imediată şi unanimă. Şi totuşi, trimiterile repetate la „violenţa insurecţională”, insistenţa pe „propaganda faptelor”, referirile glumeţe la capsule cu fulminat de mercur, aluziile grotesc de indiscrete la Luigi Galleani şi la atentatul cu bombă din 1920 de pe Wall Street şi toată voioşia şi chicotelile când venea vorba de posibilitatea vărsării de sânge mă făceau să cred că erau toate doar lăudăroşenii. Cine s-ar fi băgat în asemenea lucruri pentru ca apoi să vorbească aşa despre ele?

Oricare ar fi fost versiunea spre care înclina tatăl meu la un moment dat, directiva rămânea pentru mine întotdeauna la fel. Nu trebuia să repet nimic din ce auzeam şi nici să aduc vorba în faţa cuiva, vreodată, despre convingerile lui politice. Crescând, asta ajunsese pentru mine o sursă atât de nelinişte, cât şi de entuziasm. Până la urmă, tatăl meu vorbea aproape exclusiv despre politică, ceea ce făcea dificil de răspuns până şi la cele mai banale întrebări despre el – de parcă orice spuneam ar fi putut să îi trădeze încrederea. Era adevărat însă şi că încredinţarea acestui mare secret mă făcea adesea să simt un tremur de încântare.

Ce au în comun toate tendinţele, ramurile şi aşchiile anarhismului — şi nu sunt deloc puţine – este opoziţia lor la orice formă de ierarhie şi inegalitate. Nu ar trebui să fie surprinzător, atunci, că nu există arhive cuprinzătoare ale mişcării, de vreme ce ordinea instituţională necesară pentru păstrarea unor asemenea documente se găsea în evidentă contradicţie cu crezurile mişcării. De aceea

încercările mele de a determina rolul tatei, atât în Italia, cât şi în America, duseseră doar în fundături. însă lipsa probelor nu este

doar un rezultat al caracteristici lor mişcării. Anarhiştii erau persecutaţi sistematic în Statele Unite, unde serveau de ţapi ispăşitori pentru anxietăţi politice şi, în cazul italienilor, chiar rasiale. Pe parcursul cercetărilor mele despre trecutul tatei am aflat că între 1870 şi 1940 au fost publicate cam cinci sute de periodice anarhiste în Statele Unite. Că nu rămâne mai nici o urmă din acest vast număr de publicaţii şi din cel încă şi mai vast al oamenilor aflaţi în spatele lor

arată cât de temeinic au fost radiați anarhiștii din istoria americană.

Din toate aceste motive este aproape imposibil pentru mine să ştiu la ce se referea tata când spunea „acţiuni radicale”. Dar îmi amintesc că Jack părea mişcat de discurs.

— M-am tot gândit, a rostit Jack după o pauză de meditaţie. Poate că locul meu e în Europa. Să relatez de acolo. De pe linia frontului. Ca Hemingway. Poate chiar să mă *alătur* liniei frontului. Brigăzile Internaţionale. Ştiţi? Să *fac* ceva. Pasul ăsta bătut pe loc mă omoară.

M-am uitat la amândoi, cum stăteau cu privirile pironite sumbru în pahare, şi m-am cutremurat de jenă. Bombasticismul lor. Nerăbdarea de băieţei. Dacă ar fi ştiut ei cum se iau de fapt deciziile, dacă ar fi putut ei să audă câtă surdină avea de fapt adevărata voce a autorităţii, dacă ar fi reuşit odată să vadă la ce distanţă incomensurabilă se afla de ei orice crâmpei de putere adevărată…

Şi apoi iarăşi m-au cuprins fiorii jenei. De data asta pentru mine. Fiindcă mi-am dat seama că tocmai îi pusesem pe tata şi pe Jack în balanţă cu Andrew Bevel. Îi permisesem să mă convingă de superioritatea lui.

Tata a dat pe gât ultima duşcă de vin, a anunţat că are nişte fluturaşi de dus undeva, a salutat cu un gest de clovn şi a ieşit.

Jack m-a luat de mână, a aşteptat ca tata să coboare treptele şi să tragă după el uşa de la intrare, apoi m-a condus la mine în cameră. Duşumeaua era tapisată cu

note stenografiate; patul era înţesat cu pagini bătute la maşină. A cules una până să apuc să îl opresc.

- Dă-mi aia, te rog, am zis grăbindu-mă să fac un teanc din foile dactilografiate (stenogramele nu mă preocupau, fiindcă nu ar fi reuşit să le descifreze).

A început să citească.

- „Un destin dus la capăt”... E un soi de roman sau

I-am smuls din mână foaia.

- Pentru numele Cerului!

- îmi pare rău.

- Presupun că nu pot face nimic ca lumea. îmi exprim îngrijorarea că nu eşti în siguranţă cu şeful tău, şi te răţoieşti la mine. îţi aduc flori şi încerc să-mi cer iertare (deşi n-ar trebui), şi nici aşa nu-i bine. Mă arăt interesat de munca ta, şi devii isterică.

- îmi pare rău. Doar că documentele astea sunt confidenţiale.

- Ţin la tine. Asta e tot.

- îmi pare rău.

Mi-am coborât privirea spre pantofi, cu gândul la aspiranta cea stingheră în taior cafeniu şi la ochii ei necontenit lăsaţi în pământ.

- Vino încoace, a zis şi m-a îmbrăţişat. Vrei să ne giugiulim un pic?

Nu voiam. Lipsa mea de reacţie şi uşoara rigiditate erau suficiente cât să-l lămurească.

Mi-a dat drumul cu un pufnet şi a plecat.

Am făcut sul paginile dactilografiate şi le-am vârât

în mâneca unui trenci, în străfundul şifonierului.

La o plimbare prin zona Wall Street făcută la sfârşit de săptămână, poţi avea impresia că afacerile lumii au

fost puse în ordine o dată pentru totdeauna, că epoca trudei a ajuns în cele din urmă la capăt şi că omenirea a trecut în stagiul următor.

Lui Bevel îi displăcea forfota din centrul Manhattanului din zilele de lucru. Fiindcă îşi evita biroul pe parcursul săptămânii, îşi punea adesea colaboratorii cei mai apropiaţi să se prezinte sâmbătă dimineaţa ca să se pună netulburat la curent cu hârţogăria. îmi ceruse să ne vedem după una dintre aceste reprize silenţioase de muncă la birou. Avea în el o anume efervescenţă.

I-am predat ultimele pagini scrise, toate despre Mildred – viaţa ei casnică, primele simptome clare ale bolii şi cum sănătatea precară o îndemnase să găzduiască acasă concerte. Stăruisem asupra gustului ei sofisticat şi lipsit de compromisuri care o făcuse să favorizeze artişti de o modernitate radicală.

- Da. Bine. Pasajele domestice o surprind cu adevărat pe doamna Bevel. Ar fi câteva remarci, totuşi. Paragrafele astea despre ideile experimentale, netradiţionale ale lui Mildred despre muzică trebuie să dispară, a zis tăind jumătate de pagină. N-am vrea să o creadă cineva arogantă sau afectată. Simplifică. Fă ca dragostea ei pentru arte să fie abordabilă pentru cititorul obişnuit.

Aveam să primesc instrucţiuni similare pe parcursul următoarelor săptămâni. Cu fiecare paragraf tăiat sau frază îndulcită mi se accentua senzaţia că trădez.

- Ar trebui să punem mai multă greutate pe suavitatea drăgălaşă a lui Mildred. îmi dau seama că „suavitate” şi „greutate” pot să pară termeni contradictorii. Dar la drept vorbind, pe asta ar trebui să punem accent. Natura ei delicată. Fragilitatea. Bunătatea ei.

- Sigur. Poate aveţi şi câteva istorioare ilustrative.

- O, cred că te-ai descurca mult mai bine dumneata.

Nu mi-am stăvilit o uitătură perplexă.

- Păi... cu atingerea dumitale delicată sunt sigur că vei găsi nuanţa potrivită.

- Mulţumesc. Dar dacă mi-aţi putea furniza câteva exemple care să arate căldura şi bunătatea doamnei

Bevel... Lucruri de zi cu zi, fiindcă de obicei majoritatea. ..

- întocmai: câteva istorioare de zi cu zi. Ar trebui să subliniezi pentru cititori superba ei sensibilitate şi felul în care înclinaţiile ei artistice se întrepătrundeau cu toate aspectele vieţii noastre de familie. în mod regretabil, nu am avut niciodată prea mult timp pentru cărţi şi recitaluri, aşa că nu sunt în stare să furnizez o bogăţie de amănunte. Dar, iarăşi, e mai bine aşa: nu am vrea ca cititorii noştri să o creadă fandosită ori, ferească sfântul, snoabă. Ceea ce, fireşte, nu era. Şi cu certitudine nu vrem să apară vreo excentricitate artistică ce ar putea fi luată drept vreun soi de... manie.

S-a oprit ca să se asigure că implicaţiile şi importanţa acestui fapt mi se întipăriseră în minte.

- Fă o atmosferă casnică. Femeie fiind, o să te descurci mult mai bine zugrăvind acel tablou. O să revizuiesc paginile odată ce ai terminat, natural.

De data asta am făcut ce mi-a stat în puteri ca să îmi ascund absoluta nedumerire.

- înainte de a începe am de împărtăşit o veste excelentă, a zis el aşezându-se mai bine în scaun. După negocieri îndelungi am reuşit în cele din urmă să scot din circulaţie cartea scandaloasă a domnului Vanner. Fiindcă e un roman, plângerea mea penală privitoare la calomnie şi defăimare a fost respinsă. Am încercat o abordare neconflictuală, însă nici domnul Vanner şi nici editorul dumisale nu mi-au acceptat oferta generoasă de a-i prelua contractul. Ieri, cu toate acestea, după discuţii prelungite ale căror detalii ţi se vor părea cu siguranţă anoste, am izbutit să obţin un pachet majoritar de acţiuni la editura lui. Cartea domnului Vanner se va tipări în continuare fără oprire, prin urmare contractul său cu nou-achiziţionata mea editură nu va ajunge niciodată la final.

- Nu sunt sigură că înţeleg.

- Câtă vreme cartea se vinde, domnul Vanner va fi legat de prevederile contractului curent. Şi cartea se va

vinde. Fiindcă voi cumpăra integral toate volumele din toate tirajele. Şi le voi trimite la topit.

Nu părea să existe o reacţie sau răspuns corect la aşa

- Dar dacă scrie o altă carte în care dă asta în vileag?

- Poate să scrie câte cărţi ori articole pofteşte. Dar pot să te asigur că nici un editor sau publicist din acest oraş (şi nici din Londra, New Delhi sau Sydney, că veni vorba) nu se va atinge de lucrările lui. Asta dacă îşi mai găseşte timp să scrie. Deocamdată trebuie să fie îngropat în numeroasele procese pe care i le-au aruncat avocaţii mei în cârcă. Nu ţinem să câştigăm vreunul, desigur. Dar va ţine de el şi de avocaţii lui, dacă şi-i permite, să probeze că nu e un plagiator şi un escroc.

- Nu e destul că scoateţi cartea din circulaţie?

A mijit ochii. A lăsat întrebarea mea în suspensie o bucată de timp.

- Sugerezi că acţiunile mele sunt lipsite de justificare?

Izbutisem într-un sfârşit să îl enervez.

- Spui dumneata, poate, că mă mână ciuda, răzbunarea sau, mai rău chiar, că îmi găsesc o desfătare perversă în cruzime? Mi se pare că nu înţelegi despre ce este munca noastră aici. Mi se pare că nu înţelegi nimic din ce se petrece.

- Ba da.

- Aşa să fie?

- Modificarea şi alinierea realităţii.

Nu eram, în acel moment, cu totul sigură că expresia se aplica situaţiei. Dar ştiam că celor mai mulţi bărbaţi le place să îşi audă citate cuvintele.

- Exact. Iar realitatea trebuie să aibă coerenţă. Cât de inconsistent ar fi să se găsească urme de Vanner într-o lume unde Vanner nu a existat deloc?

Pentru prima oară de când îl ştiam pe Andrew

9

Bevel, mi-a trecut prin minte că ar trebui să mă tem.

Almanahul subversiv era un calendar cu sărbători anarhiste, în care toate comemorările religioase şi patriotice fuseseră înlocuite cu date relevante pentru cauză – ziua de naştere a lui Bakunin, execuţia lu Giordano Bruno, căderea Bastiliei, greve şi insurecţii felurite din lumea întreagă şi aşa mai departe. Tatăl meu era unul dintre furnizorii din New York ai acestui *almanacco sovversivo*. Tipărise chiar şi o ediţie „de lux” în tiraj mic, o contradicţie pe care nu am îndrăznit niciodată să i-o menţionez.

După 1 Mai, cea mai importantă dată din calendar era 23 august, ziua în care Nicola Sacco şi Bartolomeo Vanzetti fuseseră linşaţi de stat. (Data avea şi o însemnătate aparte pentru tata, fiindcă 23 era numărul lui norocos şi îi atribuia calităţi puternice şi mistice.) Eram în iulie acum, adică un interval de activitate febrilă – pe lângă munca obişnuită, tata mai trebuia să termine şi multe tipărituri comemorative ce se cereau trimise la timp pentru ocazia respectivă. Mereu îi dădusem o mână de ajutor pe parcursul acestor săptămâni istovitoare, însă anul acesta m-am sechestrat în camera mea, încercând să transform năluca nelămurită a lui Mîldred Bevel într-o fiinţă umană cu carne pe ea.

Ne vedeam pe la gustări luate la repezeală în bucătărie, unde mâneam tartine şi fructe, în picioare, fără să folosim farfurii şi trecându-ne unul altuia unicul şi ruginitul nostru „cuţit bun” – tot „cuţitul cel bun” rămânea, chiar dacă lama se zgâlţâia în mâner şi vârful, rupt după folosinţa în orice scopuri imaginabile, se făcuse pătrat. Refuzase la început să discute despre munca mea pentru „maşinăria de speculaţii”. Deşi tăcerea lui rece era de obicei dureroasă, de data asta m- am bucurat de ea, ştiind cât de în serios lua Andrew Bevel confidenţialitatea şi în ce fel se ocupa de cei care îi trădau încrederea. Însă după ultima noastră discuţie

despre [1] slujbă tatăl meu se mai înmuiase întrucâtva. Şi pe măsură ce văzuse cât de sârguincioasă eram, respectul lui pentru mine crescuse. „Munca” era standardul cu care măsura vrednicia unei persoane, şi cred că ajunsese într-un târziu să mă socotească o „muncitoare”, cea mai de preţ onoare pe care i-o putea acorda cuiva — toţi cei pe care îi admira, vii sau morţi, erau „muncitori adevăraţi”.

Odată cu respectul venise şi o nou-descoperită curiozitate. Prânzurile noastre pe fugă au început să se întindă pe măsură ce întrebările se înmulţeau. La început nu aveau de-a face decât cu partea tehnică a postului meu. Nu e remarcabil, se întreba, că amândoi am ajuns să lucrăm cu caractere? O

dactilografa şi un tipograf, lucrând cot la cot. Am descoperit, stând aşa la taclale, multe aspecte pe care meseriile noastre le aveau în comun şi am discutat felul în care ne modelau percepţia asupra lumii. I-am spus, de pildă, că ajunsesem să simt diferit timpul. Cuvântul pe care îl băteam pe foaie era mereu în trecut, pe când cuvântul la care mă gândeam se afla întotdeauna în viitor, ceea ce lăsa ciudat de pustiu prezentul. Putea concepe asta: în timp ce vâra câte un caracter pe cadrul de compoziţie, ochea şanţul şi faţa următorului. „Acum” părea să nu existe. Mi-a spus şi că cea mai mare influenţă a muncii sale în viaţa proprie fusese că lucrând învăţase să vadă lumea de-a-ndoaselea. Era chestia principală pe care o aveau în comun zeţarii şi revoluţionarii: ştiau că matricea lumii e inversată, însă chiar şi când realitatea li se prezenta cu susul în jos, o puteau desluşi dintr-o privire.

Aceste conversaţii destul de abstracte sau generale au devenit mai precise curând. Tatăl meu intenţiona să ştie mai multe despre ce presupune munca mea. De vreme ce nu voiam să mint, am încercat să evit răspunsurile directe şi mi-am umplut relatările vagi cu detalii ¡relevante, înzestrându-le cu mai multă substanţă decât aveau de fapt. însă el continua să insiste şi cerea mai multă claritate – nu din vreun impuls inchizitorial, ci

din interes autentic. Era o intensitate sinceră în curiozitatea lui pe care nu o mai arătase până atunci. Şi mă durea să nu pot avea cu el o discuţie adevărată. Odată ce tata a ajuns să priceapă că ascund ceva, căldura şi camaraderia au început să se sleiască. A început iarăşi să se baricadeze după muţenia lui duşmănoasă.

într-o seară, am pregătit o cină cumsecade şi, de data aceea, am pus masa. Deşi a fost plăcut surprins şi recunoscător, a avut grijă să exprime, în maniera lui lemnoasă, că nu va fi îndeajuns ca să îl împac. Pe la jumătatea mesei noastre silenţioase am lăsat din mână tacâmurile, am tras o gură bună de aer şi mi-am cerut iertare. Nu fusesem deschisă cu el. O parte din mine se temea de felul în care are să reacţioneze la adevăr, am spus. Şi nu era tot. Mă făcuseră să semnez hârtii care mă obligau la confidenţialitate deplină. Dar cum să nu am încredere în propriul meu tată? Am început apoi să înşăilez o minciună complicată, implicând transcrieri de întruniri strict secrete unde se discutau scheme de afaceri complexe şi preluări conspirative cu complicitatea Washingtonului. Am folosit mulţi termeni financiari pe care abia ce îi învăţasem de la Bevel, nesigură în privinţa sensului lor, dar convinsă că tatăl meu are să fie şi mai puţin familiarizat decât mine cu acele cuvinte.

M-a ascultat cu o încordare încremenită.

Chiar dacă mi-am spus că nu fac decât să ne apăr pe amândoi cu aceste poveşti, m-am simţit o trădătoare. în loc să-i fiu loială tatălui meu, mă dădusem de partea unuia dintre inamicii săi juraţi.

Bibliotecarul-şef îmi aduce trei cutii cenuşii de arhivă conţinând dosare care, la rândul lor, conţin hârtii, documente şi, în unele cazuri, pacheţele înfăşurate în hârtie maro şi legate cu sfoară care conţin carnete şi caiete fragile, care conţin câteodată foi desprinse şi chiar jurnale subţiri sau calendare împinse printre pagini.

Devine clar, trecând prin materialele acestea, că nu le-a mai citit nimeni de când au fost puse la păstrare. Când desfac pacheţelele, sforicică lasă o cruce alburie pe ambalaj. Deplasarea unei tăieturi din ziar strecurate într- un caiet revelează dedesubt o decolorare care datează de decenii. O urmă de panglică, neatinsă de ani mulţi, a lăsat în hârtie o uşoară adâncitură. Sunt foi lipite unele de altele. Cotoare crăpate. Margini şi colţuri de coală se ferfeniţesc pe pupitru.

Sunt prima care atinge multe dintre documentele de aici de când le-a avut Mildred Bevel în mână. Asta mă face să simt o apropiere de ea pe care distanţa imposibil de parcurs dintre noi o accentuează paradoxal.

Fişele cele mai timpurii au ca dată anul 1920, cel al căsătoriei dintre Andrew şi Mildred. Nimic din viaţa de dinainte. Poate că ea şi mama ei nu au reuşit să aducă din Europa mai mult decât obiecte indispensabile; poate că a vrut să înceapă o pagină nouă.

Scot la iveală prima agendă de întâlniri, cu coperţi roşu-burgund şi margini marmorate. „Pusey & Company, 123 West 42nd Street, Imprimerie & Papetărie. Prese Plate & Cu Paisprezece Cilindri Întotdeauna La Lucru. „ Tatăl meu nu suporta presa cu cilindri.

De-a lungul primului an se pare că Mildred încearcă să umple paginile agendei, cu toate că are activităţi puţine şi abia dacă iese pe afară. Paginile au formă de grilă: o linie

pentru fiecare zi şi câte o căsuţă pentru dimineaţă, prânz, după-amiază şi seară. Scrie în repetate rânduri „acasă”. îi simt plictiseala. Câteodată are „de probat”, însă şi asta devine „deprobat acasă „.

Cum a spus şi bibliotecarul, scrisul ei de mână este aproape impenetrabil. Mă ajută că în agenda asta sunt doar câteva cuvinte care se repetă frecvent, fiindcă aşa învăţ să îi descifrez caligrafia. „S”-ul la ea este doar o linie diagonală, abia se poate deosebi de „f'-uri, „i”-uri şi „t”- uri, care sunt aidoma unele cu altele. „N”-ul ei este un „v” inversat. îmi notez asta, ştiind că textele mai lungi vor fi mai greu de descifrat. Scrisul ei are ceva runic.

în Obligaţiuni, îmi amintesc fără veste, Vanner descria jurnalele pe care le-a ţinut zi şi noapte Helen Rask pe parcursul căderii psihice, întrebându-se dacă viitorul ei sine avea să-şi recunoască propriul scris.

Deşi sper să găsesc într-o cutie versiunea reală a acestor jurnale, mare parte dintre documentele de la început nu ies în evidenţă cu nimic. în primele luni Mildred pare să fi făcut câteva tentative de ieşire în societate. Nişte după- amiezi cu o doamnă Cutting, altele cu doamna Bartram, doamna Kimball sau doamna Twichell – unele dintre numele acestea sunt doar ghiceli şi aproximări. De câteva ori se vede cu grupuri restrânse alcătuite din aceste femei şi din altele. Câteva „supeuri”, nişte programări la dentist. Eforturile îi devin însă din ce în ce mai sporadice, şi până la urmă Mildred pare să fi renunţat cu totul atât la vizitarea, cât şi la primirea noilor cunoştinţe. Calendare goale. Carnete cu adrese anemice. Totuşi, fiindcă acestea din urmă au paginile în ordine alfabetică, le găsesc de ajutor ca să învăţ ciudatul scris de mână al lui Mildred. încep să ţin sub observaţie variaţiile fiecărei litere. Este adevărat că scrisul ei e greu de citit. Tot adevărat

este şi că, după ce petreci suficient timp cu aceste cuvinte şi te uiţi la ele în context, unele pot fi descifrate. însă nimeni nu pare să-şi fi pierdut timpul cu aceste documente. Nu s-au deranjat niciodată.

Fiindcă l-am cunoscut pe Andrew, mă gândesc cât de singuratică şi sufocată de plictiseală trebuie să se fi simţit

Mildred. în acelaşi timp, îi admir fermitatea sfidătoare. Toate uşile din New York, cum altfel, i se deschideau. Ar fi putut să vadă pe oricine, să se ducă oriunde. Artişti, politicieni, toate numele mari ale zilei. Petreceri, gale, dineuri. Găsesc ceva atât eroic, cât şi demn de uimire în refuzul de a ceda vreuneia dintre evidentele tentaţii. Într- un fel, respingerea ei nu pare dispreţuitoare. Nu pare nici rezultat al timidităţii sau fricii.

Sigur că eu o înzestrez pe Mildred cu aceste atribute. Tot ce am sunt nişte agende mai mult goale, ce mi-a spus acum cincizeci de ani Bevel şi romanul lui Vanner.

O schimbare radicală se produce la începutul lui 1921, totuşi. începe să participe la concerte. Ori cel puţin începe să consemneze aceste ieşiri. Nu este întotdeauna clar care sunt piesele muzicale – uneori numeşte atât compozitorul, cât şi interpretul; alteori scrie simplu „concert”. Pe parcursul lunilor următoare şi al anului următor observ o deplasare dinspre „operă” spre „recital”. E un „87” lângă unele recitaluri, ceea ce trebuie să indice că evenimentele sunt găzduite aici, la ea acasă.

Şirurile şi coloanele mai înainte goale din agendele de întâlniri devin presărate (niciodată saturate) cu nume. Deşi rămân multe săptămâni fără activităţi, pare acum să aibă ceva ce aduce a viaţă socială. Cunoştinţele ei nu sunt însă, în cea mai mare parte, doamne din înalta societate newyorkeză. Primeşte şi câţiva bărbaţi (uneori doar bărbaţi), printre care se numără şi unii dintre cei mai proeminenţi muzicieni ai momentului. Nu sunt decât o admiratoare fără educaţie muzicală formală, însă până şi eu recunosc câteva nume dintre cele menţionate de-a lungul anilor. Dirijorul Bruno Walter apare cu o anume frecvenţă. La fel violoniştii Fritz Kreisler şi Jascha Heifetz. Pianiştii Artur Schnabel şi Moriz Rosenthal. Compozitorii Ernest Bloch, Igor Stravinski, Amy Beach, Mary

Howe, Raimund Mandl, Ottorino Respighi şi Ruth Crawford se numără printre cei pe care îi pot recunoaşte. Posibil chiar Charles Ives. Mai târziu, într-o agendă din 1928, dacă nu cumva citesc eronat, dau peste Maurice Ravel.

Dacă aceste nume sunt izbitoare, e aici ceva încă şi mai remarcabil. în toamna lui 1923 găsesc, cu majuscule entuziaste şi lipsite de ambiguitate, „LIGA COMPOZITORILOR – ÎNFIINŢARE – 10 000 $”. E pentru prima oară când apare în hârtiile lui Mildred o sumă de bani conectată la o instituţie culturală.

Mă ridic, mă apropii de dulăpiorul de lângă masa bibliotecarilor şi mă uit prin fişe. Biblioteca are în posesie

0 broşură de douăzeci şi opt de pagini intitulată Liga Compozitorilor: o trecere în revistă a interpretărilor muzicale şi o cercetare a activităţilor generale din 1923 până în 1935. *Solicit documentul, care soseşte câteva minute mai târziu.*

Citind introducerea acestei subţiri dări de seamă, aflu că este prima organizaţie din Statele Unite dedicată exclusiv muzicii contemporane. în 1935, la doisprezece ani de la înfiinţare, consiliul director este saturat cu celebrităţi precum Aaron Copland, Serghei Prokofiev, Marion Bauer, Béla Bartók, Martba Graham, Leopold Stokowski şi Arthur Honegger, printre mulţi alţii. Dintre cei douăzeci şi şapte de membri ai Consiliului Auxiliar, douăzeci sunt femei. Pe timpul vieţii lui Mildred – şi cel mai probabil cu sprijinul ei financiar –, Liga a comandat, sponsorizat şi prezentat în premieră piese de Schönberg, Stravinski, Webern, Ravel, Krenek, Berg, Şostakovici şi Bartók, pentru a numi doar câţiva. Totuşi, în ciuda abundenţei de compozitori europeni, Liga socotea „de o deosebită importanţă travaliul de prezentare publică a unor talente americane proaspete, îndeosebi prin intermediul unor recitaluri mai puţin formale". Casa lui Mildred trebuie să fi găzduit multe dintre concerte, care probabil aduceau cu cele descrise de Vanner în roman. Ele erau cel mai probabil interpretările „netradiţionale” care „abia sunau a muzică"pe care îmi ceruse Andrew Bevel să

1 le scot din memorii.

în autobiografia lui Bevel, dulcea, bolnăvioara, sensibila Mildred adora melodii drăguţe şi cam atât. Ca un copil cu o cutie muzicală. Din descrierea lui aproape că o vedeai mişcând din bărbie cu un surâs şi ochii închişi,

ținând măsura, un ție în afara ritmului, cu mâinile pe păturica din poală. În caracterizarea condescendentă a soțului ei, Mildred era o simpatică diletantă care se bucura de muzică așa cum se bucură alte femei de croșetat ori de colectat broșe. Simt o rușine reînnoită că l-am ajutat să-l zugrăvească o asemenea imagine.

Nimic care să semene cu imaginea aceea inocentă, copilăroasă şi reducţionist „feminină” nu iese la iveală din carnetele şi calendarele pe care le-am studiat. Potrivit lor, la un an după nuntă, Mildred iese din izolare şi începe să se vadă cu unii dintre cei mai de seamă compozitori, interpreţi şi dirijori ai secolului douăzeci. Chiar dacă lui Andrew nu-i păsa de muzică, chiar dacă l-o fi sâcâit chiar, nu ar fi meritat totuşi o menţiune? Cine ar omite faptul că soţia avea obiceiul să găzduiască muzicieni de la Pau Casals şi până la Edgard Varese? De ce să o prezinte drept o fetiţă

superficială?

Mildred pare să fi fost dornică să se țină departe de presă. Găsesc doar câteva tăieturi din ziare unde e menţionată, în treacăt, ca binefăcătoare ori participantă la vreo festivitate, un nume printre altele. Pasiunea ei şi contribuţiile filantropice au fost chestiuni de natură personală. Presupun că membrii cercului ei – oamenii din înalta societate – ştiuserâ de viaţa ei culturală, şi nu-mi pot reprima gândul că acesta e unul dintre motivele pentru care Bevel m-a ales pe mine, o fată din Brooklyn, să fac treaba.

Scrisul lui Mildred s-a deteriorat şi mai mult până prin 1925. Dârele lăsate pe hârtie seamănă adesea cu nişte şiruri de zgârieturi. Unele pagini sunt prea feroce ca să mă încumet să încerc. Este frustrant că vorbele îi devin din ce în ce mai impenetrabile pe măsură ce începe să se arate interesată de politică şi mersul societăţii.

Deschid un album nedatat cu tăieturi din ziare. Adnotări dense înconjoară multe dintre extrase.

„Probă radio peste Atlantic: germanii vor încerca să trimită înscrisuri şi fotografii prin aer instantaneu"; „Emisie de obligaţiuni contestată: planul lui Smith de 100 000 000 $, o «pomană electorală» de cheltuit prin tot statul,

spune el”: „2 000 000 $ în aur aici din Japonia: 9 000 000 $ exportaţi în total din septembrie pentru protecţia cursului”; „Încă un minim pentru cerealele furajere: porumbul şi ovăzul se vând sub preţul din 1924–1925”; „Noul bec electric scade costul curentului: fabricanţii au agreat un standard care va reduce numărul de modele „de la 45 la 5”.

Mi-am petrecut cu paginile acelea o bucată bună de timp. Exact ca activităţile muzicale ale lui Mildred, aceste decupaje nu se asortează cu soţia casnică şi copilăroasă descrisă de Andrew. Acea încarnare a doamnei Bevel este incompatibilă cu cineva care se dedă la comentarii politice (fie şi în particularj sau arată vreun interes, fie şi de moment, pentru evenimentele zilei. Albumul acesta îmi pare că nu îşi găseşte locul nici în versiunea lui

Mildred zugrăvită de Vanner. Helen Rask, sihastra tăcută, nu ar diseca şi comenta niciodată ştirile. Şi tocmai fiindcă imaginea asta a ei care se întrevede din album diferă atât de drastic de portretul făcut de cei doi bărbaţi, simt că abia acum desluşesc o frântură din adevărata Mildred Bevel.

Odată ce-am terminat cu prima cutie, decid să iau o pauză de la runele lui Mildred şi să cer ultimele dosare ale lui Andrew Bevel din anul 1938.

Nu e cine ştie ce de văzut, probabil fiindcă secretariatul de la birou a păstrat majoritatea scriptelor. Asta, până la urmă, e o colecţie de documente personale, iar Andrew Bevel abia dacă a avut o viaţă a lui. Calendare, agende, liste cu cadouri — obiecte care includ sfeşnice, mese de biliard (pentru trei persoane diferite), butoni (pentru două persoane) şi o undiţă.

Al patrulea dosar pe care îl scot din grămadă face încăperea să se estompeze.

Iată „e”-ul distinct de pe maşina mea portabilă Royal, cu ochiul învineţit de excesul de tuş.

Iată-mi „i”-ul ce rămânea adesea fără punct.

Uite şi paginile cu îndoituri discrete.

Iată simbolurile de corectură pe care le-am conceput atunci şi încă le folosesc.

Iată-mi notiţele curăţele, mai mult şcolăreşti decât profesioniste.

Iată-mâ pe mine aici, la douăzeci şi trei de ani, mai vie decât în orice poză.

Mă uit peste pagini una câte una. Sunt ciorne ale autobiografiei lui Bevel, precum şi câteva dintre notele lui la textul meu. Comentariile îi sunt în general lipsite de cuvinte: taie un rând, elimină un paragraf, mută un pasaj încercuit din capătul în coada foii cu o săgeată abruptă. Prin pagini sunt împrăştiate câteva asteriscuri indicând secţiuni de discutat în persoană pentru a semnala inexactităţile, a corecta tonul sau a aborda alte chestiuni prea lungi ca să le formuleze în scris.

Mă opresc asupra unui pasaj care descrie cum şi-a pornit bunicul lui afacerea:

> *William a obţinut un împrumut consistent punând ca gaj proprietatea tatălui său şi apoi a obţinut şi mai mulţi bani garantând cu acea sumă iniţială. S-a înglodat în datorii cu intenţia de a cumpăra de la cei care, precum părinţii lui, nu izbuteau să îşi vândă marfa. însă în loc de tabac, pe care nu ar fi fost capabil să îl depoziteze cumsecade, a achiziţionat bunuri neperisabile, mai ales bumbac din sudul îndepărtat şi zahăr din nou-dobân- dita Louisiana.*

Mă gândesc la tatăl meu. Spunea întotdeauna că orice dolar tipărit pe hârtie e jumulit din vânzarea unui sclav, încă îl mai aud. „De unde vine toată averea de aici? Acumulare primitivă. Furtul originar al pământului, al mijloacelor de producţie şi al vieţilor umane. Prin toată istoria, originea capitalului a fost sclavia. Uite la ţara asta şi la lumea modernă. Fără sclavi, nu-i bumbac; fără bumbac, nu-i industrie; fără industrie, nu-i capital financiar. Păcatul originar, de nenumit. „Am continuat să citesc ciornele. Fireşte, nici o menţionare a sclaviei aici.

Da, pe atunci mie şi tatălui meu ne trebuiseră banii; da, Bevel era intimidant şi eu, tânără. Dar nu mă

consolează cu nimic.

Ajung la secţiunea despre Mildred. După ce i-am răsfoit hârtiile şi am început să intuiesc câte ceva din adevăratul ei sine, mă chircesc de jenă la gândul scenelor triviale pe care le-am inventat pentru ea. Sunt şocată să văd măsura în care şi-a dat afară Andrew nevasta din autobiografie — şi ruşinată de complicitatea mea. Apar câteva segmente, complet inofensive din punctul meu de vedere, pe care le-a eliminat în pripă. Din ce am aflat parcurgându-i astăzi hârtiile, pasajele prezentau o versiune extrem de diluată a lui Mildred. Şi totuşi, după moartea ei, soţul a socotit că prezenţa femeii ar trebui şi mai mult redusă. Decizia lui Bevel de a scrie o autobiografie a fost declanşată, în măsură covârşitoare, de dorinţa de a spăla numele soţiei şi de a arăta că nu era bolnava psihic izolată din romanul lui Vanner. însă citind aceste pagini, pare că mai mult decât să o răzbune pe Mildred a vrut să o transforme într- un personaj deloc remarcabil, cuminte – exact ca nevestele din autobiografiile Oamenilor de Seamă pe care le-am citit atunci ca să construiesc vocea lui Bevel. Să o pună la locul ei.

Poate că acelaşi lucru a încercat şi Harold Vanner să facă. De ce să prezinte acea imagine şuie a lui Mildred în romani E o întrebare pe care mi-am tot pus-o, iar şi iar, de prima dată când am citit Obligaţiuni. De ce s-o facă smintită, când ea era în mod evident lucidă? De-a lungul anilor mi-am prefirat mai multe răspunsuri în minte – gelozie, răzbunare, răutate pură – dar în absenţa unor detalii despre viaţa lui Vanner, mă întorc fără greş la aceeaşi concluzie: i-a frânt mintea şi trupul fiindcă astfel îi ieşea o poveste mai bună (una pe care nu s-a putut abţine să nu o istorisească, chiar dacă a înjosit-o pe ea şi, până la urmă, l-a distrus pe el). A îndesat-o între cadrele stereotipului eroinei lovite de soarta crudă, obligată să ofere spectacolul distrugerii proprii. Să o pună la locul ei.

Următoarea cutie adusă conține registre financiare ale operelor de caritate făcute de Mildred. La fel cum pasiunea pentru muzică atât de palpabilă în agendele de întâlniri contrazice imaginea de diletantă şi de cuconiţă

conventională proiectată de Andreiv, aceste documente nu o prezintă nicidecum pe Mildred ca pe o filantroapă nesăbuită ori pasivă. Aici avem pe cineva care nu doar că ştie întocmai cui i se alocă banii oferiţi, dar îşi şi foloseste contribuţiile pentru a da formă instituţiilor pe care le sprijină. Granturile respective par a fi bine restricţionate, iar Mildred specifică în fiecare caz cum să fie cheltuite dividendele rezultate din suma principală donată.

Totul stă scris cu cerneală vineţie. Foloseşte un sistem de socoteli pe care nu reuşesc să îl pricep întru totul, parţial fiindcă scrisul ei de mână e aşa de greu de citit (iar cunoştinţele mele contabile sunt limitate la ce am învăţat singură acum cincizeci de ani), dar mai ales deoarece metodele lui Mildred sunt extrem de personalizate. Nu apar bilanţuri obişnuite. Abordarea ei îmi aduce aminte de simbolurile mele pentru corectat, pe care nu le înţelege nimeni altcineva. Amândouă, se pare, am fost nevoite să ne creăm unelte şi sisteme ca să ne ocupăm de treburi pentru care nu am primit o educaţie formală.

Pe lângă donaţiile despre care mi-a spus Bevel (previzibil, către Operă, alte câteva orchestre şi instituţii culturale bine cotate), Mildred oferă burse pentru învăţăcei într-ale artelor şi ştiinţelor, lărgeşte o bibliotecă sau creează o serie de granturi. Odată cu trecerea vremii, prinde curaj şi are mai multe fonduri la dispoziţie. Nu mai donează bibliotecilor, ci le construieşte chiar ea. Din datele de pe tabele şi din unele scrisori pare limpede ca naşterea Orchestrei Simfonice din Albany să fi fost rezultatul direct al darurilor sale.

Deja prin 1926, majoritatea contribuţiilor par să treacă prin Fondul Caritabil Mildred Bevel. Asta ar putea explica de ce arhivele ei financiare personale dispar cam în această perioadă. Andrew mi-a spus, ţin minte, că înfiinţase pentru ea Fondul. L-a jucut să sune ca un cadou. în relatarea lui, scopul era să furnizeze o metodă donaţiilor impulsive şi haotice ale lui Mildred. A pretins că ar fi înzestrat şi gestionat Fondul şi că obişnuia să ţină în frâu dezmăţul caritabil al soţiei. Documentele de aici

revelează exact opusul – imaginea lui Mildred e cea a unei filantroape chibzuite, disciplinate.

Când ajung la corespondenţă, îmi dau seama că aici e grosul arhivei lui Mildred: şaisprezece dosare cu scrisori adresate doamnei Bevel. Nici măcar una semnată de ea. Deschid plicuri mai mult sau mai puţin la întâmplare şi cercetez conţinutul. Sunt, cele mai multe, scrisori de mulţumire. Muzicieni din toată ţara mulţumindu-i pentru piane, violoncele şi viori; dirijori din oraşele recunoscători pentru instrumente şi finanţarea orchestrelor; primari şi congresmeni mulţumindu-i pentru câte o filială de bibliotecă; o scrisoare de la guvernatorul Al Smith, cu mulţumiri pentru aripa de umanioare clădită la Troy în beneficiul Universităţii Statului New York.

După crahul din 1929 se observă o mutaţie în conţinutul unor scrisori. Pe lângă mecenatul ei cultural, este limpede că a fost implicată în ajutorarea celor care pierduseră totul în criză. Accentul apare acum pus pe clădiri de locuit şi pe împrumuturi pentru afaceri. Proprietari de fabrici, prăvălii şi ferme îi scriu ca să îi transmită cât de bine le-a prins ajutorul dat lor şi comunităţii. Aceste scrisori sunt însă copleşite de reînnoita rafală de gratitudine de la acelaşi gen de beneficiari pe care i-a favorizat în trecut – biblioteci, instituţii muzicale, universităţi.

Au mai rămas câteva cutii doar. Speranţa de a găsi ceva care să aducă a jurnalele menţionate de Vanner în carte se subţiază. Bevel pretindea că n-au existat, iar dacă totuşi au existat, trebuie să fi fost distruse ori eliminate din colecţie. Se prea poate însă ca Mildred să nu fi ţinut niciodată un jurnal – ca acest obicei să fie doar o latură a întruchipării ei

fictive.

Din multe calendare şi carnete au fost smulse pagini. Concerte (mai puţine). Formule sau calcule scurte, indescifrabile. Nume. Serate restrânse acasă. Sunt destul de sigură că ochesc numele lui Harold Vanner pe trei dintre aceste liste de invitaţi.

- Ida.

Un tinerel în sacou vărgat, dar, ciudat lucru, fără cravată ori pălărie, mă aştepta lângă uşa apartamentului.

- Cine eşti?
- Hai înăuntru să vorbim.
- Cine eşti?
- Deschide uşa, hai să vorbim în hol. N-ai vrea să te vadă oamenii lui Bevel cu mine.

M-am uitat în jur. Doar câteva chipuri familiare prin zonă. Am refuzat să deschid uşa, dar am vorbit în mica firidă laterală a intrării în imobil. Aveam în mână cheia, cu tija iţindu-se printre degete ca un pumnal.

- Tatăl şi iubitul meu sunt sus. Dacă mai înaintezi un pas, ţip.
- Ce dramă faci!

S-a rezemat de perete şi şi-a vârât mâinile în buzunare ca să îmi arate că nici gând nu are să mă atingă.

- O s-o dau scurt. Uite ce ştiu io. Ştiu că eşti secretara lui Andrew Bevel. Ştiu că te duci acasă la el de câteva dăţi pe săptămână, totdeauna după-amiaza, şi stai până se înserează bine. Câteodată mai mult. Ştiu că eşti singură cu el în birou. Ştiu că îţi spune de viaţa lui. Ştiu că îţi notezi.

S-a oprit să vadă cum mă afectează cuvintele lui; i-am răspuns cu o uitătură opacă.

- Asta-i ce ştiu. Şi uite ce vreau. Vreau o copie după tot ce scrii. Chestia pe bune. Cum vezi, ştim totul despre tine. Şi-o să ne prindem dacă ne duci cu preşul.
- Şterge-o de-aici!
- Un moment. Mişcarea e asta: tu-mi dai ce vreau, io nu spun la FBI de presa comunistă a lui tac-tu, de mişculaţiile lui politice şi de activităţile antiamericane. Drăcie, ai putea să-l şi spionezi pe Bevel în contul lui. Ar fi jale să-l vedem

deportat.

3

- Cine eşti?

— E-o sifonărie pe Metropolitan cu Union. Dacă nu eşti acolo miercuri la 1.30 după masă cu foile mele, vorbesc cu amicul de la FBI. *Capisce,* donşoară Partenza?

A plecat.

îmi tremurau genunchii. în plămâni, un vid sufocant. M-am uitat la cheia ieşită printre degete. Dedesubtul fricii, abis de epuizare. Mi-am venit în fire şi am urcat la tata.

3

Taie asta. Trebuia să-i spun adevărul lui Bevel. Era cea mai bună opţiune. Un bărbat necunoscut voia informaţii despre el. Fusesem timorată. Ameninţată. Dar dacă Bevel credea, şi nu fără temei, că lăsasem deja ceva să îmi scape? Cum îi puteam dovedi că nu îi trădasem încrederea? La drept vorbind, nu prea ştiam nici un secret vinovat de-al lui. La drept vorbind, conversaţiile noastre fuseseră banale mai degrabă – discutaserăm despre viaţa lui în câteva trăsături schiţate, vorbiserăm vag despre nişte operaţiuni de afaceri de-ale lui, iar el dăduse glas, şi mai vag încă, unor relatări superficiale despre soţie. Atâta tot. Dar nu asta era chestiunea în cauză. Semnasem hârtiile pe care mi le dăduse Bevel. Ştiam ce le face acelora care îi invadează spaţiul personal. Eu şi tatăl meu am fi fost zdrobiţi, şterşi de pe faţa pământului.

— Te plictisesc?

— îmi pare rău, domnule. Aţi putea, vă rog, să repetaţi ultima propoziţie?

-Nu.

— îmi pare rău.

Taie asta. Mă săturasem până în gât să spun că îmi pare rău.

- Fiindcă ne întâlnim aici, la mine acasă, la această oră, şi bem împreună ceai, s-ar putea să fi rămas cu impresia că mă aflu în timpul meu liber. Eu nu am timp liber.

M-am uitat la covor, retrasându-i din ochi tiparele labirintice.

- N-o să se mai întâmple.

- Cititorul mediu trebuie să-mi înţeleagă bine rolul. Probabil că nici n-ar fi existat o Piaţă Coolidge Iară mine. Chiar preşedintele mi-a zis-o. Taie asta. Am astupat găuri, am pus umărul şi am protejat de jucători publicul investitor cât am putut şi eu. Rezultatul a fost cea mai de necrezut piaţă în creştere din istorie. Cel mai măreţ impuls dat vreodată industriei americane şi afacerilor americane. Oricine se uită la economie cu atenţie după recesiunea din 1920 până în 1927 poate să vadă acolo mâna mea. Cum am făcut să crească o serie de acţiuni-cheie pentru ca, prin influenţă, să determin creşterea întregii pieţe. Să luăm cazul U.S. Steel, Baldwin, Fisher şi Studebaker din 1922. Acolo a fost începutul pieţei prosperităţii. Şi mi s-a datorat mie. Mie. Sigur că până şi *asta* a fost percepută ca o conspiraţie. Alexander Dana Noyes sau unul dintre slugoii lui de la *Times* i-au spus o „mişcare misterioasă”, în loc să-mi recunoască pur şi simplu meritele. Taie

Andrew Bevel nu avea să ezite. Pe mine şi pe tata ne păşteau zdrobirea şi ştergerea de pe faţa pământului. Ar fi putut chiar crede că întreaga schemă a şantajului era ideea mea – că eu născocisem povestea cu tipul fără cravată şi în costum dungat de seară pentru a-l extorca pe el, Bevel. Da, cel mai probabil că aşa avea să gândească. Că sunt de vină doar eu.

- Cum ziceam, aşa a fost începutul.

Dar trebuie să ne uităm de fapt la 1926. Când, în istoria lumii finanţelor, a mai existat un succes ca al meu din 1926? Când? Deloc surprinzător, au existat acuzaţii de fraudă, acesta

fiind unicul mod în care jurnaliştii nătângi îmi puteau justifica realizările, singurul fel în care aşa-zişii romancieri îmi diluau cu explicaţii realizările fără precedent. Asta e bine, dar taie-o. Să mai spun că operaţiunile din anul acela au implicat tranzacţii pe toată întinderea pieţei? Cum ar putea o pungăşie să cuprindă o asemenea arie vastă de valori mobiliare? Doar ideea că cineva ar putea influenţa sau controla toate

companiile care tranzacţionează la Bursa din New York e de tot râsul. Am ridicat întreaga naţiune odată cu mine. Şi în loc să îmi mulţumească, presa m-a atacat samavolnic. Am încurajat şi în mare parte am fost impulsul prosperităţii acelor ani. Aşa că să nu aud idei nătânge despre un consorţiu conspirativ de acţionari. De parcă aveam eu timpul şi cheful să stau la taclale cu alţii. Taie asta.

însă putea să fie şi un test. Poate Bevel însuşi îl trimisese pe tipul fără cravată ca să vadă cât de uşor aş ceda. O încercare. Să vadă cum fac faţă situaţiei. Să vadă cât sunt de credincioasă şi autonomă. Dacă aşa stăteau lucrurile, care era reacţia cea mai justă? Poate că cel mai bine ar fi fost să nu anunţ absolut

nimic. Poate voia să îmi port singură de grijă. Să rezolv problema de capul meu. Taie asta. Omul fără cravată putea fi mai puternic decât mă gândisem dintru început. Poate reprezenta vreun finanţist rival. Poate era de la guvern. Poate menţionase un amic fictiv cu relaţii ca să ascundă faptul că el însuşi era de la FBI.

— Unii mă învinuiesc că mi-am aruncat balastul din cală înainte de octombrie 1929. E vina mea că am citit pe zid scrisul mâinii nevăzute? Uite, am prevăzut că deflaţia o să se sfârşească în 1921 şi că era de aşteptat o creştere a preţurilor. Şi am avut dreptate. Nimeni nu pare să fi detectat acolo o conspiraţie. De ce? Păi, fiindcă predicţiile mele le plăceau. Apoi am anticipat panica prosperităţii de doi ani mai târziu şi iarăşi am avut dreptate. Dar în ’29 am fost un baubau, însuşi instigatorul evenimentelor pe care le prevăzusem. De

ce? Doar fiindcă nu te-a plăcut ce aud. Au decis deci că eram capul unei scheme lipsite de scrupule. — Taie asta.

Ce aveam de dat? Umflatul în pene al lui Bevel. Tranzacţii relatate de presă cu ani în urmă. Spusele ceţoase, incoerente despre o soţie pe care nu lăsa impresia că ar fi cunoscut-o. Şi asta oricum avea să devină public destul de curând. Urma să apară totul în cartea lui Bevel. Conţinut în bună parte fictiv. Bevel îmi ceruse să născocesc pentru el o voce. îmi ceruse să umplu câteva spaţii goale despre soţie cu istorii inventate de mine. Atunci de ce să nu îi livrez tipului fără cravată o altă ficţiune, exact cum făcusem când mă presase tatăl meu pentru detalii despre slujbă? Da, asta era soluţia. Creasem un Bevel ficţional pentru adevăratul Bevel; creasem un Bevel ficţional pentru tata; mi-ar fi fost uşor să creez încă un Bevel ficţional pentru şantajistul meu.

— Acţiunile mele au permis unei multitudini de firme americane, manufacturieri şi corporaţii să îşi sporească emisiile de acţiuni şi să se capitalizeze. Să luăm United States Steel. Au schimbat obligaţiuni pe acţiuni obişnuite, reuşind să scape complet de îndatorare. Aici a fost un efect direct al activităţilor mele. Ăsta îmi este palmaresul. Asta am făcut eu. Acesta este fundalul pe care trebuie să îl avem în vedere când ne uităm la prăbuşirea din 1929. Dacă am fost silit să lichidez din portofoliu, am făcut-o nu doar pentru a-mi conserva situaţia, ci şi pentru a conserva sănătatea financiară a naţiunii noastre, atacată atât de gloata de speculanţi, cât şi de reglementatorii guvernamentali. Dar vom lăsa asta pe data viitoare. Mă aştept să te găsesc în formă mai bună atunci.

- îmi pare rău.

Transcrie şi reformulează cuvintele lui Bevel. Inventează o viaţă pentru Mildred. Compune o ficţiune pentru tipul fără cravată. îmi spuneam că munca m-a ţinut sechestrată în casă pe parcursul următoarelor zile. Numai că era frica. Mi-am mutat masa de lucru din dreptul geamului într-un ungher, şi acolo, gheboşată peste maşină, am trudit la aceste subiecte narative.

Către finalul acestei săptămâni de sihăstrie mi-am dat seama că scrierea unei poveşti scornite de la un capăt la altul pentru şantaj ist devenise o sursă majoră de inspiraţie pentru celelalte fire de poveste pe care le torceam pentru Bevel. Aceste naraţiuni se îmbogăţeau şi se alimentau unele pe celelalte. Ce era într-una o fundătură se dovedea un bulevard spaţios în alta. Trebuind să inventez evenimente de la cap la coadă pentru bărbatul fără cravată, am putut împrumuta din acele pagini umplutură pentru anumite fisuri care fuseseră obstacole majore în autobiografia lui Bevel ori în portretizarea lui Mildred. în acelaşi chip, ce se dovedea neviabil în volumul de memorii intra în paginile destinate şantajistului. Pasaje pe care le scrisesem şi care îmi plăcuseră, dar al căror stil nu se armoniza cu restul; expuneri lungi şi tehnice pe care Bevel le tăiase; scene secundare pe care le compusesem şi nu îi plăcuseră lui – toate aceste paragrafe şi pagini erau distorsionate, făcute inofensive şi, speram, imposibil de urmărit până la sursă înainte de a fi întreţesute în relatarea pentru şantajist.

Scrierea tuturor acestor texte în acelaşi timp necesita mai multă documentare. îmi dădeam deja seama că scriu în volute prea largi şi că poveştilor le lipsesc acele detalii mărunte (un obiect banal, un loc anume) şi accesorii verbale (numele unei mărci, vreun tic) folosite adeseori pentru a-i mitui pe cititori ca să creadă că ceea ce citesc este adevărat. Am întâmpinat fără tragere de inimă gândul că va trebui să ies din apartament şi să mă întorc la sediul mare

al Bibliotecii Publice din New York. Cu trusa de machiaj pe care o foloseam atât de arareori mi-am desenat nişte sprâncene dese, mi-am

înroșit
obrajii și am
încercat să
adaug un pic
de vârstă
fetei. Mi-am
acoperit și
capul cu o
basma legată
sub bărbie și
m-am îmbrăcat
cu haina de
ploaie
lăbărțată a
fetei, care mă
ajuta să par
mai bătrână și
mai măruntică.
Nimic din cele
de mai sus nu
a făcut
călătoria cu
metroul în
Manhattan mai
puțin
chinuitoare.
Din romanele
mele polițiste
știam că cel
mai rău lucru
pe care îl
poți face când
te simți
urmărit este
să întorci
capul. Chiar
și fără basma
și trenci, tot
aș fi fost udă

leoarcă de sudoare.

Iarăşi, lipsa mea completă de metodă mi-a fost de mare ajutor. Am luat din discursurile lui Woodrow Wilson, din bizarul tratat despre prosperitate al lui Roger Babson, din *Autobiografia* lui William Zachary Irving, din *Individualismul american* al lui Herbert Hoover, *Educaţia* lui Henry Adams (poate singura dintre cărţile Oamenilor de Seamă care mi-a şi plăcut) plus alte volume despre istoria finanţelor. Dintre acestea, cel mai influent a fost *Oamenii misterioşi de pe Wall Street* de Earl Sparling. Crescută cu ficţiune detectivistică, am găsit titlul foarte atrăgător. Era o colecţie de portrete ale unor finanţişti, scrisă în 1929. Jesse Livermore, William Durant, fraţii Fisher, Arthur Cutten, Andrew Bevel… Se aflau cu toţii acolo. Multe întrebări de-ale mele îşi aflau răspunsul în acele file, şi m-am inspirat în voie din ele ori de câte ori trebuia să descriu vreo operaţiune financiară obscură. M-am uitat şi la felul în care se scrisese despre Bevel şi tranzacţiile sale în *The Wall Street Journal, The New York Times, Barrons, Nations Business* şi alte publicaţii.

Pentru detaliile care să dea contur laturii personale a poveştii lui Bevel destinate şantajistului, părea logic să mă bizui pe ficţiune. Iarăşi, mi-am notat o serie de titluri, pe care mai târziu aveam să le împrumut de la Biblioteca Publică din Brooklyn. Am încercat să citesc *Trilogia dorinţei* a lui Theodore Dreiser, însă nu am răzbit decât prin *Financiarul* şi jumătate din *Titanul.* Agenţii de bursă şi bancherii ghinionişti ai lui Nathan Morrow şi descrierile făcute de el orgiilor de cheltuieli

ale anilor douăzeci şi-au găsit locul în paginile mele. Din *Mânuitorii de bani* a lui Upton Sinclair am învăţat să îl schiţez pe Bevel în tuşe severe şi maliţioase, şi tot acolo mi-am găsit inspiraţia pentru luxul pe care-l etalam pe fiecare pagină destinată şantaj istului ianturi birouri cât palatele, conace.

Fiindcă aceste romane erau întrucâtva depăşite, m- am îndreptat către presă. Multe dintre numerele din *Fortune, Forbes* şi alte reviste similare păstrate la bibliotecă prezentau portrete amănunţite ale oamenilor de finanţe, ale industriaşilor şi familiilor patriciene. În aceste articole despre Morris Ledyard, familia Gould, Albert H. Wiggin, Rockefelleri, Solomon R. Guggenheim, clanul Rothschild şi James Speyer am găsit detalii ale unor tranzacţii comerciale, descrieri de reşedinţe, itinerare de călătorie, relatări despre petreceri somptuoase şi o vastă arie de obiceiuri, purtări neobişnuite şi distracţii pe care le-am pus pe seama celor doi Bevel. Am citat şi din reclamele la bunuri de lux, unele de care nu auzisem nicicând, care alcătuiau

grosul acestor publicaţii. Bevel era purtat prin oraş de un Maybach-Zeppelin cu un motor de doisprezece cilindri precum al unei aeronave, însă gonea cu nu mai puţin de 170 de kilometri pe oră într-un Super Sport Delage atunci când se ducea la Glen Cove, unde era ancorat iahtul său transatlantic cu motor diesel, de o sută de metri lungime, achiziţionat recent de la şantierele din Bath. Uneori se deplasa cu aeroplanul său Fokker, dotat cu salon şi bar, sorbind pe drum vinuri de Bordeaux rezervă specială.

Era mult mai greu să descopăr cărţi care să ajute cu povestea lui Mildred. După citirea cronicii la *Obligaţiunile* lui Vanner care le menţiona pe Edith Wharton, Amanda Gibbons şi Constance Fenimore Woolson, le căutasem imediat lucrările. însă, fiindcă o precedaseră pe Mildred cu o generaţie sau două, scenele din New York sau descrierile clicilor de expatriaţi americani din Europa lăsau senzaţia unor vremuri apuse. După ce m- am sfătuit cu bibliotecarii, am citit, la nimereală, tot ce

mi s-a părut că m-ar putea inspira, de la *Etiquette* a lui Emily Post la *Fată rea* de Viña Delmar. M-am concentrat însă, dacă abordarea mea zvânturată putea fi socotită concentrare, asupra autoarelor americane mai mult sau mai puțin contemporane ale căror opere ar fi putut să fie pertinente. Printre ele îmi amintesc scriitoare care nu aveau nici în clin, nici în mânecă. Unele cu altele, precum Dawn Powell, Ursula Parrott, Anita Loos, Elizabeth Harland, Dorothy Parker și Nancy Hale.

Doar câteva s-au dovedit relevante pentru scopurile mele — şi nici una nu capta atmosfera de bogăţie în surdină în care voiam să o plasez pe Mildred. Chiar şi aşa, cu toate că nu pot spune că mi-au plăcut toate, unele dintre autoarele descoperite în timpul acestor explorări intense au devenit fundaţia canonului meu personal, cum am scris, în *înainte de cuvinte* — deşi nu am dezvăluit nicicând în cartea mea cum am ajuns să le cunosc.

Scrisul despre Mildred (în oricare dintre versiuni) a fost, de departe, aspectul cel mai provocator al muncii mele. Nu aveam pe ce mă baza. Dacă nici una dintre cărţile pe care le citeam nu era de ajutor, descrierile ambigue şi intenţionat vagi ale lui Bevel

nu făceau decât să adâncească golul din centrul portretului ei. Părea cert că rolul lui Midlred pe scena muzicală a New Yorkului fusese mai important decât era Bevel dispus să admită. Însă nimic nu sugera că suferise de afecţiunile mintale grave care îi distruseseră personajul geamăn, pe Helen Rask, în romanul lui Vanner.

Două lucruri a trebuit să suprim din orice frază scrisă despre ea. Mai întâi, incontestabila complexitate a personalităţii ei, întrezărită printre ofuscările lui Bevel şi tentativele lui de a-i face imaginea mai „accesibilă”, în al doilea rând, convingerea mea că îi înţeleg suferinţele — până la un punct măcar. Traiul cu Bevel. Sufocarea. Singurătatea. Calcularea fiecărei acţiuni şi reprimarea fiecărui impuls.

Ajunsă la acest blocaj, m-am dus cu gândul la Harold Vanner. îmi plăcuse mult de tot felul în care o zugrăvise

pe Helen Rask, şi poate că aveam să îmi pot găsi inspiraţia în alte personaje feminine de-ale lui.

Dacă teama pe care o simţisem la ieşirea din Brooklyn se destrămase după ore petrecute printre cărţi şi reviste, a revenit cu valuri imense de groază când am scotocit prin fişet în căutarea operei lui Vanner. Am luat la puricat sertăraşul VAM-VAR cu fişe, oprindu- mă necontenit în acelaşi loc şi simţind că mi se zdruncină inima de fiecare dată când aveam confirmarea golului:

Vann, William Harvey. Note despre Scrierile lui James Howell. 1924.

Vannereau, Maurice. L'Ornière, pièce sociale en 1 acte. 1926.

Era de neconceput ca Biblioteca Publică din New York să aibă în colecţie un eseu obscur al unui critic necunoscut, ba şi o piesă de teatru neştiută aparţinând unui autor francez complet nebăgat în seamă, însă nici una dintre cărţile autorului care ar fi trebuit să se găsească între cele două nume. Nici un Vanner. Nimic. Nici măcar un titlu. Am întrebat un bibliotecar. Mi-a spus că tot ce au apare în fişele acelea. Ştiam însă că este cu neputinţă ca una dintre cele mai mari şi mai cuprinzătoare colecţii de cărţi din lume să nu aibă nici măcar un titlu de-al lui Harold Vanner. Scrierile din tinereţe avuseseră un oarecare succes, iar *Obligaţiuni* făcuse vâlvă. Exista o singură explicaţie. Bevel, unul dintre donatorii majori ai Bibliotecii, modificase şi aliniase realitatea.

Haosul este un vârtej care se roteşte mai iute cu fiecare lucru pe care îl înghite. Trudind fără contenire cu zilele, nu mai aveam vreme să mă ocup de casă. Vase în chiuvetă şi prosoape pe duşumea,

conserve desfăcute şi exemplare vechi şi mucegăite din *Cronaca Sovversiva,* coji de pâine şi cotoare putrezite de măr, muşte şi urechelniţe, cârpe mânjite cu tuş şi o cadă înfundată. Nimic din toate acestea nu îl stânjenea câtuşi de puţin

pe tatăl meu. Curăţa porţiunea care îi trebuia, îşi ştergea ustensilele de cămaşă, îşi făcea un sendviş sau lucra la compunerea unei pagini, după care se muta de acolo, lăsând totul vraişte în urmă. Au fost zile de desfătare pentru el. Era bucuros că petrecem timp împreună, lucrând. Veselia lui este singura amintire plăcută pe care o am din acea perioadă.

Jack a apărut într-o după-amiază, cu scuze, explicaţii şi cereri. L-am lăsat să vorbească şi m-am mulţumit să dau din cap a încuviinţare. După ce a sfârşit, l-am rugat să privească roată prin apartament şi, luptându-mă cu o explozie de furie care ar fi dus, o ştiam, la lacrimi, l-am întrebat dacă crede că am timp pentru nevoile lui. Chiar s-a uitat prin casă. Şi când am crezut că era pe punctul să plece, şi-a dat cămaşa jos, a pus-o în gentuţă şi s-a apucat, în indispensabili, să facă curat prin bu-

cătărie. Era ultimul dar pe care îl aşteptam de la el, aşa că m-am simţit mişcată. I-am spus că nu e nevoie să facă nimic, că e în regulă — acele lucruri care e de aşteptat să le spui.

- Nu, nu. Hai acuma, a zis cu o fermitate dintre cele mai drăgălaşe. Tu ai treabă. Du-te. Mă ocup eu.

L-am sărutat, abia recunoscând această versiune nouă a lui Jack, însă copleşită de recunoştinţă, şi m-am întors la mine în cameră trecând prin atelierul tatei. Se chinuia cu matriţa, încercând să regleze cine ştie ce angrenaj greu de apucat. I-am spus că Jack numai ce sosise, însă m-a ignorat şi, blestemând maşinăria, s-a străduit mai departe să ajungă la piesa care îi dădea dureri de cap.

Două ore mai târziu, aproape că terminasem de scris paginile false. Sunau credibil. Indusesem tot jargonul pe care Bevel îl elimina de obicei din autobiografie (zicea mereu că vrea să ajungă la un public larg, la „omul de rând” sau „cititorul obişnuit”) şi l-am încâlcit într-o bălmăjeală întortocheată, însă plauzibilă, de la care nu s-ar fi putut ajunge nicicum la vreo operaţiune financiară autentică. M-am gândit că şantajistul meu are să aprecieze ceva ce nu poate înţelege pe deplin. Toate

acele digresiuni tehnice erau întrețesute într-o narațiune mai captivantă a vieții lui Bevel. Versiunea se conforma oricărei așteptări pe care mă gândisem că ar putea-o avea majoritatea, educată de filme și romane, despre un magnat precum Bevel. Erau acolo descrieri luxuriante și detaliate ale casei și proprietăților sale: apăreau demnitari străini și limuzine; se pleca de azi pe mâine în Europa și la Palm Beach; aveam actrițe și șampanie, senatori și caviar. Am

pigmentat. Textul şi cu elemente luate de la Gatsby: saloane dedicate muzicii în stil Mărie Antoinette, cabinete de relaxare şi căzi încorporate în pardoseală. Plus, fireşte, doza potrivită de plictis şi disconfort moral în privinţa acestora toate.

Se făcuse aproape ora mesei de seară, iar eu abia dacă mâncasem de dimineaţă. Ar fi fost drăguţ să iau ceva special pentru scumpul de Jack şi tatăl meu. Un pui fript. Poate şi nişte vin. După ce am făcut sul paginile terminate şi le-am îndesat în mâneca trenciului, m-am pregătit să ies. Tata era încă la presă. M-am oprit pe drum în bucătărie, unde am constatat că Jack făcuse o treabă de mâna întâi. Am trecut la baie, unde am dat peste el îngenuncheat pe gresie, chinuindu-se să desfunde cada. L-am pupat pe creştet şi i-am spus că pregătesc cina.

— Ştiu că nu-i momentul potrivit, a zis ridicând sfios privirea. Când eşti aşa de ocupată şi restul. Dar... Mă întrebam dacă nu mi-ai putea bate articolul ăsta la maşină. I-l arăt cuiva de la *The Sun*. Şi ar da mult mai bine. Nu-i grabă. Am aici paginile, dar dacă nu poţi...

Era prima oară când Jack îmi cerea deschis ajutor

ori îmi recunoştea abilităţile.

— Sigur! Orice vrei. N-ar trebui să dureze.

— Mulţumesc. O să dea mult mai bine aşa, a spus iarăşi. îţi las paginile pe pupitru.

Am colindat din prăvălie în prăvălie, revizuindu-mi în cap falsa autobiografie. Unele detalii puteau fi compromiţătoare şi trebuiau şterse; anumite particularităţi stilistice puteau fi recunoscute şi trebuiau schimbate; un pasaj lăsat deoparte era, dacă mă gândeam mai bine,

eficient şi ar fi trebuit probabil reintrodus. M-am grăbit să mă întorc acasă înainte să îmi uit corecturile.

Jack lucra încă la cadă; tata încă mormăia înjurături la tiparniţă. Am lăsat pungile cu de-ale gurii pe blatul din bucătărie şi m-am dus la mine în cameră să îmi scriu notele. Un plic cu articolul lui Jack îmi poposise pe masa de lucru. L-am lăsat nedeschis şi m-am întors la versiunea pentru tipul care mă extorca. Am corectat câteva propoziţii şi am tăiat un paragraf ori două. Pasajul eliminat pe care aş fi vrut să îl aduc înapoi trebuie să fi fost într-una dintre mingiuţele de hârtie boţită cele mai aproape de suprafaţă în coşul meu de gunoi. Goală. încă una. Goală. Alta. Goală. Majoritatea paginilor date la coş dispăruseră, înlocuite cu foi nescrise.

îngrozită şi cu inima frântă, m-am prefăcut că mă delectez cu cina. A fost nevoie de toate sforţările ca să îmi împiedic ochii să alunece fără oprire către ghiozdanul lui Jack.

5

Singura consolare după descoperirea furtului paginilor date la coş: erau toate părţi ale ficţiunii pe care o compuneam pentru şantajistul meu. Nimic din acele pagini nu ar fi putut să-l compromită pe Andrew Bevel ori să ducă înapoi la mine. Uşurarea adusă de această înţelegere cântărea mai mult decât supărarea şi tristeţea pe care le simţeam

gândindu-mă la Jack. M-a înţepat iarăşi inima la descoperirea că îmi păsa mai mult de Bevel – regulile lui, standardele lui, ameninţările lui — decât de prieteni şi de familie. Durerea de a fi fost trădată de cineva atât de apropiat părea ¡relevantă comparată cu consecinţele încălcării confidenţialităţii. Şi totul se făcea de două ori mai

descurajant fiindcă era adevărat: durerea pierderii unui prieten însemna o nimica toată pe lângă mânia lui Bevel. Atât de întinsă îi era puterea. Averea lui izbutea să modifice realitatea din jur. Şi asta includea până şi oamenii — iar percepţiile lor despre lume, ca a mea, erau prinse şi ele în atracţia gravitaţională a bogăţiei lui Bevel şi schimonosite de ea.

De la prima întâlnire cu el simţisem că trebuie să opun rezistenţă forţei lui. Asta nu fiindcă mă simţeam rebelă. Mai degrabă, intuisem şi căpătasem rapid şi confirmarea că stima lui pentru mine depindea într-o măsură însemnată de eficienţa cu care reuşeam să rezist enormei lui influenţe. Păream amândoi să apreciem (cu toate că acest cuvânt este, neîndoielnic, excesiv) şedinţele noastre cel mai mult

când reuşeam să îmi depăşesc temerile, să arăt ceva tupeu, ba chiar să îl înfrunt în privinţa unor chestiuni neînsemnate. Cutezanţa era la fel de importantă ca eleganţa, fireşte. Nu îndura grosolănia, însă anumite acte de insolenţă moderată, ambiguă îl amuzau sau, cel puţin, îi stârneau curiozitatea. în aceste ocazii, paradoxal, purtările sale rigide, pe care am ajuns să le văd ca pe o dovadă a unei frici profunde de ridicol, păreau să se mai dezgheţe întrucâtva. Şi în aceste momente reuşeam să cârmesc şedinţele noastre pe un traseu mai productiv.

Eram hotărâtă să recâştig respectul pierdut pe parcursul ultimei noastre întrevederi. Cu descoperirea trădării lui Jack şi întâlnirea pe care urma să o am cu tipul fără cravată, era crucial să îl am de partea mea pe Andrew Bevel şi să aflu cum ar fi reacţionat la potenţiala publicare a hârtiilor furate.

- Trebuie să spun că descrierea pe care i-o faci doamnei Bevel este chiar mulţumitoare, a zis după ce s- a uitat peste noile pagini. Mulţumitoare, chiar aşa.

S-a întors la început şi le-a frunzărit iarăşi.

- O să primeşti notele mele, ca de obicei, a zis şi s-a oprit o clipă. Dacă stai să te gândeşti, poate că ar trebui să insistăm pe o modalitate de petrecere a timpului care i s-ar fi potrivit cel mai bine lui Mildred.

Şi-a dus la buze arătătorul şi s-a uitat prin încăpere până ce a văzut un aranjament floral pe o măsuţă de lângă fereastră.

- Flori. Iubirea ei pentru flori. Cum le asorta, cum făcea buchete şi aşa mai departe. O scenă micuţă şi drăguţă. Vorbeşte cu domnişoara Clifford, şefa personalului casei, înainte să pleci. O să-ţi spună ea ce fel de buchete să descrii. Ori poate să îţi arate sera.

Nu am ridicat ochii de pe foaie, prefăcându-mă absorbită de luarea notiţelor. Nu era momentul potrivit să îmi arăt uluirea.

- Ai izbutit, prin puterea imaginaţiei dumitale şi... simpatie feminină, să surprinzi bună parte din existenţa privată a lui Mildred. Şi fiindcă Mildred a fost o persoană privată, asta înseamnă *cea mai mare parte* a vieţii ei.

- Mulţumesc. Tocmai ca să îmbogăţesc detaliile despre viaţa privată a doamnei Bevel, mă gândeam că poate astăzi aţi vrea să umblăm prin casă împreună cât vorbim. Abia dacă am aruncat vreo privire, iar un tur cu dumneavoastră ca ghid ar fi nepreţuit. Am putea include ici-colo câte o descriere de odaie sau tablou... Un fundal în culori mai vii pentru viaţa dumneavoastră personală. Şi a doamnei Bevel. Cititorul obişnuit se dă în vânt să tragă cu ochiul prin casele astea impunătoare, ştiţi?

Reuşisem să îl fac să se simtă uşor stânjenit – sugestia mea era în principiu bună, dar în acelaşi timp contrară obsesiei lui pentru spaţiul personal. Şi chiar la stânjeneală sperasem.

- A, da. Sigur că da.

A încercat să îşi ascundă ezitarea sub politeţe. Faptul că socotea necesar să fie curtenitor cu mine reprezenta un imens, neaşteptat triumf.

- Dar să nu uiţi, te rog, că nu vreau o descriere ostentativă a locului, a zis înainte să pornim. Ar fi de prost gust.

M-a călăuzit pe scări în jos până la holul cu pardoseală de marmură, astfel încât să pot percepe

„progresia casei”. Am trecut pe lângă câţiva servitori. Unii făceau curat; alţii păşeau grăbiţi în costume din trei piese. Orice rang ar fi avut, îşi fereau cu toţii privirile. Era de parcă ar fi fost instruiţi să îşi vadă de ale lor şi să îl ignore pe Bevel.

Mi-a arătat mai întâi picturile. Se oprea scurt în faţa fiecărui tablou, arăta la plăcuţa de pe rama aurită, rostea numele artistului şi pornea mai departe: Corot, Turner, Ingres, Holbein, Bellini, Fragonard, Veronese, Boucher, van Dyck, Gainsborough, Rembrandt. Mi-am luat notiţe.

Am ajuns la un coridor cu geamuri care dădea spre o

- O să las asta în seama domnişoarei Clifford, când te vezi cu ea privitor la flori. Nu ştiu mai nimic despre plante, a zis în vreme ce ne plimbam pe latura serei. Aici, în spate, îmi petrec toate după-amiezile.

A deschis o uşă revelând un birou larg cu alte câteva spaţii de lucru adiacente. Pereţii din toate încăperile erau acoperiţi cu table înţesate până la refuz cu cotaţii bursiere şi formule matematice, iar la mese, cam o duzină de bărbaţi în spatele unor

aparate de socotit înotau prin condici, cărţi, documente şi puhoaie de hârtii. Atmosfera era mai calmă aici decât la sediul din centru al Bevel Investments. Aproape lăsa senzaţia unei biblioteci.

— După ce se închide piaţa, lucrul începe aici. De fapt, îmi place gândul că asta e munca adevărată. Concluziile trase aici îmi direcţionează schimburile, operaţiunile zilnice şi planurile pe termen lung. Restul, ce se întâmplă la sediu, nu e decât punerea în executare a deciziilor luate aici. Toţi bărbaţii pe care îi vezi sunt statisticieni şi matematicieni. Recrutaţi de la universităţi de prin toată ţara. Un adevărat rezervor de creiere. Studiază date bursiere şi bilanţuri industriale, prezic tendinţe viitoare din cele trecute, detectează modele în psihologia mulţimilor, concep modele pentru o operare mai sistematică. Rapoarte, informări şi perspective despre orice corporaţie ori concern care

este sau ar putea ajunge în raza mea de interes sunt evaluate aici.

S-a uitat în ochii mei până a trebuit să îi îndrept altundeva. încă îmi amintesc uitătura lui albastră, încerca ori să extragă ceva de dincolo de pupilele mele, ori să introducă prin ele ceva în mine.

- Vezi dumneata, intuiţia m-a servit bine de-a lungul carierei, şi ei îi datorez o uriaşă parte a reputaţiei. Suplimentarea intuiţiei cu ştiinţa şi interpretarea obiectivă a unui volum de date imens constituie sursa avantajului meu. Combinaţia asta unică e lucrul care mi-a permis să fiu mereu cu un pas înaintea panglicii cu cotaţii.

S-a oprit, a aruncat o privire cuprinzătoare asupra angajaţilor şi s-a uitat la ceas.

- O ţinem de obicei aşa până la ora nouă.

- Oamenii aceştia lucrau aici când doamna Bevel...?

Nu am fost capabilă să-mi duc la capăt întrebarea lipsită de tact.

- Sigur că nu.

Am părăsit birourile, iar Bevel m-a ghidat prin spa-ţiul nelocuit de la parter. A făcut o pauză ceremonioasă într-un cabinet pe ai cărui pereţi se aflau capete de elan şi de bizon, un urs împăiat, pielea unei pume, cu dinţi rânjiţi şi toate cele, şi alte trofee de vânătoare. Prezidând peste acestea, deasupra, erau două portrete în ulei ale unui bărbat solid, cu trăsături aspre, care părea cumva să ascundă cu greu că era fericit. Pictura din stânga îl înfăţişa în costumaţie completă de vânător, în mână cu o carabină şi un mănunchi de fazani inerţi. în tabloul din dreapta, bărbatul era în haine de lucru, cu condeiul în mână, ridicând privirea dintr-un

document.

- Cum ştii, sunt foarte mulţumit de pasajele despre predecesorii mei, a zis Bevel înainte să ieşim din cameră. Acum probabil că poţi descrie faţa tatei. Nu e o idee rea turul ăsta de casă, până la urmă. La drept vorbind, ca să înţelegi cu adevărat istoria familiei, ar trebui

- să vizitezi La Fiesolana. Acolo îşi are reşedinţa spiritul nostru. Voi face aranjamentele.

- Mulţumesc. M-ar ajuta imens.

Nu a făcut niciodată aranjamentele.

Galerii, un salonaş pentru dimineaţă, holuri, o mică bibliotecă, studiouri, sufragerii, un cabinet retras. Era neobişnuit de tăcut, iar pasul său alert sugera că vrea să termine cu turul.

- Multe dintre picturile noastre sunt împrumutate pe la muzee momentan, a zis arătând cu bărbia spre un perete gol. A fost dorinţa doamnei Bevel ca publicul să se bucure de ele.

- Aţi făcut recent şi alte schimbări prin casă?

- în afară de birourile de la parter şi operele date cu împrumut, totul rămâne neatins. în amintirea lui Mildred.

Am urcat la etaj. Sală de bal, alte galerii, dormitoare. Era şi o cameră de muzică, însă nimic altceva decât un salon mare cu un pian şi o harpă — nu aducea deloc cu sala privată de concerte din romanul lui Vanner. Biblioteca, cu volumele somptuoase aşezate în rafturi la înălţimi inaccesibile, era croită pentru o persoană căreia nu îi păsa de cărţi. Şi încă nu reuşeam să detectez atingerile casnice ale doamnei Bevel. Poate că Andrew Bevel confunda docilitatea pe care i-o atribuia cu căldura.

Bevel s-a oprit în faţa unei uşi aflate în partea dinspre parc a unui coridor.

- Aici au fost odăile lui Mildred, a zis cu solemnitate.

Ne-am uitat lung la pragul uşii de parcă am fi stat la

mormântul ei. După o pauză de reculegere de o durată acceptabilă am hotărât că sosise momentul optim pentru a fi îndrăzneaţă şi controlat impertinentă.

- M-ar ajuta tare mult să văd cum a trăit. Printre lucrurile ei aş găsi multă inspiraţie. Aş culege detalii, lucruri mărunte zilnice care ar da mai multă viaţă poveştii. Ar face-o mai credibilă.

- Poţi să te uiţi prin toată casa, dar uşa asta rămâne închisă.

- îmi pare rău. Eu doar...
- Nu ai de ce să-ţi ceri iertare. îţi înţeleg curiozitatea. Există totuşi lucruri pe care aş prefera să le ţin pentru

Bevel m-a călăuzit mai departe prin casă în linişte.
- în timpul uneia dintre primele noastre întâlniri aţi destăinuit nişte amintiri despre mama dumneavoastră, am spus până la urmă. Aţi menţionat că ceea ce aveau în comun ea şi Mildred, pe lângă firile lor iubitoare, era inteligenţa. Au fost amândouă femei foarte deştepte, aţi

S-a oprit şi s-a uitat la mine. în ochi i s-a aprins o scânteie din ceva ce am crezut că e iritare. Dar nu am simţit de data asta că enervarea îi era îndreptată spre mine. A păşit mai departe; m-am ţinut după el.
- Cum aţi zice că se manifesta inteligenţa lui Mildred?
- Ei, ştii dumneata. într-o puzderie de detalii mici. Nu-i uşor să conduci o asemenea gospodărie, cu atâta servitorime şi tot restul. Şi gustul ei în muzică, evident. Dar am discutat despre asta deja şi am acoperit tot ce ar putea fi de folos pentru carte. în plus, sincer să fiu, e nevoie de cineva înzestrat ca să ţină pasul cu mine, a zis cu un pufnet de râs. Nu e uşor. Deloc nu e uşor să ţii pasul cu mine. Poate să incluzi în carte asta? într-o manieră moderat amuzantă. Şi apropo, nu te descurci nici dumneata rău, să ştii.

Am simţit cum mi se înroşesc obrajii, în vreme ce nevoia de a-l înghesui şi pune la colţ pe Bevel s-a risipit.

Am ajuns la al treilea şi ultimul nivel. întreaga parte din spate era alcătuită din camerele servitorilor; partea din faţă, dând către parc, era pentru oaspeţi.
- Un număr de persoane, printre care mulţi oameni de vază, au fost găzduite aici de-a lungul anilor. Poate ar trebui menţionate câteva

nume în carte. Presupun că cititorilor le place să audă asemenea chestiuni. Totuşi, la drept vorbind, nici pe mine şi nici pe Mildred nu ne-a bucurat să avem în casă musafiri pe durate lungi. Cu cât ia mai multă lume parte la viaţa ta de zi cu zi, cu

atât mai îndreptăţiţi se simt să împrăştie basme despre tine. Mereu m-a lăsat perplex asta. Ai crede că apropierea zămisleşte încredere.

- Spuneţi că până şi prietenii dumneavoastră au răspândit zvonuri despre dumneavoastră şi soţie?

- *în special* prietenii. Asta cred ei că înseamnă prietenia: libertatea de a te transforma într-un subiect de conversaţie.

Aveam ocazia să aflu cum ar fi reacţionat dacă hârtiile furate cu relatarea ficţională a vieţii sale ar fi văzut vreodată lumina tiparului.

- Trataţi toate bârfele şi vorbele pe la spate cu aceeaşi forţă cu care vă ocupaţi de Vanner şi romanul lui?

- Drăguţă, nu. N-aş mai fi în stare să mă ocup de afacere dacă ar trebui să răspund la orice tâmpenie publicată în vreo fiţuică de seară. Durează prea mult să iau urma tuturor zvonurilor şi să le resping. Cu Vanner e altceva. Ce a scris el despre soţia mea şi despre mine e altceva. Şi impactul lui e altceva. Ţi-aş fi totuşi recunoscător dacă ai evita să-i rosteşti numele de acum încolo.

Turul se terminase. Bevel s-a întors la birourile de la parter, iar eu am fost condusă afară. Nimic în privinţa hârtiilor furate nu mă mai îngrijora. Eram în stare, până la urmă, să ţin pasul cu Bevel.

6

Am ajuns din vreme la sifonărie ca să îmi pot alege un locşor sigur, undeva la vedere şi aproape de uşă. îndată ce am intrat însă, l-am văzut pe bărbatul fără cravată. în acelaşi costum vărgat, şedea la masa cea mai izolată din incintă şi avea înainte un profiterol, încăperea era în mare parte pustie, însă m-a îmbărbătat priveliştea unor copii care sorbeau la tejghea din pahare

cu lapte bătut. Am parcurs distanţa până la tipul fără cravată şi m-am aşezat de cealaltă parte a mesei.

- Ai face bine să ai paginile mele, a zis arătând spre poşetă cu lingura.

- Şi cum ştiu că se termină aici? Cum ştiu eu că o să mă laşi în pace după asta?

- Păi, scumpete, a zis cu dicţia poticnită în cocoloşul de îngheţată pe care şi-l plimba împrejurul limbii. O să fie nevoie să ai încredere-n mine.

Brusc, uitându-mă la el cum se delecta cu profiterol la o sifonărie, m-a pălit revelaţia. Acum, că îl vedeam în elementul lui natural, mi-am dat seama că nu era un conspirator care lucra pentru vreun ziar lipsit de scrupule, nici de la guvern sau altă putere sus-pusă. Nu era decât un puştan din Brooklyn. Care mânca îngheţată purtându-şi singurul costum bun.

- Auzi, am zis băgând mâna în geantă. Uite zece biştari.

S-a oprit din mâncat şi a încremenit la vederea banilor.

- Ştiu cine te-a trimis aici, am continuat. Spune-i numele, şi ăştia zece dolari sunt ai tăi. Dacă nu, mă ridic şi plec. Şi n-ai ce face în privinţa asta.

- Auzi, donşoară Partenza, ştim de tăticu-tău comunist. Dacă nu...

M-am ridicat şi am făcut câţiva paşi.

- Jack, a zis.

Am rămas în loc. Ce am simţit în momentul acela rămâne, până în ziua de azi, standardul după care îmi măsor ura. M-am întors şi m-am oprit lângă masă, privindu-l de sus.

- Cum a aflat despre Bevel?
- Cum stăm cu ăia zece biştari?

I-am dat banii.

- Te-a urmărit. Nu i-a plăcut să te ştie singură cu nu ştiu ce tip la el în casă, aşa că s-a ţinut coadă. Numai ca să vadă cine-i. N-a fost greu să-şi dea seama al cui e conacul ăla. După aia, la tine acasă, s-a nimerit să citească o bucăţică din chestia pe care o băteai la maşină

pentru Bevel. Părea că-i scrii povestea vieţii. Jack s-a gândit c-ar putea-o vinde la vreun ziar. Cui dă mai mult. Să facă rost de-o slujbă grasă şi să mănânce bani cu lingura.

A arătat spre îngheţată şi s-a hlizit ca un idiot.

- Spune-i lui Jack că Bevel i-a luat urma. Pe mine m- a trimis doar ca să confirm. Zi-i că ar face bine să uite de publicatul foilor pe care mi le-a furat. Zi-i că Bevel ştie tot şi s-a pornit după el. O să-l distrugă. Am văzut cum i-a aranjat pe alţii. Spune-i că ar face bine să plece din oraş. În clipa asta.

în conformitate cu instrucţiunile pe care mi le dăduse Bevel la ultima noastră discuţie, stabilisem să mă văd cu domnişoara Clifford ca să îmi arate florile din seră.

Când am întâlnit-o în vestibulul angajaţilor, mi-a oferit o ceaşcă de ceai pe care am refuzat-o şi care mi-a fost oricum adusă, exact ca în prima mea zi aici. După un pic de conversaţie politicoasă am întrebat-o despre poziţia ei, nesigură cu ce se ocupă o şefa de personal. Mi-a explicat că mare parte din servitorime se afla sub supravegherea ei şi că

răspunderea ei de căpătâi era să se asigure că în casă totul se petrecea „natural”. Am întrebat-o dacă îl ţinea sub ochi şi pe majordom. Nu. Mi-a aruncat o privire lăsând să se înţeleagă că aveam aceeaşi opinie despre omul cu pricina, dar că nu era dispusă să o discute. A schimbat cu eleganţă subiectul, întrebându-mă despre munca mea. S-a arătat impresionată că îmi petrecusem atâtea ore de vorbă cu domnul Bevel.

încurajată de felul ei prietenos de a fi, am decis să pun în practică un plan pe care îl concepusem vag de-a

lungul ultimelor zile.

- Ar trebui probabil să vizităm mai întâi încăperile doamnei Bevel, nu credeţi?

- încăperile doamnei Bevel? Credeam că am să îţi arăt florile.

- Da, şi dormitorul ei. Domnul Bevel termină un capitol despre doamna Bevel, şi m-a rugat pe mine să îi descriu împrejurimile. Cred, aşadar, că ar fi mai bine să începem cu odaia ei. Ar da tonul pentru restul, nu credeţi?

A ezitat o clipă.

- Presupun că are noimă.

S-a aplecat să-mi culeagă ceaşca, dar am apucat-o prima şi am aşezat-o în chiuvetă.

- Ah, mulţumesc, scumpo. Foarte drăguţ din partea ta. Mergem?

Paşii noştri răsunau concis pe vastitatea de marmură a holului.

- Domnului Bevel i-ar plăcea să dau o notă feminină paginilor despre doamna Bevel. M-ar ajuta să aflu mai mult despre obişnuinţele ei. Poate aveţi să îmi destăinuiţi nişte istorioare? Mici poveşti despre viaţa ei de zi cu zi?

- îmi pare teribil de rău. Aş vrea să fi avut plăcerea de a o cunoaşte pe doamna Bevel, dar am fost angajată după dispariţia ei.

Respiraţia i se întretăiase parcă de la urcatul treptelor.

- înţeleg. Mi-ar plăcea, dacă ar fi posibil, să mă puneţi în legătură cu oameni care au lucrat aici şi au cunoscut-o. N-o să dureze mult, promit.

Am străbătut un coridor lung. Covoarele groase şi draperiile ne reduceau vocile la o şuşoteală sfioasă.

- Ei bine, vezi tu, am fost *cu toţii* angajaţi după ce s-a dus doamna Bevel. La scurtă vreme după serviciul funerar, domnul Bevel a decis să vândă locuinţa asta. Prea multe amintiri. Cred că un timp s-a mutat la hotel. A concediat toţi servitorii

şi a închis casa. Cu lunile, poate chiar un an. A respins ocazie după ocazie

- de a o vinde. Şi la urmă, când a fost făcută o ofertă acceptabilă, ei bine... Prea multe amintiri.

Ne-am oprit în mijlocul coridorului. Domnişoara Clifford şi-a tras sufletul.

- Aveau de gând să dărâme casa şi să construiască cine ştie ce clădire de apartamente oribilă. Domnul Bevel nu a putut s-o facă. Nu a putut vedea cum dispare căminul pe care îl împărţise cu doamna Bevel. S-a mutat înapoi şi a tocmit personal nou, a zis coborându-şi vocea. Dar îl ştii pe domnul Bevel. N-ar vrea să afle că stau aici şi dau din gură despre treburile lui.

Mi-a strâns cu blândeţe umărul între degete şi m-a călăuzit mai departe.

- în orice caz, a reluat cu voce normală, am ajuns.

Domnişoara Clifford a arătat spre uşa lui Mildred.

- înţeleg că a rămas exact cum a lăsat-o doamna.

A deschis uşa şi am intrat amândouă.

Nu mai văzusem un astfel de spaţiu. Dormitorul, între un salonaş şi o garderobă, era ca un nor cu muchii ascuţite – tot numai bleu şi cenuşiu şi raze de soare şi cumva mirosind a ozon. Un pat rectangular. O noptieră care era un cub. O măsuţă de cafea care era un cerc. într-un colţ, câteva curburi limpezi alcătuiau un fotoliu. Tot mobilierul era atât de elementar, încât îmi apare în memorie ca lipsit de culoare. Nimic altceva decât linii abstracte.

Salonul principal era la fel de senin şi neîmbâcsit. Masa de lucru şi scaunul ei fuseseră realizate cu minimul absolut de elemente necesare pentru ca o

masă să fie masă şi un scaun să fie scaun. Etajere goale, cu excepţia câtorva sculpturi mici – fiecare, o formă pură îngheţată. Câteva rafturi modeste cu cărţi traversau peretele cel mai scurt.

în uşa deschisă am auzit un ciocănit uşor. O cameristă avea nevoie de ajutorul domnişoarei Clifford.

- Doar un minuţel, drăguţă, mi-a spus ieşind odată cu camerista. Uită-te împrejur, apoi o să te duc la seră.

M-am învârtit încoace şi încolo prin încăperi. Nu erau spaţiile „suave" şi „călduţe" ale cuiva care clădise „un cămin" pentru soţ. Nu erau locuinţa unei copile- mireasă cu sănătatea şubredă. în contrast cu restul casei, aici stăruia un fel de calm monastic – pe care, retrospectiv, îl recunosc drept atmosferă modernă, de un avangardism auster. Puţinele mobile îşi derivau eleganţa din funcţionalitatea lipsită de stridenţe. Şi intensitatea locului venea din impresia că orice obiect (şi aşezarea acestuia) era necesar logic.

Am dat târcoale prin camere încercând să mă simt ca Mildred, însă fără să am habar ce înseamnă asta. Nici urmă de jurnalele intime pe care, potrivit romanului lui Vanner, le ţinuse toată viaţa. Erau puţine ascunzişuri în încăperile ascetice cu rafturile şi tăbliile în bună parte goale. Ca o toantă, m-am uitat până şi în şifoniere, unde hainele erau puse pe umeraşe în huse protectoare, pipăind mânecile şi buzunarele unor pardesie de parcă şi ea (ca mine) şi-ar fi ascuns prin ele foile scrise.

Rafturile bibliotecii ar fi putut ascunde indicii, deşi eram sigură că voi găsi cărţile necitite, poate chiar cu paginile netăiate. Mă înşelam. Erau toate subliniate abundent cu creionul, cu pagini îndoite, pătate de cafea ori ceai. Unele volume în franceză, altele în germană, ba chiar şi în italiană, lucru care m-a făcut să mă simt nejustificat de apropiată de Mildred. Multe purtau autografele autorilor – ale căror nume nu le cunoşteam pe atunci şi prin urmare nu le-am reţinut. Harold Vanner nu se număra printre ei. Am răsfoit volum după volum, oprindu-mă pe ici, pe colo la pasaje subliniate, sperând că îmi vor spune ceva despre cititoarea lor.

M-am apropiat de masă, am luat loc şi m-am uitat la bucata de parc pe care Mildred o văzuse probabil zi de zi. Am zărit banca de sub copac unde mă aşezasem după prima şedinţă cu Bevel şi îmi numărasem plata. Sertarele mesei erau descuiate. Coli de hârtie, sugativă, creioane. Sugativa mi-a

atras atenţia. Era plină cu puzderie de cuvinte, numere şi simboluri trasate şi retrásate haotic unele peste altele cu cerneală vineţie.

Totul era pe dos, fireşte. M-am gândit la tata şi la adevărul lui inversat.

Am băgat în buzunar sugativa chiar înainte ca domnişoara ClifFord să se întoarcă şi să mă ia ca să-mi arate florile.

8

Scrisoarea trimisă prin curier era bătută la maşină şi laconică. însă tot ce arăta intenţia de a o face impersonală avea efectul paradoxal de a-şi scoate în evidenţă autorul. Doar Andrew Bevel ar fi pus pe cineva să dactilografieze o invitaţie la cină şi s-o formuleze astfel. Nu e timp să ne vedem. Lucrăm la cină. Haine de lucru.

Acelaşi şofer care adusese de dimineaţă plicul m-a luat cu maşina seara şi m-a dus pe East 87th Street. Am simţit, când am urcat în spate, priviri lungi împungându-mă de după geamurile fumurii şi aproape că am auzit şuşotelile care aveau să circule şerpeşte prin cartier în următoarea zi.

Odată, când munceam la brutărie, am auzit o discuţie amuzantă între doi muşterii. „Există o lume mai bună”, era încredinţat unul. „Dar e mai scumpă.” Replica mi s-a întipărit în memorie nu doar fiindcă era o abordare drastic diferită a utopiilor tatei, ci şi fiindcă indica natura nepământeană a bogăţiei, confirmată în timpul petrecut cu Bevel. Nu îmi dorisem nicicând luxul acela al lui. Mă intimidase şi mă înfuriase, da, însă mai presus de orice, mă făcuse mereu să mă simt nelalocul meu şi înstrăinată. De parcă aş fi fost o pământeancă ce nimerise de una singură pe o altă lume — una mai costisitoare şi care se socotea mai bună.

în acea seară totuşi, în maşina lui Bevel m-a

cuprins, pentru întâia oară, iureşul rece al luxului. Nu doar i-am

fost martoră; l-am şi simţit. Şi mi-a plăcut la nebunie.

Nu mai fusesem niciodată singură într-o maşină, noaptea. New Yorkul curgea şi se unduia în tăcere deplină dincolo de geamurile groase. Dacă mă lăsam pe spate, metropola dispărea după perdeluţele cu ciucuri. Pietonii, curioşi în privinţa pasagerului limuzinei, se holbau înăuntru la fiecare semafor. Asta accentua ciudăţenia situaţiei. Eram pe stradă şi, în acelaşi timp, într-un spaţiu izolat. Mai mult decât lambriurile de mahon, şipurile de cristal, tapiţeria brodată şi şoferul cu chipiu şi mănuşi albe aflat de cealaltă parte a despărţiturii, simţeam un bizar paradox al prezenţei private în spaţiul public care îmi lăsa sentimentul opulenţei – un simţământ care era una cu iluzia de a fi devenit dintr-odată de neatins şi invulnerabilă, cu fantezia de a deţine controlul total asupra mea, asupra altora şi asupra oraşului întreg.

Când am ajuns, şoferul m-a dat pe mâna majordomului antipatic, care m-a escortat într-o mică sufragerie pe care nu o văzusem în timpul turului casei. Masa era pusă pentru doi. Bevel îşi dăduse deoparte farfuria ca să lucreze la nişte documente, pe care le-a întors pe cealaltă parte când s-a ridicat să mă întâmpine.

- Frumos din partea dumitale să vii aşa de târziu. Ceva de băut? Şampanie?

Mi-am reprimat ezitarea. Ar fi fost ceva laş într-un refuz şi ceva stingheritor într-o acceptare. Şi nu mai băusem niciodată şampanie.

- Ar fi minunat, mulţumesc.

- Foarte bine. Nimic nu e mai obositor decât un musafir timid.

Bevel i-a făcut un semn din bărbie majordomului, iar servitorul a ieşit, trăgând după el uşa. Ne-am aşezat la masă, am scos stiloul şi agenda.

- Ştii cât de departe e Luna?

Nu voia un răspuns.

- La cam 384 000 de kilometri, a zis. Ştii ce pierderi au fost în valoarea acţiunilor în timpul crahului?

Aproximativ cincizeci de miliarde de dolari.

Şi-a aranjat iarăşi tipsia şi argintăria şi s-a uitat la mine. Trăsăturile au izbutit să mi se contorsioneze cumva în expresia uluită şi în acelaşi timp captivată pe care credeam că o aşteaptă de la mine.

- Dacă ai pune cap la cap cincizeci de miliarde de dolari în bancnote, ai putea face de zece ori drumul până la Lună. Şi înapoi. Zece călătorii dus-întors pe Lună. Şi tot ţi-ar mai rămâne nişte mărunţiş.

De data asta i-am întors o privire de autentică neîncredere.

- De necrezut, aşa-i? Am făcut calculele.

însă perplexitatea nu se datora acestor socoteli absurde. Avea de-a face cu Bevel. Nu mai spusese până atunci o asemenea gogomănie. Şi nu mă mai simţisem jenată pentru el.

- Cincizeci de miliarde de dolari ar putea înconjura Pământul de aproape 195 de ori, a zis rotindu-şi arătătorul. De aproape 195 de ori în jurul Pământului. Atât de mult din valoarea emisiilor de acţiuni s-a dus pe copcă în octombrie 1929.

Majordomul a revenit cu o tavă având pe ea un pahar de şampanie. Bevel nu bea, aveam deci să rămân blocată cu recuzita aceea stupidă.

- Asta a fost magnitudinea prăbuşirii. Şi a fost cumva din *vina mea*? Asemenea cataclisme nu au fost şi nu vor fi niciodată rezultatul acţiunilor unei singure persoane.

Două fete în casă au intrat cu supă, au aşezat castroanele în exact acelaşi moment şi au ieşit.

- Prosperitatea unei naţiuni este bazată pe nimic altceva decât o multitudine de egoisme care se aliniază până ce ajung să producă ceea ce este cunoscut drept binele public. Fă suficienţi indivizi egoişti să meargă împreună şi să acţioneze în aceeaşi direcţie, iar rezultatele vor arăta foarte asemenea cu o voinţă colectivă ori o cauză

comună. Dar odată ce începe să se facă simţit acest iluzoriu interes public, lumea uită o distincţie deosebit de importantă: faptul că nevoile, dorinţele şi poftele mele s-ar putea să le oglindească pe

ale tale nu înseamnă că avem un ţel *împărtăşit.* Înseamnă doar că avem *acelaşi* ţel. E o diferenţă crucială. Voi coopera cu tine doar cât îmi e de folos. Dincolo de asta poate fi doar rivalitate sau indiferenţă.

A dus la gură de două sau trei ori lingura puţin adâncă. Mâncatul de supă îl făcea să arate bătrân şi slăbit.

- Nu-i nimic eroic în a apăra interesele altora doar fiindcă se întâmplă să coincidă cu ale tale. Cooperarea, când obiectivul este avantajul personal, nu ar trebui niciodată confundată cu solidaritatea. Nu eşti de acord?

Arareori îmi cerea opinia.

- Aşa cred.

Şi cred că aşa credeam.

- Adevăraţilor idealişti, dimpotrivă, le pasă de bunăstarea altora mai presus de şi în special *în pofida* intereselor proprii. Dacă îţi place munca ta sau profiţi de pe urma ei, cum poţi fi sigur că o faci cu adevărat pentru alţii şi nu pentru tine? Abnegaţia este singura cale ce duce către un bine mai mare. Dar nu ai nevoie să auzi de la mine toate astea. Le-ai învăţat probabil din doctrinele şi exemplele tatălui dumitale.

M-am oprit din scris. Bevel nu mai adusese vorba despre activităţile politice ale tatei. Nu putea fi Jack cel care ne vânduse – nu după ameninţările pe care i

le transmisesem prin complicele lui. Bevel ne spionase probabil în tot acest timp, încă de la prima întrevedere. Ştiuse mereu? Ca să dau ceva de făcut trupului, am întins mâna după pahar. De aproape, şiragul de perle efervescente care urcau şerpuit spre suprafaţă a devenit audibil.

- Oh, dar greşiţi, am zis. Cauza îi ţine loc de avuţie. Şi din negarea de sine îi vine sentimentul de importanţă proprie.

Am sorbit şi am lăsat la loc paharul cu o degajare mondenă pe care nu o posedam, ştiind pe loc că mă dezonorasem descriindu-mi tatăl în asemenea termeni. Şi încă bând şampanie. Peste nişte zile aveam să mă trezesc îngăimând în public, răspunzând propriilor cuvinte. Icnind. încruntându-mă. Cuprinsă fizic de

fiori. Chiar şi acum, reamintindu-mi, şi transcriind jalnicele-mi aforisme, mă apucă ruşinea.

Mi-am dat seama că Bevel observa bucuros agitaţia de sub pojghiţa mea de nonşalanţă rigidă.

- Mănâncă-ţi supa de creveţi.

Mi-am mâncat supa de creveţi.

- Pricepi, fireşte, unde vreau să ajung cu toate astea. Cei care se plâng astăzi mai zgomotos de criză sunt aceiaşi care au provocat-o de la bun început. Indivizii ăştia obsedaţi de sine zbiară acum prin presă că jocurile au fost aranjate... Toţi speculanţii de duzină care au jucat la ruleta profitului s-au preschimbat deodată în apărători ai dreptăţii şi echităţii... Nici unul dintre cei care m-au atacat în legătură cu acţiunile mele din 1929 nu este vreun apropiat al tatălui dumitale. El, un revoluţionar dedicat şi neprihănit, este unul dintre puţinii care ar putea să arunce primul piatra.

Fetele în casă au intrat iar. Foşnete domoale de ţesătură atingând ţesătură; clinchete moi de argintărie şi porţelan. Au luat castroanele şi au lăsat în loc talere cu pui fiert, sparanghel şi mazăre, peste care au turnat un sos alb.

- Presupun că cineva atât de puţin înclinat spre compromisuri precum tatăl dumitale ar avea de obiectat să te ştie lucrând pentru unul ca mine.

Slujnicele au ieşit.

- Crede în demnitatea muncii, am zis cu ceea ce mi s-a părut a fi dramul just de sfidare.

Bevel a încuviinţat cu gravitate în timp ce întindea, cu atingerea delicată a unui artist, puţin sos pe o bucată de pui.

- în fine. Trebuie să te anunţ că nu mai putem lucra în maniera asta.

Am încercat să îmi înghit dumicatul din gură. Era imposibil.

- Sunt mult prea ocupat ca să îmi pot rupe timp preţios după-amiezile. Ai văzut şi dumneata câte sunt de făcut la biroul de la parter.

- Domnule, dacă îmi permiteţi. V-aţi putea înregistra cu un dictafon când vi se pare nimerit, apoi eu aş putea transcrie şi edita...

- Te rog, m-a oprit şi s-a apucat să deplaseze încoace şi încolo, mutându-le cât un lat de deget abia, unele dintre obiectele de pe masă. Am închiriat pentru dumneata un apartament mobilat. Se ajunge uşor pe jos de aici.

S-a uitat la mine, apoi şi-a proptit altundeva privirea.

- Asta ne va permite să lucrăm înaintea clopotului de deschidere sau noaptea târziu, ca acum. Ne mişcăm mult prea lent, iar cartea a rămas în urma programului stabilit. Să te am aproape ar trebui să ajute.

Nu am reuşit să găsesc un răspuns.

- Eşti aşteptată la apartament înainte de sfârşitul săptămânii. Sună la birou dacă ai nevoie de ajutor cu lucrurile. Şi acum să ne întoarcem la 1929 şi la criza care a urmat. Lumea vrea un vinovat şi un răufăcător. Şi chiar există un vinovat şi un răufăcător: consiliul de administraţie al Rezervei Federale, a zis făcând un semn cu mâna spre stiloul şi agenda mea. Ai face bine să treci asta pe foaie.

9

Tatăl meu a deschis uşa auzindu-mi paşii pe trepte. Se vedea bine că e tulburat. Am fost sigură că mă văzuse coborând din limuzină. Mi-a spus, în loc de asta, că Jack trecuse pe la noi să ia nişte hârtii pe care le lăsase la mine în cameră. Se grăbea, mi-a spus tata, fiindcă numai ce căpătase o ofertă de slujbă de la un cotidian din Chicago. Numai că aceia voiau să înceapă imediat, aşa că trebuise să plece

pe loc. Ştiusem ceva despre asta? Da, am minţit. Se întâmplase totul mult prea repede, însă mă bucuram pentru el.

în afara plicului cu articolul lui Jack, nimic nu părea să lipsească din odaie. M-am simţit nu doar uşurată să îl ştiu plecat; îmi simplifica în acelaşi timp situaţia. Dacă ar fi fost prin preajmă Jack, mutatul în apartamentul lui Bevel ar fi dus la crize de gelozie, certuri şi în cele din urmă la o despărţire melodramatică.

Ţin minte că mă simţeam aţâţată – aproape excitată — de posibilitatea independenţei, o idee la care arareori cutezasem să mă îndrept cu gândul. însă alte senzaţii fizice puneau surdină fiorului de încântare. Furia, ca o rană în gâtlej. Indignarea, ca o vânătaie pe piept. Bevel nici măcar nu îmi propusese acest nou aranjament. Nu îmi ceruse să mă gândesc la sugestia lui. închiriase locul şi basta, după care îmi spusese să mă mut imediat acolo. Şi chiar dacă mă atrăgea gândul de a locui singură, era insultător să fii luată aşa pe sus şi să ţi se poruncească. Şi totuşi, respingerea unei asemenea oportunităţi din cauza felului îndoielnic în care fusese prezentată părea în egală măsură vanitoasă şi neînţeleaptă.

Cum îl ştiam pe tata dependent de mine, nu îmi îngăduisem nicicând fantezii amănunţite despre plecarea mea de acolo. Devenea tot mai incapabil să îşi poarte singur de grijă. De-aş fi plecat, ar fi trebuit să plătesc şi mai departe chiria lui pe lângă a mea. Dar nu avea a face doar cu banii. Tatăl meu nu fusese niciodată în stare să facă faţă responsabilităţilor zilnice de bază – dereticat, gătit şi aşa mai departe. Dacă ar fi rămas de capul lui, haosul l-ar fi acoperit şi înecat.

Acum, deşi parcă tot nu-mi venea a crede, banii nu mai erau o problemă. Bevel avea să plătească pentru locul cel nou, iar salariul meu era mai mult decât suficient pentru apartamentul din Brooklyn. Asta îmi îngăduia să mă conving că puteam avea grijă de tata şi de nevoile lui – pe care el însuşi nu ştia că le are. Aveam să îl vizitez de câteva ori pe săptămână, ca să mă asigur că lucrurile nu scăpau prea mult de sub control. Pe deasupra, aş fi putut să

îi dau proprietăresei noastre

nişte bani (fără să ştie el), ca să mai treacă şi să se mai ocupe discret de casă. O asemenea şansă nu avea să mai apară. Trebuia să îmi înghit mândria, să uit termenii înjositori în care îşi prezentase Bevel planul şi să îi accept „oferta”.

Pe lângă interesele mele, mai era în joc un fapt covârşitor de important şi imposibil de ignorat. Bevel îmi ceruse să mă mut după ce adusese vorba, pentru prima oară, de activităţile politice ale tatălui meu. Nu putea fi o coincidenţă. Magnatul socotea, cine ştie, că poate controla orice ameninţare potenţială scoţându-mă din casa părintească; poate că nu voia decât să mă facă să aleg între el şi tatăl meu (înţeleg acum că nu ar fi ajuns să îi pese vreodată de mine suficient cât să îi treacă prin minte una ca asta). Şi, cu toate că ne trebuiau, fireşte, banii, ajungeam iarăşi să iau partea lui Bevel şi nu a tatei. Nu m-am simţit mai bine nici spunându-mi că îl feream de fapt pe tata făcându-i lui Bevel pe plac şi su- punându-mă solicitărilor lui.

Dezertam din tabăra tatei pentru a trece la inamic. Acuzaţia avea să fie lipsită de echivoc, iar după verdict orice apel ar fi fost imposibil. Parcă îl şi auzeam. Wall Streetul mi se urcase la cap. Şeful ăla al meu mă spălase pe creier. îndată aveau să mă

intereseze hainele şi coafurile, urma să mă duc în vacanţe, să-mi aleg îndeletniciri pentru timpul liber. Urma să apuc pe calea care duce spre transformarea într-o *domniţă* burgheză. Sau poate mai rău chiar. Fiindcă tata urma să scoată neîndoielnic în evidenţă că nici un boşorog nu ar închiria un apartament pentru o femeie tânără doar ca să-i scrie după dictare. Avea să se işte o ceartă, după care aveam să fiu condamnată sumar la ani de furie cu buzele pecetluite.

Alta în locul meu s-ar fi simţit poate îngrijorată de intenţiile lui Bevel. Uitându-mă în urmă, cred că ar fi trebuit să fiu îngrijorată şi eu. Dar ţin minte că am luat asta în calcul şi am înlăturat pe loc ideea că Bevel ar vrea să mă aibă ca amantă. Trupul propriu părea pentru

el un accident nefericit, dar tolerabil. Nu îmi imaginam că ar fi vrut să i-l atingă cineva.

Temeri, dorinţe, suspiciuni, afronturi. Nimic din toate acestea nu conta. Planul lui Bevel nu era negociabil. Dacă voiam să îmi păstrez slujba, trebuia să mă mut în centru. Era o uşurare înţelegerea faptului că nu am de ales.

Nu avea sens nici să amân confruntarea cu tatăl meu. După o noapte în mare parte nedormită i-am mărturisit totul la micul-dejun (cu excepţia numelui lui Bevel şi a adevăratei naturi a muncii mele). A ascultat în tăcere, cu ochii lăsaţi în podea. Am terminat de vorbit. Ne-am holbat în ceştile de cafea. Chiar când îmi spuneam că o pauză naturală părea să se rigidizeze spre a deveni unul dintre puseurile lui de mânie îngheţată, a întins braţul peste masă şi mi-a luat mâna într-a lui.

Copilă fiind, degetele şi palmele lui bătătorite, întărite de anii de lucru cu cerneală şi de manipulat chimicale abrazive, mi se păruseră fascinante. Făceau parte din corpul lui, dar erau şi lucruri de sine stătătoare. Aveam obiceiul să îi pişe şi să îi înţep pielea ca de cauciuc şi să îl întreb dacă simte ceva. Prefăcându- se de fiecare dată netulburat, răspundea că nici nu îmi băgase de seamă atingerea. Era un indiciu să îl pişe mai zdravăn, cât de tare puteam, până ce degetele începeau să îmi tremure şi să se albească de efort. El se mulţumea să caşte sau să observe ceva despre vreme, de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat.

— Nu e cum mi-am imaginat, a zis după o bucată bună de timp. Nu ştiu sigur ce mi-am imaginat, dar nu

I-am strâns mai tare mâna.

— Dar s-a făcut timpul. Eşti chibzuită şi am încredere în judecata ta. Chiar dacă nu sunt de acord cu tine.

A ridicat capul şi m-a privit în ochi.

— S-a făcut timpul. S-a făcut şi răsfăcut. Ar trebui să te duci.

Cu aceste ultime cuvinte, mi-a strâns şi el mai tare palma şi m-a tras blând spre el. Fără să îi las mâna, m-

am ridicat, am dat ocol mesei şi l-am îmbrăţişat.

- Ştii că te poţi întoarce mereu la harababura asta, a zis.

Ne-am petrecut ziua împreună într-o boare de melancolie caldă. Deşi dragostea pentru tata crescuse până la cer după scurta noastră conversaţie, e la fel de adevărat că prezenţa mea în apartament dobândise un caracter necorporal supărător, de parcă acum, că plecarea îmi era iminentă, devenisem bidimensională. Era şi presiunea de a mă conforma solicitării lui Bevel cât mai iute cu putinţă — şi poate că, mai presus de orice altceva, eram curioasă în privinţa noii locuinţe şi nerăbdătoare să mă mut acolo.

Am început cu bagajele în dimineaţa următoare, cât s-a dus tata să livreze nişte felicitări. Se oferise să mă ajute, i-am explicat însă că apartamentul era mobilat, aşa că aveam nevoie să-mi duc în el doar câteva lucruri. Dacă tot intenţionam să mă fâţâi înainte şi înapoi o perioadă, era mai bine să mă mut pe etape, am zis. Adevărul e că voiam să termin cu mutarea cât era el cu treburi, ca să îl scutesc de durerea de a mă vedea plecând.

Nu mai aveam de făcut mare lucru după ce mi-am împăturit hainele de lucru şi am ales câteva cărţi, obiecte de toaletă şi chestii la întâmplare ca să le duc cu primul transport. Uitam oare ceva important? Poate că ar fi trebuit să iau vreunul dintre posterele tatei. Indiferent cum ar fi arătat noul apartament, unul dintre afişele prostuţe şi iubitoare pe care le imprimase pentru mine în copilărie m-ar fi făcut să mă simt acasă şi în tovărăşia lui. M-am dus în cameră la el şi am căutat prin sertarele fişetului său plat. Am dat peste manifeste care comemorau masacrul din Haymarket, pancarte anunţând întruniri la Clubul Social L'Aquila, exemplare vechi din *Il Martello* şi *L'Adunata dei Refrattari,* fluturaşi în

italiană cerând pâine şi libertate, foi volante adresate greviştilor de pe la diverse uzine, numere de altădată ale unora dintre ziarele lui anarhiste. Şi, amestecate printre aceste anunţuri politice, buletine,

pamflete şi documente, fără vreo ordine anume. Am găsit câteva dintre cele mai frumoase poeme concepute de tata ca să mă înveselească ori pentru a sărbători realizările copilăriei mele. „Ida Partenza! Zece Lei Sălbatici! Reprezentaţie Unică! În Această Joi, Carrol Park!” „EXTRA! Domnişoara Partenza Iese Victorioasă din Clasa a Treia!” Mi-am amintit cu intensitate aproape tactilă fiecare dintre acele ocazii. Cu ochii umezi, am continuat să frunzăresc tipăriturile dezorganizate,

printre care, către fundul sertarului de jos, am văzut foile.

Coli ministeriale.

Fără îndoituri.

Bătute la maşină.

Cu „e”-ul prea înecat în tuş şi ochiul înnegrit.

Cu „i”-ul adeseori fără punct.

O sofa cu umplutură câlţoasă într-o cameră de zi de culoarea ocrului într-o clădire fără miros de pe o stradă neştiută dintr-un cartier străin de pe o altă insulă.

Când nu lucram cu Bevel sau nu transcriam notiţele luate la întâlnirile noastre, nu făceam decât să stau pe canapeaua aceea tare, trasându-mi în minte cercuri concentrice care porneau de la noul meu apartament şi cuprindeau întregul oraş. Pustiuri înconjurând pustiuri. Şi, doar puţin dincolo de marginea exterioară a vidului cel mai cuprinzător care le conţinea în el pe celelalte, se afla tatăl meu. Izolat, micuţ şi naufragiat.

De ce îmi furase foile aruncate la coş şi ce făcuse ori avusese de gând să facă cu ele nu mă preocupa – erau false oricum şi nu puteau să îmi dăuneze ori să îl supere pe Bevel, chiar dacă le luase cu intenţia de a-şi arăta „datele informative” camarazilor ori de a tipări

conţinutul în vreo fiţuică de-a lui. Tot ce ştiam: tot ce simţeam, singurul lucru de care îmi păsa era că nu mă mai vedeam ancorată de el. Dezordonat, dictatorial, iresponsabil şi cu toane cum era, îmi fusese întotdeauna temelia. Îmi cuprinsese, poate împotriva doctrinelor sale şi chiar a propriei voinţe, lumea întreagă şi o înzestrase cu semnificaţie şi cu ceva ce aducea a legalitate, oricât de precar i s-ar fi aplicat lui acest din urmă termen. Existenţa lui era un haos de certitudini.

Cu timpul şi printr-o misterioasă transformare, se închegase un sentiment de siguranţă din tot ce era incert şi instabil în viaţa noastră împreună.

în ciuda a tot şi toate, alesesem constant să îl respect şi să îl consider un model. Abia acum pricepeam cât de activă şi de conştientă fusese acea alegere. Uneori îmi uşurase situaţia şi fusese minunat. Mai adesea căzuse în cârca mea să fac din el un tată. An după an compensasem neajunsurile sale. îl ajutasem să-mi fie părinte. Şi adorasem viaţa noastră aspră, complicată. îl iubisem pentru principiile nelămurite întru totul, însă neclintite, şi pentru noţiunile de libertate şi independenţă ieşite din tipare. Dar acum trebuia să găsesc o cale de a iubi o idee nouă despre tata, care nu îşi căpătase încă forma.

La câteva zile de la plecare i-am trimis tatei o scurtă epistolă. Aveam mai multe de făcut decât anticipasem, era nevoie de mine tot timpul, chiar şi la sfârşit de săptămână. Intenţionam să ajung prin Brooklyn peste vreo săptămână sau două, îndată ce se mai linişteau lucrurile la birou. „Mi-e dor de tine”, i-am scris la final. N-avea să ştie niciodată din ce adânc al sufletului veneau acele cuvinte.

însă de Jack nu îmi era dor. Să aflu că nu el îmi furase ciornele nu schimbase asta. Nu eram mândră de mine pentru că-l obligasem să o tulească din oraş, şi totuşi, dat fiind că mă urmărise şi trimisese pe cineva să mă extorcheze şi să mă terorizeze, mă simţeam uşurată la gândul că plecase.

însemnările din acele zile nu lămuresc de câte ori neam văzut eu şi cu Bevel după ce m-am mutat în noul apartament. De şase ori? De nouă ori? Nu ne-am întâlnit niciodată dimineaţa, cum îi fusese intenţia. Doar la cină. Negreşit (şi neîntrebată) mi se oferea un pahar de şampanie odată cu mâncarea anostă. A băut şi el de două sau trei ori, creând o iluzie de apropiere moderată — una pe care, o ştiu, nu o împărtăşea.

Poate fiindcă era obosit şi de aceea mai puţin precaut, şedinţele de seară se dovedeau mult mai productive decât întâlnirile pe timp de zi. Părea mai receptiv la munca mea şi răsfoia paginile pe care i le înmânam înainte de felul întâi cu înclinări din cap scurte şi aprobatoare, făcând ocazional notaţii minore. Corecta mai ales impreciziile privind tranzacţiile lui de afaceri şi continua să modifice pasajele referitoare la Mildred. Preocuparea de căpătâi îi era să facă atât operaţiunile financiare, cât şi portretul soţiei cât mai accesibile pentru „cititorul de rând”. Mi-a spus şi că ar trebui să punem accent pe talentul lui la matematici, care se dovedise crucial în carieră. Privilegiul şi dificultatea de a fi un „copil-minune”, anii petrecuţi sub tutela profesorului Keene la Yale, conceperea modelelor sale financiare – era necesar ca totul să fie pus pe hârtie în amănunt şi totodată simplificat pentru un public larg.

Poate că şedinţele la cină îl făceau mai binedispus, dar e adevărat şi că izbutisem în fine să stăpânesc vocea pe care o creasem pentru el, astfel că reuşeam acum să scriu fluent pe ton bevelian fără să mai stau pe gânduri. Zilele de muncă la versiunea apocrifă îmi eliberaseră scriitura şi lărgiseră sfera în care îmi permiteam să inventez. Ca rezultat, stilul şi culegerea de memorii ca întreg au devenit mai sigure pe ele, adică lucrul cerut de la bun început de Bevel. în noul ritm am fi reuşit poate să terminăm cartea până la final de an, termenul-limită pe care şi-l stabilise magnatul.

Ultimul nostru supeu nu a avut severitatea

finalurilor, fiindcă nici unul dintre noi nu ştia că nu avea să îl mai revadă pe celălalt. L-am găsit, ca

întotdeauna, lucrând la birou, şi, ca întotdeauna, a întors pe cealaltă parte foile când am intrat.

- Cred că o să mă alătur domnişoarei Partenza în seara asta, i-a spus majordomului care se pregătea să îmi aducă obişnuitul pahar de şampanie. Sunt satisiăcut, trebuie s-o spun, de forma pe care o capătă cartea. E o recompensă când vezi realizările cuiva desfăşurate în succesiune clară.

După cum îi era obiceiul, a rearanjat infinitezimal câteva dintre obiectele de pe masă.

- Am încredere că memoriile mele vor ajuta publicul larg să îmi înţeleagă reuşitele şi locul lor în istoria recentă a naţiunii noastre. Am fost împroşcat cu noroi după 1929, dar vor vedea negreşit că prin acţiunile mele am conservat exact ordinea pentru salvarea căreia le sunt recunoscători acum altora.

- Altora?

- Nu e nevoie s-o mai spun, preşedintele nu ar trebui menţionat niciodată. N-am nimic de împărţit cu nimeni, dar implicaţiile ar trebui să apară limpezi în carte, a zis trecându-şi dosul palmei peste tăblia mesei. Unde vreau eu să ajung: dârzenie individuală. Tărie. Ar trebui să se înţeleagă bine un element principal: ce am făcut, am făcut de capul meu. Singur. Doar eu. Şi asta, în parte, e ce le-am demonstrat tuturor în timpul crahului. Indiferent de circumstanţe, este mereu loc pentru acţiune individuală.

- Păi... Nu aţi fost doar dumneavoastră singur. Predecesorii dumneavoastră... V-a fost şi soţia alături. Aţi spus la un moment dat că doamna Bevel v-a salvat.

Şi-a pierdut pe loc elanul pe care i-l dăduse scurtul discurs.

- Am spus, aşa e.

A învârtit între degete solniţa.

- Şi cât e de adevărat. Nimic nu-mi dă mai multă satisfacţie decât restaurarea imaginii ei. Mulţumesc, iarăşi, pentru paragraful superb cu aranjamentele florale din Gainsborough şi Boucher.

Majordomul a intrat, ne-a lăsat paharele şi a ieşit.

- în sănătatea dumitale, a rostit Bevel ridicând înspre mine paharul şi sorbind. De ce nu-mi îngădui asta mai des?

Părea să fi vorbit cu vinul.

- Dar soţia dumneavoastră? Ei îi plăcea şampania?

- Cacao fierbinte. Singura ei plăcere. Indiferent de anotimp, a zis trăgându-şi buzele într-un surâs reprimat. Bucuriile ei simple, a adăugat plecându-şi fruntea. Şi entuziasmul ei. Şi-a păstrat mereu bucuria nereţinută pe care suntem învăţaţi să o îmblânzim în prima copilărie.

Am apropiat stiloul de foaie, hămesită fie şi după o bucăţică măruntă despre viaţa şi firea lui Mildred.

- Ştii că nu prea am cărţile la inimă, dar ce încântare era s-o aud povestindu-mi vreun roman pe care abia îl citise şi degustase, a zis apucând iarăşi solniţa între degete. Cărţi poliţiste. Doar ca să-şi treacă timpul, fireşte. însă mereu încerca să fie mai isteaţă decât detectivii. îşi amintea fiecare detaliu, fiecare crâmpei de informaţie şi îmi povestea de-a fir a păr subiectul. O carte îi putea lua o cină întreagă. Şi fac o mărturisire: am ajuns, prin ea, să mă distrez şi eu cu aceste mici enigme prostuţe. Aşa de mare îi era pasiunea. Se lumina toată povestind. Eram câteodată aşa de bucuros doar să mă uit la ea, că mi se răcea mâncarea din farfurie. Şi ce mai râdeam când băgăm de seamă...

Ştiam că nu sunt beată. Dar asta a fost prima explicaţie care mi-a trecut prin minte. Am lăsat deoparte stiloul şi m-am uitat la Bevel, care încă sucea între degete solniţa. Asta era povestea *mea.* Povestitul de romane poliţiste la cină. Bevel citise asta în paginile mele. Era una dintre scenele pe care le închipuisem pentru Mildred, în urma cererii lui de a crea episoade domestice folosindu-mi „înrâurirea feminină”. Avea ca bază mesele luate cu tata la care asculta, vrăjit, relatările mele despre ultimele cărţi de Dorothy Sayers ori Margery Allingham pe care le împrumutasem de la filiala din Clinton Street a

Bibliotecii Publice din

Brooklyn. Şi uite-l acum pe Bevel, spunându-mi de la obraz chiar povestea mea.

Mai târziu, de-a lungul anilor, atât la lucru, cât şi în viaţa personală, am tot avut parte de bărbaţi care îmi serveau ideile mele repetându-le de parcă ar fi fost ale lor – de parcă nu aş fi fost în stare să îmi amintesc că gândurile acelea îmi aparţinuseră de la început. (E posibil ca în unele cazuri vanitatea să le fi umbrit memoria, aşa încât, mulţumită acestei amnezii selective, îşi puteau asuma cu inimă curată epifania.) Chiar şi atunci, în tinereţe, făcusem deja cunoştinţă cu forma asta parazită de manipulare. Dar să-mi prezinte cineva drept a lui una dintre istoriile mele de familie?

- De cele mai multe ori, rezolvam cazul cu indiciile pe care mi le dăduse, dar aveam mare grijă să nu afle ea.

Bevel a ridicat paharul, a părut iarăşi să îşi zâmbească sieşi şi a luat o înghiţitură mai consistentă.

- Dădeam vina mereu pe vreo secretară sau pe majordom şi mă prefăceam şocat când Mildred îmi dezvăluia adevăratul ucigaş.

Asta era ceva ce nu scrisesem în memoriile lui Bevel. Prefăcuta necunoaştere a făptaşului şi indicarea condescendentă a vreunui suspect evident nevinovat nu erau lucruri pe care să le fi inclus în relatarea despre Mildred şi el. Şi totuşi exact asta făcea tata când îi repovesteam câte unul dintre romanele abia citite. Criminalul, zicea invariabil după ce se aţinea îndatoritor pe pistele greşite, e musai fiul vitreg cel răsfăţat sau moştenitoarea de drept nebăgată în seamă. Era stânjenitor că abia acum îmi dădeam seama că în tot acest timp nu făcuse decât să îmi cânte în strună. Şi de două ori mai deprimant era să văd că mintea lui Bevel lucra exact ca a tatei: în lumea fictivă pe care i-o creasem, Bevel adăugase o scenă a lui unde reacţiona în faţa soţiei exact cum făcuse cu mine tata în viaţa reală.

Am mâncat şi, pentru prima şi ultima oară, am

băut un al doilea pahar de şampanie. A pornit să îi ponegrească, aşa cum făcea adesea, pe cei care pretindeau că vremurile bune apuseseră pentru el şi că

abordarea sa în afaceri era una depășită, în ciuda triumfurilor recente. A trecut apoi în revistă câteva momente ale vieții de care ne ocupaserăm deja, accentuând necontenit că interesele lui personale au fost la unison cu bunăstarea națiunii. Recapitularea s-a învârtit în jurul extraordinarului său succes cu începere din 1922 și al clarviziunii sale aproape supraomenești din 1926, ajungând apoi, evident, la evenimentele din 1929. Era un „paradox pervers” că lovitura sa de geniu cea mai măreață (în urma căreia

ajunsese unul dintre cei mai bogaţi oameni din lume, corectând totodată tendinţele nesănătoase ale pieţei) îi vătămase într-atât imaginea publică. Era, de presupus, crucea pe care se vedea nevoit să o poarte, şi intenţiona să facă asta cu demnitate până ce istoria avea să-şi dea seama cât de injust fusese împovărat cu ea.

Pe moment, toate mi s-au părut reluări inutile, şi am ieşit din casă gândindu-mă că aceasta fusese cea mai puţin rodnică şedinţă de până atunci. Ieşea în evidenţă doar povestea falsă despre romanele cu detectivi ale lui Mildred. Era o bizară formă de violenţă în senzaţia că mi se plagiaseră amintirile.

Curând totuşi, până şi cele mai repetitive şi banale aspecte ale mesei cu pricina aveau să devină saturate cu sens. Acel al doilea pahar de şampanie avea să fie reţinut drept o închinare de adio. Reexaminarea cumva anostă a unor evenimente pe care Bevel le discutase în mai multe rânduri urma să sune ca o coda – motivele principale ale memorialisticii sale împletite într-o frază de final.

Mi-am petrecut următoarele zile dactilografiindu-mi şi redactându-mi însemnările, ca întotdeauna. Trecuseră cam două săptămâni de când mă mutasem, dar tot musafiră mă simţeam în apartamentul meu. Trezită în toiul nopţii fără să ştiu unde sunt. Intimidată într-o măsură de portari şi de vecini. încercând să ţin totul nefolosit şi în ordine fiindcă nimic nu-mi aparţinea, într-o încercare de împăcare cu tata, am pus unul

dintre posterele lui pe perete „Ida Partenza! zece Lei Sălbatici!”

11

Trecuseră vreo cinci zile de la ultima cină (Bevel trimisese vorbă că anulează şedinţa obişnuită de la mijloc de săptămână) şi ieşeam dintr-un magazin de pe Third Avenue de unde cumpărasem un briceag pentru tata. îl văzusem de multe ori în vitrină şi mă simţisem de fiecare dată, din motive neştiute, atrasă. Cu lama dreaptă şi plăselele de corn, avea un aspect înşelător de rustic – liniile simple ascundeau o eleganţă remarcabilă. Ştiam că tatei avea să-i placă, aşa că în acea dimineaţă intrasem până la urmă în prăvălie. Niciodată nu mai fuseserăm separaţi vreme atât de lungă, şi mă gândisem că revederea ar fi fost mai uşoară dacă aveam un subiect de discuţie. Poate că văzându-i entuziasmul când dădea cu ochii de cuţit aveam să uit cât de furioasă şi rănită mă simţeam.

Proprietarul prăvăliei (care vindea obiecte de uz casnic, feronerie, papetărie şi alte flecuşteţe) era italian, şi am aflat cu bucurie de la el că briceagul era, de fapt, un stiletto de Calabria. A insistat că nu putea fi vorba de o coincidenţă: ceva din mine ştiuse. Cuţitul mă chemase, instinctul meu italian răspunsese.

Ultimele suflări ale verii se amestecau cu primele pufnete ale toamnei. în loc să mă duc imediat la metrou, mi s-a părut nimerit să mă plimb de-a lungul parcului şi să iau trenul de Brooklyn pe 59th Street.

Am traversat Lexington şi mi-am aruncat privirea asupra standului cu ziare din colţ.

„ANDREW BEVEL, FINANŢIST DIN NEW YORK, RĂPUS DE UN STOP CARDIAC”

Abia după alţi trei sau patru paşi am înţeles cuvintele. M-am întors la chioşc. Titlul era de pe prima pagină din *The New York Times.* Era pe pagina întâi a tuturor ziarelor.

The Sun: „MOARTEA L-A LUAT PE ANDREW BEVEL”

The American: ‚ANDREW BEVEL, CEL MAI MARE BANCHER, A MURIT LA 62 DE ANI”

The Posf.‚ANDREW BEVEL, CONDUCĂTORUL UNUI COLOS BANCAR, A DECEDAT”

II Progresso:‚ANDREW BEVEL E MORTO”

The Wall Street Journal: .ANDREW BEVEL, 62 DE ANI, A MURIT”

The Herald: „BEVEL E MORT”

Fără să o fi decis, am pornit în viteză spre casa lui Bevel. Ţin minte că gândeam, ce absurd, că-mi voi confirma moartea lui la următorul chioşc de ziare. Mersul grăbit mi se transforma în trap la fiecare două cvartale. Nu simţeam durere, ci un inexplicabil imbold al urgenţei.

îndată ce am cotit pe East 87th Street, mi-a devenit evident că ceva nu e în ordine. Umblau parcă mai puţini oameni pe acolo ca de obicei, mişcându-se parcă mai iute. După ce am traversat Park şi am ajuns pe Madison, mi-am dat seama că îmi va fi imposibil să îmi duc la capăt urgenta şi neclara misie. Reporteri în fugă, trecători curioşi şi agenţi de poliţie îşi croiau drum spre Fifth Avenue şi se strângeau într-o gloată pestriţă la capăt de stradă, chiar în faţa intrării casei lui Bevel, unde, am ştiut, nu aveau să mă lase înăuntru.

O nedumerire tăcută a desfigurat următoarele câteva zile. Am lucrat mai departe la amintirile lui Bevel, mutând diverse secţiuni, corectând pasaje răzleţe şi creând, apoi lepădând scene noi, imaginându-mi cum ar fi sunat corecturile lui. Aveam sugativa lui Mildred pusă la perete în spatele maşinii de scris. Urmele de tuş purpuriu imprimate de-a-ndoaselea încă refuzau să producă vreun răspuns.

între timp, cu toate că subiectul morţii lui Bevel a rămas în presă, articolele s-au făcut mai scurte şi s-au îngropat mai în adâncul ziarelor. Dacă nimeni nu punea la îndoială cauza morţii (stop cardiac subit; găsit în camera lui la trei sau patru ore de la eveniment; l-ar fi salvat să fi avut pe cineva în preajmă când se prăbuşise), în privinţa posesiunilor sale apăruseră deja neînţelegeri. Fiindcă nu avea rude apropiate, mare parte din proprietăţi le lăsase unor societăţi caritabile. Ştiam, din conversaţiile noastre, că acest lucru era pentru el de o extremă importanţă — pecetea care avea, o dată pentru totdeauna, să convingă omenirea să îl păstreze în amintire ca pe un mare filantrop şi binefăcător. Piatra de temelie a ceea ce numise el „patrimoniul", cuvânt care mai era şi titlul ultimului capitol al volumului său memorialistic. Dar după cum aflasem din şedinţele cu Bevel şi primisem apoi confirmarea citind despre disputele pe seama banilor săi, o avere arareori are un singur proprietar. Multe interese şi clici sunt legate de ea. în loc să arate ca un bloc de granit, bogăţia aduce cu bazinul unui fluviu cu nenumărate braţe şi afluenţi. Diverse solicitări, pretenţii pecuniare şi procese intentate de asociaţi, creditori şi investitori au dus la îngheţarea bunurilor lui Bevel. Multe au rămas în acest limb legal timp de decenii, până la sfârşitul anilor '70, când au început renovările care aveau până la urmă să transforme într-un muzeu casa lui Bevel.

Aşteptam din zi în zi un telefon de la birou care să îmi ceară să îmi predau notiţele şi documentele şi să eliberez de îndată apartamentul. Asta nu s-a mai întâmplat niciodată. Moartea lui Bevel venise atât de brusc, încât nu apucase să dea vreun ordin în această privinţă. M-a sunat totuşi domnul Shakespear, cel care mă intervievase înaintea lui Bevel. Ne-am exprimat în câteva cuvinte banale zguduirea şi tristeţea. A urmat un moment de tăcere, după care am fost sigură că are să aducă vorba despre apartament. A vorbit, în schimb,

despre întrevederea noastră de angajare. Şi-a amintit de calificările şi elocvenţa mea şi şi-a exprimat dorinţa de a

mă coopta imediat. L-am întrebat despre secretara lui, femeia care lucra acolo când îl întâlnisem. Mi-a spus că nu e cazul să mă preocupe asta. Noua mea poziţie, a spus, nu mă va dezamăgi. Ar fi fost încântat să accept. După o perioadă adecvată de doliu, fireşte. I-am detectat brusc o nuanţă deferentă în ton. Nu aveau a face calificările şi elocvenţa mea. El doar şi-o dorea pe secretara personală a lui Bevel.

Am acceptat postul, în principal fiindcă mutatul înapoi cu tata devenise imposibil.

Vizita la tata nu mai putea fi amânată. Păşind pe Lexington cu cuţitul cumpărat pentru el, mă simţeam ca într-o reconstituire fără adâncimi a

evenimentelor de săptămâna trecută; drumul cu metroul a fost împănat cu anxietate. Nădejdea mea cea mai mare era ca tata să aducă vorba despre moartea lui Bevel. Fiindcă în împrejurări normale nu ar fi menţionat în ruptul capului un asemenea eveniment, orice referire la el ar fi însemnat o recunoaştere tacită a vinovăţiei – admiterea faptului că, din hârtiile pe care mi le şterpelise, ştia că avusesem de-a face cu Andrew Bevel. Ar fi însemnat mult pentru un bărbat care nu îşi cerea niciodată iertare.

M-a primit cu o ceremonie plină de umor.

— întoarcerea fiicei risipitoare! Ah, am crezut că ţi-ai uitat de tot bătrânul tată! Aproape că nu mai speram!

îmbrăţişări strânse, pupături ţepoase. A împins de pe un scaun nişte scule şi resturi şi mi l-a oferit.

— Nu-i aşa de bun ca apartamentul tău din centru, sunt sigur. Aş fi strâns pe-aici dacă-mi spuneai că vii.

Locul arăta înspăimântător. Primejdios şi ireversibil de murdar. Duhnea a nebunie. însă toate acestea n-au făcut decât să sporească dragostea pe care o simţeam în momentul acela pentru el. O dragoste atât de bine amestecată cu milă, că din acea zi încolo nu am mai fost în stare să le deosebesc.

I-am dat cadoul, iar el l-a despachetat.

— Ah! Nu, nu, nu, nu!

A lepădat cutia peste un morman de coji de brânză, cuie şi frunze veştede, trăgându-se ca ars înapoi.

- Tu nu ştii? Ar trebui să ştii. Ghinion foarte mare. Cel mai mare.

- Ghinion? am zis străduindu-mă să-mi maschez iritarea după un chicotit. Chiar aşa? Ghinion? Ce fel de anarhist mai eşti şi tu?

Simţeam o uşurare imensă că o spusesem în fine. Satisfacţia de a-i sparge pelicula subţire a baloanelor dogmatice. îmi dădeam seama, chiar şi atunci, că era o formă meschină (şi insuficientă) de răzbunare pentru furtul hârtiilor, însă tot m-am simţit gratificată. Era şi o provocare aici: avea el, în ciuda a ce îmi făcuse, să se dea lovit, să închidă gura şi să se îmbufneze?

-Nu, nu, nu, nu.

Ce surpriză, în voce nu i se simţea supărare sau resentiment; doar o intensă preocupare.

- Când dai cuiva un cuţit, îţi tai legăturile cu omul respectiv.

- Ce?

- Da. Dacă iau cuţitul, o să fie ghinion. O să ne certăm. O să taie legăturile dintre noi.

Crezusem mereu că superstiţiile sale benigne nu erau decât relicve de prin satul de baştină, ca legendele, anecdotele şi reţetele pe care le adusese de acolo. însă părea ciudat de serios. Am dat din umeri şi i-am făcut semn să ia cutia.

- Stai, a spus. Este o soluţie. Banii.

Am ridicat privirea spre el.

- Banii, a repetat. Cumpăr de la tine cuţitul. Aşa se rezolvă. Atunci nu e un dar.

S-a scobit prin buzunare şi a scos la iveală o monedă.

- Uite. Vrei să-mi vinzi pe un bănuţ cuţitul ăsta frumos?

Am luat banul; a apucat cutia.

- A, ia te uită! a zis inspectând

radios lama cu buricul degetului mare. Aveam şi noi unul aşa, ţii minte? îţi ciopleai săgeţi cu el. Odată, demult. Dar ăsta e mult

mai bun. Operă de artă. Cred că te-a costat o avere. Mulţumesc mult, draga mea.

Am folosit cuţitul ca să tăiem nişte salam şi brânză, pe care le-am mâncat în picioare la blatul din bucătărie pălăvrăgind despre vremurile de altădată – deşi nu plecasem decât de două săptămâni, timpul petrecut cu tata devenise deja vremurile de altădată. Bevel nu a fost amintit nici măcar o dată. Nu în ziua aceea. Şi nicicând.

încă am bănuţul care ne-a salvat.

IV

Sala de lectură s-a întunecat şi s-a golit de lume. Persistă doar câteva insuliţe de lumină pe ici, pe colo. Observ că toţi clienţii rămaşi sunt femei. Studiază albume de artă. După mişcările largi şi rotunjite ale mâinii, una dintre ele pare să copieze o imagine din volumul de pe pupitru. Sunt, de departe, cea mai bătrână de aici.

Asta mă duce cu gândul la anii din tinereţea mea de după moartea lui Bevel. Scurta perioadă cât am lucrat cu domnul Shakespear şi am pus bani deoparte pentru şcoală. Studenţia la City College. Apartamentul meu ieftin şi drăguţ de pe Thompson Street. Prima slujbă de scriitoare (reclame pentru magazinul Bonwit Teller). Prima mea ficţiune publicată, o povestire cu subiect muncitoresc nu tocmai memorabilă apărută în The Parallel Review. Primul meu reportaj, pentru Today, despre patru fete din medii sociale diferite rămase orfane în urma războiului. Moartea lui Harold Vanner, trecută aproape neobservată. Postul la Mademoiselle. Prima carte.

în timpul acestor primi paşi în viaţa scriitoricească am rămas aproape de tatăl meu. A murit la vreo doisprezece ani după Bevel. Spre final era cu totul dependent de mine. Acum, după orele de cercetări despre viaţa lui Mildred, îmi aminteşte iarăşi de domnul Brevoort, tatăl cel problematic al lui Helen Rask, încarnarea ficţională a lui Mildred Bevel din romanul lui Vanner. Şi cu toate că îmi dau seama că nu avem cum să construim punţi între noi prin intermediul unui personaj literar, asocierea mă apropie mai mult de Mildred.

întrebarea despre cine a fost ea cu adevărat nu a încetat nicicând să mă râcâie. N-ar fi putut fi japtura bântuită din ultimele capitole ale lui Vanner. Şi am ştiut de la început că nu a fost umbra lipsită de came din volumul de

memorii nefinalizat al lui Bevel. Însă după ce m-am uitat prin hârtiile ei şi am aflat cât de fundamental diferită a fost de personajul „accesibil”pe care mi-a cerut să il creez soţul ei, mi se pare dificil să mă iert pentru a-l fi ajutat să hrănească fabulaţia aceea, chiar dacă a rămas neterminată şi nepublicată.

Caut printre documentele din ultima cutie. Alte scrisori adresate doamnei Bevel. Alte socoteli contabile. Nu mă mai pot concentra. Am obosit. Deschid un registru. Puţinele însemnări par a avea legătură cu Fondul Caritabil. Nu am putere să descifrez scrisul de mână, nici răbdare să desluşesc misteriosul sistem de contabilitate. Pot doar să răsfoiesc. Până ce dau peste un carnet subţire băgat la mijloc între filele registrului. Un dreptunghi negricios rămâne pe foaia liniată când îl extrag. Pe copertă, de mâna lui Mildred, e scris cuvântul „Scadenţe”. Primele foi au fost smulse. Paginile rămase conţin paragrafe scurte şi rânduri izolate scrise cu cerneală vineţie. La jumătatea carnetului dau peste o frunză uscată. Ori mai degrabă fantoma unei frunze – vinişoare translucide într-o ramă roşu-pal.

Diferite momente ale zilei urmate de text. Fără să citesc, îmi dau seama că este vorba despre un jurnal. Scrisul e mult mai mărunt, mai înghesuit şi chiar mai greu de citit decât în hârtiile celelalte. Va dura zile, poate chiar săptămâni să decriptez notaţiile — asta dacă voi fi în stare să desluşesc ceva cât de cât.

Mă simt şocată de mine însămi când ascund jurnalul printre foile mele şi îl vâr în geantă. Singurul alt furt săvârşit în viaţă la care mă pot gândi a fost când am luat sugativa lui Mildred din odaia ei. Este pentru a doua oară, aşadar, când fur scrisul lui Mildred, la aproape jumătate de secol de atunci. Mă întreb, vag, dacă sugativa se va potrivi cu vreo

pagină din jurnal.

Dar nu e vorba de furt, îmi spun. E o conversaţie care a început cu întârziere de decenii. Un mesaj care a sosit în fine la destinaţie. Paginile acestea au aşteptat o viaţă de om să fie citite. Dacă pot fi citite.

Mă sâcâie totuşi aroganţa mea – sentimentul câ acele cuvinte din pagini îmi sunt adresate. Mă sâcâie uşurinţa cu care mă conving singură că am vreun drept asupra acestui carnet. (Cine o ştie pe Mildred mai bine ca mine? Nu i-am croit un trecut dintr-al meu? Nu suntem atunci, chiar şi într-un fel mai sinuos, conectate?) Mă sâcâie siguranţa cu care pretind că lui Mildred i-ar fi plăcut ca documentele să intre în posesia mea. Şi totuşi mă ridic, le mulţumesc bibliotecarilor, ies din clădire şi afară în frig cu jurnalul lui Mildred Bevel în geantă, gândindu-mă că tare mult mi-ar plăcea să îi aud în cele din urmă vocea.

SCADENŢE

MILDRED BEVEL

AM

Accentul greoi al sorei medicale mă face cumva să simt că engleza mea e insuficientă. „Vă pot atinge?” Odată ce-o face, e decisă. Mâinile ei au autoritatea care lipseşte vocii. Cum poate cineva atât de blând să arate atâta putere? Cu faţa în jos, fruntea pe antebraţe, mă întreb dacă Sora trece prin vreo transformare când nu o văd. Cel puţin, faţa ei trebuie că arată diferit de la efortul depus. Odată ce termină, mă înveleşte cu un cearşaf care întâi se umflă cu o briză de camfor şi apoi poposeşte cu un iz de, presupun, ierburi alpine. Piele de găină. „Aşa”, o aud mereu şoptind înainte să se retragă cu foşnet uşor, lăsându-mă pe masă, unde încerc, şi câteodată izbutesc, să devin un lucru.

PM

Mi se încălzesc hainele înainte să le îmbrac. De-aş fi ştiut mai de mult de huzurul ăsta.

AM

Chinul mărunt şi totuşi necontenit al unui pat plin de firimituri.

Cam durere de cap.

AM

Bine să reiau jurnalul după atâta timp. îmi lipsesc totuşi caietele mele Tisseur cele groase.

Cutie cu cărţi din Londra. încântare de-o clipă: neînstare să citesc. Ca şi cum cuvintele ar trebui să-şi evacueze înţelesul ca să poată călători de pe pagină până la ochii mei.

PM

Clopotele bisericii. Re Fa# Mi La. Urmate de răspunsul răsturnat: La Mi Fa# Re. Melodia cea mai convenţională. (Aceeaşi ca la Big Ben?) Arhaică în simplitatea ei pentatonică, condensează mult din trecutul nostru muzical: ierarhii tonale, simetrie, tensiune, eliberare. Dar aici clopotul Mi e mai gălăgios + mai rezonant decât celelalte. Şi parcă puţin bemol, într-un chip dintre cele mai delicioase. Dacă motivul melodie/ contramelodie conţine istoria noastră, acea bizară şi stăruitoare notă alterată reprezintă sunetul viitorului nostru muzical. Atingându-se în treacăt de Re, face aerul să vibreze. îl simt cu perii de pe antebraţe.

Biserica n-am văzut-o niciodată.

AM

Andrew a sunat din Zürich, ascunzându-şi într. de afaceri după o foarte vizibilă preocupare pentru sănătatea mea. Chiar îl ştiu îngrijorat, aşa că nu mă necăjeşte micuţa lui stratagemă.

A sunat iar, în mai puţin de o oră. încercare de poveţe părinteşti + porunci grijulii, severe, menite să mă ţină pe poziţii cât lipseşte.

Deja sătulă de dieta lapte + carne.

AM

Fermitatea rece a unei dureri noi. Măruntaiele mele încearcă să iasă afară, să fugă de ea.

Nu-i spun Sorei. Nu vreau morf.

SEA

Pot acum să citesc. Am inspectat cutia cu volume

Am început „Călătorie în întuneric”. Autoarea galeză (?) pare să fi crescut în Indiile de Vest. Sună cumva ca un volum de memorii.

„O plantă făcută din cauciuc având frunze roşii lucitoare, cu cinci degete. Nu mi-am putut lua ochii de la ea. Arăta plină de sine, de parcă ar fi ştiut că are să dureze la nesfârşit.”

„Orchestra a cântat Puccini şi soiul de muzică unde ştii mereu ce va urma, pe care o poţi asculta, cum ar

Simpatic formulat. Asta defineşte forma clasică. Muzică pe care aproape că nu e nevoie să o asculţi, fiindcă dezvoltarea ei este întru totul deductibilă din formă. Exact cum spune Rhys în pasajul ei, „ştii mereu ce va urma”. Muzica asta creează pentru ea însăşi scadenţe de neevitat. Nu are liber-arbitru. Doar împlinire. E muzică fatală. Exact ca refrenul pe care îl aud zi de zi. Re Fa# Mi La plantează + creşte sămânţa lui La Mi Fa# Re în minte dinainte ca urechea să o

AM

Morf.

SEA

Rev. morf. Narcoza poate fi plăcută (sedarea îmi place, deşi ies din ea cu melancolie + iritabilă), dar ce poveste plicti. N-am vrut niciodată să citesc despre vreun fel de paradis artificiel + cu siguranţă nu am chef să scriu despre propria-mi torpoare.

PM

A s-a întors din Z astă-dimi., arătând obosit. Organizat un picnic-surpriză pt. mine. Pus cort la pădure. Chiar dacă picnicul cu prea mulţi servitori + prea opulent, nu s-a simţit bine. S-a tot uitat la soarele care se strecura prin rămuriş de parcă l-ar fi insultat. Plesnit gângănii inexistente pe faţă. Dar grijă şi blândeţe cu mine. Chiar încercări de glume.

După ce a trecut în revistă parcursul tratamentului meu şi intrigile

diplomatice din camera infirmierelor, a început să exprime precaut temeri pentru operaţiunile din Zürich. Are un fel de a-şi prezenta întrebările ca afirmaţii categorice. L-am făcut să vadă că e neînţelept să menţină poziţiile K. G. T. A ajuns apoi la concluzia că ar trebui să sune dimi. şi să schimbe cursul.

A adormit în cort după prânz. M-am furişat la o plimbare scurtă. Arareori singură zilele astea.

Priveliştea crestei pe fundalul cerului creează iluzia că întregul glob e în globul ocular.

Degetele abile ale veveriţei, culorile înmiresmate ale petalelor, ciocul de piatră încrustat în capul păsării, drăgălaşa implauzibilitate a zborului său. Toate bizareriile vieţii rezultă dintr-un şir lung de mutaţii. Mă întreb în ce m-ar transforma celulele mutate din lăuntrul corpului meu, dacă nu m-ar ucide mai întâi.

SEA

„De departe, de tare departe mi-am văzut

condeiul scriind.”

AM

Bolnăvioară

PM

Afară. Tocmai până la marginea codrului.

Natura e întotdeauna mai puţin bătătoare la ochi decât mi-o amintesc. Are mai mult bun gust decât

AM

Dormit pe sponci.

A iarăşi plecat la Z. în parte sunt afaceri; în parte fiindcă boala mea i se pare de nesuferit. Adesea se înfurie pe ea (care ea, fireşte, e în mine). îmi dau seama acum cât de nechibzuit am gestionat întreaga poveste. Trebuia să fi făcut ca de atâtea alte ori: să-l înghiontesc suficient de uşurel în direcţia potrivită cât să creadă că e

la comandă.

Odată ce-am aflat de fumoare, ar fi trebuit să îi spun că nu mi-e bine, să las doctorii să „descopere" boala + să îi îngădui să preia conducerea (oricum nimic de făcut). A fost o greșeală să îi prezint adevărul fără speranță, întărit de analize + examinări făcute pe la spatele lui. Mai mult decât trist, a părut descumpănit. Apoi i-am spus că venim în locul ăsta. M-a urmat, îndatoritor. Nu l-am lăsat deloc să fie de ajutor.

Meniu nerezonabil:

Zeamă de vită îngroşată cu tapioca

Aspic de carne

Lapte

PM

Vorbesc o germană imperfectă cu Sora. Ea o ţine cu engleza ei imperfectă. Pretindem amândouă că asta e perfect natural.

AM

Până la băi şi înapoi. De două ori pe zi, pe orice vreme, cu ditai suita.

Tocmai am aflat că Paracelsus a fost primul doctor al acestor băi în 1535 + a scris un tratat despre virtuţile tămăduitoare ale apelor. Nu ştiu nimic despre Paracelsus, dar ţin minte că Tata îl menţiona în alăturare cu Ermetismul, Rozacrucienii + altele asemenea.

Mă întreb dacă nu cumva ştiam de legătura lui Paracelsus cu acest sanatoriu de la el, din anii noştri de Elv., şi apoi am reprimat asta. Să fi fost motivul inconştient care m-a făcut să aleg tocmai locul de faţă în dauna altora? Sau o simplă coincidenţă? Nu se poate şti. Dar ce bine se potriveşte că Misterul Ultim al Naturii îmi va fi dezvăluit aici!

Masaj. „So.”

Andrew a sunat din Zürich. întrebând care ar fi cea mai bună abordare pentru Kolbe. I-am spus că poate

ajunge la el doar prin Lenbach. Am auzit toată schema închegându-i-se în cap cât i-am explicat.

Acum, că suntem cu adevărat singuri aici, văd cât de însinguraţi am fost eu + el.

Nu că aş fi sătulă de el. Sunt sătulă de persoana care devin în preajma lui.

Hemicranie

SE

A

AM

Nuit sans fin

AM

Primit apel de la A din Z. Alte întrebări despre K + L. I-am cerut să îmi aducă un exemplar din „Zauberberg”. Ar fi amuzant să-l citesc în cele din urmă aici. Te-ai aştepta să dai peste un exemplar în sertarul fiecărei noptiere a fiecărui stabiliment balnear respectabil din Elv.

Baie pe îndelete.

PM

Nimic mai intim ca durerea. Nu poate implica decât o fiinţă.

Dar cine?

Cine este „Eu” din „Eu fac rău”? Cel care produce durerea, ori cel care o suportă?

Şi „răul” se referă la provocarea durerii, ori la îndurarea ei?

AM

Morf.

SEA

Făcut ceva crud. Aş vrea să dau vina pe morf. + sechelele ei acre. A, întors de la Z, a venit la ceai. S-a chinuit să găsească subiect de disc. A ajuns să

vorbească de La Fiesolana. A zis că şi-ar dori să fi petrecut mai mult timp acolo împreună. Atâtea din locul ăla ar fi

vrut să-mi arate. Ist. de familie etc. De ne-am fi dus mai des, a zis.

Kitsch. Nu-mi vine o trad. în engl. pentru cuvântul ăsta. O copie care-i aşa mândră de cât se apropie de original încât crede că e mai mult merit în apropierea asta decât în originalul însuşi. ‚Arată exact ca...!” Impostura simţirii copleşind emoţia reală; sentimentalismul covârşind sentimentul. Kitschul poate fi şi în privire: „Apusul arată ca un tablou!” Fiindcă artificiul e acum standardul ultim, originalul (apusul) trebuie transformat într-un fals (pictură), pentru ca ultimul să dea măsura frumuseţii primului. Kitschul e mereu o formă de platonism inversat, preţuind imitaţia în dauna arhetipului. Şi în toate cazurile e legat de o inflaţie a valorii estetice, aşa cum se vede în kitschul de cea mai joasă speţă: cel „cu clasă”. Solemn, ornamental, grandios. Anunţându-şi cu ostentaţie, cu aroganţă, divorţul de autenticitate.

De aceea, i-am spus lui A, am vizitat La Fiesolana de doar câteva ori. Acea anomalie „toscană” e o catedrală a kitschului.

Mi-e ruşine de şuvoiul de vitalitate care a dat năvală prin mine când am vorbit.

După scrierea celor de mai sus, m-am dus la A în odaie să-mi cer iertare. A zis că nu ştie despre ce vorbesc + a fost foarte delicat. Am stat în tăcere un tîmp. După ce şi-a mai făcut curaj, a întrebat: m-ar necăji dacă mi-ar dărui o brăţară? Date fiind cele abia petrecute, mi s-a părut insensibil să aduc vorba de poziţia mea obişnuită când vine vorba de bijuterii. Am zâmbit. S-a luminat la faţă + a scos din buzunar o cutiuţă. „Bun! Fiindcă am luat-o deja!” E o bandă subţire de aur alb. O să arate destul de bine când i se mai duce lustrul.

PM
A în drum spre Z.

Doar printr-un efort imens mă pot convinge că sunt astăzi aici.
Corpul a fost masat, îmbăiat, hrănit, culcat.

AM
Cap. Burtă.
Masaj.

PM
Venit poşta. încântată să descopăr vorbe neaşteptate de la prieteni. Numai tact + scuze pentru că au scris, de vreme ce nu le-am spus unde mă duc. (O dată în viaţă, sunt şi eu bucuroasă că nu am reuşit să-mi ţin la păstrare un secret.) Teanc trimis de acasă. Nişte veşti bune despre Fondul Caritabil. Câteva scrisori de afaceri, distruse după citire. Două lungi de la HV, care mi-a scris cu delicioase bârfe + stanţe de NY. (Ar trebui să-i spun şi eu ce indivizi originali găseşti pe aici!) Bucuroasă peste măsură să găsesc epistolă de la TW şi apoi întristată de conţinut. Spune că Berg e la înghesuială, forţat să vândă din colecţia Wozz. (3 voi., 250£) + Seria Lyr. (125£). întristător + enervant că se află în situaţia asta. Instruit pe TW să cumpere imediat serii la de 4x preţul + să doneze la Bibi. Congr. Semnează „anostul tău bătrân şi credincios”, lucru care măcar îmi aduce un zâmbet. Mama. Răspunsul la îngrijorările ei ar consuma un întreg PM. Ar trebui prob. să îi scriu după doză robustă de morf.

AM
întoarsă de la îmbăiat. Bălăcitul în apă la temp. corpului are ceva dezgustător. Parcă te-ai băga în cada altcuiva. încerc să-mi imaginez pâraie milenare tăind prin straturi de roci sclipicioase, erodând minerale vindecătoare care apoi se filtrează prin porii mei, însă dau greş. S-ar putea să renunţ.
Suc de fructe. Zmeură + rubarbă.

PM

Odihna obligatorie 90 min., înfofolită pe chaise longue sub soarele căldicel, e cel mai minunat moment al zilei.

Aer ca nişte corni francezi.

AM

Singurătatea animalelor.

Aspir la ea.

PM

M-a luat durerea de dinţi. Un molar se clatină.

Auzit din întâmplare: „Gunoiul cel mai fermecător”. SEA

încercat să iau masa la restaurant pentru la oară. Sigur, priviri lungi + murmure când intru. Ce mult aduc cu nişte limbi uităturile. Mereu. Aşezat cu Cocteau. Mai bine după câteva pagini citite. Dar la consommé o franţuzoaică cam de vârsta mea se ridică şi recită un poem dulceag despre prietenie („amitié” e făcut să rimeze cu „chocolatier”). îndată după, alt pacient, acompaniindu-se la pian, începe să cureţe solzii, să smulgă intestinele şi să decapiteze păstrăvul lui Schubert. Mă amuză. O fetiţă (pacientă? în vizită?) se apucă să cânte a cappella în rusă. Mă orbeşte, fără veste, exasperarea. Mă scoate din sărite că sunt toţi aşa fermecaţi. Mă scoate din sărite într-o măsură şocantă, disproporţionată. După fată urmează cineva care cântă la un soi de mandolină cu sunet tremurat. Furia încă se adună în mine. Meseni fie transportaţi de acest „moment artistic”, fie delectaţi cu caraghioslâcul situaţiei. Mânie + angoasă în stern. Imposibil să-mi fac ieşirea neobservată. Asud, mi se taie răsuflarea, mă ia cu leşin. Mă ridic cât de discret posibil şi plec. Limbile.

Chiar şi în toiul iureşului am înţeles, cu absolută claritate, ce mi se întâmplă. A fost o versiune distorsionată a unei scene din copilărie repetate

des. Aici, în Elv., cu părinţii. Supeuri cu voiajori + émigrés

de peste tot.
Şi
interpretările
de după.
Câteodată un
artist
acceptabil,
cel mai
adesea,
diletanţi
dureros de
dedicaţi. Unul
după altul,
deschizând
calea
atracţiei

Mama avea obiceiul să micşoreze luminile + să ceară oaspeţilor să citească vreo câteva fraze din cărţi diferite. Apoi le repetam în altă ordine. Uneori aducea un pachet de cărţi ca să pot săvârşi alte vitejii ale memoriei. Matematica era întotdeauna numărul principal. Mama cerea musafirilor să îmi dea într. + probleme de rezolvat. Lumea nu are imaginaţie la matematică, aşa încât calc. erau de obicei plicd + fals complicate. Pe parcursul interogatoriului, în public se producea mereu o schimbare. De la distraţi, deveneau criminali. Nu ştiu de ce, simţeau că trebuie să mă distrugă. Feţele li se desfigurau şi mijeau ochii + rânjeau de la efortul imposibil de a concepe probleme mai vaste decât minţile lor. O ţineau aşa până ce absurdităţile lor mă înfrângeau. Odată ce se termina totul, mă ciupeau de obrăjori + mă mângâiau părinteşte pe creştet, felicitându-mă pentru eforturi, ca nişte învingători plini de bunăvoinţă.

Aveam 11 ani. Treaba asta a continuat cam un an. S- a sfârşit fiindcă nu mai arătam a copil.

N-am povestit nimănui în detaliu toate acestea. În

special după măritişul cu A.

AM

Recititul „destăinuirii” de mai sus m-a făcut să mă gândesc la jurnale. Unele jurnale sunt ţinute cu speranţa nerostită că vor fi descoperite mult după moartea diaristului, fosile ale unor specii dispărute alcătuite dintr-un singur individ. Alţii îşi cultivă convingerea că unica citire a fiecărui cuvânt evanescent se va face la scriere. Mai sunt şi din cei care se adresează în însemnări sinelui lor viitor: un testament ce se vrea deschis la o eventuală reînviere. Declară, aşadar, „am fost”, „sunt”, „voi fi”.

De-a lungul anilor, jurnalul meu s-a abătut de la una dintre categorii către următoarea şi înapoi. încă o face, deşi viitorul meu e subţire.

Masaj

PM

Sora îmi vâră în apă clocotită mâinile şi picioarele şi îmi freacă cu buretele capul. înmoaie o bucată de flanel în apă fierbinte, o stoarce cu nişte beţe şi mi-o aplică pe gât. Odată ce s-a răcorit, o înlocuieşte cu o frunză de muştar. Aşa primitivă cum e, metoda îmi domoleşte întrucâtva migrena. Pentru un timp.

SEA

Apatică
Frământată
Apatică

AM

Puţin somn.

Mi s-a refuzat sucul de fructe din motive dietetice obscure.

PM

Andrew înapoi. Bucuros de rezultatul din Z, pe care acum (ca de obicei) îl descrie drept consecinţa „intuiţiei" lui. A trebuit să mă înfrânez ca să nu mă răţo- iesc la el. Se termină efectul morf. Arţăgoasă.

AM

Noapte albă.

A a pus să se ridice interdicţia la fructe. Suc sublim cu portocale, chinotti + piersici aduse de la Z.

Scris scrisori. Distrasă de păsări nevăzute neînstare să- şi rupă înlănţuirile de 2 sau 4 note. Aş vrea să ştiu câte ceva despre ornit.

PM

Trimis lot epistolar. Mama. PL, Fran, HV, G. Am strecurat pe furiş răspunsuri la scrisori de afaceri într-un plic pentru D.

Pe când îi dădeam Sorei teancul, m-am gândit la mine murind în vreme ce scrisorile mele toate sunt en route. Fiecare coală o nălucă.

AM

Ştiu că zilele îmi sunt numărate, însă nu orice zi e un număr real.

Printre cărţile noi, „Le chant du monde”. Renunţat după 2 cap. Ceva simplist în simplitatea lui Giono. Ceva nesincer în nostalgia lui după natură + starea primitivă. De parcă s-ar bucura că natura e pierdută pentru noi, fiindcă asta îi permite să arate cât de profund deplânge el pierderea. îmi aminteşte, într-un fel diagonal, de „Bunte Steine” a lui Stifter. Mi-ar fi plăcut să îmi placă.

Atâtea mi-ar fi plăcut să îmi placă. Scriabin, stridiile,
NY...

PM

Fără vlagă
Masaj

SEA

A tocmai a făcut ceva drăgălaş. A angajat un cvartet de coarde de la un hotel din Z şi a organizat un recital în bibliotecă. A adus şi ospătari, gustări + sucuri, exact ca acasă. Invitat director, doct. + alţi oameni pe care nu îi ştiam. Program scurt, previzibil. Versiune scurtă a „Primăverii” lui Vivaldi, urmată de „Kleine Nachtmusik”, J. Strauss + alte bucăţi vieneze. Totuşi foarte mişcată de gestul lui A.

în ciuda selecţiei fără zvâc, s-a văzut bine că muzicienii sunt de mâna 1. Au reuşit cumva să „găsească” ceva chiar şi în acel repert. răsuflat. După interpr., am stat puţin de vorbă cu ei. Violonistul a

studiat cu Hindemith. Violoncelistul a cântat la Verein. Vioara a doua colaborează adesea cu Barez. S-au întâlnit cu toţii în Berlin, dar au plecat după ce a ajuns Hitler cancelar. Ce minunat e să vorbeşti cu artişti autentici! Le-am spus că mi se pot adresa pentru orice nevoie. Violoncelistul a sugerat, cu umor sfios, un bilet doar dus până în America + vize pentru toţi. Am spus că e ca şi rezolvat.

A s-a uitat la mine din fundul sălii cât am vorbit cu instrumentiştii. O mohoreală stoică. Exact ca acasă.

AM

A în Z.

Burtă

Plimbat cu Sora pe la marginea pădurii. Unii arbori

scârţâiau de vechime. Verdeaţă delicioasă. Apăsat palma pe o movilă de muşchi cald. L-am privit cum se ridică încetişor la loc, radiindu-mi urma.

M-a luat durerea. A trebuit să mă întind sub un copac. Nu mai ţin minte când am stat ultima oară lungită pe iarbă, frunze, licheni. Mi-am pus capul în poala Sorei. Mi-a netezit părul. Sunete dulci, umede + mirosuri subpământene. Gogoloaie de nori pe cerul fără vreun rid. O fi crezut că lacrimile mele sunt de la durere.

SEA

Cap

Masajul devine greu de suportat. Atingerea. Nu vreau s-o jignesc pe Soră cu un refuz.

AM

Muzica a pornit din zgomot. După o lungă călătorie, se întoarce acasă.

PM

Am pierdut molarul cel supărător. Nu cred că va fi timp să se astupe gaura.

SEA

Citit noutăţi de Arduini. Un poem mic şi drăgălaş despre Tales din Milet:

Il

greco che fece entrare tutta Cheope nella propria ombra

AM

Suc. Rubarbă, fructe de pădure, mentă.

Auzit în treacăt: „Toată lumea ştie că-s aici incognito”.

Langoare

PM

A tocmai a sunat din Z (iar) cerând sfat. Kolbe, Lenback, Londra, NY etc., etc., etc., etc. Ca întotdeauna, confundă dubiul cu chibzuinţă, ezitarea cu analiza.

M-am pierdut în gânduri.

- Mai eşti acolo?

A crezut că se pierduse legătura pe parcursul pauzei mele lungi de după într. lui cea lungă.

-Nu, am zis.

Nu pot explica uşurarea simţită la cuvântul acela. Nici tot opiul din lume.

-Alo?

Adevărat. Nu eram acolo.

- Sunt o brută, nu-i aşa, a zis. Ar trebui să te odihneşti.

- Fac asta de prea mult timp. Gata.

Tăcerea dintre 2 este întotdeauna împărtăşită. Dar 1 din cei 2 o are în posesie şi o împarte cu celălalt.

- Dar pentru asta trăieşti, a zis în cele din urmă. Tu...

Şi-a regretat îndată vorbele.

- Exact. Şi acum s-a sfârşit.

Am închis, cu blândeţe, înainte să ajungem captivi într-o nouă tăcere, care nu ar fi spus altceva decât că nu mai rămânea nimic de spus.

SEA

Fără somn după disc. cu A. Recitesc cele de mai sus. Prea lung. început în 1922, când a văzut la oară că micuţa sumă pe care mi-o dăduse pentru Fii. se descurcase mai bine decât fondurile lui. S-a uitat la registrele mele. M-a pus să i le explic. Săptămâni după aceea, a spus că încercase abordarea mea cu rezultate care lăsau de dorit. Mi-a arătat ce făcuse. Se mulţumise să copieze exact ce făcusem eu, dar la o scară cu mult mai mare. Ţinuse seama de impactul pieţei, da, însă cu un fel de simetrie fără viaţă, artificială. Notele corecte fără pic de ritm. Ca o pianină mecanică. I-am făcut o schiţă nouă pentru volumul lui de acţiuni. Şi a funcţionat.

Eram deja căsătoriţi de 2 ani. O perioadă de amiciţie, respectuoasă, extenuantă. Puţine momente fără efort. Ne păsa unul de altul, dar bunele intenţii consumă energie. Ne străduiam să ne ridicăm la înălţimea a ce ne imaginam că sunt aşteptările celuilalt, ne reprimam frustrările când eşuam şi nu ne îngăduiam o clipă de mulţumire când eram ţinta aceloraşi eforturi. Nu-i de mirare că aveam curând să ajungem politicoşi şi atât. Nu-i cale elegantă de ieşire din manierele elegante.

Ocupatul cu muzica + caritatea a ajutat. Şedinţe de consiliu + donaţii. Recitaluri acasă. Prieteni noi. Toate m-au îndepărtat de A, însă el a încurajat asta, înţelegând că timpul petrecut separat face bine timpului petrecut împreună.

A fost o viaţă bună, odată ce a fost găsit echilibrul. Am fi putut prob. s-o ţinem aşa la nesfârşit.

Dar după ce mi-a văzut registrele, am început un fel de colaborare. El m-a învăţat regulile investiţiilor. Eu i- am arătat cum să gândească dincolo de îngrădirile lor. Munca îmi făcea o plăcere imensă.

Pentru la oară, eram camarazi adevăraţi. Şi,

trebuie s-o spun, fericiţi.

Cu acces deplin la fonduri, rezultatele au fost aproape instantanee.

Cifre atât de mari, că se găseau puţine lucruri în afara tărâmului naturii la care să poată fi aplicate.

Oamenii începeau să aducă vorba cu veneraţie de Andrew + „atingerea lui”.

Ne complimentam unul pe altul. înţelegea că n-ar fi reuşit să se ţină la înălţimea mitului care se crea în jurul lui fără ajutorul meu. înţelegeam că nu mi s-ar fi îngăduit niciodată să operez la asemenea altitudini decât prin intermediul lui. Ne-am bucurat amândoi, o perioadă, de alianţă.

Şi totuşi, curând, un dezechilibru s-a făcut simţit: ce mă putea învăţa el (natura instrumentelor, proceduri, analize de bilanţ contabil) era finit, în vreme ce domeniul meu era inepuizabil. Regulile + def. sunt bătute în cuie; condiţiile + reacţiile noastre la ele se schimbă din ceas în ceas. Adevărat, el furnizase capitalul. Dar după un an sau doi, îi plătisem cu vârf şi îndesat + aş fi putut, în teorie, să mă răzleţesc pe cont propriu.

Ne-am văzut de roluri. Unde e ventrilocul, e şi marioneta lui. Cuvântul al doilea doar sună mai urât decât primul. Nu-i plăcea să i se spună ce să facă. îmi displăcea să fiu tot mai pusă în umbră + să vorbesc doar prin el.

Totul s-a dus de râpă în 1926. La acel moment a crezut că venise sfârşitul mariajului nostru. Aveam să înţeleg, cu timpul, că acolo începuse de fapt. Fiindcă am ajuns să cred că cineva e cu adevărat căsătorit doar când e mai devotat legămintelor sale decât persoanei de care e legat prin ele.

Ca de atâtea alte dăţi, am subestimat efectele salutare ale confesiunii! Nu-i exclus să pot adormi după asta.

PM

A e alături, adormit pe sofa, încă în hainele de călătorie. Cred că dorm de ieri AM, când m-am trezit cu uluitoare dureri şi mi s-a dat morf.

Când l-am văzut, lui meu gând a fost la agenda asta. Pare neatinsă, exact în poziţia în care am lăsat-o în sertar, cu stiloul în ea în acelaşi unghi. Acum ascunsă în registrul operelor de caritate. Nu a fost oricum niciodată în stare să îmi citească scrisul de mână.

Pată de soare peste pătura de pe picioare. Plăcut, apoi lipicios.

Miros a ceva.

SEA

Zeamă de vită. Bicarb.

Masaj prea mult. Cerut Sorei să oprească. Nu. Spune că muşchii au nevoie.

AM

A încântat să mă vadă cu brăţara de aur. Nici o men-

Ridic privirea spre el din scaunul cu rotile. Ce propoziţie stranie.

Pare mulţumit, lungit în şezlongul de lângă mine, răsfoind „The Times".

Nu am vrut scaunul cu rotile. Sora a insistat. A avut dreptate.

Plăcutul, lipsitul de formă foşnet al ziarului.

Creste semeţe înveşmântate în zăpadă eternă, coame golaşe albastre, muchii zimţuite + piscuri în formă de coarne mărginesc toate laturile văii. Nu se vede vreo şosea. Pare greu de crezut că există o cale de intrare/ieşire. Să-l rog pe A să mă îngroape aici? Poate în curtea bisericii cu clopote?

PM

Auzit fără voie: „Jocul nu merită să consumi lumânarea".

SEA

E vie căpşuna din gura mea?

Sau carnea ei, presărată cu odrasle nenăscute, e moartă deja?

AM

După noapte fără somn, uitându-mă peste ultima Colette. Admirabilă, ca întotdeauna, dar n-am putere să citesc despre căsnicie. Am luat la rând noua carte de Woolf. O biografie a cockerului spaniei al lui Elizabeth Barrett Browning!

SEA

Fonograf adus de A. M-am prefăcut încântată. Nimic

AM
SE
A

Caraghios!
Ene purta patru pene.
Re Fa# Mi La / La Mi Fa# Re

PM

Citesc „Flush, câinele poetei". Superbă, chiar dacă perspectiva câinelui e inconsistentă, lucru care mă distrage. Ascultarea iubitoare pe care o arată câinele stăpânei ţintuite la pat e minunat de sufocantă.

SEA

'Woolf citează scrisoarea lui Barrett către Browning: „Tu eşti Paracelsus, iar eu, o sihastră, cu nervii precum coardele rupte, deşiraţi, cutremuraţi de pas şi suflare". Ce-i cu Paracelsus ăsta aşa deodată?

„Valurile", „Flush"... Curioasă care va fi următorul titlu al lui VW. Puse alături, ultimele ei 3 cărţi ar forma o propoziţie!

AM

Suferindă. Vreme înţelegătoare, totuşi.

Masaj înlocuit de un soi de gimnastică pasivă. Sora îmi mişcă membrele în locul meu.

Asta m-a făcut să realizez cât de puţin ştiu despre „voinţa mea". Vreau să mişc un picior. Apoi sunt conştientă de mişcarea lui. Dar ce l-a pus în mişcare? în ce punct devine eu suma impulsurilor electrice anonime +

muşchii care zvâcnesc? Am dreptul să numesc acea forţă „eu”? Care e diferenţa, că veni vorba de participarea mea, între piciorul mişcat de Soră şi piciorul care se mişcă „de unul singur”?

Hemicranie. Apă caldă, burete, cataplasme.

PM

A înapoi din Z. Face tot ce poate să devină altcineva pentru mine. Eforturile lui nu fac decât să sublinieze ce puţin timp mi-a rămas.

E ceva înduioşător în purtările lui de o molatică rigiditate. Dar am sentimentul că (fără s-o ştie) încearcă să-şi creeze un depozit de amintiri viitoare. Acestea sunt scenele la care se va întoarce din nou şi din nou când n- o să mai fiu. Îşi va vedea mâna proprie aranjându-mi perna şi mângâindu-mi obrazul.

SEA

Fără somn. Gândurile de mai sus despre A spun mai mult despre mine decât despre el.

Poate că finalul confesiunii începute acum câteva zile ne va mântui pe amândoi.

Sau măcar mă va lăsa să dorm la noapte.

între 1922 şi ’26 am ţesut pânza de păianjen. Mulţumită descoperirii „aderenţei” în matematici, nodurile + filamentele pânzei s-au întins în toate direcţiile. Rezultatele erau repetabile. Era un model

aplicabil care atrăgea totul spre el. A devenit chiar 3- dimensional.

A mi-a urmat instrucţiunile.

Profiturile din anii aceia făceau de ruşine averea originară Bevel.

Am discutat principiul aderenţei + arhitectura pânzei de păianjen cu A de nenumărate ori. A pretins că îmi urmăreşte explicaţiile, asta când nu şi-a pierdut răbdarea. Vina mea. N-am fost niciodată bună la explicat mate. Dar asta s-a adăugat la resentiment.

Cu cât prosperam, cu atât deveneam mai înstrăinaţi + acriţi.

Se simţea pustiit, mi-a zis odată.

Vanitatea lui mi s-a părut respingătoare.

Bizara noastră cooperare a continuat totuşi. Mă obseda procesul; el era dependent de rezultate. Dar nu ar fi cinstit să susţin că a fost pentru mine doar un exerciţiu intelectual. Am descoperit dincolo de asta un puţ adânc de ambiţie. Şi din el am extras un combustibil întunecat.

Spre sfârşitul perioadei respective (primele luni ale lui ’26?) mi-am îndreptat atenţia spre o eroare care se tot mărea la Bursă, o eroare care se făcea tot mai pronunţată pe măsură ce tranzacţiile + profiturile noastre creşteau: traficul.

Când preţurile creşteau ameţitor + se prăbuşeau, panglica rămânea mereu mult în urmă. Putea fi o discrepanţă de până la 10 puncte între preţul de vânzare la faţa locului şi cotaţia de pe bandă.

Am decis să iau în posesie aceste întârzieri.

Prin aruncarea pe piaţă a unor cantităţi supradimensionate + incitarea la impulsuri de frenezie generală, am început să creez rămânerile în urmă. Lăsam în spate cota şi preţ de câteva minute deveneam proprietara viitorului.

Andrew a devenit o legendă. Toţi îl credeau un clarvăzător, un profet.

Adevărul e că toate acestea au fost făcute posibile de maşinării depăşite + copleşite:

agenţii nu mai făceau faţă potopului de comenzi;

apoi funcţionarii întârziau să anunţe telefonic solicitările agenţilor bursieri;

apoi fiecare comandă trebuia să îşi aştepte rândul să fie executată;

apoi cotaţiile actualizate ajungeau la operatorii telegrafului bursier, de asemenea cu întârziere;

apoi tot mai mult timp trecea între afişarea cotaţiei deja rămase în urmă şi noile ordine bazate pe cotaţia respectivă;

apoi circuitul întârzierilor o lua de la capăt, crescător.

Acest mecanism deficient a creat oport. de arbitraj.

Bizar că nu s-a gândit nimeni până atunci să profite de aceste rămâneri în urmă.

Eu le-am provocat pe cele mai multe.

în treacăt, i-am spus odată lui A că întregul sistem financiar se bazează pe 4 persoane: operatorii însărcinaţi să bată toate cotaţiile pe panglica Bursei de Mărfuri din New York. Era de ajuns 1 din ei ca să îngenuncheze întreaga piaţă.

Imaginează-ţi, am zis, dacă 1 din cei 4 operatori ar putea fi mituit să furnizeze toate cotaţiile înainte să le introducă în maşinărie. întârzierile ar face posibil să se acţioneze neobservat pe seama acestor informaţii.

Câteva săptămâni mai târziu, Andrew a făcut exact

Era evident, dacă te uitai la banda de cotaţii.

Schema a ţinut doar câteva luni. însă a făcut o avere incalculabilă. Şi mitul lui Bevel a crescut până ce omul a devenit zeu.

I-am spus că e un infractor. A spus că nu-i pot suporta succesul.

Abia dacă am mai vorbit unul cu altul cam vreo 2 ani.

AM

A s-a dus la Z.

Mişcări gimnastice inerte.

PM

Durere în afara mea, ca munţii dimprejur, înălţându- se în valuri cu creste sălbatice, pietrificate chiar înainte să se spargă.

AM

Trezită din morf.

Locul ăsta pare plin de simulacre.

PM

A revenit din Z. îmi spune că cineva se ocupă de vizele cvartetului de muzicieni.

SEA

N-am somn. Nu contenesc să descopăr câte un sunet exasperant, câte o amintire jenantă, un punct dureros, o nemulţumire.

AM

Auzit din întâmplare: „Un visage comme une brioche”.

PM

Câteva clopote în muzică:

Flautul Ferm. (deşi celesta nu mi-a sunat niciodată a clopot în fosa orchestrei)

Parsifal?

Tosca (utrenia)

Simf. Fant.

Mahler în mai orice simf.? Zurgălăii din a 4a tare drăguţi.

Saltul de la percuţie la melodie a scos muzica din preistorie şi a adus-o în istorie.

Clopote de oase.

Un femur are probabil un sunet mai grav decât o tibie.

SEA

Efectul Doppler al memoriei. Tonul evenimentelor trecute schimbându-se pe măsură ce se depărtează în goană de noi.

AM

Noapte odihnitoare fără morf. Straniu sentiment de mândrie în a-mi fi stăpână somnului.

Scris epistole.

Ceva mai bine. însă asta doar mă face să-mi dau seama că am uitat cum e să fii sănătos tun.

PM
Nu am auzit niciodată clopotul Bursei.
AM
Limbajul enervant azi.
PM
Un autor de jurnal e un monstru: mâna care scrie şi ochiul care citeşte provin din trupuri diferite.
SEA
Auzit din întâmplare: „El doar se preface că se preface”.

Uitându-se pe paginile astea, cineva s-ar putea gândi că sunt pasionată de clopote. Niciodată nu m-am gândit la ele înainte să vin aici. Nici acum nu sunt sigură că-mi pasă. Doar că îşi văd de dăngănit.

în mare parte fructe

Hemicranie

Neînstare să fac prea

multe **PM**
Quasimodo, asurzit de clopote, adoră să le tragă.
AM
Bolnavă

Ţinută la pat
PM
A s-a întors din Z cu mici cadouri. Nu mi-am dat seama că a fost plecat.
Câteva fructe de pădure.
SEA
Nici o plăcere în suc
AM
Bolnavă

Cap

AM

Bolnavă

AM

Bolnavă

AM

Mai bine. Ieşit pe afară. Valea încastrată în stâncă sub cochilia unui cer de sidef. înăuntrul unei moluşte.

Găsit exemplar uzat din Heine.

Auzit din întâmplare: „A uitat să înoate”.

PM

Sora nu se preface niciodată voioasă. Niciodată nu se arată înţelegătoare. Niciodată nu pretinde că ar şti ce simt. S-o numesc prietenă ar fi o insultă adusă demnităţii îngrijirilor ei impersonale. Şi totuşi.

SEA

Citit Heine cu voce tare în cameră, auzind Schumann în orice silabă.

AM

Bolnavă

înceţoşată

PM

Abia suport violenţa mâncatului.

AM

Rugat pe Soră să-mi taie părul, fiind ud mereu de la burete, cârpe fierbinţi, plasturi. A refuzat. Am început s-o fac singură cu o forfecuţă din trusa de deschis scrisori. N-am mai văzut-o pe Soră înfricoşată înainte, aşa că m-am oprit. Nu ştiu ce a găsit în ochii mei cât ne-am privit, dar mi-a spus să aştept şi a ieşit. S-a întors cu o foarfecă potrivită. Nu a cerut indicaţii, nici nu a încercat să mă liniştească tăindu-mi doar vârfurile. Am simţit lamele ţăcănind aproape de craniu.

PM

Tocmai am citit ultima carte de Harland. Roman perfect de morf. Mi-a plăcut, dar nu am reuşit să-l urmăresc întru totul.

Ceva miraculos + trist în privinţa paharului de pe masă. Apă constrânsă la forma unui cilindru vertical. Spectacolul deprimant al triumfului nostru asupra elementelor.

SEA

La campanella.

Un lucru bun despre situaţia mea: nu risc să mai fiu supusă vreodată la Paganini, Hummel, Berlioz, Paderewski, Quilter, Saint-Saens, Tosti, Franck, Lindner, OfFenbach, Elgar, Dubochet, Rahmaninov.

AM

Auzit din întâmplare: „Nu, nu: Odessa, Texas”.

PM

A întors de la Z. Şocat de tunsoare. A încercat să fie furios. S-a uitat la mine uluit peste poate.

SEA

A a băut cafea cu mine. Pleacă mâine la Z. A arătat o reţinere lăudabilă şi nu a pus nici o între. de afaceri. M- am simit mişcată + recunoscătoare. L-am rugat să se întindă lângă mine. Ne-am ţinut de mână, ne-am uitat în tavan în placidă solitude â deux.

Privesc cu suspiciune valul de bucurie lăuntrică din momentele când îl fac să se simtă bine.

PM

Reuşit să citesc ultima a lui Clouvel. Scurtă. Posibil perfectă.

în cărţi, muzică, artă am căutat întotdeauna emoţie + eleganţă.

AM

Peniţă nouă. A a plecat la Z, afişându-şi autosuficienţa cu agitaţia reţinută a unui om foarte ocupat.

Mi-a amintit de purtările lui pe parcursul lungii noastre înstrăinări de după cearta cu telegraful bursier. Atunci, ca acum, m-am retras din afaceri. Atunci, ca acum, s-a pitit după o hărnicie demonstrativă. Nu ne intersectam prin casă. Ne vorbeam doar în public. îşi petrecea timpul mai mult la birou + Fiesolana.

M-am prelins în muzică + filantropie. La început, din curiozitate, i-am urmărit munca. Certă, rezonabilă, neremarcabilă. Mi-am pierdut repede interesul. Singura legătură cu afacerile a rămas gestionarea Fondului Caritabil.

Uitându-mă în urmă, am văzut că nu petrecuserăm niciodată cu adevărat timp împreună, cu excepţia colaborării de afaceri. Ştiam prea puţine, aproape nimic, unul despre celălalt.

Era, în multe privinţe, de parcă ne-am fi întors la primii ani ai mariajului nostru, înainte să ne începem colaborarea, când am învăţat să fim împreună de departe. însă prăpastia dintre noi se mărise, ceea ce nu era rău. Lucrurile îşi găsiseră iarăşi locul. Distanţa asta politicoasă va fi, de acum înainte, viaţa noastră, aşa crezusem.

Apoi însă, peste mine s-a lăsat o cortină de extenuare. Cel mai straniu lucru: m-a aplatizat sub greutatea ei şi totodată mi-a oferit o ciudată senzaţie de confort.

Nu mă puteam ridica din pat. Ori de câte ori eram în picioare, simţeam că mă fac ţăndări. Continuă teamă de fracturi. De fisuri.

Cedarea înaintea acelei imense sfârşeli era singura uşurare.

în cele din urmă, A a aflat că sunt căzută la pat. în timpul primelor vizite scurte, a fost dezaprobator + iritabil. Mă tot întreba cum stau cu „nervii”. De parcă întrebatul lui de sănătate m-ar fi îmboldit să-i spun că

A trebuit să apară durerea ca să îmi dea atenţie. Şi doar când şi-a dat seama cât slăbisem a început să fie cu adevărat îngrijorat.

Primul dr. nu a găsit nimic. A zis ceva de neurastenie. Sedative pe care nu le-am luat.

Slăbiciunea mea i-a permis lui A să arate, după atâta vreme, sentimente pe care amărăciunea + invidia nu reuşiseră să le stingă. Şi mi-a permis mie să văd că iertarea pe care i-o refuzasem se cristalizase, în pumnul meu strâns, în mândrie înciudată.

E cu putinţă ca acelea să fi fost cele mai bune clipe ale noastre împreună.

La început de 1929, 2 evenimente combinate au tulburat această armonie precară. Nu evenimente, de fapt, de vreme ce sălăşluiau amândouă în viitor. Ar trebui să spun 2 predicţii.

Ia, convingerea mea că piaţa se va prăbuşi înainte de finalul anului.

A 2a, diagnosticul meu de cancer, potrivit căruia urma să mor nu la mult timp după aceea.

PM

Preot apărut cu ofrande cleioase de alinare.

Dumnezeu e cel mai neinteresant răspuns la întrebările cele mai interesante.

Clopoţei, clopoţei, veseli clopoţei. Clopoţitorul.

Pată de soare pe pătură. Fiece particulă de lumină a călătorit de la soare până la picioarele mele. Cum poate ceva atât de micuţ să ajungă atât de departe? De aproape, revărsarea de fotoni ar arăta ca o ploaie de meteoriţi. Picioarele mele se joacă cu ea. Vertijul raportării la scară (spaţiul dintre un foton şi mine şi o stea) e o întrezărire a morţii.

Fără să-mi dezvălui starea, am început treptat să îi dau iarăşi lui Andrew sfaturi financiare. Fiindcă eram eficientă, m-a primit cu braţele deschise înapoi. Dar

cu

un dram de precauţie. Trebuia câteodată să găsesc noi căi pentru ca el să-mi adopte ideile. Era necesar ca mai întâi să devină ideile lui. Temă şi contratemă: i-am dat Re Fa# Mi La ca să atingă La Mi Fa# Re de unul singur.

Chiar dacă dezastrul pândea, era sceptic în legătură cu planul meu şi tot zicea că pţa. ar fi imposibil de clătinat. Ştiam însă că e doar o chestiune de timp. Am început să institui poziţii short.

La început de sept., după aproape o lună de creşteri continue, am lichidat, creând o cădere abruptă.

Ca să păstreze valoarea, investitorii au dat să îşi vândă depozitele pe tendinţă descendentă, cu consecinţele evidente, ajungându-se la săptămâna ultimă din oct.
1929.

Nu e nevoie să dezvolt. Se vorbeşte despre crah, în general, corect, cu excepţia omiterii numelui meu. Pentru această eroare anume sunt recunoscătoare.

Dangăt de clopote dinspre biserica nevăzută.

Planul meu din 1929 a fost foarte asemănător cu tema îngânată de clopote.

Vânzarea în lipsă e o pliere a timpului. Trecutul

făcându-se prezent în viitor.
Ca un acord inversat ori un palindrom.
Re Fa# Mi La / La Mi Fa# Re
Un cântec intonat pe de-a-ndoaselea.
Dar când mergi împotriva pţ., totul se pune în cap: cu cât se depreciază mai mult o acţiune, cu atât mai mare profitul, şi viceversa.
Orice pierdere devine un câştig, orice creştere – o

Toate intervalele din melodie sunt răsturnate, cu susul în jos.
O terţă majoră urcătoare (Re Fa#) devine o terţă majoră coborâtoare (Re Sit), un ton mai jos (Fa# Mi) ajunge unul mai sus (Sit Do), o cvintă descendentă (Mi La) face un salt ascendent proporţional (Do Sol).
Re Fa# Mi La devine Re Sit Do Sol.
Doar că pe dos.

Inversarea retrogradului.
Un cântec cântat de la coadă şi stând în cap.
Chemare şi răspuns.

„Orchestra a cântat soiul de muzică unde ştii mereu ce va urma, pe care o poţi asculta în avans.”

în 1929, toată lumea auzea Re Fa# Mi La şi se aştepta să audă, pe mai departe, La Mi Fa# Re.

însă când auzeam eu Re Fa# Mi La, răsunetul din cap era Sol Do Sit Re.

în ’29 nu-mi bătea în minte nici un clopot funebru.

Dar uitându-mă în urmă, pare o alegorie precisă a ce am perceput + simţit.

Rămăşagul pus contra pţ. a fost o fugă care se putea citi pe dos şi cu susul în jos.

Unde orice voce rezulta din oglindirea verticală + orizontală a motivului orig.

O versiune radicală de Musik. Opfer.

Sau, poate şi mai bine, Suita lui Schon. pentru pian.

Nu cred în magie, deşi asaltul sălbatic al cancerului după crah nu mi s-a părut o coincidenţă.

A trebuit până la urmă să îi spun lui Andrew de boală.

A părut mai preocupat de solitudinea lui decât de absenţa mea. Totuşi, a fost un bun camarad.

După devastarea din ’29, am încercat să organizez un plan de recuperare. Să donez mare parte din bani. Dar mi-era prea rău. Mă întunecam. Mă erodau tratamentele eşuate unul după altul. Andrew a avut o serie de contribuţii: un şirag de biblioteci, clădiri de spital + aule universitare. Ruşinată până în măduvă că aruncase firimiturile acelea în numele meu, i-am cerut să nu mi-l mai folosească vreodată.

A doarme în scaun lângă mine. Bătrân.

Mi se pare că sunt de decenii aici. A încetinit timpul, ori a luat-o la goană?

Orice obiect este o activitate.
Toată forţa acestui bol se consumă în a se face văzut.

Citit puţin de când terminat Clouvel. Abia îndur micuţele diptice ale lui Sutherland.

„închipuie-ţi câtă uşurare e să afli c-acela nu e cel care credeai că e”
Suc mai dulce ca de obicei.

Oamenii se uită acum altfel la mine. De parcă nu aş fi una dintre ei.

Imposibil să-mi aud vocea de copil. îmi amintesc conversaţii întregi, dar nu mai ţin minte cum sunam.

Bolnavă

parcă mă murdăresc sub ochi

bolnavă
gravă
otravă
Ceva mursecă lăuntric

M-am trezit şi mi-am descoperit glezna stângă în ghips.

Ruptă cât m-au mişcat pe morf.

Nu ţin minte durere.

Sora a fost concediată.

Am cerut să fie adusă înapoi.

E aici acum.

Piciorul teafar atinge câteodată ghipsul. Piciorul captiv nu ştie.

Când spun că mă gândesc la toate lucrurile pe care nu le-am făcut, ce conţin acele gânduri, cu adevărat?

Gata cu băile. Sora mă fricţionează cu eau de cologne între degetele de la picioare + pe la încheieturi. O arsură de răcoare.

Nerăbdarea lui A.

Ce drăguţ să fii iarăşi afară În leagănul lumii

Dar ori de câte ori clipesc, munţii dispar

Ferigi în ferigi în ferigi în ferigi

Arbori aglomeraţi de păsări

Nişte frunze prinzând roşu pe margini
La fauve agonie des feuilles

Una păstrată aici, suspendată în agonia ei

Un clopot sub un clopot de sticlă nu va suna

înfricoşătoarea libertate de a şti că nimic, de acum înainte, nu va mai deveni amintire

Mi-a luat ceva să-mi dau seama că zumzetul nu era decât la mine în cap Este un sunet iară vibraţie totuşi un sunet?

Sora tocmai mi-a pilit unghiile, suflând pe parcurs pulberea

Cuvinte cojindu-se de pe lucruri

Cad în somn şi revin. Ca un ac ieşind de sub o pânză neagră şi dispărând iar. Fără aţă.

MULŢUMIRI

Rămân pentru totdeauna îndatorat Cullman Center for Scholars and Writers de la Biblioteca Publică New York, celor de la Whiting Foundation, MacDowell, Yaddo şi Artist Relief pentru sprijinul lor nepreţuit.

Mulţumirile mele incomparabilei Sarah McGrath şi tuturor celor de la Riverhead, îndeosebi lui Jynne Dilling Martin, Anna Jardine, Geoff Kloske şi May-Zhee Lim. O necontenită gratitudine lui Bill Clegg, Marion Duvert, David Kambhu, Lilly Sandberg şi Simon Toop.

Pentru generozitatea şi sprijinul în diversele etape ale acestui proiect, trebuie să le mulţumesc lui Ron Briggs, Heather Cleary, Cecily Dyer, Anthony Madrid, Graciela Montaldo, Eunice Rodriguez Ferguson şi Homa Zarghamee.

Câţiva prieteni anume au făcut din volumul de faţă o carte mai bună. Le sunt nemăsurat de recunoscător lui Pablo Bernengo, Brendan Eccles, Lauren Groff, Gabe Habash, Alison Maclean şi James Murphy.

De prea mulţi ani, Jason Fulford şi Paul Stasi mi-au fost interlocutori plini de răbdare şi cititori stoici ai ciornelor premature. Le datorez mai mult decât pot exprima aici.

Anne, Elsa... Să vă mulţumesc vouă cum se cuvine mi-ar lua încă o carte întreagă.